COMPLEXUL MUZEAL ARAD

GABRIEL HĂLMĂGEAN SORIN SABĂU

CERCETĂRILE MONOGRAFICE DE LA SÂMBĂTENI 1933-1936

ARAD 2018

CONSILIUL JUDEȚEAN ARAD

COMPLEXUL MUZEAL ARAD

GABRIEL HĂLMĂGEAN SORIN SABĂU

CERCETĂRILE MONOGRAFICE DE LA SÂMBĂTENI

1933 – 1936

Arad 2018

ISBN: 978-973-0-28480-5

Cuvânt înainte

Albumele de fotografii aparţinând Fundaţiei Culturale Regale ”Principele Carol”, cu nr. de inventar 9456 şi 9457, au intrat în colecţia Complexului Muzeal Arad, fondul ”Muzeu Oraş” la data de 22.09.1995. Ele redau aspecte din cercetările realizate în comuna Sâmbăteni, jud. Arad, cu ocazia anchetei sociologice desfăşurate în anul 1935 de echipele regale studenţeşti.

Fotografiile din cele două albume surprind activităţile echipierilor în domeniile cercetate la nivelul întregii ţări de echipele de studenţi şi tehnicieni, după metoda sociologică a prof. Dimitrie Gusti, directorul Institutului Social Român, cu scopul de ridicare a nivelului cultural al satului românesc. În primul album sunt redate momente începând de la sosirea echipei în localitate, arhitectura satului şi a locuinţei ţărăneşti, tipurile umane de bărbaţi şi femei din sat, portul local şi portul introdus de echipă după modelul celui promovat de Regina Maria, fragmente din pictura bisericii deteriorate şi restaurate mai apoi de specialiştii echipei.

În cel de-al doilea album fotografiile au ca subiecte instantanee din timpul lucrărilor edilitare precum secarea unei bălţi sau construcţia unui siloz de porumb, a culturii muncii, în agricultură şi zootehnie, din activităţile sportive organizate de studenţii de la Institutul de Educaţie Fizică şi Sport, din activităţile gospodăreşti, la şezătorile în care *lucrul şi vorba merg deopotrivă*. De asemenea, sunt prezentate fotografii cu vizita echipei, însoţită de localnici din Sâmbăteni în Chesinţ, sat situat la sud de Mureş, dar şi diferite manifestări culturale şi artistice legate de reînfiinţarea Căminului Cultural ”Vasile Goldiş” din Sâmbăteni, afiliat direcţiei căminelor culturale ale Fundaţiilor Regale.

Fotografiile realizate la Sâmbăteni au făcut parte din expoziţiile echipelor studenţeşti vernisate în Pavilionul Regal din Parcul Carol I în Bucureşti (decembrie 1935 şi februarie 1936), şi în sala Palatului Cultural din Arad (martie 1936).

Foreword

The photo albums belonging to the “Principele Carol” Royal Cultural Foundation, registered under inv. no. 9456 and 9457, entered the collection of the Arad Museum Complex, “Muzeu Oraş” fund, on 22.09.1995. The photos render aspects from the researches performed in the municipality of Sâmbăteni, Arad County, on the occasion of the sociological enquiry made by the royal student teams in 1935.

The photographs in the two albums catch the activities of the team members in the researched fields of study on the level of the entire country by the teams of students and technicians, following the sociological method of Prof. Dimitrie Gusti, director of the Romanian Social Institute, with the goal of elevating the cultural level of the Romanian villages. The first album contains photos rendering moments starting with the arrival of the team in the settlement, the architecture of the village and of peasant households, the human types of men and women from the village, local folk dress and the dress introduced by the team following the model of the one promoted by Queen Mary, fragments from the painting of the deteriorated church, subsequently restored by the team’s specialists.

In the second album the photographs catch moments during edilitary works such as the drying of a pond or the construction of a corn silo, the culture of labor, in agriculture and zootechnics, the sport activities organized by the students from the Institute of Physical Education and Sport, household activities, the evening sittings where *work and talk went hand in hand*. There are also photos of the team, accompanied by the locals of Sâmbăteni, visiting Chesinţ, a village located south of the Mureş, but also of the different cultural and artistic events connected to the re-founding of the “Vasile Goldiş” House of Culture in Sâmbăteni, affiliated to the Direction of the Houses of Culture of the Royal Foundations.

The photographs taken in Sâmbăteni were included in the exhibitions of the student teams opened at the Royal Pavilion in Carol I Park in Bucharest (December 1935 and February 1936) and at the Palace of Culture in Arad (March 1936).

Înfiinţarea Despărţământului Arad al Institutului Social Banat-Crişana şi primele cercetări monografice de la Sâmbăteni (anii 1933 şi 1934)

dr. Sorin Sabău

Înfăptuirea Marii Uniri din anul 1918 aducea cu sine, pe lângă entuziasmul firesc al tuturor românilor de a se vedea uniţi în graniţele unui singur stat, şi un nou context politic, social şi economic. Unirea vechilor provincii Basarabia, Bucovina, Transilvania şi Banatul cu patria-mamă însemna o dublare a suprafeţei ţării şi populaţiei, un număr mai mare de minorităţi naţionale, o dezvoltare inegală a industriei în teritoriu. În paralel, era nevoie de aplicarea unei reforme agrare, de o nouă lege electorală, de unificare monetară şi administrativă, de o lege a educaţiei, de votarea unei noi constituţii etc. Prin urmare, în faţa tânărului stat se ridicau, o serie de probleme care cereau o rezolvare urgentă dar şi durabilă[1].

În aceste circumstanţe se simţea nevoia de unire şi conlucrare a tuturor foţelor politice, economice dar mai ales intelectuale din întreaga Românie Mare. Din fericire, la Iaşi, încă în timpul clipelor de restrişte ale anului 1918, o serie de intelectuali refugiaţi aici din toate provinciile locuite de români au conştientizat importanţa misiunii lor de a înfăptui o operă de reformă socială. Această activitate venea în întâmpinarea ideilor profesorului Dimitrie Gusti care încă de la întoarcerea sa în ţară, în anul 1910, se străduia să facă cunoscute noile concepte ale ştiinţelor sociologice. Un asemenea context a făcut posibil ca, sub îndrumarea profesorului D. Gusti să se cristalizeze aici un nucleu de intelectuali entuziaşti care vor înfiinţa **Asociaţia pentru Studiul şi Reforma Socială.** Asociaţia avea să îşi precizeze de la bun început scopul urmărit: „Viaţa publică românească trebuieşte organizată din nou pe alte temelii. Întâmplarea norocoasă ori nenorocoasă, simpla oportunitate ori simpla chibzuială şi afirmare a nepregătiţilor şi adesea a interesaţilor, trebuiesc definitiv înlăturate prin introducerea unei pozitive cunoştinţe a lucrurilor, prin o siguranţă cât mai mare în întrebuinţarea mijloacelor disponibile pentru atingerea celor mai nimerite scopuri, în sfârşit prin sistematizarea diviziunii muncii în aşa chip ca fiecare să facă ceea ce pricepe”[2].

În noiembrie 1918 sediul organizaţiei se va muta la Bucureşti şi, după o activitate de mai bine de 2 ani, Adunarea generală a Asociaţiei pentru Studiul şi Reforma Socială va hotărî, în urma şedinţei din 13 februarie 1921, transformarea acesteia în **Institutul Social Român**. Astfel, în Monitorul Oficial din 29 iulie 1921 apărea următorul articol unic: „Se recunoaşte calitatea de persoană morală aşezământului Institutul Social Român cu sediul în Bucureşti, care va funcţiona conform alăturatelor statute”[3]. Statutele rămâneau în mare parte identice cu cele ale Asociaţiei, precizându-se încă de la început continuitatea acestei organizaţii şi scopul său: „Institutul Social Român are drept scop să cerceteze problemele ştiinţelor sociale, şi în special pe acelea privitoare la starea socială a României Mari.” În continuare erau stabilite şi mijloacele prin care să se realizeze aceste deziderate, şi anume înfiinţarea de biblioteci, de colecţii de arhive, a unui oficiu de informaţii. La fel ca şi în cadrul Asociaţiei se menţinea împărţirea în cele şapte secţii: agrară, comercială şi industrială, financiară, juridică, politică şi administrativă, igienă şi politică socială, culturală. Alte părţi reglementau activitatea, componenţa comitetului, membrii, şedinţele plenare, adunarea generală, reprezentarea Institutului, averea şi cheltuielile, modificarea statutelor etc [4].

---

[1] Sorin Sabău, „Activitatea Despărţământului Arad în cadrul Institutului Social Banat Crişana”, în *Zărandul*, nr. II, Arad, Complexul Muzeal Arad, 2002, p.56

[2] *Institutul Social Român (1921 – 1926)*, Bucureşti, Cultura Naţională, 1926, p. 4

În consecinţă Institutul Social Român urmărea: să cerceteze problemele ştiinţelor sociale şi mai ales cele privitoare la starea socială a României; să facă, pe baza studiului, propuneri practice necesare pentru înfăptuirea operei de reformă socială în România; să pună la îndemâna membrilor ca şi tuturor persoanelor pe care le interesează chestiunile sociale, mijloacele de documentare asupra lor; să contribuie la răspândirea cunoştinţelor sociale[5].

Dacă între anii 1913 – 1921 se poate vorbi despre perioada de constituire a Institutului Social Român, intrevalul de timp dintre 1921 – 1933 reprezintă anii unei activităţi profund creatoare. În acest răstimp numărul secţiilor ajunge la 13. Se înfiinţează secţiile de politică externă, de biologie, de studii feminine, de cooperaţie, de urbanism şi de statistică. Se realizează acum proiecte de legi, monografii, articole, se fac întâile cercetări de politică socială. Rând pe rând, secţiile Institutului desfăşoară o febrilă activitate. Astfel, în cadrul secţiei de cooperaţie se cercetează pentru prima dată sistemul cooperaţiei şi efectele sale benefice asupra societăţii, secţia culturală analizează problema reorganizării învăţământului, secţia de urbanism a avut un cuvânt important de spus în modernizarea capitalei, secţia sociologică desfăşoară o amplă acţiune monografică la sate etc. În ce priveşte publicaţiile Institutului, ele au fost de la bun început de două feluri: periodice şi monografice. La loc de frunte între periodice se afla revista „Arhiva pentru Ştiinţa şi Reforma Socială” care până în anul 1936 ajunsese să aibă (toate numerele) peste zece mii de pagini în care au fost abordate subiecte despre problemele sociale ale României şi de cultură contemporană[6]. Unele dintre secţii aveau publicaţiile lor (*Buletinul Secţiei Juridice, Buletinul Secţiei Biologice).*

---

[3] Emanoil Bucuţa, „Institutul Social Român”, în *Arhiva pentru ştiinţă şi reformă socială (Omagiu profesorului D. Gusti),* Anul XIV, Bucureşti, Ed. Institutului Social Român, 1936, p. 581

[4] *Ibidem*

[5] *Institutul Social...*, p. 6

Un alt mijloc de răspândire şi transmitere a cunoştinţelor sociale au fost ciclurile de conferinţe publice. Ele au avut ca teme *Noua Constituţie a României, Doctrinele partidelor politice, Politica externă a României, Viaţa socială a României de după război, Capitalismul în viaţa socială.*Conferinţele au fost publicate şi distribuite sub formă de volume în care erau menţionate datele bibliografice, conţinând şi anexe documentare[7].

O preocupare constantă a Institutului Social Român a fost organizarea în ţară a unor Institute regionale. Acestea, în concepţia I.S.R., trebuiau înfiinţate de către locuitorii diferitelor regiuni ale ţării, de intelectualii locali care cunoşteau cel mai bine realităţile din teritoriu.

Ideile transmise de profesorul D. Gusti prin intermediul I.S.R. erau cunoscute de multă vreme şi în rândul intelectualilor din partea de vest a ţării. Astfel, din iniţiativa unor fruntaşi ai vieţii ştiinţifice şi sociale româneşti din Timişoara şi Arad, va avea loc Adunarea generală de constituire a *Institutului Social Banat-Crişana* ţinută la 21 mai 1932 în sala festivă a Prefecturii judeţului Timiş-Torontal. Invitat să participe la acest eveniment, profesorul D. Gusti preciza în discursul său: „Unul din scopurile înscrise la început între preocupările de seamă ale Asociaţiei (Asociaţia pentru Studiul şi Reforma Socială - n.n.) era , ca să cerceteze şi să caute relele de care societatea suferă, pentru a afla mijloacele necesare soluţionării lor. ... Spre acest scop trebuie făcute în primul rând cercetările ştiiţifice, care să ne dea posibilitatea de a cunoaşte viaţa poporului nostru din orice parte”[8]. Institutul Social Banat-Crişana prelua modul de organizare al I.S.R. cu statutele sale. Se înfiinţau şapte secţii, şi anume: secţia economică, financiară, tehnică şi agrară; secţia politică–socială şi sociologică; secţia cultural-artistică; secţia de studii urbanistice şi administrative; secţia juridică; secţia problemei minoritare; secţia medico-socială[9]. Scopul organizaţiei era cel de a cerceta „problemele sociale privitoare la starea socială a regiunii de-a lungul frontierei de vest; să procure membrilor săi şi oricărei alte persoane, care s-ar interesa de asemenea chestiuni, studiile şi lucrările întreprinse de secţiile sale, precum şi să le înlesnească cercetarea materialului informativ, statistic şi documentar aflat în biblioteca şi arhiva sa; să contribue la răspândirea cunoştinţelor sociale, folcloristice, artistice, tehnice, lucrărilor asupra studiilor literare"[10]. Preşedinte al Institutului Social Banat-Crişana era ales, de drept, rectorul Şcolii Politehnice din Timişoara, iar din componenţa comitetului director făceau parte preşedinţii secţiilor, secretarul general şi şapte membrii activi şi doi supleanţi pe care îi alegea adunarea generală. Foarte importantă era menţiunea din statut conform căreia dintre cei şapte membrii activi ai comitetului, era obligatoriu ca unul să fie din judeţul Arad, unul din Severin şi unul din Caraş[11].

---

[6] Emanoil Bucuţa, *op.cit.*, p. 585 - 587

[7] *Institutul Social...*, p. 10-11

[8] Înfiinţarea Institutului Social Banat-Crişana, în *Revista Institutului Social Banat-Crişana,* Timişoara, nr.1, Anul 1 (ianuarie-martie), 1933, p. 31

[9] *Ibidem*, p. 35

Faptul că la adunarea generală de constituire a Institutului Social Banat-Crişana erau prezenţi şi câţiva arădeni, dintre care menţionăm pe dr. C. Radu, primarul Aradului, şi pe Brutus Păcurariu, secretarul Camerei de Comerţ Arad, şi că aceştia au fost aleşi să ocupe funcţii importante în cadrul Institutului (dr. C. Radu vicepreşedinte, iar Brutus Păcurariu membru supleant) însemna că şi în oraşul de pe Mureş exista un nucleu activ de intelectuali care era la curent cu ideile şcolii sociologice a profesorului D. Gusti[12]. De altfel, în mai puţin de un an de zile, la 23 martie 1933, se înfiinţa şi la Arad un Despărţământ al Institutului Social Banat-Crişana care declara de la bun început că îşi va însuşi „...metoda monografică sociologică a dlui. Prof. D. Gusti, a cărei valoare a fost cu prisosinţă verificată în urma cercetărilor atât de laborioase ale Institutului Social Român"[13]. Preşedinte al Despărţământului era ales dr. C. Radu, director al spitalului de copii şi fost primar al Aradului, iar secretar general, avocatul Octavian Lupaş. S-au constituit şi aici trei secţii: secţia culturală sub preşedinţia dlui. Dr. Teodor Botiş, rectorul Academiei Teologice, cu 21 de membri; secţia medico-socială, sub preşedinţia dlui. Dr. D. Cosma, prim medic judeţean, cu 10 membrii şi secţia economică condusă de dl. inginer Şerbănescu, cu 18 membrii"[14]. Mijloacele prin care instituţia dorea să se facă cunoscută erau aceleaşi ca ale Institutului Social Român: cercetări monografice, conferinţe publice, publicarea de studii în Revista Institutului Social Banat-Crişana, înfiinţarea unei arhive şi biblioteci care să poată fi consultate de persoanele interesate.

Din punct de vedere financiar, pe lângă suma strânsă din contribuţia membrilor, sau din diferite subvenţii (de la primărie, Camera de Comerţ etc.), Despărţământul Arad conta, în principal, pe sprijinul bănesc oferit de Institutul Social Banat-Crişana din Timişoara.

---

[10] *Ibidem*
[11] *Ibidem,* p.36
[12] *Ibidem,* p.33
[13] Serviciul Judeţean Arad al Arhivelor Naţionale (în continuare S.J.A.A.N.), *Fond Institutul Social Banat Crişana. Desprţământul Arad,* dos. 5/1934, f. 57
[14] *Ibidem*

Sediul Despărţământului era la Palatul Cultural. În urma înfiinţării, membrii acestuia, plini de entutiasm, hotărăsc să trimită scrisori către o serie de personalităţi ale oraşului Arad, prin care îi înştiinţează de existenţa instituţiei. Iată ce se spunea în adresa care îi avea ca destinatari pe Vasile Goldiş, Ştefan Cicio Pop, Episcopul Gr. Comşa, prefectul judeţului Arad sau primarul municipiului: „Un grup de intelectuali arădeni, dorind să cunoască latura culturală şi artistică a realităţilor vieţii româneşti din acest judeţ, a luat hotărârea să acţioneze în cadrele Institutului Social Banat Crişana din Timişoara, constituindu-se în acest scop într-o secţiune artistico-culturală”[15]. În continuare se prezintă activităţile pe care urmează să le desfăşoare în anul curent[16].

Expus în cadrul şedinţei plenare din 7 aprilie 1933, programul de activitate pe anul în curs era destul de ambiţios. El cuprindea întocmirea unei monografii complete a tuturor membrilor familiei Mocionii de către dr. Teodor Botiş, care va publica o bună parte din material în Revista Institutului Social Banat-Crişana. Profesorul Traian Mager urma să întocmească un studiu cu privire la problema regionalismului educativ, cu aplicaţii speciale la Ţinutul Hălmagiului. Domnul Nestor Covaci va colecţiona poeziile populare din judeţul Arad, o muncă dificilă, care, dacă mijloacele financiare nu o puteau susţine, se va întinde pe mai mulţi ani. În cadrul cercetărilor monografice propuse a se desfăşura în comuna Sâmbăteni domnul Octavian Lupaş se va ocupa de cadrul istoric al localităţii, iar domnul Marcel Olinescu va trata partea estetică, incluzând aici evoluţia costumului sătenilor, construcţia caselor, ţesăturile etc., iar în măsura posibilităţilor va realiza un album cu Aradul pitoresc. De problemele pedagogice, cu scopul de a eficientiza învăţământul primar se va ocupa domnul profesor Teodor Mariş[17].

Acest plan de activitate a fost comunicat şi Comitetului de Conducere al Institutului Social Banat-Crişana din Timişoara, care l-a aprobat în şedinţa din 29 aprilie 1933[18]. Pentru a-l pune în aplicare se cerea însă întocmirea urgentă a unui proiect de buget, ceea ce Despărţământul Arad a şi făcut. Balanţa cheltuielilor necesare şi a veniturilor arăta astfel:

Cheltuieli			Venituri		
1.	Cheltuieli de birou	1500 lei	1.	Taxe de membru	3000 lei
2.	Cercetări monografice	15 000 lei	2.	Subvenţii	16 500 lei

---

[15] *Ibidem*, dos. 2/1933, f. 8
[16] *Ibidem*
[17] *Ibidem*, f. 4
[18] *Ibidem*, f. 10

	Cheltuieli neprevăzute	3000 lei			
	Total:	19 500 lei		Total:	19 500 lei

În cercetarea monografică pe care Despărţământul Arad al Institutului Social Banat-Crişana intenţiona să o desfăşoare în localitatea Sâmbăteni, va utiliza planul monografic-social întocmit de Seminarul Facultăţii de Litere din Bucureşti. Se urmărea culegerea de informaţii referitoare la cadrul cosmologic, cadrul biologic, cadrul istoric, cadrul psihologic, la activitatea economică, juridică, politică şi spirituală a aşezării[19]. Acţiunea era tratată cu multă seriozitate. Secretarul general al Despărţământului, avocatul Octavian Lupaş, va face, înaintea demarării cercetărilor, la 3 iulie, o „expunere de idei asupra modului în care urmează să se desfăşoare activitatea Secţiunii în vara anului 1933"[20]. Despre intenţiile Despărţământului Arad este informată şi conducerea Institutului Social Banat-Crişana din Timişoara.

A fost aleasă pentru cercetare comuna Sâmbăteni din mai multe considerente. În primul rând pentru că ea reprezenta o comună de dimensiuni medii, aici fusese făcută în urmă cu câţiva ani o serioasă anchetă sanitară de către asociaţia medicilor şi nu în ultimul rând pentru că era doar la 16 km de Arad şi nu necesita cheltuieli mari pentru deplasare[21].

Pentru desfăşurarea cercetărilor monografice de la Sâmbăteni s-a fixat perioada 23 iulie - 1 septembrie. Campania a fost minuţios pregătită. În acest sens s-a luat legătura cu Directorul Căilor Ferate Electrice Arad – Podgoria pentru a înlesni transportul la cel mai mic preţ posibil al celor 5 cercetători, pe ruta Arad – Sâmbăteni[22]. Despre acţiune a fost informat şi prefectul judeţului care era rugat să intervină pe lângă autorităţile din Sâmbăteni în scopul sprijinirii acţiunii[23]. Ziua de 23 iulie, fiind şi prima zi a campaniei monografice, trebuia să fie una festivă. De aceea au fost adresate invitaţii autorităţilor locale şi personalităţilor vieţii culturale, religioase, politice etc., în care era specificat şi programul manifestării intitulată în mod sugestiv *şezătoare*. Ziua de 23 iulie fiind duminică, şezătoarea se deschidea cu participarea la slujba de vecernie oficiată în biserica ortodoxă din Sâmbăteni, după care, la casa culturală, în faţa sătenilor, vor susţine conferinţe domnii T. Botiş, dr. D. Cosma. Dr. C. Radu, N. Blaga, urmate de o „expoziţie de copii" cu vârste cuprinse între 1 şi 5 ani, 5 dintre cei mai bine îngrijiţi urmând să primească premii. Şezătoarea se va încheia cu vizitarea comunei. Pentru o informare completă sunt precizate în invitaţie persoanele care vor face cercetări în comuna Sâmbăteni şi obiectivele pe care le vor urmări. Aflăm astfel că profesorul N. Blaga va studia cadrul cosmologic, domnii doctori C. Radu şi D. Cosma se vor ocupa de cadrul biologic, domnul avocat Octavian Lupaş va trata cadrul istoric, iar domnul Marcel Olinescu va studia problema gustului popular[24].

---

[19] *Ibidem*, f. 6
[20] *Ibidem*, f. 17
[21] *Ibidem*, dos. 5/1934, f. 5
[22] *Ibidem*, dos. 2/1933, f. 24
[23] *Ibidem* f. 25

În cadrul acestor pregătiri nu au fost uitaţi nici locuitorii Sâmbătenilor, cărora li s-a adresat un apel în care erau informaţi despre ceea ce se doreşte în cadrul acestei campanii şi anume: domeniile de cercetare şi persoanele implicate în această muncă. De asemenea, sătenii erau invitaţi la o şezătoare, unde vor afla mai multe lucruri[25].

În ziua de 23 iulie 1933 campania monografică din localitatea Sâmbăteni a fost iniţiată exact aşa cum fusese planificat: vecernia de la biserică, ”şezătoarea” cu discursurile domnilor dr. C. Radu, T. Botiş, dr. D Cosma, N. Blaga, expoziţia copiilor şi premierea celor mai bine îngrijiţi dintre ei, plimbarea prin sat şi informarea locuitorilor asupra cercetărilor monografice care aveau să înceapă chiar de a doua zi[26]. Campania urma să ţină întreaga vară, până la 1 septembrie.

În darea de seamă a Despărţământului Arad al Institutului Social Banat-Crişana din 30 octombrie 1933 erau prezentate rezultatele cercetărilor monografice de la Sâmbăteni, din vara acestui an. Monografiştii s-au confruntat cu o serie de probleme dintre care cea mai acută a fost acea legată de lucrările agricole care a făcut ca majoritatea locuitorilor să nu poată fi găsiţi acasă şi abordaţi de către cercetători. De aceea s-a propus continuarea campaniei şi în perioada următoare (toamnă, iarnă, primăvara anului 1934). Cu toate acestea, a fost adunat din teren un bogat material. Domnul Octavian Lupaş a reuşit să cerceteze o serie de documente privind trecutul comunei (30 de documente, 2 cronici ţărăneşti, mai multe manuale didactice ţărăneşti), domnul Marcel Olinescu a executat o serie de schiţe, profesorul N. Blaga a adunat materialul necesar pentru cadrul cosmologic al comunei. Cercetătorilor li s-a adăugat şi învăţătorul Teodor Stancu din Sâmbăteni care a cules folclor local[27]. Mai trebuie menţionat şi faptul că Primăria oraşului Arad a apreciat munca echipei de monografişti de la Sâmbăteni şi a hotărât să acorde acestei acţiuni o subvenţie de 5000 lei[28].

---

[24] *Ibidem* f. 30

[25] *Ibidem* f. 32

[26] *Ibidem,* f. 33, 34

[27] *Ibidem,* f. 38

[28] *Ibidem,* f. 36

Campania din 1933 a fost, datorită fondurilor insuficiente şi a unui personal redus, mai modestă. Oricum, bazele unei cercetări monografice în comuna Sâmbăteni, prima de acest fel din judeţul Arad, fuseseră puse[29].

În vederea continuării cercetărilor, în lunile decembrie 1933 şi ianuarie 1934 se reiau adresele către conducerea Căilor Ferate Electrice Arad - Podgoria şi către Prefectura judeţului Arad pentru a facilita transportul şi a susţine activitatea monografiştilor[30]. Despărţământul Arad al I.S.B.C. este hotărât să continue campania monografică de la Sâmbăteni şi în vara anului 1934. Un raport din luna mai 1934 asupra stadiului cercetărilor de la Sâmbăteni preciza că, până la acea dată, a fost adunat material din cadrul istoric, psihologic şi spiritual. Se preconiza ca pe viitor să fie cooptaţi în echipa de cercetare şi 10 elevi (în ultimul an) de la Şcoala Normală, care să culeagă material pentru studierea celorlalte cadre şi manifestări[31]. Ca planuri de viitor, conducerea Despărţământului îşi propunea să prelucreze materialul adunat până în prezent şi să facă o serie de comunicări cu privire la rezultatele obţinute[32].

Invitaţiile făcute de către Despărţământul Arad al I.S.B.C. unor personalităţi cum ar fi Sabin Manuilă, director al Institutului de Demografie şi Recensământ, sau Dimitrie Gusti, director al Institutului Social Român, pentru a susţine conferinţe publice la Arad, au avut efecte benefice asupra activităţii campaniei monografice de la Sâmbăteni. Dr. Sabin Manuilă, prezent în localitate pe data de 25 februarie 1934, unde în sala Palatului Cultural a susţinut o conferinţă, s-a dovedit a fi pe viitor, un susţinător fervent al cercetărilor de la Sâmbăteni. De altfel, fiind născut în această comună, el i-a ajutat pe monografiştii arădeni cu informaţii referitoare la datele privind recensământul populaţiei din Sâmbăteni în anul 1930[33] sau cu indicaţii despre firme din Bucureşti de unde se pot procura cilindri de ceară pentru ”dictafonul” pe care primăria Arad l-a pus la dispoziţia monografiştilor[34]. Într-o scrisoare din 4 iunie 1934, adresată Despărţământului Arad al I.S.B.C., Sabin Manuilă ţinea să precizeze: ”Totodată, având în vedere importanţa cercetărilor începute de D-vs, precum şi înaltul scop urmărit vă aducem la cunoştinţă că, Institutul nostru stă la dispoziţia D-vs, pentru cea mai efectivă colaborare”[35].

Institutul Social Banat-Crişana – Despărţământul Arad va colabora strâns şi cu Institutul Social Român din Bucureşti. Printr-o adresă din 26 martie i se solicită acestuia chestionarele pe care I.S.R. le aplică în campaniile sale monografice şi filmul făcut în localitatea Drăguş pentru a fi vizionat la Arad, precum şi detalii tehnice şi financiare despre producerea acestuia. În final, se adresează rugămintea ca 2-3 membrii ai I.S.B.C. Arad să participe la cercetările monografice ale I.S.R.[36].

---

[29] Sorin Sabău, *op. cit.*, p. 63

[30] S.J.A.A.N., *Fond Institutul Social Banat Crişana. Despărţământul Arad,* dos. 2/1933, f., 48, 51

[31] *Ibidem,* dos. 5/1934, f. 16

[32] *Ibidem,* f. 22

[33] *Ibidem,* f. 41

[34] *Ibidem,* dos. 1/1933, f. 60

[35] *Ibidem,* dos. 5/1934, f. 41

Dimitrie Gusti, este prezent şi el la Arad, tot la invitaţia Despărţământului, cu o conferinţă pe care o ţine în data de 3 aprilie 1934 chiar în sala festivă a Liceului ”Moise Nicoară”[37]. Din darea de seamă a activităţii Despărţământului, pe care o face secretarul Octavian Lupaş la 24 mai 1934, în faţa membrilor secţiilor medicală, culturală şi economică aflăm că profesorul Dimitrie Gusti a încurajat, prin vizita sa, activitatea I.S.B.C. Arad şi le-a pus la dispoziţie un fond de 25000 lei[38]. Totodată vor primi sprijin tehnic şi pentru monografiile pe care le alcătuiesc. Un ajutor important vor primi şi din partea Institutului de Demografie şi Recensământ din Bucureşti[39].

În aceeaşi dare de seamă, membrii Despărţământului sunt înştiinţaţi că în ce priveşte cercetările de la Sâmbăteni, până în prezent, s-a strâns material referitor la cadrul istoric, psihologic şi activitatea spirituală. Pe viitor se doreşte ca în cadrul campaniei monografice din vara anului 1934 de la Sâmbăteni, să participe 10 elevi (din ultimul an) de la Şcoala normală. După ce vor fi instruiţi asupra metodei de cercetare, ei vor lucra sub supravegherea unui profesor. Durata de şedere a acestora în localitate se estimează la 2-3 săptămâni urmând a fi cazaţi în şcoala din localitate iar cheltuielile să fie de 30lei/zi per elev[40].

Odată fixate obiectivele pentru vara anului 1934, Despărţământul I.S.B.C. Arad va începe pregătirile pentru organizarea campaniei monografice de la Sâmbăteni. În acest sens se trimite o adresă la I.S.B.C. Timişoara cu rugămintea de a li se acorda subvenţia (votată pe durata anului trecut) pentru a putea începe cercetările (spun că vor participa şi 10 elevi)[41]. O altă rugăminte este adresată revizorului şcolar prin care se cere ca cei 10 elevi să fie cazaţi în localul şcolii din Sâmbăteni. Aceştia vor fi supravegheaţi de profesorul Marcel Olinescu şi de învăţătorul T. Stancu şi se obligă să asigure întreţinerea şi curăţenia localului[42].

Pe data de 15 iunie 1934, cu două zile înainte de începerea campaniei, membrii I.S.B.C. Arad au fost chemaţi în localul ASTREI (Palatul Cultural) pentru definitivarea programului de cercetări monografice şi pentru a fi înştiinţaţi că plecarea la Sâmbăteni se va face pe data de 17 iunie orele 14.30, cu tramvaiul electric[43].

---

[36] *Ibidem,* dos. 1/1933, f. 55

[37] *Ibidem,* f. 59

[38] *Ibidem,* dos. 5/1934, f. 20

[39] *Ibidem,* f. 21

[40] *Ibidem,* f. 16, 17

[41] *Ibidem,* f. 40

[42] *Ibidem,* f. 43

Se pare că în cadrul campaniei, elevii s-au adaptat fără probleme la condiţiile de cazare destul de cazone, dar în acelaşi timp au reuşit să socializeze şi să interacţioneze foarte bine cu populaţia locală. O bună dovadă în acest sens o reprezintă şi serbarea pe care au organizat-o în seara zilei de 1 iulie la „Casa Culturală". Programul susţinut în faţa sătenilor cuprindea: cuvântul de deschidere al învăţătorului T. Stancu, un cântec interpretat de cor, recitarea unei poezii de Al. T. Stamtiad, o scenetă, o poezie de George Coşbuc, un monolog, o piesă de teatru şi se încheia cu dans şi exerciţii gimnastice[44].

Cercetările din vara anului 1934 au fost mult mai rodnice. Acest lucru se datorează şi faptului că în echipa monografică au fost 32 de persoane şi anume: 3 medici, 1 avocat, 2 preoţi, 3 profesori, 5 învăţători, 1 notar, 3 subnotari, 14 elevi. Materialul ştiinţific adunat era deosebit de bogat şi preţios. S-a lucrat cu fişe de constatare a faptelor şi cu fişe de informatori, echipa reuşind să ia contact cu realităţile satului ba chiar să dea sfaturi şi să-i atragă pe locuitori la spectacole şi şezători[45]. A fost scoasă şi o gazetă a satului şi s-au folosit chestionare despre construcţia caselor, despre artele plastice, costume, ţesături, dans, horă[46]. În ce-i priveşte pe elevi, aceştia s-au comportat exemplar corespunzând „în cel mai mare grad aşteptărilor"[47]. De acum înainte materialul strâns urma să fie prelucrat.

Relatări despre cercetările de la Sâmbăteni din vara anului 1934 au apărut şi în presă. În numărul 6 din luna iunie 1934, al revistei „Societatea de mâine", apărea un articol referitor la monografiştii de la Sâmbăteni în care este lăudată iniţiativa I.S.B.C. Arad de a include în echipa monografiştilor şi elevi din ultimul an de la Liceul Moise Nicoară. „Cine n-a văzut – se scria în articol – golul enorm din pregătirea absolvenţilor şcolilor noastre normale, asvârliţi în mediul rural la o vârstă fragedă, fără leac de experienţă, fără maturitatea şi demnitatea care să-i ridice în ochii ţăranului? Trebuie să se îndrepte starea aceasta îngrijorătoare. Să se umple lacuna. Iniţiativa de la Sâmbăteni e de natură să deschidă ochii tuturor asupra importanţei cunoaşterii în prealabil a satului, pentru ca tânărul învăţător să fie la înălţimea misiunii încredinţate"[48].

---

[43] *Ibidem,* f. 45

[44] *Ibidem,* f. 52

[45] *Ibidem,* f. 59

[46] *Ibidem,* dos. 16 f.d., f. 11-16

[47] *Ibidem,* dos. 5/1934, f. 59

[48] *Ibidem,* dos. 16 f.d, f. 2

Printre implicările efective ale monografiştilor în ajutorarea locuitorilor din comuna Sâmbăteni pot fi enumerate câteva. Într-o scrisoare din 25.08.1934 primăria este informată că o echipă de cercetători a elaborat planurile pentru ridicarea unei case care să adăpostească doi bătrâni aflaţi în mizerie, într-o colibă aproape ruinată. Monografiştii roagă primăria să pună fondurile necesare la dispoziţia echipei pentru a se apuca de construirea noii case[49]. O altă scrisoare este adresată Inspectoratului Sanitar Timişoara care este rugat să trimită o subvenţie pentru terminarea cercetărilor monografice, dar mai ales pentru înzestrarea cabinetului medical din localitate cu echipamentele necesare unei bune funcţionări[50].

Din păcate monografiştii au şi unele nemulţumiri. Ele sunt legate de lipsa de subvenţie neacordată de Primăria Arad pentru campania din anul 1934. În adresa din 15 septembrie, secretarul Despărţământului Arad al I.S.B.C., atrage atenţia că acţiunea lor a fost apreciată de Dimitrie Gusti şi că fonduri s-au primit doar de la Primăria Timişoara. Prin urmare: „Socotim – spune el – că este un punct de onoare pentru Primăria Arad, deci, de a da dovadă că ştie aprecia şi ea, ca şi Primăria Timişorii, munca dezinteresată a unui grup de intelectuali arădeni, închinată cunoaşterii realităţilor vieţii româneşti de la graniţa de vest a ţării"[51].

Cu toate aceste neajunsuri, eforturile făcute de monografiştii despărţământului Arad sunt recunoscute şi preţuite la nivel naţional. Astfel, I.S.B.C. Timişoara înştiinţează Despărţământul Arad la 21 septembrie că directorul Institutului Social Român, Dimitrie Gusti, doreşte să organizeze la Bucureşti o expoziţie cu materialul adunat în campaniile monografice de până acum, inclusiv cercetările de la Belotinţ şi Sâmbăteni. În acest sens trebuie pregătite fotografiile făcute la Sâmbăteni, iar cele mai reprezentative să fie mărite şi strânse într-un album care va fi expus în faţa Majestăţii Sale Regelui. Acesta va fi însoţit şi de o prezentare a materialului strâns şi de un raport scurt pentru expoziţie, iar altul mai lung, pentru a fi publicat în revista I.S.B.C. Timişoara[52].

Aprecierile de care s-au bucurat la nivel naţional cercetările de la Sâmbăteni din cei doi ani, 1933 şi 1934, au făcut ca ele să continue şi în anii următori, cunoscând o şi mai mare amploare.

---

[49] *Ibidem*, dos. 7/1934, f. 2
[50] *Ibidem*, dos. 5/1934, f. 60
[51] *Ibidem*, f. 55
[52] *Ibidem*, f. 56

Activitatea Institutului Social Banat-Crişana. Despărţământul Arad între anii 1935-1937

dr. Gabriel Hălmăgean

Principalele direcţii ale activităţii culturale din cadrul Despărţământului arădean al Institutului Social Banat-Crişana din anii anteriori, precum publicarea de studii, cercetările monografice şi comunicările pe diferite teme, au continuat şi în anii 1935 şi 1936. Restricţii de ordin financiar au împiedicat însă o dezvoltare mai amplă a cestora, deşi autorităţile locale au apreciat însemnătatea culturală şi naţională de care Despărţământul arădean se bucura în societate. Dificultăţile în asigurarea unor fonduri băneşti necesare unei funcţionări productive a societăţilor culturale a dus la federalizarea acestora pentru o mai bună propagare a scopurilor pentru care ele au fost înfiinţate. Despărţământul arădean a colaborat în continuare cu Institutul Social Român din Bucureşti, dar a beneficiat în anii 1935 şi 1936, şi de sprijinul Fundaţiilor Culturale Regale care au trimis în Sâmbăteni o echipă studenţească cu scopul de a studia realităţile sociale din localitate, dar mai ales de a da un nou impuls vieţii satului. Activitatea acestor echipe a fost una rodnică, bazată pe cercetările monografiştilor din anii precedenţi, dar care a încercat să lase ceva şi în urma ei, prin crearea unui cadru organizat, **căminul cultural** afiliat Fundaţiilor Regale, pentru ridicarea nivelului cultural al comunei Sâmbăteni.

Frământările de început de an pentru soarta institututlui social sunt bine conturate în temele abordate într-o scrisoare a dr. Corneliu Radu, directorul Despărţământului, adresată secretarului Octavian Lupaş, în care sunt semnalate o serie de probleme precum: publicarea conferinţelor din anul precedent, faptul că materialul fotografic colectat la Sâmbăteni nu a fost primit la Arad, subliniind necesitatea expedierii unei scrisori oficiale la Bucureşti, pentru ca acesta să fie trimis cât mai urgent, dar şi dorinţa prof. Traian Mager de a susţine o conferinţă despre sfârşitul lui Avram Iancu cu concursul corului Academiei Teologice care ar interpreta "Balada lui Iancu"[53].

Continuând ciclul conferinţelor din anii anteriori, a fost organizată în locaţia tradiţională, sala festivă a Liceului "Moise Nicoară", în data de 28 martie 1935, o comunicare a lui Lazăr Nichi, directorul Palatului Cultural, despre întocmirea unei arhive a revoluţiei ardelene din 1848-1849[54]. O caracteristică a activităţii despărţământului, conferinţele din luna aprilie, au adus în atenția publicului problemele sociale ale vremii. Astfel, în 4 aprilie Ion D. Popescu, preşedintele tribunalului, a conferențiat despre "Dreptul în afara legii", în 14 aprilie, Vasile Dimitriu, consilier la Curtea de Apel din Timişoara, a vorbit despre "Avortul în noua legiuire penală", în 18 aprilie, dr. Cornel Grofşoreanu a dezbătut problema corporatismului, iar avocatul Ulpiu Popa Cherecheanu, a conferențiat pe tema "Efectele aplicațiunii legii conversiunii în județul Arad"[55].

---

[53] *Ibidem*, dos. 10/1935, f. 63

[54] *Ibidem*, f. 4

În data de 25 mai 1935 a decedat preşedintele de onoare al despărțământului arădean, episcopul Grigorie Comşa, lăsând în urma sa un bun îndreptar în lupta de ridicare culturală a satelor, prin lucrarea sa "Cultura satelor noastre". Personalitatea episcopului a fost omagiată de membrii institutului social în şedința de comitet a Despărțământului din data de 31 mai. Cu această ocazie a fost schițat şi un plan de acțiune pentru vara anului 1935: munca echipelor monografice pe anii 1933 şi 1934 a fost apreciată pozitiv de Fundațiile Culturale Regale "Principele Carol", care a trimis la Sâmbăteni o echipă studențească pentru continuarea cercetărilor în colaborare cu monografiştii arădeni. Aceasta a sosit la Sâmbăteni în data de 6 iulie 1935. Conducerea Despărțământului s-a implicat în asigurarea serviciului de masă pentru 30 de persoane, necesar pentru popota organizată de echipa Fundațiilor Regale la Sâmbăteni. De altfel, echipele studențeşti au avut o strânsă legătură cu membrii Institutului Social din Arad, dr. C. Radu şi Octavian Lupaş, fiind numiți inspectori ai echipei, luând parte activă la lucrările acesteia[56].

În 7 iulie 1935 a avut loc inaugurarea activității echipei regale, prin participarea echipierilor la serviciul religios, iar mai apoi la o şezătoare, după modelul monografiştilor bucureşteni, pentru a înlătura reticențele şi reținerile sătenilor vizavi de scopul prezenței lor în localitate[57].

Echipele studențeşti au luat ființă la inițiativa regelui Carol al II-lea, iar Dimitrie Gusti, directorul Serviciului Social, a fost cel care a schițat scopul acestora, acela de a ridica satul românesc prin intermediul specialiştilor. Acțiunea socială a Fundațiilor Culturale Regale s-a întemeiat pe concepția şi metoda lui Dimitrie Gusti, care într-o serie de articole, grupate sub titlul "Gânduri de temelie pentru munca echipelor studențeşti" susținea obligativitatea de natură etică şi morală, a serviciului social la sate: pentru doctori, înainte de a practica medicina, pentru preoți înainte de a primi parohie, pentru învățători și profesori, înainte de a primi catedră, pentru orice student, apoi licențiat, de la orice facultate[58]. De altfel, Gusti a preconizat transformarea celor aproximativ 15 200 de sate românești existente în 1935, într-un răstimp de 4 ani, prin intermediul echipelor studențești și a căminelor culturale[59]. La întrebarea ce sunt echipele regale studențești, H.H. Stahl remarca că menirea studenților nu este numai aceea de a studia în timpul facultății, ci și de a-și răscumpăra o parte din datoria contractuală față de țară, printr-o contraprestație în muncă, în folosul societății românești. Trimiterea studenților la sate, cu misiunea de a face o operă culturală, era văzută de Stahl ca modul cel mai potrivit pentru educarea viitorilor intelectuali în sentimentul datoriei pentru satul nostru, umplând astfel, prăpastia născută între cultura satelor și lumea orășenească[60].

---

[55] Octavian Lupaş, "Institutul Social Banat-Crişana, dare de seamă despre activitatea despărțământului Arad, pe anii 1935 şi 1936", în *Hotarul*, anul IV, ianuarie-decembrie 1937, p. 26

[56] *Ibidem*, p. 27

[57] Lucian Ienăşescu, "Aspecte privind activitatea despărțământului arădean al Institututlui Banat-Crişana", în vol. *90 de ani de administrație românească în Arad. Culegere de studii şi comunicări* (coord. Doru Sinaci, Emil Arbonie), Arad, "Vasile Goldiş" University Press, 2010, p. 263

Echipele au avut în componență 3 categorii de membri: studenți, tehnicieni și membrii cooptați. La recomandarea universităților în echipele regale au fost integrați studenți de la toate facultățile: mediciniști, veterinari, agronomi, studenți la litere, la drept, în științe, în teologie etc. La aceștia s-au adăugat și un corp de tehnicieni: doctori, ingineri agronomi, medici veterinari, surori de ocrotire, maestre de gospodărie. În plus la munca echipelor regale au fost cooptați și profesori și studenți de la Oficiul Național de Educație Fizică[61].

Echipele studențești cercetau, în satele în care erau trimise, problemele importante și de primă necesitate ale vieții sociale din perioada respectivă, precum proprietatea asupra pământului și evoluția sa după reforma agrară din 1921, bugetul gospodăriilor de țărani săraci, mijlocași și bogați, inventarul mort și viu, mortalitatea infantilă, condițiile de trai, igiena locuinței, alimentația etc.[62]. Numărul echipelor studențești a crescut continuu de-a lungul anilor: 12 în 1934, 25 în 1935, 48 în 1936, 75 în 1937, 99 în 1938 ajungându-se la 125 de echipe în anul 1939, odată cu aplicarea legii Serviciului Social[63].

Echipa regală din Sâmbăteni și-a bazat lucrările sale de ordin practic pe datele culese de monografiștii Institutului Social Banat-Crișana, Despărțământul Arad. Munca acestora unanim apreciată, așa cum am menționat mai sus la București, a fost remarcată chiar de profesorul Gusti, care a întreprins la Sâmbăteni o vizită în 9 august 1935 consemnată în cronica echipei regale[64].

---

[58] Laura Rodica Hîmpă, ”Dimitrie Gusti și Fundațiile Culturale Regale (1922-1948). Documente de arhivă”, în *Studii de biblioteconomie și științele comunicării/Library and information Science Research,* nr. 20, București, 2016, p. 122

[59] Dragoș Petrescu, ”Fundația Culturală Regală *Principele Carol* (1921-1940)”, în *Carpica*, XXIX, Iași, Editura Documentis, 2000, p. 275

[60] H.H. Stahl, ”Experiența echipelor regale studențești”, în *Revista Fundațiilor Regale*, Anul II, 1 ianuarie 1935, nr. 1, București, p. 141

[61] *Ibidem*, p. 142

[62] Laura Rodica Hîmpă, *op. cit.*, p. 123

[63] *Ibidem*, p. 124

Cele două activități, cercetările monografice şi munca echipelor studențeşti, au fost din plin evidențiate în expozițiile realizate la Bucureşti şi Arad. În data de 9 decembrie 1935 a fost vernisată în pavilionul Regal din Parcul Carol I din Bucureşti, expoziția echipelor regale studențeşti, în prezența regelui Carol al II-lea. Expunere sintetică şi sugestivă a unei metode de lucru, a unei tehnici de muncă rațională pentru ridicarea nivelului cultural al satului, expoziția şi-a propus următoarele: să arate ce este un sat românesc, să indice care dintre aspectele vieții lui necesita o intervenție urgentă în vederea ameliorării stării lor, care era metoda după care fapta înnoitoare trebuia aplicată şi continuată mai apoi, care au fost rezultatele acestor realizări şi învățămintele ce puteau fi trase din ele[65].

Gheorghe Focşa nota că această expoziție era începutul unui mare muzeu sociologic şi etnografic al satului românesc, cu caracter de document viu al stării acestuia, a cărei însemnătate pedagogică, socială şi națională era de netăgăduit[66].

Dacă în presa din capitală se menționa că sâmbăteanul era mulțumit de pământul lui, cu vite vestite în țările străine, Mircea Eliade remarca că la Sâmbăteni, în Câmpia Mureşului ”toată agoniseala de un an era aruncată de femeia romancă pe câțiva metri de mătase proastă, care-i nimiceşte frumusețea ei sănătoasă. În acest scop echipa a trebuit să depună multe eforturi ca să dovedească că inul şi cânepa sunt mai frumoase, mai durabile şi că lucrul de la firul de verdeață până la pânză poate constitui pentru femeie cea mai mare mândrie.”[67] Astfel, rezultatele echipelor ne înfățişau cadrul organic al satului între cele două războaie mondiale şi dovedeau ce se putea face cu multă muncă, bunăvoință şi cu puțini bani.

Pe baza materialului documentar strâns de monografiştii prezenți la Sâmbăteni în 1934, localitatea a avut cea mai bogată şi completă prezentare publică la expoziția de la Bucureşti a echipelor regale, din februarie 1936.

În data de 22 martie 1936 Institutul Social Banat-Crişana, Despărțământul Arad a realizat în sala de expoziții a Palatului Cultural, acordată cu titlu gratuit de către directorul acestuia, Lazăr Nichi, o expunere a materialului rezultat din activitățile echipelor studențeşti din Sâmbăteni şi Fibiş (jud. Timiş). Se aprecia că această expoziție a reprezentat un eveniment cultural de o mare importanță pentru oraşul Arad[68].

---

[64] *Hotarul*, anul IV, ianuarie-decembrie 1937, Arad, p. 28

[65] *Societatea de mâine*, anul XIII, nr. 1, Ianuarie 1936, Bucureşti, p. 16

[66] *Ibidem*, p. 17

[67] Mircea Eliade, ”Echipele regale studenţeşti la lucru”, în *Revista Fundaţiilor Regale*, anul III, nr. 2, 1 februarie 1936, p. 449

[68] S.J.A.A.N., *Fondul Institutul Social Banat-Crişana. Despărţământul Arad*, inv. 483, dos. 11/1936, f. 1-4

În vara anului 1936 a continuat colaborarea Despărțământului arădean cu echipele studențești ale Fundațiilor Regale. Din rândul membrilor acestuia au fost recrutați conducătorii celor 3 echipe regale care au activat în județul Arad. Astfel, inspector al echipei de la Sâmbăteni a fost numit dr. C. Radu, al celei din Vârfurile, prof. Traian Mager și al echipei din Cuveşdia, prof. Marcel Olinescu. Echipele regale l-au avut în fruntea lor pe dr. Sabin Manuilă, directorul Institutului de Statistică, originar din Sâmbăteni. Pe lângă munca de coordonare a echipelor studențești, membri ai Despărțământului din Arad al Institutului Banat-Crişana au luat parte directă la lucrările de teren, dintre care îi amintim pe D. Cosma, Ion D. Popescu, dr. Şt. Ţiriac, dr. Ulpiu Popa Cherecheanu, Nestor Covaci, Nestor Blaga, dr. Caius Lepa[69].

În 27 septembrie 1936 a avut loc serbarea de încheiere a activității echipei studențești a Fundațiilor Culturale Regale, care a muncit timp de 3 luni la Sâmbăteni. La aceasta au participat episcopul Aradului, Andrei Magieru care a fost așteptat în fața Căminului Cultural de echipa studențească în frunte cu dr. Sabin Manuilă. Pe lângă episcop la serbare au mai participat și primarul Aradului, dr. R. Cotioiu, membrii despărțământului arădean și întreaga comunitate a satului Sâmbăteni. Din rapoartele echipierilor activitatea lor a fost grupată pe mai multe domenii[70].

În **sănătate**, am consemnat activitatea lui Emil Sedan, colaborator al doctorului Alexandru Mihailovici, medicul de circumscripție, la dispensar și la domiciliu: au fost realizate un număr de 1325 consultații, pe 738 de femei și 587 de bărbați. Nu au fost semnalate cazuri de malarie, cu toate că medicul s-ar fi așteptat la această situație din cauza bălților și a apelor stătătoare din șanțurile comunei. Au fost constatate 4 cazuri de boli cu transmitere sexuală și 17 cazuri de tuberculoză, tratamentul și medicamentele folosite fiind gratuite. Au fost date sfaturi referitoare la igiena, aerisitul și luminatul locuințelor și la curățenia curții și dependințelor. De asemenea, secția medicală a echipei s-a interesat de felul în care muncesc țăranii, oferindu-le sfaturi în ceea ce privește modul cum munca ar trebui alternată cu odihna și cu o hrană consistentă. S-a constat că alimentația sătenilor lăsa mult de dorit, în această privință echipierii au dat îndrumări asupra felurilor de mâncare pe care ar fi trebuit să le consume țăranul, ca să conțină cât mai multe principii alimentare și să fie cât mai bogate în vitamine. În general, a fost consemnat faptul că starea sanitară a comunei a fost una satisfăcătoare. La sfatul dr. Sabin Manuilă și a dr. C. Radu, o atenție sporită a fost acordată copiilor mici, mai ales sugarilor, de la naştere până la vârsta de 2 ani şi jumătate, acest lucru pentru a atenua efectele mortalității infantile. S-au făcut vizite nu numai la cei bolnavi ci şi la cei sănătoşi, echipierii venind cu învățături în privința alăptării şi alimentației corecte, rațională şi igienică. În urma activităților desfăşurate mortalitatea infantilă în comuna Sâmbăteni a intrat pe o pantă descendentă[71].

---

[69] *Hotarul*, anul IV, nr. 2, februarie 1937, p. 27
[70] *Biserica și Școala*, anul LX, nr. 42, 18 octombrie 1936,Arad, p. 10

Un alt domeniu abordat a fost **cultura muncii**, unde o atenție deosebită a fost dată îngrijirii animalelor, acordându-se consultații veterinare, injecții şi demonstrații practice. Activitatea agronomică a urmărit să-i învețe pe țărani să practice o agricultură rațională, prin efectuarea de arături model şi însămânțări cu unelte agricole moderne. S-au făcu altoiri de pomi, s-au cultivat grădini, s-au construit două silozuri de porumb, au fost realizate demonstrații ale *maestrei* de gospodărie şi industrie casnică. În cadrul activității edilitare au fost ridicate sau terminate construcții, au fost secate bălți, s-au făcut îndiguiri şi s-au amenajat terenuri de sport. Demnă de remarcat este activitatea Janei Niculescu, care a restaurat complet iconostasul bisericii din localitate[72].

Cultura minţii a constat în activitatea elevilor normalişti pe terenul folcloristic şi bibliotecar, aceştia aranjând şi un muzeu al satului, pornind de la o colecție de obiecte donate de săteni. **Cultura sufletului** a urmărit prin activitatea studenților teologi, combaterea sectelor şi a concubinajului[73]. În domeniul vieţii spirituale s-au desfăşurat şi 32 de şezători culturale, la căminul „Vasile Goldiş”, 3 spectacole de teatru popular, 38 de conferinţe pe probleme de cel mai acut interes, 11 conferinţe religioase în cadrul „Oastei Domnului”[74].

Munca acestor echipe studenţeşti şi de specialişti tehnicieni a rămas una din cercetările colective cele mai importante realizate în România până în prezent. Aşa cum remarca H.H. Stahl, cele mai frumoase rezultate le-au obținut în general, echipele care au avut în componența lor tehnicieni buni în domeniul sănătății şi al muncii în gospodărie. Principala rațiune a acestor activități, în opinia lui H.H. Stahl, a fost aceea de a da țăranului ceea ce într-adevăr îi lipseşte, adică igienă şi bunăstare economică. Concluzia care s-a impus din experiențele de teren a fost că aceea educare în muncă a echipelor studențeşti nu putea fi decât una dublă: a satului de către echipă, dar mai ales a echipei de către sat[75].

Pentru ca munca echipelor studențeşti să aibe o continuitate şi după plecarea acestora din localitate, s-au înființat sau acolo unde existau s-au reînființat cămine culturale, considerându-se că acestea, afiliate organului central al Fundațiilor Culturale Regale, ar putea fi cadrul principal de organizare a muncii de ridicare culturală a satelor. Astfel, activitatea echipelor regale trebuia să tindă spre acest deziderat, crearea pe tot cuprinsul țării a unor cămine culturale, cărora să le lase un program de urmat și aplicat[76].

---

[71] S.J.A.A.N., *Fondul Institutul Social Banat-Crișana. Despărțământul Arad*, inv. 483, dos. 11/1936, f. 10

[72] *Biserica și Școala*, anul LX, nr. 42, 18 octombrie 1936,Arad, p. 10

[73] *Ibidem*

[74] Lucian Ienăşescu, *op. cit.*, p. 263

[75] H. H. Stahl, *op. cit.*, p. 145

Chiar prof. Gusti, într-un discurs ținut la 6 august 1935, trasa direcția de activitate a acestor instituții culturale sătești. În concepția sa căminul cultural din sat trebuia să-și însușească metodele de lucru ale echipelor studențești și să le continue activitatea. Organizarea căminului oglindea de fapt, structura internă a echipelor, după următorul model: dispensarul și farmacia corespundeau secției sanitare, biblioteca, librăria și muzeul local corespundeau secției culturale, organizarea muncii care se ocupa de găsirea mijloacelor necesare pentru îmbunătățirea situației economice a satului și o secțiune moral religioasă corespundeau culturii muncii și sufletului[77].

Fundația Regală ”Principele Carol”, concepută ca un organ central de stimulare, coordonare și control al căminelor culturale, avea patru direcții de îndrumare culturală: de studii și statistică pentru informații și statistica muncii căminelor, direcția căminelor culturale, direcția publicațiilor și direcția administrativă[78].

Reorganizarea căminelor culturale de către echipe s-a realizat în baza statutului pentru funcționarea acestora în cadrul Fundațiilor Regale care prevedea înființarea unui Sfat al căminului, din care se impunea să facă parte și cel puțin 2-4 gospodari săteni (adulți și flăcăi) care să aibă influență asupra populației și a tineretului din localitate[79]. Așa cum am menționat în rândurile de mai sus, denumirea căminului cultural din Sâmbăteni a fost ”Vasile Goldiș”, după numele proeminentului om politic arădean implicat în evenimentele Marii Uniri de la 1918. În cadrul căminului, pentru a da un nou impuls vieții satului, s-a luat inițiativa înființării unei asociații intitulată ”Prietenii comunei Sâmbăteni” care urma să cuprindă pe toți fii satului care trăiesc în alte comune, precum și toate persoanele care au ocupat o funcție publică sau care au legături economice, culturale sau de rudenie în comună. Această asociație urma să se întrunească în fiecare an, scopul fiind acela de ridicare a satului din toate punctele de vedere[80].

Asemenea cămine culturale, constituite conform legii Serviciului Social și afiliate

---

[76] *Ibidem*, p. 151

[77] Laura Rodica Hîmpă, *op. cit.*, p. 123

[78] Alexandru Dima,” Fundația Culturală Regală ”Principele Carol”, în *Transilvania*, Anul 67, nr. 6, noiembrie-decembrie 1936, Brașov, p. 579

[79] S.J.A.A.N., *Fondul Institutul Social Banat-Crișana. Despărțământul Arad*, inv. 483, dos. 10/1935, f. 8

[80] *Ibidem*, f. 5

Fundației Regale ”Principele Carol” au funcționat și în alte localități din județul Arad. Astfel, în Şicula a fost înființat căminul cultural ”Voievodul Mihai”, cu un sfat ales de localnici, la 27 ianuarie 1939[81]. La Şepreuş, în vara anului 1938 a lucrat o echipă regală la inițiativa căreia a luat ființă în localitate căminul cultural ”Cornel Ursuțiu”, afiliat Fundației Regale la 22 iunie 1939[82]. Căminul cultural ”Făclia” din localitatea Tisa, regiunea Hălmagiului, a ținut conferințe pe tema sănătății sătenilor, îndemnându-i să-și construiască latrine și acordând premii pentru cele mai îngrijite gospodării[83]. Căminul cultural din Revetiş a construit un cuptor de uscat fructe pentru locuitorii comunei, în colaborare cu Camera Agricolă a județului Arad[84]. Căminul cultural din comuna Vârfurile, reorganizat de echipa regală care a activat aici în vara anului 1937, a fost proclamat cămin model[85]. Această emulație care a cuprins multe dintre satele județului în edificarea de cămine culturale cu un scop precis, acela de culturalizare a locuitorilor, a fost însă una care nu a durat foarte mult, după plecarea echipierilor, membrii căminului reîntorcându-se la vechile deprinderi.

Cu toate că s-au obținut rezultate pozitive, așa cum am remarcat în rândurile de mai sus, scopul de ridicare culturală a satului românesc era unul de lungă durată, care necesita eforturi susținute bazate pe o metodă, care oricât de valoroasă era teoretic, pe teren întâmpina grele obstacole.

Dificultățile financiare prin care treceau societățile culturale existente, adică Despărțământul ”Astra”, Societatea ”Concordia” și Despărțământul arădean al Institutului Social Banat-Crişana, au determinat coalizarea acestora, mai ales pentru a putea publica în continuare revista ”Hotarul”. Acest fapt a făcut o bună impresie intelectualilor arădeni, ținând cont și de căile pe care și-au propus să le urmeze: culturalizarea satelor, proiectarea unor lucrări monografice, culegerea de folclor, înființarea de biblioteci populare la sate, organizarea de conferințe după un plan dinainte stabilit etc.

La data de 4 martie 1937, în sala festivă a Liceului ”Moise Nicoară” s-a desfășurat adunarea generală a Despărțământului Arad, în prezența inginerului Teodorescu, președintele Institutului Banat-Crişana, a dr. C. Grofşoreanu vicepreşedintele și directorul revistei acestuia. Dr. C. Radu președintele Despărțământului sesiza, în cuvântul său de deschidere a lucrărilor adunării, cauzele care au paralizat activitatea Institutului: atmosfera socială a perioadei, fără beneficii financiare și nepăsarea față de scopurile culturale de interes public în favoarea luptelor politice sau a datoriei familiale a generației cu merite de netăgăduit în realizarea Marii Uniri. Pe de altă parte generația intermediară, mult prea împovărată cu muncile și funcțiile deținute a lăsat pe un plan secundar preocupările de ordin cultural și social, astfel că toate greutățile de această natură au fost purtate de un număr restrâns de persoane. Generația tânără, remarca dr. C. Radu, nu a răspuns la apelul acțiunilor culturale[86].

---

[81] Idem, *Fondul Fundația Culturală Regală ”Principele Carol*, inv. 485, dos. 1/1938-1939, f. 1
[82] *Ibidem*, f. 14
[83] *Ibidem*, f. 20
[84] *Ibidem*, f. 36
[85] *Ibidem*, f. 62

În raportul pe anul anterior, citit de secretarul Institutului, avocatul Octavian Lupaş, se observau greutățile materiale întâmpinate de membrii săi, fapt ce a necesitat federalizarea tuturor societăților culturale pentru a supraviețui unei pauperizări accentuate. În continuare nu a fost primit nici un răspuns de la Bucureşti în privința materialului monografic încredințat Fundațiilor Regale pentru prelucrare şi editare. Aici, dr. Grofşoreanu şi-a exprimat opinia ca acest material să fie prelucrat în întregime pe plan local, iar numai publicarea acestuia să fie încredințată Fundațiilor. La data respectivă se poate sesiza o aparentă oboseală în rândul membrilor Institutului, fapt ce a făcut necesară prezența timişorenilor la lucrările adunării generale. Aceştia au încurajat continuarea activităților culturale ale despărțământului arădean, urmând ca pe viitor, să fie prevăzută în bugetul Institutului de la Timişoara o sumă de bani necesară publicării buletinului secției arădene[87]. De altfel, scopul pentru care fusese înființat în anul 1932 Institutul Social, acela de a concentra intelectualii din Banat şi Crişana într-un colectiv dinamic care să opună rezistență tendințelor centrifuge din vestul țării şi să ridice un dig spiritual împotriva propagandei revizioniste trebuia reevaluat.

În acest sens, Dr. Cornel Grofşoreanu propunea într-un articol sugestiv intitulat ”Coordonarea acțiunilor culturale”, unirea societăților culturale al căror principal obiectiv trebuia să fie realizările pe teren. Acestea urmau să aibă două aspecte bine definite, pe de o parte intervenția autorităților, iar pe de altă parte, aplicări imediate pe teren cu ajutorul echipelor regale studențeşti[88]. Cum însă teritoriul era foarte vast, dr. Grofşoreanu propunea Fundațiilor Regale înființarea echipelor motorizate (ambulatorii mobile) pentru fiecare județ al țării. Acestea trebuiau să fie mai restrânse ca număr, formate dintr-un chirurg, un mamoş, venerolog, surori de ocrotire, o gospodină şi un agronom. În jurul acestora şi în strânsă colaborare cu ele, vor acționa şi echipele monografice ale institutelor provinciale. Astfel, se dorea atingerea a două obiective: realizări practice serioase (drumuri, fântâni, şcoli, biserici, primării, ferme model, cămine culturale, îndiguiri, drenări etc.) şi deprinderea tineretului studios cu lumea satului[89].

---

[86] Idem, *Fondul Institutul Social Banat-Crișana. Despărțământul Arad*, inv. 483, dos. 18/1937, f. 1
[87] *Ibidem*, f. 6-7
[88] *Luceafărul*, anul III, seria II, nr. 1-2, iulie-august 1937, Timişoara, p. 30

Aceste dezbateri de idei ne dovedesc preocupările intense ale intelectualilor din perioada interbelică, sub influența covârşitoare, am putea spune, a ideilor profesorului Gusti, directorul Serviciului Social, pentru a realiza un progres al celor mulți, al societății rurale, generic vorbind, în tânărul stat constitutit la 1 decembrie 1918. Pornind de la examinarea realităților sociale din țară cu ajutorul metodologiei monografice obiectivul final era forțarea măsurilor de regenerare a țărănimii române. Desigur că, munca monografiştilor de la Sâmbăteni rămâne una de certă valoare documentară, precum şi activitatea realizată în lumea satelor de către echipele regale studenţeşti, care a fost apreciată extrem de pozitiv, însă scopul general era unul ambițios care cerea o muncă întinsă şi intensă pe o lungă perioadă istorică. Timpul, am putea spune, că nu a mai avut răbdare, în 1939 izbucnind cel de-al doilea război mondial, cu consecințe dintre cele mai grave, care au condus la răsturnarea sistemului tradițional al satului românesc.

Concluzii

În anii 1935-1937 Despărțământul arădean al Institutului Social Banat-Crişana s-a angrenat şi în proiectul coordonat de Federația Societăților Culturale locale care îşi propunea elaborarea unei monografii "româneşti" a județului Arad. De asemenea, se intenționa extinderea cercetărilor monografice în diferite localități ale județului, pentru a realiza o cunoaştere cât mai aprofundată a realităților sociale locale, intenție rămasă însă la stadiul de proiect datorită dificultăților financiare întâmpinate.

Dincolo de activitatea de cercetare monografică, valorificată doar parțial, prin publicarea de articole în presa locală şi tipărirea monografiei Ţinutului Hălmagiului a profesorului Traian Mager, Despărțământul arădean a desfăşurat o activitate de culturalizare deosebit de bogată, colaborând pe acest teren cu societățile culturale locale sau extra-locale şi fiind, astfel, o prezență viguroasă în viața cultural-ştiințifică a județului.

Sosirea echipelor regale studenţeşti ale Fundațiilor Culturale Regale şi coordonarea acestora de către monografiştii Despărțământului arădean, a reprezentat o altă etapă de continuare a activității de investigare a realităților satului şi corelarea acesteia cu înfăptuirile practice pe terenul educației civice, economice, sanitare în cadrul unor instituții reînoite precum căminul cultural, văzut ca o asociație obştească pentru organizarea acțiunii de reformare a satului.

---

[89] *Ibidem*, p. 31

Studenții, specialiştii din diferite domenii au lucrat împreună cu autoritățile locale, zonale, centrale la proiecte concrete: organizarea de structuri cooperatiste sănătoase economic, executarea de ameliorări agricole, zootehnice, edilitare, sanitare etc. Noutatea strategiei Institutului Social Român, adoptată şi de Despărţământul Arad al Institutului Social Banat-Crişana, şi instituționalizată prin Legea Serviciului Social din 1938/1939, era aceea că nu este îndeajuns ca ţăranul să fie împropietărit cu un lot de pământ, ci era necesar ca acesta să fie instruit să-şi cultive terenul în mod rațional, să se asocieze pentru achiziționarea de maşini agricole şi pentru ca propietatea sa să devină viabilă economic[90].

Cercetările monografice şi de acțiune socială în peste 126 de sate, cu participarea a aproape 1 000 studenți şi 1 600 specialişti şi tehnicieni au oferit informații şi interpretări esențiale pentru diagnoza situației satului din perioada interbelică care reprezenta 80 % din populația țării, referitoare la fărâmițarea propietății, bugetul gospodăriei țărăneşti, inventarul agricol, mortalitatea excesivă, analfabetismul, alimentația, igiena corporală şi a locuinței etc[91].

Remarcabilă pentru contribuția şcolii sociologice la ridicarea stării satelor după Marea Unire, este observația profesorului Gusti, care rezuma în mod execelent: ”deşi realizată prin mijloacele modeste ale Fundațiilor Culturale Regale şi prin munca suplimentară a echipierilor, cercetarea efectuată prin anchetele din 55 de sate româneşti (în anul 1938 – n.n.), este, prin lărgimea ei, una din cercetările colective cele mai importante realizate în țara noastră”[92].

Bibliografie

1. Izvoare arhivistice

Serviciul Județean Arad al Arhivelor Naționale

Fondul Institutul Social Banat-Crişana. Despărțământul Arad, inv. 483

Fondul Fundația Culturală Regală ”Principele Carol”, inv. 485

2. Periodice

Biserica şi Şcoala, anul LX, nr. 42, 18 octombrie 1936, Arad

Hotarul, anul IV, ianuarie-decembrie 1937, Arad

---

[90] Ilie Bădescu, Ozana Cucu Oancea, Gheorghe Şişeştean (coord.), *Tratat de sociologie rurală*, Bucureşti, Editura Mica Valahie, 2011, p. 677

[91] *Ibidem*, p. 694

[92] Dimitrie Gusti, ”Ce au realizat echipele studenţeşti în 1938”, în *Universul*, nr. 39, vineri 10 februarie 1939, Bucureşti, p. 11

Luceafărul, anul III, seria II, nr. 1-2, iulie-august 1937, Timişoara

Societatea de mâine, anul XIII, nr. 1, Ianuarie 1936, Bucureşti

3. Lucrări generale

Bădescu, Ilie, Cucu Oancea, Ozana, Şişeştean, Gheorghe (coord.), *Tratat de sociologie rurală*, Bucureşti, Editura Mica Valahie, 2011

4. Studii şi articole

Bucuţa, Emanoil, „Institutul Social Român", *Arhiva pentru ştiinţă şi reformă socială.(Omagiu profesorului D, Gusti),* Anul XIV, Bucureşti, Ed. Institutului Social Român, 1936

Dima, Alexandru," Fundaţia Culturală Regală "Principele Carol", în *Transilvania*, Anul 67, nr. 6, noiembrie-decembrie 1936, Braşov

Eliade, Mircea, "Echipele regale studenţeşti la lucru", în *Revista Fundaţiilor Regale*, anul III, nr. 2, 1 februarie 1936, Bucureşti

Gusti, Dimitrie, "Ce au realizat echipele studenţeşti în 1938", în *Universul*, nr. 39, vineri 10 februarie 1939, Bucureşti

Hîmpă, Laura, Rodica, "Dimitrie Gusti şi Fundaţiile Culturale Regale (1922-1948). Documente de arhivă", în *Studii de biblioteconomie și științele comunicării/Library and Information Science Research,* nr. 20, Bucureşti, 2016

Ienăşescu, Lucian, "Aspecte privind activitatea despărţământului arădean al Institututlui Banat-Crişana", în vol. *90 de ani de administrație românească în Arad. Culegere de studii și comunicări* (coord. Doru Sinaci, Emil Arbonie), Arad, "Vasile Goldiş" University Press, 2010

Institutul Social Român (1921 - 1926), Bucureşti, Cultura Naţională, 1926, p.4

Lupaş, Octavian, "Institutul Social Banat-Crişana, dare de seamă despre activitatea despărţământului Arad, pe anii 1935 şi 1936", în *Hotarul*, Arad, anul IV, ianuarie-decembrie 1937

"Înfiinţarea Institutului Social Banat – Crişana", în *Revista Institutului Social Banat – Crişana,* Timişoara, Anul 1, nr. 1 (ianuarie – martie), 1933, p.31

Petrescu, Dragoş, "Fundaţia Culturală Regală *Principele Carol* (1921-1940)", în *Carpica*, XXIX, Iaşi, Editura Documentis, 2000

Sabău, Sorin, „Activitatea Despărţământului Arad în cadrul Institutului Social Banat Crişana”, în *Zărandul*, nr. II, Arad, Complexul Muzeal Arad, 2002

Stahl, H., Henri, ”Experienţa echipelor regale studenţeşti”, în *Revista Fundaţiilor Regale*, Anul II, nr. 1/1 ianuarie 1935, Bucureşti

The Foundation of the Arad Branch of the Banat-Crişana Social Institute and the First Monographic Researches Performed in Sâmbăteni (1933 and 1934)

dr. Sorin Sabău

The accomplishment of the Great Union in 1918 brought not only the natural enthusiasm of all Romanians who became united inside the borders of a single state, but also a new political, social, and economic context. The unification of the old provinces of Bessarabia, Bucovina, Transylvania, and Banat with the mother country doubled the state's territory and population, brought a larger number of national minorities and an uneven development of industry in the territory. In parallel, there was need of an agrarian reform, a new electoral law, monetary and administrative unification, a law of education, the development of new institutions etc. Thus, the young state faced a series of problems that required urgent, but durable solutions.[93]

In such circumstances all political, economic, and especially intellectual forces from the entire Great Romania had to unite and work together. Fortunately, a group of intellectuals who took refuge in Iaşi ever since the difficult times of year 1918, coming from all the provinces inhabited by the Romanians, became aware of the importance of their mission to implement a work of social reform. Their activity fitted Professor Dimitrie Gusti's ideas. Ever since his return to the country in 1910, Gusti was striving to make the new concepts of the sociological sciences known. Such a context made possible the crystallization of a nucleus of enthusiast intellectuals in Iaşi who, under the coordination of Professor D. Gusti, founded the Association for Social Study and Reform (**Asociaţia pentru Studiul şi Reforma Socială**). The main goal of the association was stated from the beginning: "Romanian public life must be structured anew, on new grounds. One must forever remove from it lucky or unlucky incidents, simple opportunities and simple thriftiness, as well as the assertion of those who are ill prepared and often have an agenda, through the introduction of a positivist knowledge of things, a maximum possible certainty in the use of available means in order to reach the most appropriate goals, and finally through the systematization of labor division so that every individual does what he/she is good at".[94]

---

[93] Sorin Sabău, "Activitatea Despărţământului Arad în cadrul Institutului Social Banat-Crişana", in *Zărandul*, no. II, Arad, Complexul Muzeal Arad, 2002, p. 56

In November 1918 the headquarters of the association was moved to Bucharest and after an activity of more than two years, during the meeting held on February 13th 1921, the general assembly of the association decided that the entity should become the Romanian Social Institute (**Institutul Social Român**). Thus, on July 29th 1921, the Official Monitor published the following unique article: "The status of the Romanian Social Institute from Bucharest is acknowledged and the institution shall function according to the appended statutes".[95] The statues remained largely identical to those of the Association and the continuation of this organization and of its purpose was stated from the start: "the Romanian Social Institute aims at researching the issues of social sciences, especially those regarding the social status of Great Romania." The statutes continued by establishing the means through which this goal was to be reached, namely the foundation of libraries, archival collections, and an information bureau. The division of the Association into the following seven departments was preserved: agrarian, commercial and industrial, financial, juridical, political and administrative, hygiene and social policy, cultural. Other parts of the text regulated the activity and componence of the committee, its members, plenary meetings, general assembly, the representation of the Institute, its possessions and expenses, how the statues could be changed etc.[96].

As a consequence, the Romanian Social Institute aimed at: researching the issues of the social sciences and especially those regarding the social status of Romania; elaborating, on the basis of researches, practical proposals required for implementing the work of social reform in Romania; placing its documentation resources at the disposal of its members and of all those interested in social matters; contributing at the dissemination of social knowledge.[97]

If the 1913 – 1921 period can be envisaged as the formation period of the Romanian Social Institute, the interval between 1921 and 1933 marked its years of profoundly creative activity. The following departments were established: external policy, biology, feminine studies, cooperation studies, town planning and statistics. The members of the institute elaborated legislative projects, monograph studies, and articles, and performed the first researches of social policy. One after the other, the departments of the Institute recorded an ardent activity. Thus, members of the cooperation department first researched the system of cooperation and its beneficial effects on society; those of the cultural department analyzed the issue of reorganizing the education system; those from the town planning department had a significant opinion on the modernization of the capital city; those from the sociological department performed an ample monographic activity in the villages etc. "Arhiva pentru Ştiinţa şi Reforma Socială" (The Archive for Social Science and Reform) ranked in the top of the country's periodicals and in 1936 it reached more than 10.000 pages (including all published issues) that approached topics related to the social issues of Romania and to contemporary culture.[98] Some of the Institute's departments had their own periodicals (*Buletinul Secţiei Juridice* – The Bulletin of the Juridical Department, *Buletinul Secţiei Biologice* – The Bulletin of the Biology Department).

---

[94] *Institutul Social Român (1921 – 1926),* Bucureşti, Cultura Naţională, 1926, p. 4

[95] Emanoil Bucuţa, "Institutul Social Român", in *Arhiva pentru ştiinţă şi reformă socială (Omagiu profesorului D. Gusti),* Anul XIV, Bucureşti, Ed. Institutului Social Român, 1936, p. 581.

[96] *Ibidem.*

[97] *Institutul Social...,* p. 6.

The series of public lectures was another means of spreading and transmitting social knowledge. They focused on topics such as *The New Constitution of Romania, The Doctrines of the Political Parties, Romania's Foreign Policy, Social Life in Post-war Romania*, and *Capitalism in Social Life*. The lectures were published and distributed as volumes, accompanied by bibliographic data and with documentation appendices.[99]

The Romanian Social Institute was always interested in organizing regional institutes in the country. The R.S.I. believed such institutes had to be founded by the inhabitants of the different regions of the country, by local intellectuals who knew best the realities in the territory.

The ideas that Professor D. Gusti transmitted through the R.S.I. had been known for a long time, including by the intellectuals in the western part of the country. Thus, certain leaders of Romanian scientific and social life in Timişoara and Arad took the initiative and organized the General Assembly that on May 21st 1932, in the festive hall of the Timiş-Torontal County Prefect's Office, founded the *Banat-Crişana Social Institute (Institutul Social Banat-Crişana)*. Invited to take part in the event, Professor D. Gusti stated in his speech: "One of the goals included from the beginning among the major goals of the Association (the Association for Social Study and Reform - n.n.) was to research and seek out the evils that plague society, in order to find the means required for solving these evils. ... To this end one foremost needs scientific researches to be performed, providing the possibility of knowing the life of our people from all regions."[100] The Banat-Crişana Social Institute adopted the structure of the R.S.I. and its statutes. The first had the following seven departments: economic, financial, technical and agrarian, social-political and sociological, cultural-artistic, town planning and administrative studies, juridical, the department of the minorities' issue, and the medical-social department.[101] The aim of the organization was to research "the social issues regarding the social status of the region along the western frontier; to place the studies and works of its departments at the disposal of its members and of anyone interested in such matters, as well as to facilitate the research of the informative, statistical, and documentary material preserved in its library and archive; to contribute to the dissemination of social, folkloric, artistic and technical knowledge and of the works dedicated to literary studies."[102] The president of the Banat-Crişana Social Institute was appointed, by right, the rector of the Polytechnic School in Timişoara, and the management committee consisted of the department presidents, the secretary general, seven active members and two substitute members elected by the general assembly. The statute contained a very significant mention, i.e. that among the seven active members of the committee, one had to be from the county of Arad, one from Severin, and one from Caraş.[103]

---

[98] Emanoil Bucuţa, *op.cit.*, p. 585 – 587.

[99] *Institutul Social...*, p. 10-11.

The fact that a few of the participants at the general assembly that founded the Banat-Crişana Social Institute were from Arad, among which one can mention Dr. C. Radu, mayor of Arad, and Brutus Păcurariu, secretary of the Commerce Chamber in Arad, and the fact that they were elected for important functions in the Institute (Dr. C. Radu vice president and Brutus Păcurariu substitute member) indicate that an active nucleus of intellectuals also existed in Arad, up to date with the ideas of Professor D. Gusti's sociological school.[104] Besides, less than one year later, on March 23rd 1933, a Branch of the Banat-Crişana Social Institute was also founded in Arad, aiming from the very beginning to adopt "...Mr. Professor D. Gusti's monographic sociological method, the value of which has been thoroughly tested through the laborious researches of the Romanian Social Institute".[105] Dr. C. Radu, director of the children's hospital and former mayor of Arad, was appointed president of the Arad Branch, while lawyer Octavian Lupaş was appointed its secretary general. The Arad Branch was also endowed with three departments: the cultural department under the presidency of Mr. Dr. Teodor Botiş, rector of the Theological Academy, with 21 members; the medical-social department, under the presidency of Mr. Dr. D. Cosma, county first doctor, with 10 members, and the economic department led by Mr. Engineer Şerbănescu, with 18 members".[106] The institution wished to make itself known through the same means as the Romanian Social Institute: monographic researches, public lectures, studies published in the Periodical of the Banat-Crişana Social Institute, the foundation of an archive and of a library that all those interested could use.

---

[100] "Înfiinţarea Institutului Social Banat-Crişana", in *Revista Institutului Social Banat-Crişana,* Timişoara, no.1, year 1 (January-March), 1933, p. 31.
[101] *Ibidem,* p. 35.
[102] *Ibidem.*
[103] *Ibidem,* p. 36.
[104] *Ibidem,* p. 33.
[105] Serviciul Judeţean Arad al Arhivelor Naţionale (henceforth S.J.A.A.N.), *Fond Institutul Social Banat Crişana. Despărţământul Arad,* file 5/1934, f. 57.

From a financial perspective, besides the money collected through the contribution of its members or various subsidies (from the city hall, the Commerce Chamber etc.), the Arad Branch mainly counted on the financial support of the Banat-Crişana Social Institute in Timişoara.

The headquarters of the Branch was established inside the Palace of Culture. After the foundation of the Branch, its members decided, with great enthusiasm, to dispatch letters to a number of personalities of Arad informing them of the existence of the new institution. Here is the content of the letter addressed to Vasile Goldiş, Ştefan Cicio Pop, Bishop Gr. Comşa, the county prefect and the mayor of Arad: "A group of intellectuals from Arad, wishing to discover the cultural and artistic side of the realities of Romanian life in this county, has decided to act as members of the Banat-Crişana Social Institute of Timişoara, as an artistic-cultural branch of the latter".[107] The text continues to present the activities planned for the running year.[108]

The activity plan for 1933, presented during the plenary meeting held on April 7th of the same year, was rather ambitious. It included Dr. Teodor Botiş completing a full monograph of all members of the Mocioni family of which he was to publish a significant part in the Periodical of the Banat-Crişana Social Institute. Teacher Traian Mager was to perform a study on the issue of educational regionalism, with special applications in Ţinutul Hălmagiului. Mr. Nestor Covaci was to collect folk poetry from the county of Arad; as the task was difficult, if the financial means were not enough to support it, the plan would continue for several years. Part of the monographic research planned to take place in the municipality of Sâmbăteni, Mr. Octavian Lupaş was to deal with the historical context of the settlement and Mr. Marcel Olinescu was to approach the aesthetical part, including the development of local folk dress, the construction of the houses, the textiles etc. Another envisaged activity was, according to possibilities, the publication of a picture book of picturesque Arad. Teacher Teodor Mariş was tasked with the pedagogical issues of making primary education more efficient.[109]

---

[106] *Ibidem.*
[107] *Ibidem,* file 2/1933, f. 8.
[108] *Ibidem.*

This activity plan was also communicated to the Leading Committee of the Banat-Crişana Social Institute in Timişoara that approved it during the meeting held on April 29th 1933.[110] Still, in order for the plan to be implemented, the Institute asked for the speedy completion of a budged project and the Arad Branch conformed. This is how the income and expenses balance sheet looked like:

Expenses			Income		
1.	Office expenses	1500 lei	1.	Membership taxes	3000 lei
2.	Monographic researches	15 000 lei	2.	Subsidies	16 500 lei
	Unexpected expenses	3000 lei			
	Total:	19 500 lei		Total:	19 500 lei

The monograph research that the Arad Branch of the Banat-Crişana Social Institute intended to perform in the settlement of Sâmbăteni was envisaged to employ the social-monograph plan devised by the Seminary of the Letters Faculty in Bucharest. The plan included the collection of data regarding the cosmological, biological, historical, and psychological contexts and on the economical, juridical, political, and spiritual activity of the settlement.[111] The research was dealt with in earnest. On July 3rd, before the research was initiated, the general secretary of the Branch, lawyer Octavian Lupaş, delivered a "presentation of ideas on the way in which the Branch activity would take place during the summer of 1933".[112] The management of the Banat-Crişana Social Institute was also informed of the intentions of the Arad Branch in Timişoara.

The municipality of Sâmbăteni was selected as a topic of research for several reasons. First of all, it was an average-size municipality; then, the doctors' association had performed there a serious sanitary investigation a few years before and, last but not least, it was located only 16 km from Arad and thus travelling expenses did not amount to much.[113]

---

[109] *Ibidem*, f. 4.
[110] *Ibidem*, f. 10.
[111] *Ibidem*, f. 6.
[112] *Ibidem*, f. 17.

The period July 23rd – September 1st was set for the monographic research in Sâmbăteni. The campaign was prepared in details. The Branch thus contacted the director of the Arad – Podgoria Electrical Railways to obtain the cheapest possible transportation for the five researchers along the Arad – Sâmbăteni route.[114] The county prefect had already been informed of the action and asked to intervene with the authorities in Sâmbăteni to support the initiative.[115] Though July 23rd was the first day of the monographic campaign, it was supposed to be a festive day. Thus the Branch sent invitations to local authorities and personalities of cultural, religious, and political life, mentioning the timetable of the festivities held under the suggestive name of *şezătoare* (evening sitting of village women). As July 23rd fell on a Sunday, the event started with taking part in the evening mass held at the Orthodox church in Sâmbăteni, followed by lectures held at the House of Culture, in front of the village folk, by Mr. T. Botiş, Dr. D. Cosma, Dr. C. Radu, and N. Blaga; then there was a "children's presentation", with participants aged between 1 and 5 years, five of the most nicely dressed of which were to receive prizes. The soiree was envisaged to end with everyone visiting the municipality. For complete information, the invitation mentioned the persons who would perform research in the municipality of Sâmbăteni and their objectives. We thus find out that Professor N. Blaga would study the cosmological context, Dr. C. Radu and Dr. D. Cosma would deal with the biological context, Mr. Lawyer Octavian Lupaş would approach the historical context, and Mr. Marcel Olinescu would research the issue of popular taste.[116]

The inhabitants of Sâmbăteni were not forgotten either in these preparations and an appeal was made informing them of what the campaign aimed to accomplish, i.e. the research fields and the people involved in the work. The villagers were also invited at an evening sitting during which they would find out more about it.[117]

On July 23rd 1933 the monographic campaign in the settlement of Sâmbăteni was initiated exactly according to plan: the evening mass at church, the "evening sitting" with the speeches held by misters Dr. C. Radu, T. Botiş, Dr. D Cosma, and N. Blaga, the children's presentation and prizes awarded to the best dressed among them, the walk through the village and the information of the villagers on the monographic researches that were to start the next day.[118] The campaign was planned to last all summer, until September 1st.

---

[113] *Ibidem*, file 5/1934, f. 5.
[114] *Ibidem*, file 2/1933, f. 24.
[115] *Ibidem*, f. 25.
[116] *Ibidem*, f. 30.
[117] *Ibidem*, f. 32.

The October 30th 1933 report of the Arad Branch of the Banat-Crişana Social Institute presented the results of the monographic researches in Sâmbăteni performed during the summer of that year. The researchers had faced a series of problems among which the biggest consisted of the fact that due to the agricultural works they were unable to find the majority of the villagers home and approach them. Thus it has been suggested that the campaign continue during the subsequent period (autumn, winter, and then the spring of 1934). A rich material was nevertheless collected. Mr. Octavian Lupaş managed to research a series of documents regarding the past of the municipality (30 documents, 2 peasant chronicles, and several peasant didactic manuals), Mr. Marcel Olinescu created a series of sketches, Professor N. Blaga collected the necessary material to reconstruct the cosmological background of the municipality. Primary school teacher Teodor Stancu from Sâmbăteni joined the researchers and collected local folklore.[119] One should also mention the fact that the town hall of Arad appreciated the work of the monographists in Sâmbăteni and decided to provide a subvention of 5000 lei.[120]

The 1933 campaign was, due to insufficient funding and a smaller team, more modest. Anyway, the fundaments of a monographic research in the municipality of Sâmbăteni, the first of its kind from the county of Arad, had been laid.[121]

New addresses were dispatched in December 1933 and January 1934, envisaging the continuation of the research, to the management of the Arad – Podgoria Electric Railroads and the Prefect's Office of the County of Arad, asking for aid with the transportation and support for the monographic research.[122] The Arad Branch of the I.S.B.C. was decided to continue the monographic campaign in Sâmbăteni in the summer of 1934. A report on the status of the researches in Sâmbăteni, completed in May 1934, mentioned that material regarding the historical, psychological, and spiritual contexts had been gathered so far. The authors of the report expected that 10 pupils (in their final year of study at the Normal School) would join the research team, collecting material for the research of the other contexts and manifestations.[123] As plans for the future, the management of the Branch aimed at processing the material gathered so far and preparing a series of lectures regarding the obtained results.[124]

---

[118] *Ibidem*, f. 33, 34.
[119] *Ibidem*, f. 38.
[120] *Ibidem*, f. 36.
[121] Sorin Sabău, *op. cit.*, p. 63.
[122] S.J.A.A.N., *Fond Institutul Social Banat Crișana. Despărțământul Arad*, file 2/1933, f., 48, 51.
[123] *Ibidem*, file 5/1934, f. 16.

The invitations sent by the Arad Branch of the I.S.B.C. to personalities such as Sabin Manuilă, director of the Institute for Demography and Census, and Dimitrie Gusti, director of the Romanian Social Institute, asking them to hold public lectures in Arad had beneficial effects on the activity of creating a monograph research in Sâmbăteni. Dr. Sabin Manuilă, present in Arad on February 25th 1934, delivering a lecture in the hall of the Palace of Culture, subsequently became a fervent supported of the researches in Sâmbăteni. Besides, as he was born in this municipality, he helped the monographists from Arad with data regarding the census performed in Sâmbăteni in 1930[125] and contacts of companies from Bucharest that sold wax cylinders for the "dictaphone" that the town hall of Arad placed at the disposal of the monographists.[126] In a letter dated June 4th 1934, addressed to the Arad Branch of the I.S.B.C., Sabin Manuilă felt the need to state that: "At the same time, considering the importance of the researchers that you have initiated and the high purpose envisaged, we hereby inform you of the fact that our Institute is at your disposal for the most effective cooperation".[127]

The Banat-Crişana Social Institute – Arad Branch would closely cooperate with the Romanian Social Institute in Bucharest. Through an address dated March 26th, the latter was asked to provide the questionnaires that the I.S.R. employed in their monographic campaigns and the film shot in the settlement of Drăguş, so that it could be viewed in Arad, as well as technical and financial data on the production of the film. The letter ends with the request that 2-3 members of I.S.B.C. Arad could take part in the monographic researches performed by the I.S.R.[128]

Dimitrie Gusti was also present in Arad, having also been invited by the Branch, delivering a lecture on April 3rd 1934 in the very festive hall of the "Moise Nicoară" High School.[129] The Branch report presented by Secretary Octavian Lupaş on May 24th in front of the members of the medical, cultural, and economic departments indicates that through his visit Professor Dimitrie Gusti encouraged the activity of I.S.B.C. Arad and placed at their disposal a sum of 25000 lei.[130] They were also to receive technical support for the monographs they were preparing. Significant help was also planned to arrive from the Institute of Demography and Census in Bucharest.[131]

---

[124] *Ibidem*, f. 22.
[125] *Ibidem*, f. 41.
[126] *Ibidem*, file 1/1933, f. 60.
[127] *Ibidem*, file 5/1934, f. 41.
[128] *Ibidem*, file 1/1933, f. 55.
[129] *Ibidem*, f. 59.

Through the same report, the members of the Branch were informed of the fact that regarding the researches in Sâmbăteni the team had gathered material regarding the historical and psychological contexts and the spiritual activity. The plan was that 10 pupils (in their final year of study) from the Normal School would take part in the monographic campaign envisaged for the summer of 1934 in Sâmbăteni. The pupils would be instructed on the research method and work under the supervision of a teacher. They would stay in the settlement for 2 to 3 weeks, lodged at the local school; the expenses were evaluated at 30 lei / day / pupil.[132]

Once the objectives for the summer of 1934 had been set, the Arad Branch of the I.S.B.C. started preparations for organizing the monographic campaign in Sâmbăteni. An address was thus sent to the I.S.B.C. Timişoara asking for the subvention (voted the year before) in order to be able to start researching (saying that 10 pupils will also take part).[133] Another request was sent to the school inspector that the 10 pupils be lodged at the local school in Sâmbăteni. They would be supervised by teacher Marcel Olinescu and primary school teacher T. Stancu and pledged to maintain and clean the place.[134]

On June 15th 1934, two days before the start of the campaign, the members of the I.S.B.C. were asked to come at the ASTRA headquarters (at the Palace of Culture) for the completion of the program of monographic researches and to be informed of the fact that they would depart for Sâmbăteni on June 17th, at 14.30, with the electric tram.[135]

It seems that during the campaign the pupils adapted without problems to the rather army-like accommodation conditions but at the same time managed to socialized and interact very well with the local population. Good evidence for this is the festivity they organized during the evening on July 1st at the "House of Culture". The presentation for the villagers included: an opening speech delivered by primary school teacher T. Stancu, a choir song, the reading of a poem by Al. T. Stamtiad, a one-act play, a poem by George Coşbuc, a monologue, a theater play, and ended with dancing and gymnastic exercises.[136]

---

[130] *Ibidem*, file 5/1934, f. 20.
[131] *Ibidem*, f. 21.
[132] *Ibidem*, f. 16, 17.
[133] *Ibidem*, f. 40.
[134] *Ibidem*, f. 43.
[135] *Ibidem*, f. 45.

The researchers performed during the summer of 1934 were more productive. This is also due to the fact that the team of monographers included 32 people, namely: 3 physicians, 1 lawyer, 2 priests, 3 teachers, 5 primary school teachers, 1 notary, 3 sub-notaries, and 14 pupils. They used statement cards and informant cards and managed to get in contact with the realities of the village and even give advice and lure the local inhabitants to shows and evening sittings.[137] They even printed a village gazette and used questionnaires focusing on how the houses were built, local arts, folk dress, textiles, and (round) dances.[138] As for the pupils, they were on their best behavior, rising to the "highest expectations".[139] The collected material now had to be processed.

Notes on the researches performed in Sâmbăteni in the summer of 1934 have also been published in newspapers. Number 6 of June 1934 of the "Societatea de mâine" (Tomorrow's Society) periodical included an article on the monographers working in Sâmbăteni. Its author praised the initiative of the I.S.B.C. Arad to include in the team of monographers last year pupils from the Moise Nicoară High School. "Everyone saw – stated the author of the article – the huge void in the education of our normal school graduates who are sent to the rural environment at a young age without a bit of experience, without the maturity and dignity to raise them in the eyes of the peasants. This worrying state of facts must be corrected. The lacuna must be filled. The initiative in Sâmbăteni opens all eyes to how to gain first-hand knowledge of the village so that the young primary school teachers can meet the challenge of their mission".[140]

One can mention some of the cases in which the monographers actually became involved in helping the inhabitants of the municipality of Sâmbăteni. In a letter dated 25.08.1934 the town hall was informed of the fact that a team of researchers had elaborated the plans for the construction of a house for two needy elders who lived in an almost ruined hut. The monographers asked the town hall to provide the necessary funds for the team to start building the new house.[141] Another letter was addressed to the Sanitary Inspection Office in Timişoara that was asked to send a subvention for the completion of the monographic researches, but mainly for endowing the medical office in the settlement with the equipment needed for its good functioning.[142]

---

[136] *Ibidem*, f. 52.
[137] *Ibidem*, f. 59.
[138] *Ibidem*, file 16 f.d., f. 11-16.
[139] *Ibidem*, file 5/1934, f. 59.
[140] *Ibidem*, file 16 f.d, f. 2.
[141] *Ibidem*, file 7/1934, f. 2.

Unfortunately, the monographers also had some discontents, connected to the lack of subventions promised by the Town Hall of Arad for the 1934 campaign. In an address issued on September 15th, the secretary of the Arad Branch of the I.S.B.C. stressed the fact that Dimitrie Gusti supported their initiative but funds had only been granted by the Town Hall of Timişoara. Thus: "I believe – he wrote – that this is a question of honor for the Town Hall of Arad and thus the institution should also prove it knows how to appreciate, like the Town Hall of Timişoara, the disinterested work of a group of intellectuals from Arad, dedicated to the knowledge of Romanian life by the western border of the country".[143]

Despite all these drawbacks, the efforts of the monographers from the Arad Branch were acknowledged and appreciated at national level. Thus, I.S.B.C. Timişoara informed the Arad Branch on September 21st that Dimitrie Gusti, director of the Romanian Social Institute, wished to organize an exhibition in Bucharest with the material collected during the monographic campaigns so far, including the researches in Belotinţ and Sâmbăteni. To this end members of the Branch were asked to prepare the photographs taken in Sâmbăteni and the representative ones should be enlarged and collected in an album to be displayed in front of His Majesty the King. The album should be accompanied by a presentation of the collected material and a brief reports for the exhibition and a longer report to be published in the periodical of the I.S.B.C. Timişoara.[144]

Due to the appreciation that the researches performed in Sâmbăteni in 1933 and 1934 enjoyed, they continued over the subsequent years and were extended.

---

[142] *Ibidem*, file 5/1934, f. 60.
[143] *Ibidem*, f. 55.
[144] *Ibidem*, f. 56.

The activity of the Banat-Crișana Social Institute. Arad Branch between 1935 and 1937

dr. Gabriel Hălmăgean

The main directions of the cultural activity of the Arad Branch of the Banat-Crişana Social Institute during the previous years, such as the publication of studies, the monographic researches, and the lectures on various topics, were continued in 1935 and 1936. Still, monetary restrictions have prevented such activities from further developing, though the local authorities have appreciated the cultural and national significance that the Arad Branch enjoyed in society. Difficulties in ensuring the funds required by the productive functioning of cultural societies have led to such institutions becoming federal, for a better propagation of the purposes for which they had been funded. The Arad Branch continued to collaborate with the Romanian Social Institute in Bucharest, but in 1935 and 1936 also benefited from the support of the Royal Cultural Foundations that sent in Sâmbăteni a team of students whose goal was to study the social realities of the settlement but especially to provide a new impetus to village life. The activity of these teams was fruitful, based on the researches performed by the monographists during the previous years, attempting to leave something behind as well. This inheritance was the organization of a structured context, the House of Culture affiliated to the Royal Foundations, aimed at elevating the cultural level of the inhabitants of the municipality of Sâmbăteni.

The start-of-the-year concerns for the fate of the social institute are well stressed through the topics approached by Dr. Corneliu Radu, director of the Branch, in a letter addressed to Secretary Octavian Lupaş. The letter signals a series of problems, such as: the publication of the lectures held during the previous year, the fact that the photographic material collected in Sâmbăteni was never received in Arad, stressing the need to send an official letter to Bucharest so that the material was sent as soon as possible, but also the fact that Teacher Traian Mager wished to deliver a lecture on Avram Iancu's death with the involvement of the choir of the Theological Academy who would sing "Balada lui Iancu" (Iancu's Ballad).[145]

On March 28th 1935, continuing the series of lectures organized during the previous years, Lazăr Nichi, director of the Palace of Culture, delivered such a presentation in the already traditional location, i.e. the festive hall of the "Moise Nicoară" High School. The lecture focused on the foundation of an archive dedicated to the 1848-1849 Revolution in Arad.[146] The April lectures, a characteristic of the Branch activity, have made the public aware of the social issues of the time. Thus, on April 4th, Ion D. Popescu, president of the tribunal, gave a lecture on "Dreptul în afara legii" (Law outside the laws); on April 14th Vasile Dimitriu, councilor at the Court of Appeal in Timişoara, spoke about "Avortul în noua legiuire penală" (Abortions in the new criminal laws); on April 18th dr. Cornel Grofşoreanu debated the issue of corporatism, while Lawyer Ulpiu Popa Cherecheanu lectured on the topic "Efectele aplicaţiunii legii conversiunii în judeţul Arad" (Effects of applying the law of conversion in the county of Arad).[147]

---

[145] *Ibidem*, file 10/1935, f. 63.

On May 25th 1935 Bishop Grigorie Comşa, honorific president of the Arad Branch died, leaving behind an example of good practice in the struggle to culturally elevate the masses, through his work entitled "Cultura satelor noastre" (The culture of our villages). The members of the social institute payed homage to the bishop's personality during the Branch committee meeting held on May 31st. An action plan for the summer of 1935 was also sketched on that occasion: the "Principele Carol" Royal Cultural Foundations had appreciated the work of the monographic teams in 1933 and 1934 and sent a team of students in Sâmbăteni to continue the researches in collaboration with the monographists from Arad. The students arrived in Sâmbăteni on July 6th 1935. The management of the Branch became involved in ensuring food for 30 people, needed at the mess organized by the team of the Royal Foundations in Sâmbăteni. Besides, the student team was in close relation to the members of the Social Institute in Arad Dr. C. Radu and Octavian Lupaş who were appointed team inspectors and played an active role in its works.[148]

The activity of the royal team was inaugurated on July 7th 1935, with the team members attending mass and then an evening sitting, following the example of the monographers from Bucharest, in order to make the villagers leave aside their reserve regarding the presence of the researchers in the settlement.[149]

The student teams were formed at the initiative of King Carol II and Dimitrie Gusti, director of the Social Service, set down their goal of elevating the Romanian villages with the aid of specialists. The social initiative of the Royal Cultural Foundations was based on

---

[146] *Ibidem*, f. 4.

[147] Octavian Lupaş, "Institutul Social Banat-Crişana, dare de seamă despre activitatea despărţământului Arad, pe anii 1935 şi 1936", in *Hotarul*, year IV, January-December 1937, p. 26.

[148] *Ibidem*, p. 27.

[149] Lucian Ienăşescu, "Aspecte privind activitatea despărţământului arădean al Instituttutlui Banat-Crişana", in vol. *90 de ani de administraţie românească în Arad. Culegere de studii şi comunicări* (coord. Doru Sinaci, Emil Arbonie), Arad, "Vasile Goldiş" University Press, 2010, p. 263.

Dimitrie Gusti's concept and method. In a series of articles collected under the title "Gânduri de temelie pentru munca echipelor studenţeşti" (Founding thoughts on the work of student teams) Gusti supported the mandatorily ethical and moral nature of the social service in the villages: for physicians, before practicing medicine, for priests before receiving their parishes, for primary school teachers and teachers before receiving their appointments, for any student and graduate of all specialties.[150] Besides, Gusti contemplated the transformation of the ca. 15,200 Romanian villages that existed in 1935, during a period of 4 years, through the intervention of student teams and the activity of the houses of culture.[151] Asked what the royal student teams were, H. H. Stahl noted the fact that students were not only meant to study during their university years but also to redeem part of their contractual duty to the country through work to the benefit of Romanian society. Stahl believed that sending students to the villages to perform cultural work was the optimal way to educate the future intellectuals in the sense of duty to our villages, thus filling the void created between the culture of the villages and the world of cities.[152]

The teams included three categories of members: students, technicians, and co-opted members. Upon the recommendation of the universities, the royal teams integrated students from all faculties: medicine, veterinary medicine, agronomy, letters, law, sciences, theology etc. A body of technicians was also involved: doctors, agronomy engineers, veterinary doctors, nurses, household chores instructors. Furthermore, professors and students from the National Office of Physical Education were also co-opted in the work of the royal teams.[153]

In the villages where they were sent, the student teams researches issues of great importance and primary necessity to the social life of that period, such as land ownership and its development after the 1921 agrarian reform, the budget of the poor, average wealth, and rich peasant households, their inventories (in objects and livestock), living conditions, dwelling hygiene, food etc.[154] The number of student teams increased gradually over the years: 12 in 1934, 25 in 1935, 48 in 1936, 75 in 1937, 99 in 1938, ending up being 125 teams in 1939, when the law of the Social Service was implemented.[155]

---

[150] Laura Rodica Hîmpă, "Dimitrie Gusti şi Fundaţiile Culturale Regale (1922-1948). Documente de arhivă", in *Studii de biblioteconomie şi ştiinţele comunicării/Library and information Science Research*, no. 20, Bucureşti, 2016, p. 122.

[151] Dragoş Petrescu, "Fundaţia Culturală Regală *Principele Carol* (1921-1940)", in *Carpica*, XXIX, Iaşi, Editura Documentis, 2000, p. 275.

[152] H. H. Stahl, "Experienţa echipelor regale studenţeşti", in *Revista Fundaţiilor Regale*, year II, 1 January 1935, no. 1, Bucureşti, p. 141.

[153] *Ibidem*, p. 142.

[154] Laura Rodica Hîmpă, *op. cit.*, p. 123.

[155] *Ibidem*, p. 124.

The royal team in Sâmbăteni based its applied works on the data collected by the monographers of the Banat-Crişana Social Institute, Arad Branch. The work of the latter had enjoyed general recognition in Bucharest (as mentioned before) and was even noticed by Professor Gusti who visited Sâmbăteni on August 9th 1935. The visit was recorded in the diary of the royal team.[156]

The two activities, the monographic researches and the work of the student teams, were fully promoted throuh the exhibitions organized in Bucharest and Arad. The exhibition of the royal student teams was opened on December 9th 1935 in the Royal Pavilion of Park Carol I in Bucharest, in the presence of King Carol II. The exhibition consisted of a synthetic and expressive presentation of a working method, a rational working technique aimed at elevating the cultural level of the village. The exhibition had several goals: to show what a Romanian village was, to indicate which aspects of its life required urgent interventions so that the conditions in question be improved, what was the method to be followed in the renewing deed and then continued, and what were the results of these accomplishments and what lessons could be learned from them.[157]

Gheorghe Focşa noted that the exhibition was the start of a great sociological and ethnographic museum of the Romanian village; it was a living document of the state of the villages and its pedagogical, social, and national meaning was beyond doubt.[158]

The printed press from Bucharest mentioned that the inhabitants were happy with their land and with their cattle that were famous abroad, but Mircea Eliade remarked upon the fact that in Sâmbăteni, in Mureşului Plain "Romanian women threw away the entire year's savings for a few meters of bad-quality silk that spoiled their healthy beauty. To this end the team had to make a lot of efforts to prove that linen and hemp cloths were more beautiful and durable and that women can take the greatest pride in processing textiles from making thread to the weaving the material".[159] Thus, the results of the teams presented the organic context of the village between the two world wars and proved what could be done with a bit of work, good will, and little money.

On the basis of the documentary material collected by the monographers in Sâmbăteni in 1934, the settlement enjoyed the richest and most complete public presentation at the Bucharest exhibition of the royal teams held in February 1936.

---

[156] *Hotarul*, year IV, January-December 1937, Arad, p. 28.

[157] *Societatea de mâine*, year XIII, no. 1, January 1936, Bucureşti, p. 16.

[158] *Ibidem*, p. 17.

[159] Mircea Eliade, "Echipele regale studenţeşti la lucru", in *Revista Fundaţiilor Regale*, year III, no. 2, 1 February 1936, p. 449.

On March 22nd 1936 the Banat-Crişana Social Institute, Arad Branch presented the material resulted from the activities of the student teams in Sâmbăteni and Fibiş (Timiş County) in the exhibition hall of the Palace of Culture offered free of charge by its director, Lazăr Nichi. This exhibition was received as a cultural event of great importance to the city of Arad.[160]

The collaboration between the Arad Branch and the student teams of the Royal Foundations continued in the summer of 1936 as well. The leaders of the three royal teams that were active in the county of Arad were recruited from among the members of the Royal Foundations. Thus, Dr. C. Radu was appointed inspector of the team working in Sâmbăteni, Teacher Traian Mager inspector of the team in Vârfurile and Teacher Marcel Olinescu inspector of the team in Cuveşdia. The royal teams were coordinated by Dr. Sabin Manuilă, director of the Statistics Institute, born in Sâmbăteni. Besides the work of coordinating the student teams, members of the Arad Branch of the Banat-Crişana Institute were directly involved in the field works; among them one can mention D. Cosma, Ion D. Popescu, Dr. Şt. Ţiriac, Dr. Ulpiu Popa Cherecheanu, Nestor Covaci, Nestor Blaga, and Dr. Caius Lepa.[161]

A festivity marking the end of the three-month-long activity of the student team of the Royal Cultural Foundations in Sâmbăteni was held on September 27th 1936. Bishop of Arad Andrei Magieru took part in the festivity, greeted in front of the House of Culture by the student team coordinated by Dr. Sabin Manuilă. Besides the bishop there was also Dr. R. Cotioiu, mayor of Arad, members of the Arad Branch, and the entire community of the village of Sâmbăteni. Based on the reports of team members, their activity was grouped into several fields.[162]

In the field of **healthcare**, one noted the activity of Emil Sedan, collaborator of Doctor Alexandru Mihailovici, the heath station physician, both at the health center and visiting patients in their homes: he performed 1325 consults, 738 of women and 587 of men. No cases of malaria have been reported, though the doctor expected some due to the ponds and still waters in the ditches of the municipality. He noted 4 cases of sexually transmitted diseases and 17 cases of tuberculosis; the treatment and medicine handed out had been free of charge. He provided advice on matters of hygiene, how homes should be aired out and lit and how the yards and the annex buildings should be kept clean. The medical group of the team was also interested in the way in which the peasants worked, giving them advice on how work should be alternated with rest and substantial food. It has been noted that the feeding style of the villagers was far from ideal; team members thus offered information on the types of foods that peasants should eat in order to contain as many nourishing groups as possible and dishes that are as rich in vitamins as possible. The participants recorded the fact that the sanitary state of the municipality was satisfactory.

---

[160] S.J.A.A.N., *Fondul Institutul Social Banat-Crișana. Despărțământul Arad*, inv. 483, file 11/1936, f. 1-4.
[161] *Hotarul*, year IV, no. 2, February 1937, p. 27.
[162] *Biserica și Școala*, year LX, no. 42, 18 October 1936, Arad, p. 10.

Following the advice of Dr. Sabin Manuilă and Dr. C. Radu, special attention was payed to small children, especially babies, from birth until two and a half years of age, in order to decrease the rate of infant mortality. Not only sick but also healthy children were visited, team members sharing advice on breastfeeding and the correct, rational, and hygienic diet. As a consequence of their activity, infantile mortality in Sâmbăteni started to go down[163].

Another approached field was **labor culture**, where special attention was payed to animal care, as team members provided veterinary consultations, performed injections, and offered practical demonstrations. The agronomical activity aimed at teaching the peasants how to practice a rational type of agriculture, by performing model plowing and seeding with modern agricultural equipment. The experts made tree grafts, cultivated gardens, built two corn silos, and the household industry expert performed demonstrations. Part of the edilitary activity, team members erected or completed ongoing constructions, dried ponds, built dams, and made sport fields. One should note the activity of Janei Niculescu who completely restored the iconostasis of the church in the settlement.[164]

The **culture of the mind** consisted of the activity of pupils from the normal school in the field of folklore and the library-related field; they set up a village museum starting from a collection of objects donated by the villagers. The **culture of the soul**, a field attributed to students of theology, aimed at fighting against sects and concubinage.[165] In the field of spiritual life, the team members also held 32 cultural evening sittings at the "Vasile Goldiş" House of Culture, three folk theater shows, 38 lectures on issues of the most acute interest, and 11 religious lectures part of the religious association "Oastea Domnului".[166]

The work of these teams of students and technician specialists remained one of the most important collective researches performed in Romania up to date. As H. H. Stahl noted, the teams that included good technicians in the field of healthcare and household work obtained the most beautiful results. According to H. H. Stahl, the main reason behind these activities was to provide the peasants with what they were lacking, i.e. hygiene and economic welfare. The field experience gained led to the conclusion that the labor education provided by the student teams was necessarily two-way: the team educating the village, but especially the village educating the team.[167]

---

[163] S.J.A.A.N., *Fondul Institutul Social Banat-Crişana. Despărţământul Arad*, inv. 483, file 11/1936, f. 10.
[164] *Biserica şi Şcoala*, year LX, no. 42, 18 October 1936, Arad, p. 10.
[165] *Ibidem.*
[166] Lucian Ienăşescu, *op. cit.*, p. 263.

In order for the work of student teams to have a continuation after their departure from the settlement, they founded (or reestablished) houses of culture, believing that such institutions, affiliated to the central organ of the Royal Cultural Foundations, could be the perfect contexts for organizing the work of culturally elevating the villages. Thus, the activity of the royal teams had to target this goal, to create houses of culture throughout the country, and to endow them with a program to follow and apply.[168]

In a speech delivered August 6th 1935 Prof. Gusti himself set the direction of activity of these village cultural institutions. In his view, village houses of culture had to integrate the working methods of the student teams and to continue their activity. The structure of the houses of culture reflected in fact the inner structure of the teams, according to the following model: the health center and the pharmacy corresponded to the sanitary section, the local bookstore, library, and museum corresponded to the cultural department, labor organization that dealt with finding the necessary means to improve the economic situation of the village and a religious moral department corresponded to the culture of labor and the soul.[169]

The "Principele Carol" Royal Foundation, conceived as a central organ of stimulation, coordination, and control of the houses of culture, followed four directions of cultural guidance: studies and statistics for information and the statistic for the activity of the houses of culture, the direction of the houses of culture, the direction of publications and the administrative direction.[170]

The teams reorganized the houses of culture on the basis of the statute for the functioning of these houses part of the Royal Foundations that stipulated the establishment of a Council of the House of Culture that had to include at least 2-4 villagers (adults and young men) with influence over the population and over the youth in the settlement.[171] As mentioned above, the house of culture in Sâmbăteni bore the name of Vasile Goldiş, a prominent politician from Arad involved in the events of the 1918 Great Union. In order to give a new impetus to village life, the council decided to establish an association entitled "Prietenii comunei Sâmbăteni" (The friends of the municipality of Sâmbăteni) that was to include all those born in Sâmbăteni who lived elsewhere and all those who held public positions or had economic, cultural, or family ties with the inhabitants. The members of this association had to meet once a year and the goal was to elevate the village from all points of view.[172]

---

[167] H. H. Stahl, *op. cit.*, p. 145.

[168] *Ibidem*, p. 151.

[169] Laura Rodica Hîmpă, *op. cit.*, p. 123.

[170] Alexandru Dima, "Fundaţia Culturală Regală "Principele Carol", in *Transilvania*, year 67, no. 6, November-December 1936, Braşov, p. 579.

[171] S.J.A.A.N., *Fondul Institutul Social Banat-Crişana. Despărţământul Arad*, inv. 483, file 10/1935, f. 8.

Such cultural establishments, founded according to the law of the Social Service and affiliated to the "Principele Carol" Royal Foundation, were also active in other settlements in the county of Arad. Thus, the "Voievodul Mihai" House of Culture was founded on January 27th 1939 in Şicula, with a council elected by the locals.[173] A royal team worked in Şepreuş in the summer of 1938 and the "Cornel Ursuțiu" House of Culture was founded at the team's initiative on June 22nd 1939, affiliated to the Royal Foundation.[174] The "Făclia" House of Culture from the settlement of Tisa, in the region of Hălmagiu, organized lectures on the health of villagers, encouraging them to build latrines and offering prizes for the best kept households.[175] The house of culture in Revetiş built a fruit-drying oven for the settlement's inhabitants, in collaboration with the Agricultural Chamber of the county of Arad.[176] The house of culture from the municipality of Vârfurile, reorganized by the royal team that was active there in the summer of 1937, was proclaimed a model house of culture.[177] This emulation that spread to many of the county's villages where houses of culture were built with a clear purpose, i.e. culturalizing the locals, was nevertheless short-lived, as after the team members left, the members of the cultural establishments returned to their old habits.

Despite the fact that positive results were obtained, as we have noted in the lines above, the purpose of elevating the Romanian villages through culture was a long-term one, requiring constant efforts based on a method. No matter how valuable the method was in theory, in the field it faced serious obstacles.

The financial difficulties that the existing cultural societies faced, namely the "Astra" Branch, the "Concordia" Society, and the Arad Branch of the Banat-Crişana Social Institute, have made them form a coalition, especially in order to continue publishing the "Hotarul"

---

[172] *Ibidem*, f. 5.

[173] Idem, *Fondul Fundația Culturală Regală "Principele Carol*, inv. 485, file 1/1938-1939, f. 1.

[174] *Ibidem*, f. 14.

[175] *Ibidem*, f. 20.

[176] *Ibidem*, f. 36.

[177] *Ibidem*, f. 62.

Periodical. This made a good impression on the intellectuals of Arad, taking also into account the ways these institutions set out to follow: to culturalize the villages, to plan monographic works, to collect folklore, to found popular libraries in the villages, to organize lectures according to a pre-established plan etc.

The general meeting of the Arad Branch was held on March 4th 1937 in the festivities hall of the "Moise Nicoară" High School, in the presence of Engineer Teodorescu, president of the Banat-Crişana Institute, and of Dr. C. Grofşoreanu, vice-president and director of the Institute's periodical. Dr. C. Radu, president of the branch, noted in his opening speech the causes that have paralyzed the activity of the Institute: the social atmosphere of the period, the lack of financial benefices, and general indifference towards the cultural goals of public interest (in favor of political struggles) or the family duties of the generation with undoubted merits in the accomplishment of the Great Union. On the other hand, the intermediate generation, much too burdened by work and the public positions its representatives held, let cultural and social concerns fall on a secondary plane, so that a restricted number of persons had to assume all the hardships of these concerns. The young generation, noted Dr. C. Radu, did not answer to the calls to cultural action.[178]

The report of the previous year, read by the institute's secretary, Lawyer Octavian Lupaş, noted the material hardships faced by its members, a fact that required the federalization of all cultural societies in order to survive severe impoverishment. There was yet no answer from Bucharest regarding the monographic material entrusted to the Royal Foundations for processing and editing. Dr. Grofşoreanu expressed his belief that the material should be entirely processed locally and only its publication be entrusted to the Royal Foundations. At that time one can note a certain degree of tiredness among the members of the Institute, a fact that made the presence of those from Timişoara at the general meeting necessary. They encouraged the continuation of the cultural activities of the Arad Branch and set out to dedicate a sum of money from the budget of the institute in Timişoara for the publication of the bulletin of the Arad Branch.[179] Besides, the goal behind the foundation of the Social Institute in 1932 was to group the intellectuals in Banat and Crişana in a dynamic team capable of opposing the centrifugal tendencies in the western part of the country and of erecting a spiritual dam against revisionist propaganda, had to be reevaluated.

To this end, in an article suggestively entitled "Coordonarea acţiunilor culturale" (The coordination of the cultural actions), Dr. Cornel Grofşoreanu suggested the unification of all cultural societies with the main goal of performing field research. These societies should have two well-defined aspects: one the one hand the intervention of the authorities and on the other hand immediate field applications with the aid of the royal student teams.[180] But since the territory was very wide, Dr. Grofşoreanu suggested that the Royal Foundations set up motorized teams (mobile ambulatories) for each of the country's counties. The teams should also be smaller, consisting of one surgeon, one gynecologist, one venereologist, nurses, a household chore specialist, and an agronomist. The monographic teams of the provincial institutes should act around them and in close collaboration. Thus, the purpose was to reach two goals: serious practical accomplishments (roads, water wells, schools, churches, city halls, model farms, houses of culture, systems of dams, drainage works etc.) and familiarizing the diligent youth with the world of the villages.[181]

---

[178] Idem, *Fondul Institutul Social Banat-Crişana. Despărţământul Arad*, inv. 483, file 18/1937, f. 1.
[179] *Ibidem*, f. 6-7.

These debates attest to the intense concerns of the intellectuals during the Inter-War Period, under the (one could say) overwhelming influence of Professor Gusti' s ideas. Gusti, director of the Social Service, desired to get the common people know progress, for rural society to advance, and in general for the young state founded on December 1st 1918 to thrive. Starting from examining the social realities of the country with the aid of the monographic method, the final goal was to force the measures of regeneration of the Romanian peasant class. Naturally, the work of the monographers in Sâmbăteni remains one of certain documentary value, just like the activity performed in the world of the villages by the royal student teams enjoyed highly positive evaluations; nevertheless, the general goal was ambitious and required lengthy and intense work over a long historical period. One could say that time showed no patience, as the Second World War started in 1939 and had the most severe consequences that led to the fall of the traditional system of the Romanian village.

Conclusions

In 1935-1937 the Arad Branch of the Banat-Crişana Social Institute was also involved in the project coordinated by the Federation of Local Cultural Societies that suggested the publication of a "Romanian" monograph of the county of Arad. The extension of monographic researches to different settlements of the county was also intended, for a profound knowledge of local social realities, but the intentions remained at the state of project due to the financial hardships encountered.

---

[180] *Luceafărul*, year III, series II, no. 1-2, July-August 1937, Timişoara, p. 30.
[181] *Ibidem*, p. 31.

Beyond the activity of monographic research, that was only partially valorized through the publication of articles in the local press and the publication of Teacher Traian Mager's monograph of Ţinutul Hălmagiului, the Arad Branch performed an extremely rich culturalizing activity, collaborating in the field with local and extra-local cultural societies. It thus had a vigorous presence in the cultural-scientific life of the county.

The arrival of the royal student teams of the Royal Cultural Foundations and their coordination by the monographers of the Arad Branch formed another stage in continuing the activity of investigating the realities of the village and correlating it with the practical accomplishments in the field of civic, economic, and sanitary education through renewed institutions such as the houses of culture, seen as local associations for the organization of the action of reforming the villages.

The students and the specialists in different fields worked together with the local, zonal, and central authorities for concrete projects: organizing co-operative structures that were healthy economically, bringing agricultural, zootechnical, edilitary, and sanitary improvements etc. The novelty of the strategy implemented by the Romanian Social Institute, also adopted by the Arad Branch of the Banat-Crişana Social Institute and institutionalized through the Law of Social Service of 1938/1939 was that it was not enough to make the peasants owners of land plots, but they also had to be instructed in how to cultivate them in a rational manner, how to associate with other peasants in order to afford acquiring agricultural machines and so that their properties become economically viable.[182]

The monographic and social actions researches performed in more than 126 villages, with the involvement of almost 1 000 students and 1 600 specialists and technicians have provided information and interpretations that were essential for the diagnosis of the situation of the villages that held 80 % of the country's population during the Inter-War Period, regarding the crumbling of property, the budget of peasant households, the agricultural inventory, the excessive mortality, illiteracy, alimentation, bodily and home hygiene etc.[183]

Professor Gusti made an observation that is remarkable for the contribution of the sociological school on the elevation of the state of the villages after the Great Union. He summarized it in an excellent manner: "though performed through the modest means of the

---

[182] Ilie Bădescu, Ozana Cucu Oancea, Gheorghe Şişeştean (coord.), *Tratat de sociologie rurală*, Bucureşti, Editura Mica Valahie, 2011, p. 677.
[183] *Ibidem*, p. 694.

Royal Cultural Foundations and the extra work of team members, the research performed through enquiries in 55 Romanian villages (in 1938 – n.n.) is, through its extent, one of the most important collective researches performed in our country”.[184]

Bibliography

3. Archival sources

Arad County Service of the National Archives

Fondul Institutul Social Banat-Crişana. Despărţământul Arad, inv. 483

Fondul Fundaţia Culturală Regală "Principele Carol", inv. 485

4. Periodicals

Biserica şi Şcoala, year LX, no. 42, 18 October 1936, Arad

Hotarul, year IV, January-December 1937, Arad

Luceafărul, year III, series II, no. 1-2, July-August 1937, Timişoara

Societatea de mâine, year XIII, no. 1, January 1936, Bucureşti

5. General works

Bădescu, Ilie, Cucu Oancea, Ozana, Şişeştean, Gheorghe (coord.), *Tratat de sociologie rurală*, Bucureşti, Editura Mica Valahie, 2011

6. Studies and articles

Bucuţa, Emanoil, “Institutul Social Român”, *Arhiva pentru ştiinţă şi reformă social (Omagiu profesorului D, Gusti)*, year XIV, Bucureşti, Ed. Institutului Social Român, 1936

Dima, Alexandru, “Fundaţia Culturală Regală “Principele Carol””, in *Transilvania*, year 67, no. 6, November-December 1936, Braşov

Eliade, Mircea, “Echipele regale studenţeşti la lucru”, in *Revista Fundaţiilor Regale*, year III, no. 2, 1 February

Gusti, Dimitrie, “Ce au realizat echipele studenţeşti în 1938”, in *Universul*, no. 39, Friday, February 10th 1939, Bucureşti

Hîmpă, Laura, Rodica, “Dimitrie Gusti şi Fundaţiile Culturale Regale (1922-1948). Documente de arhivă”, in *Studii de biblioteconomie şi ştiinţele comunicării/Library and Information Science Research*, no. 20, Bucureşti, 2016

Ienăşescu, Lucian, “Aspecte privind activitatea despărţământului arădean al Institutului Banat-Crişana”, in vol. *90 de ani de administraţie românească în Arad. Culegere de studii şi*

---

[184] Dimitrie Gusti, “Ce au realizat echipele studenţeşti în 1938”, in *Universul*, no. 39, Friday 10 February 1939, Bucureşti, p. 11.

comunicări (coord. Doru Sinaci, Emil Arbonie), Arad, “Vasile Goldiş” University Press, 2010

Institutul Social Român (1921 - 1926), Bucureşti, Cultura Naţională, 1926, p. 4

Lupaş, Octavian, “Institutul Social Banat-Crişana, dare de seamă despre activitatea despărţământului Arad, pe anii 1935 şi 1936”, in *Hotarul*, year IV, January-December 1937

“Înfiinţarea Institutului Social Banat – Crişana”, in *Revista Institutului Social Banat – Crişana,* Timişoara, year 1, no. 1 (January – March), 1933, p. 31

Petrescu, Dragoş, “Fundaţia Culturală Regală *Principele Carol* (1921-1940)”, in *Carpica,* XXIX, Iaşi, Editura Documentis, 2000

Sabău, Sorin, “Activitatea Despărţământului Arad în cadrul Institutului Social Banat Crişana”, in *Zărandul,* no. II, Arad, Complexul Muzeal Arad, 2002

Stahl, H., Henri, „Experienţa echipelor regale studenţeşti”, in *Revista Fundaţiilor Regale*, year II, no. 1/ 1 January 1935, Bucureşti

SOSIREA ECHIPEI, TEAM ARRIVAL

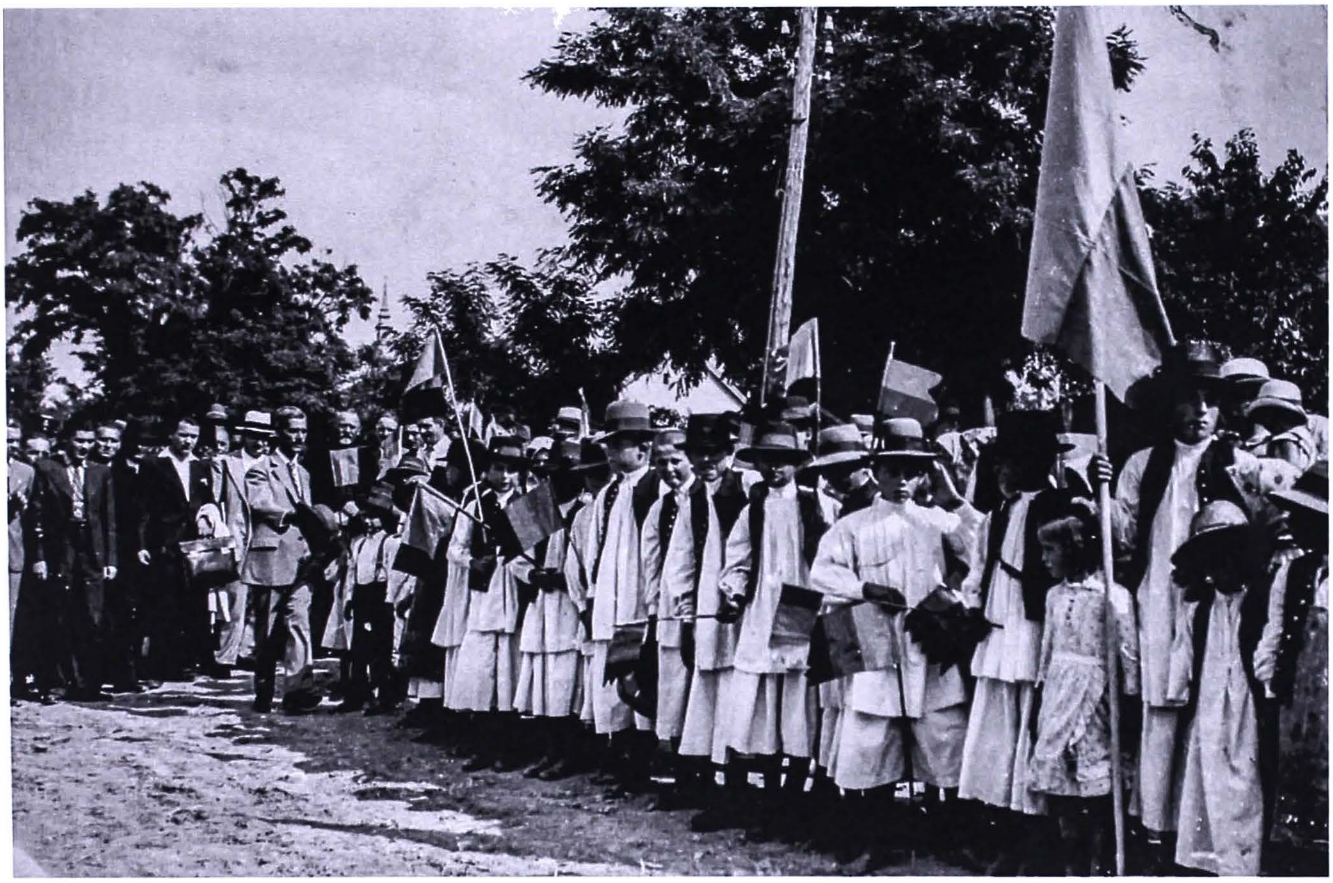

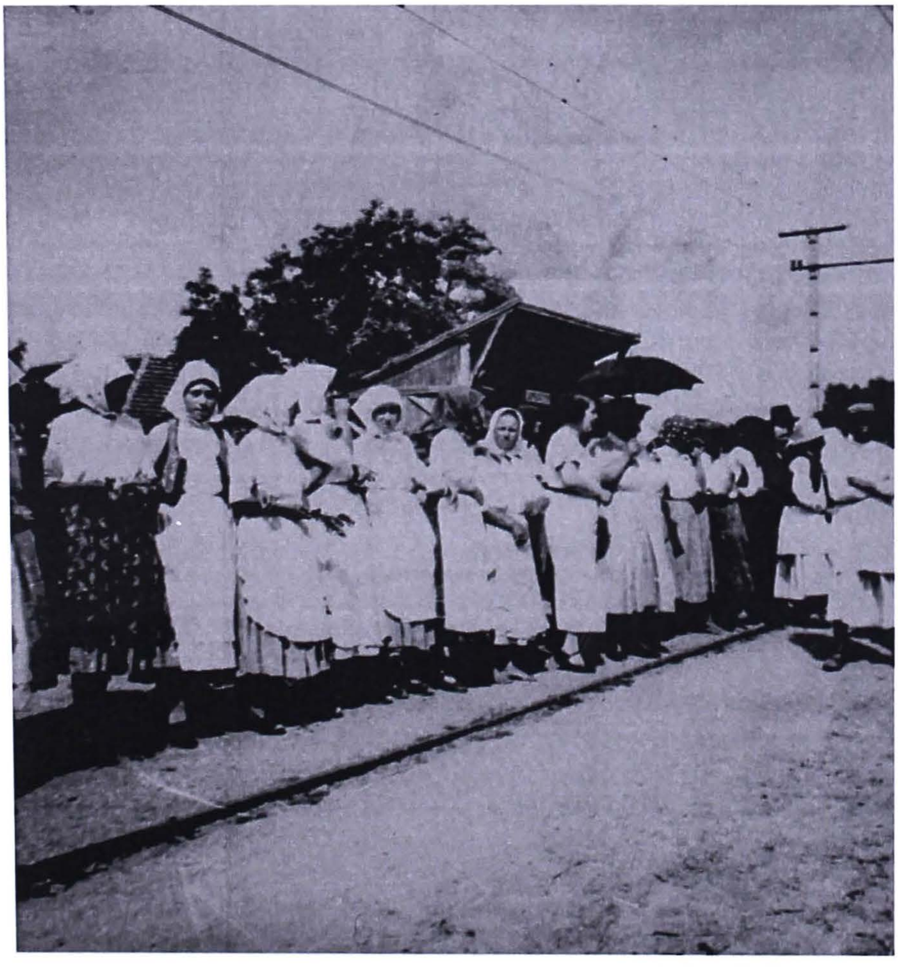

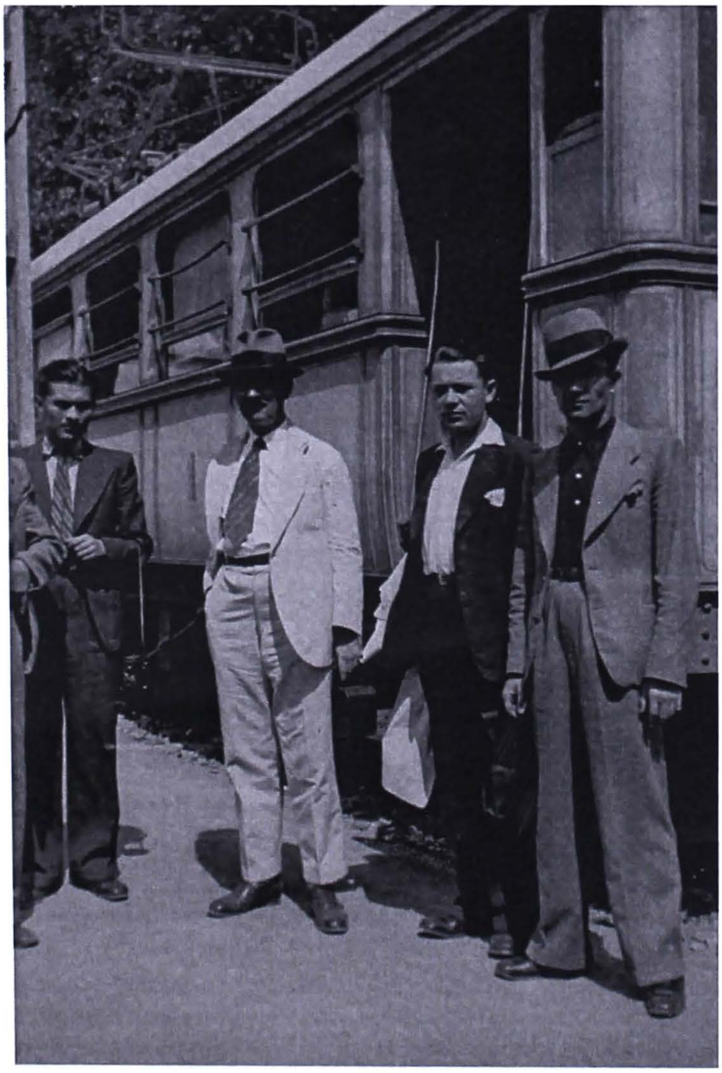

VEDERI DIN SAT, VIEWS FROM THE VILLAGE

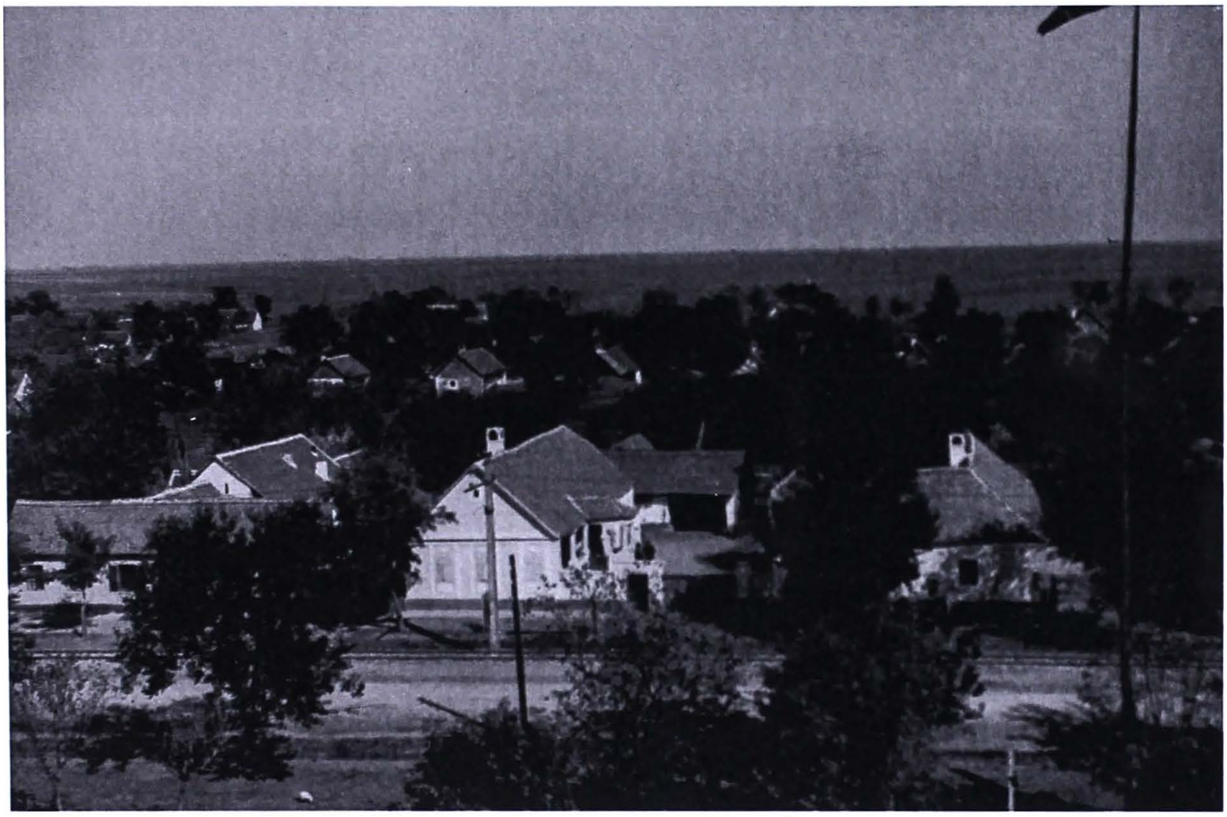

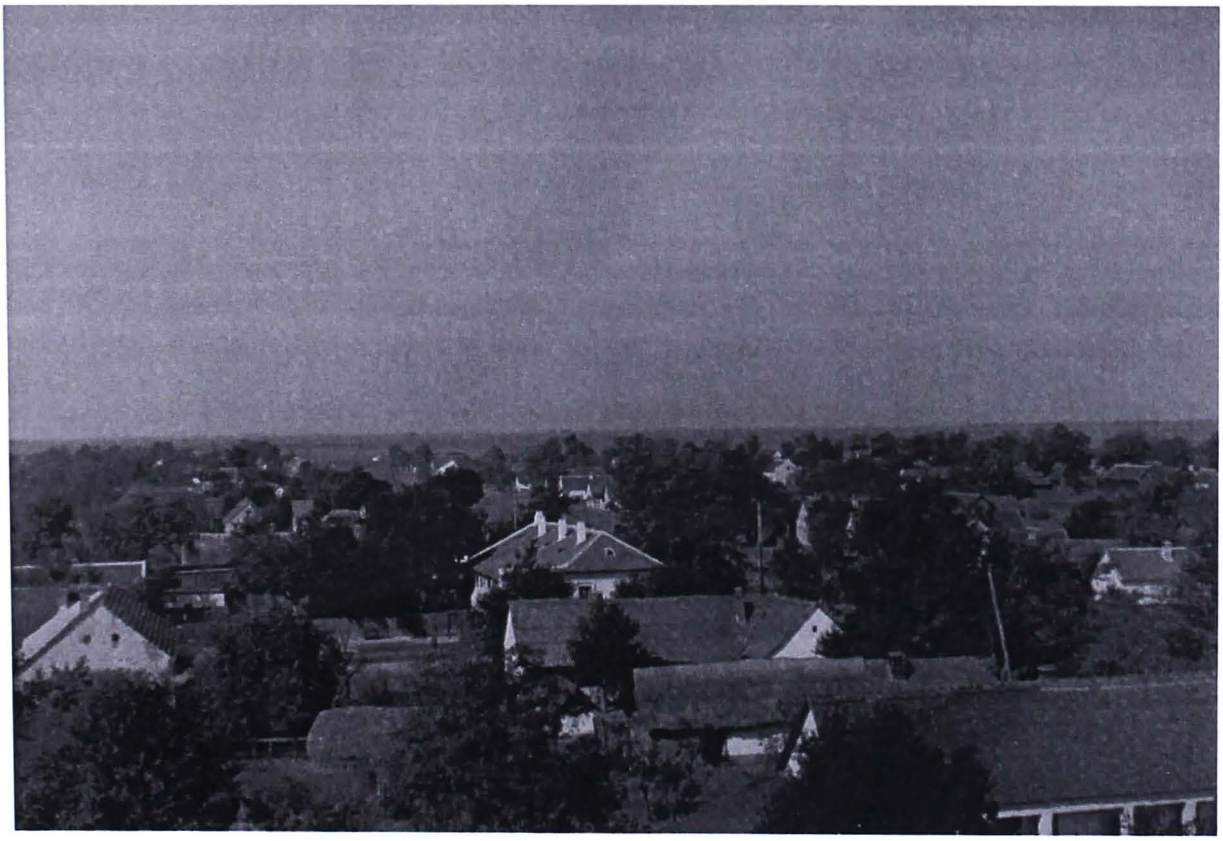

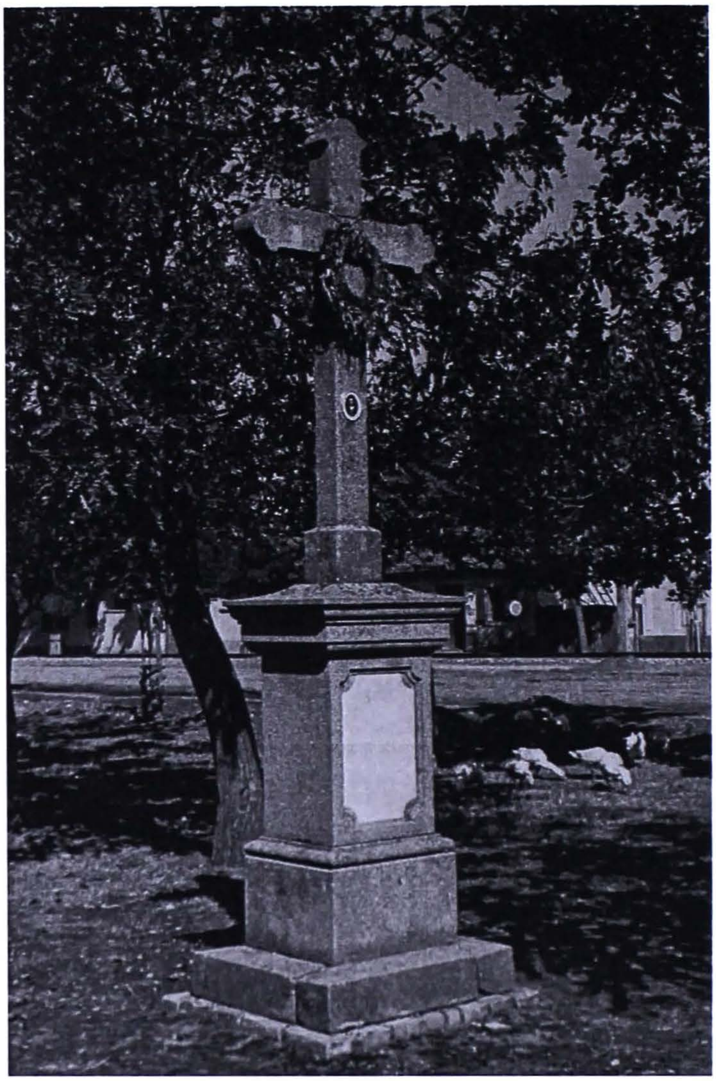

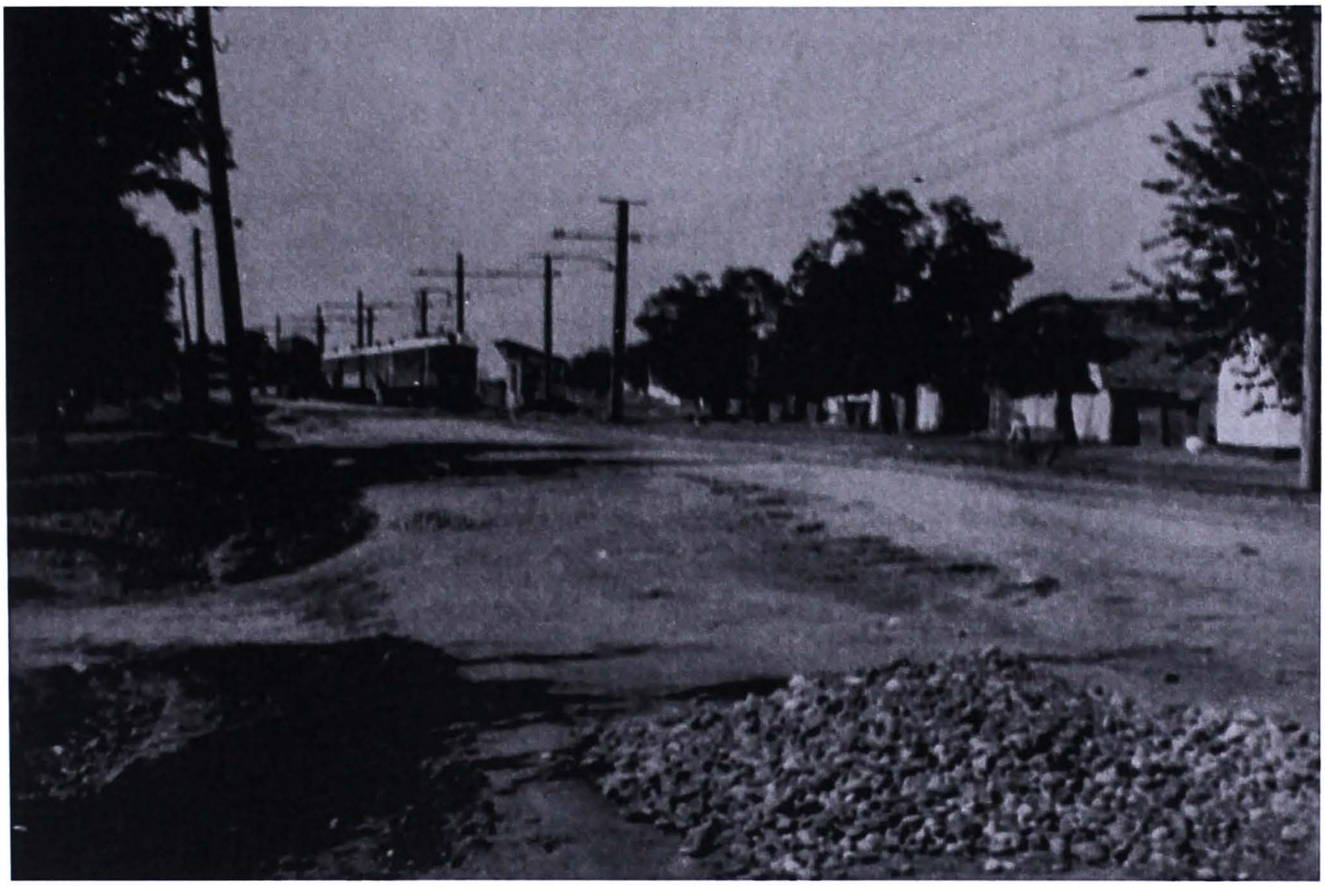

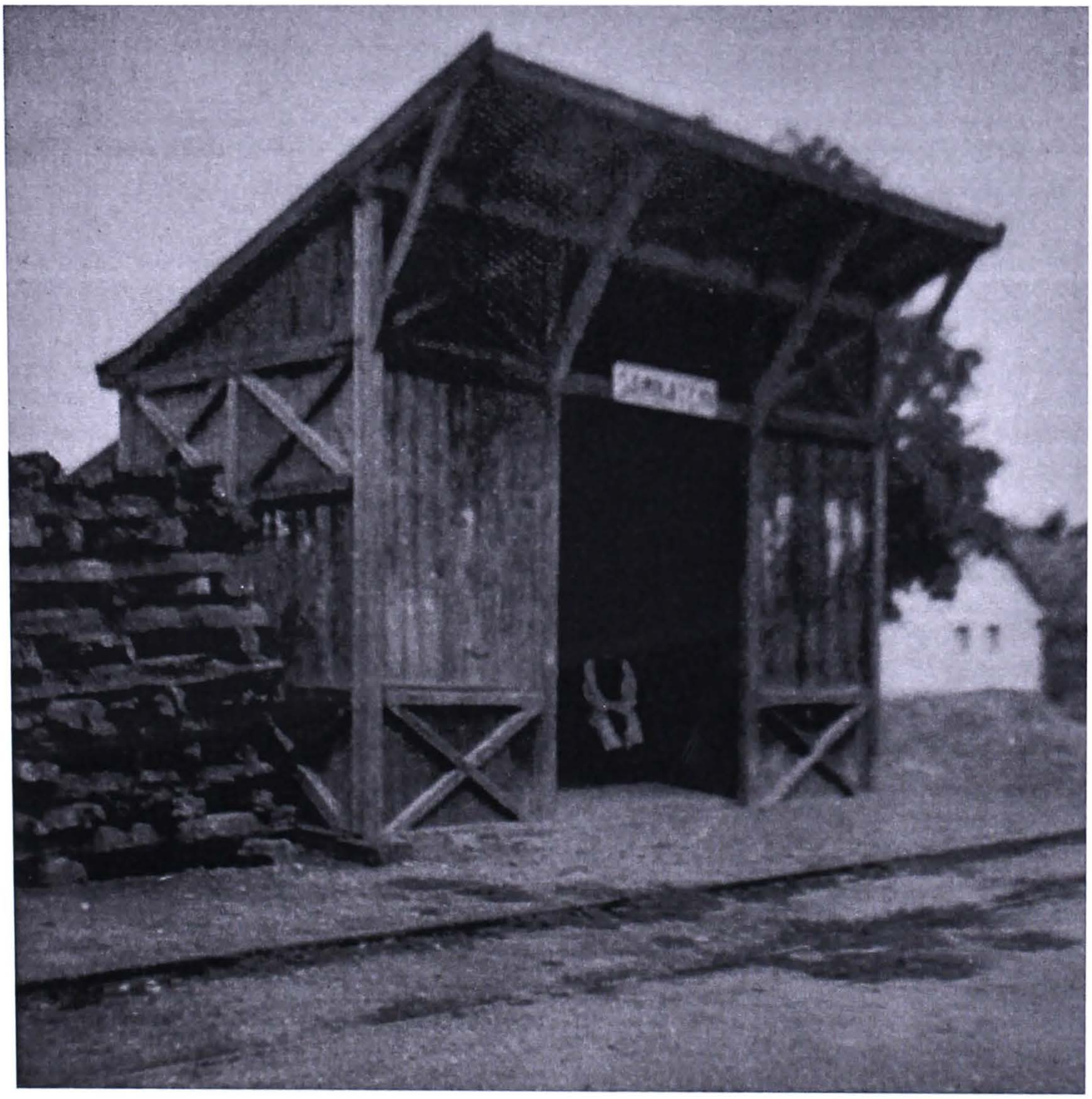

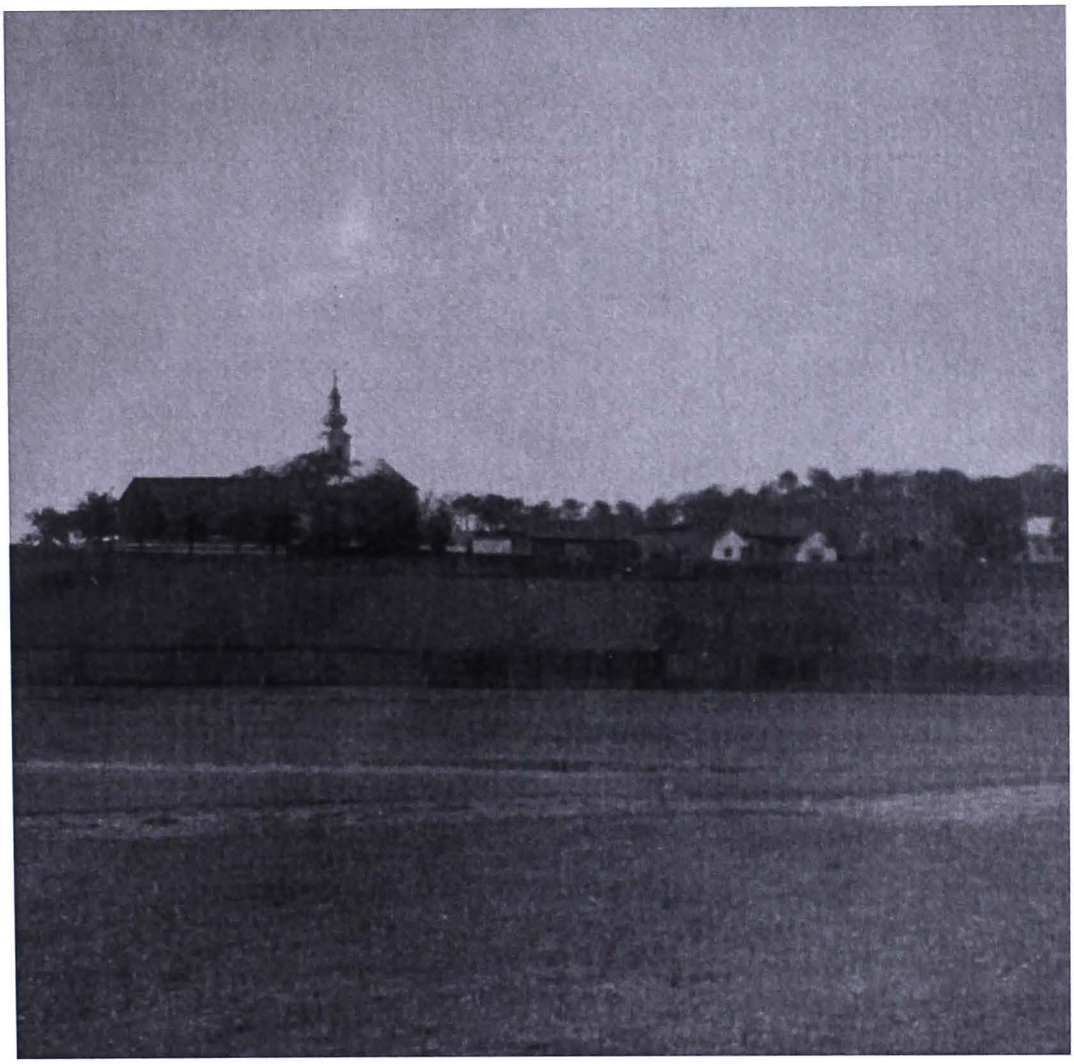

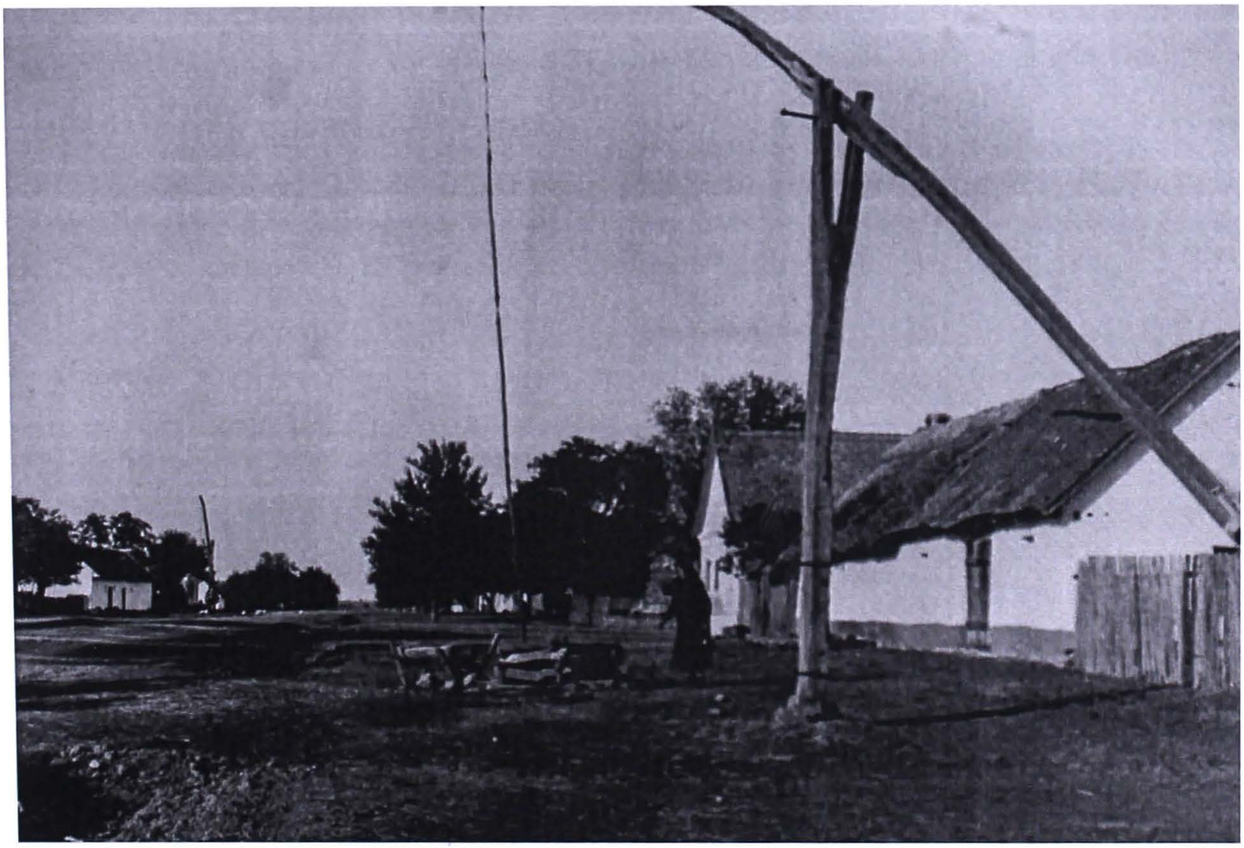

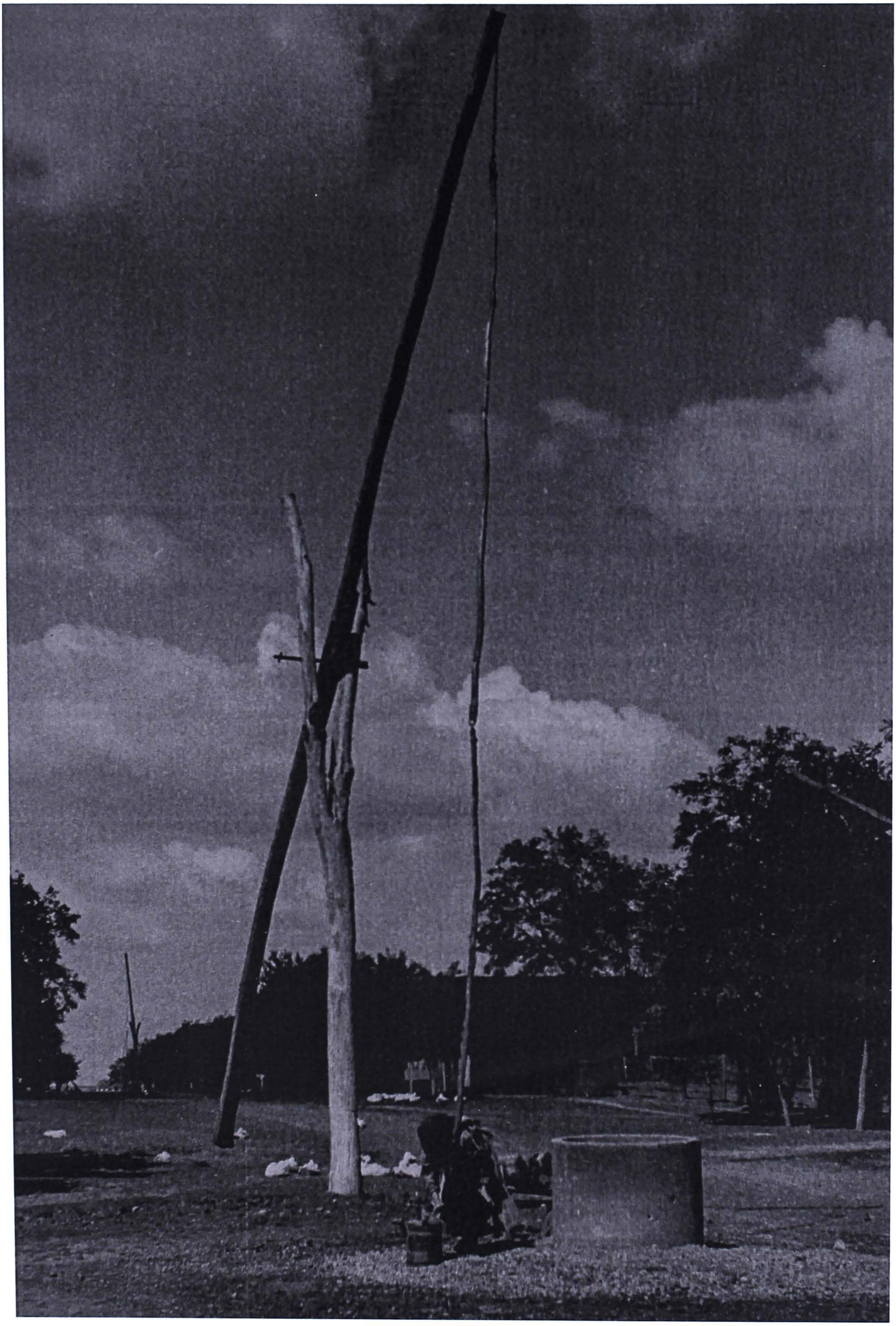

CASE, HOUSES

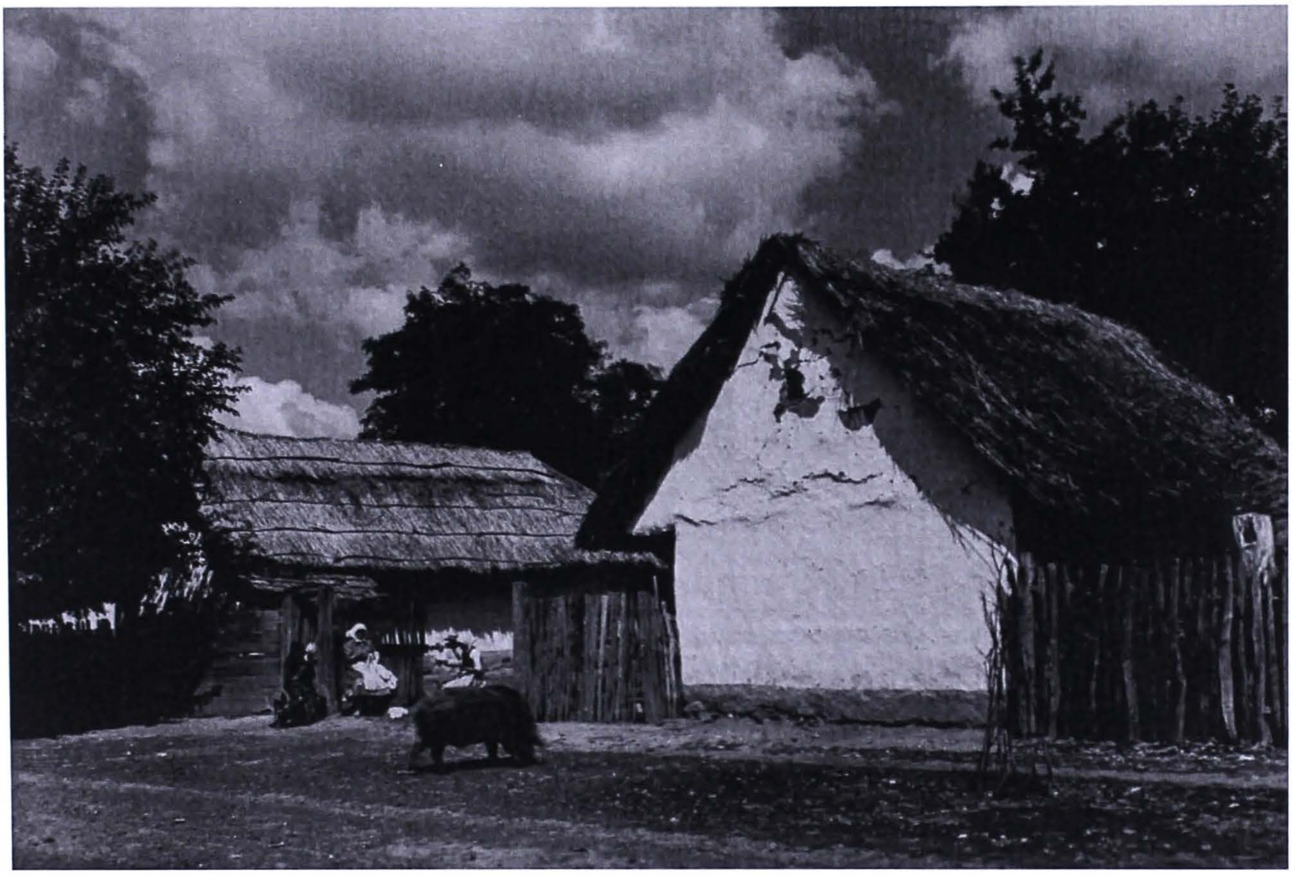

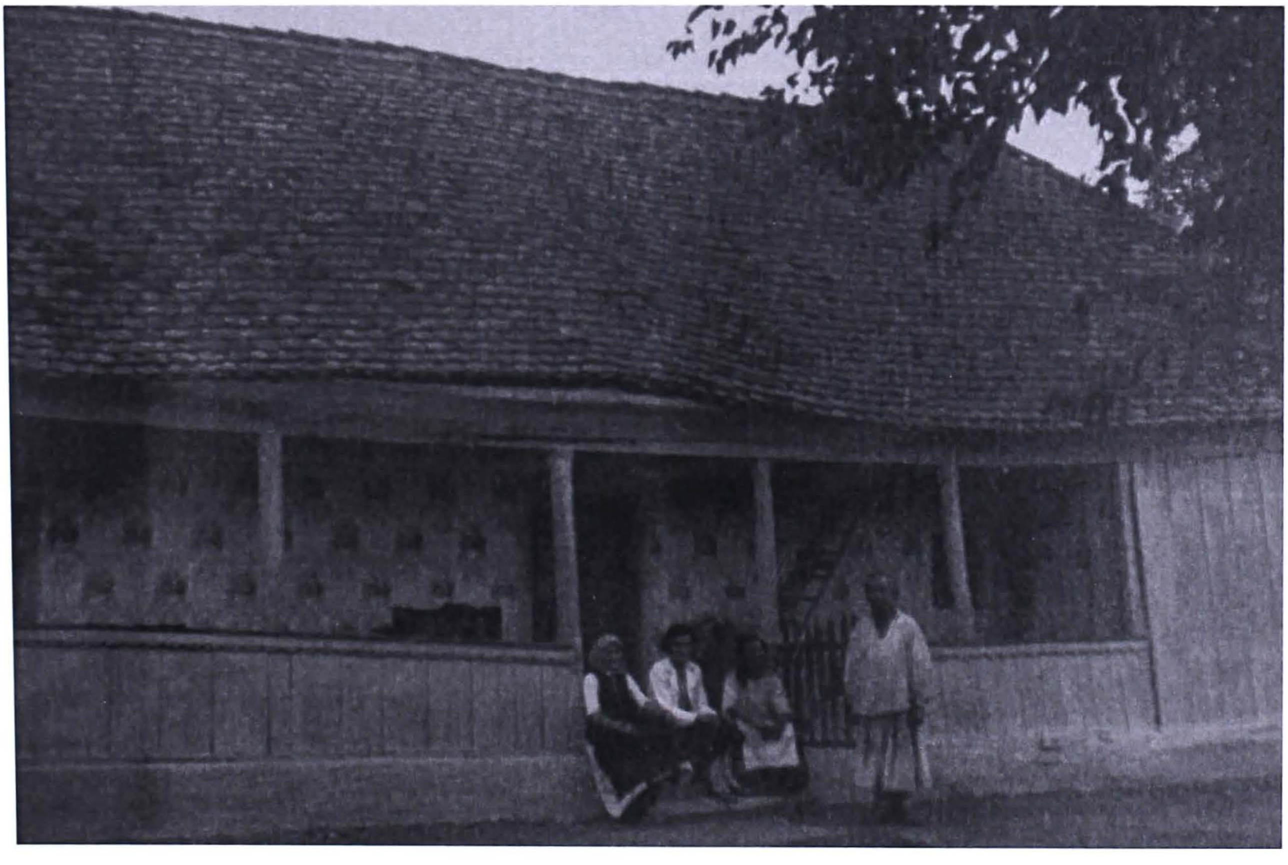

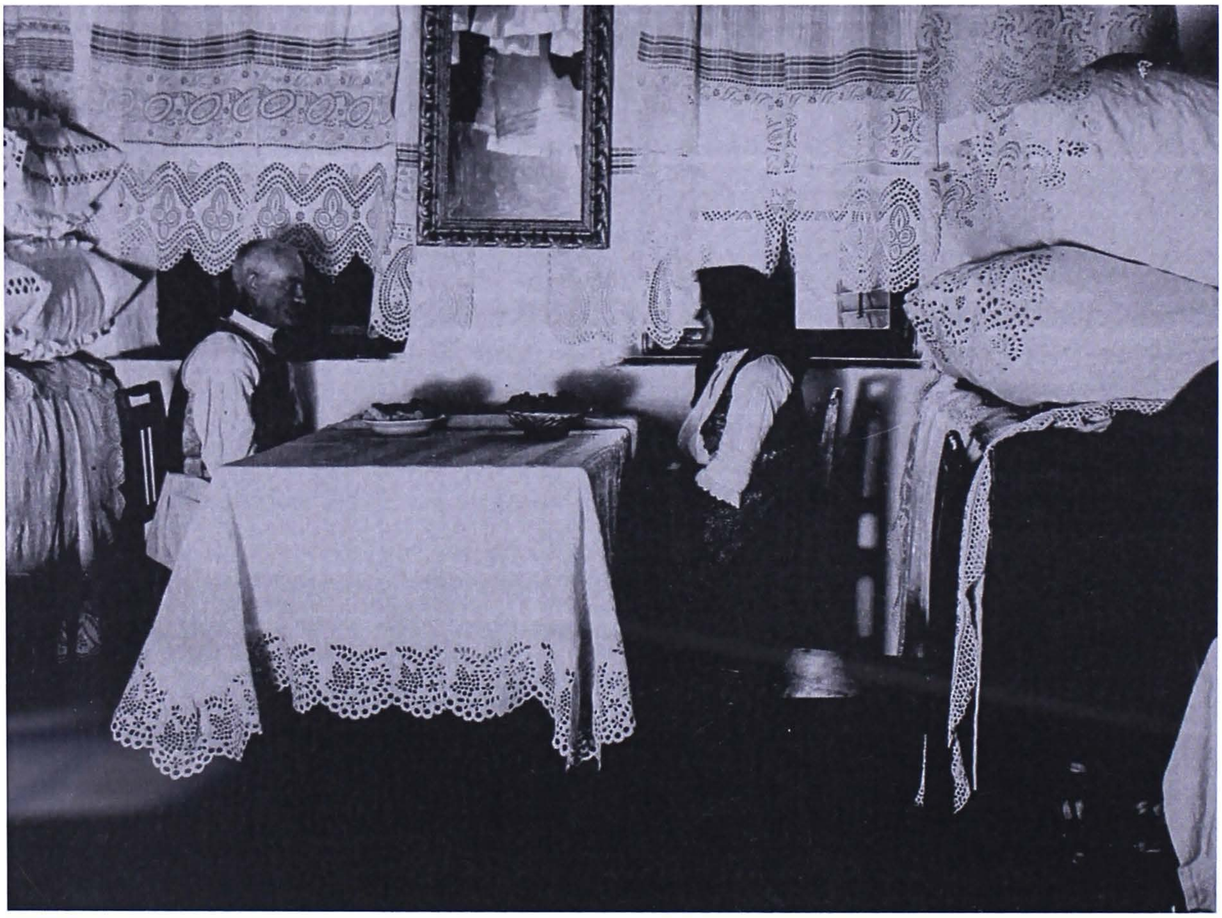

INTELECTUALI DIN SÂMBĂTENI, THE INTELLECTUALS FROM SÂMBĂTENI

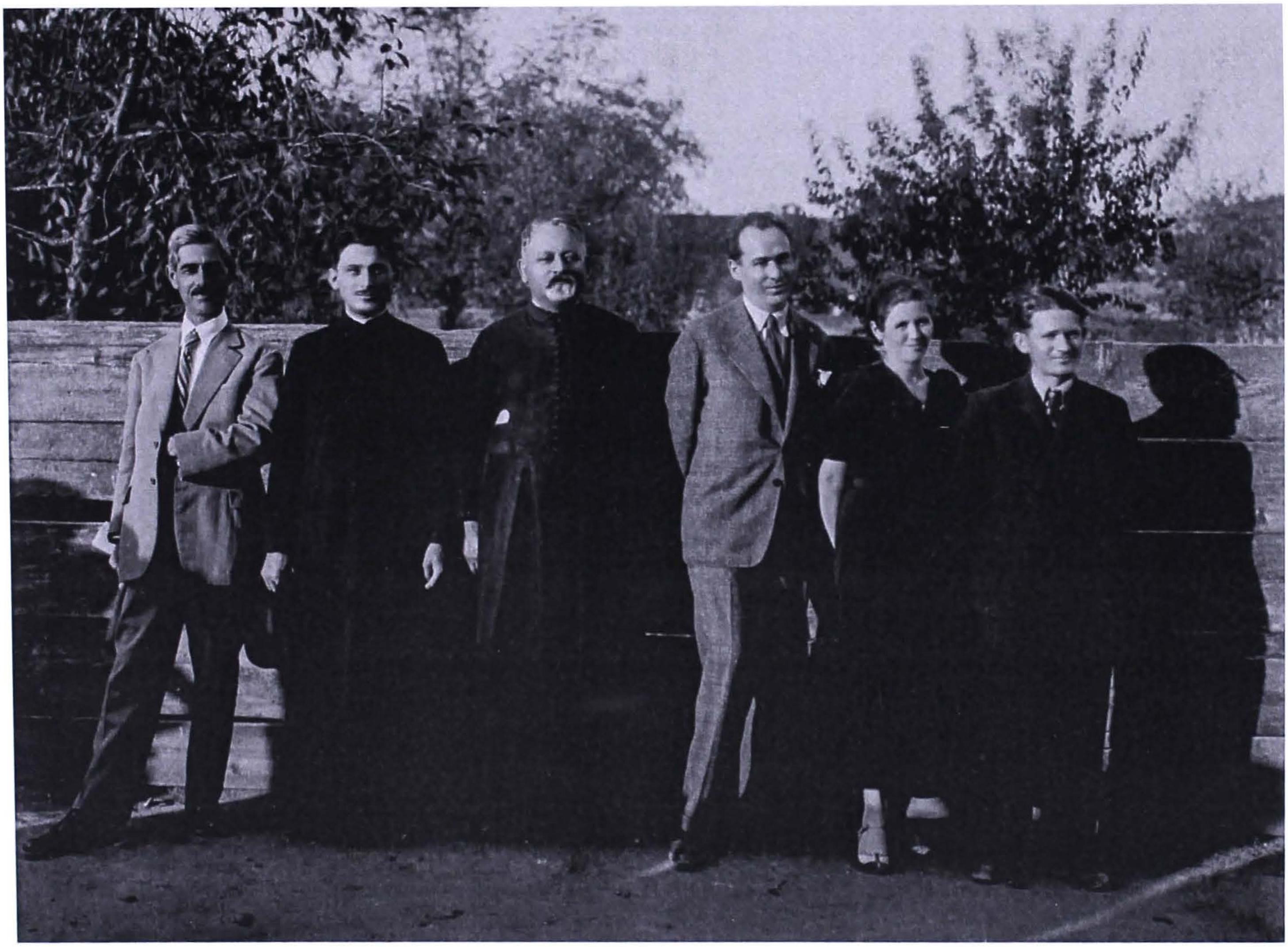

TIPURI DIN SÂMBĂTENI, TYPES OF SÂMBĂTENI

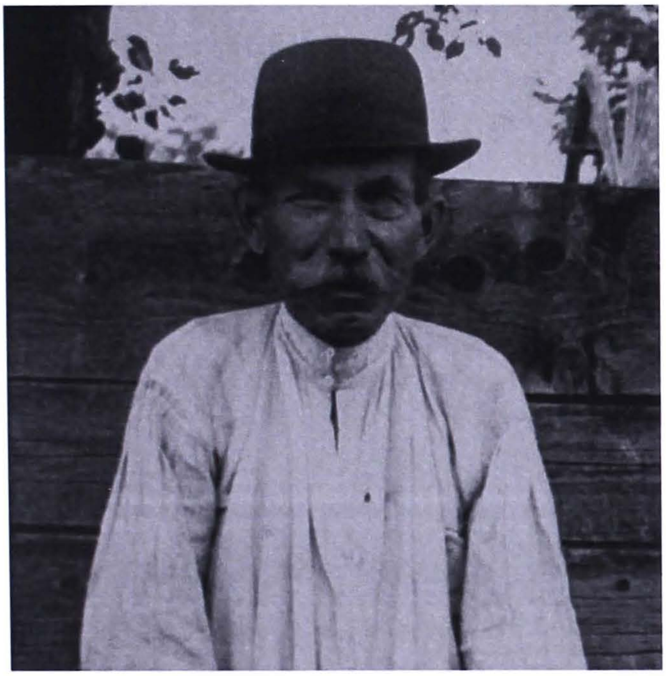

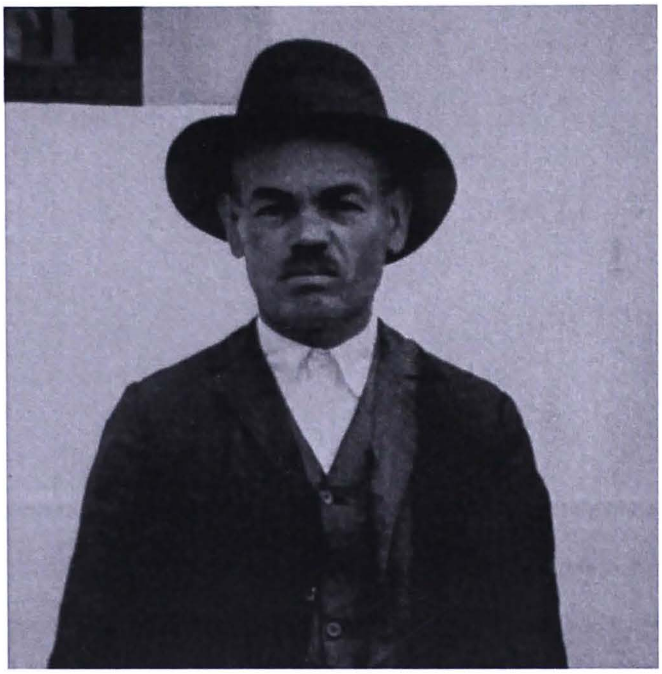

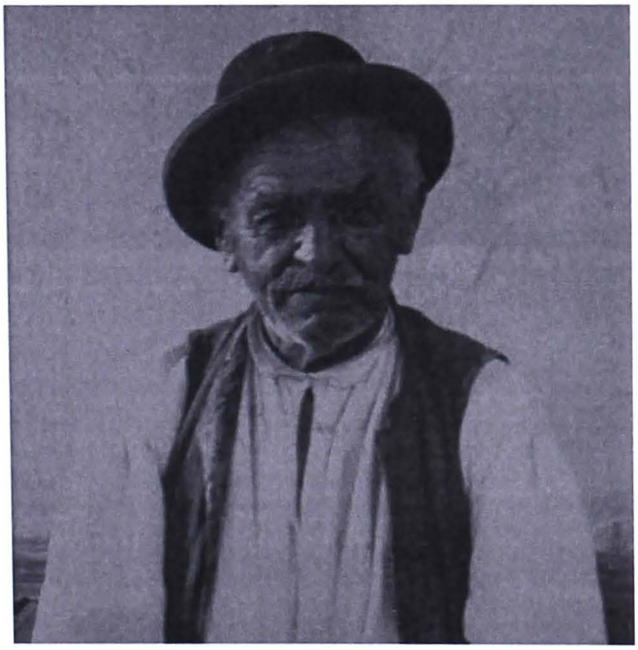

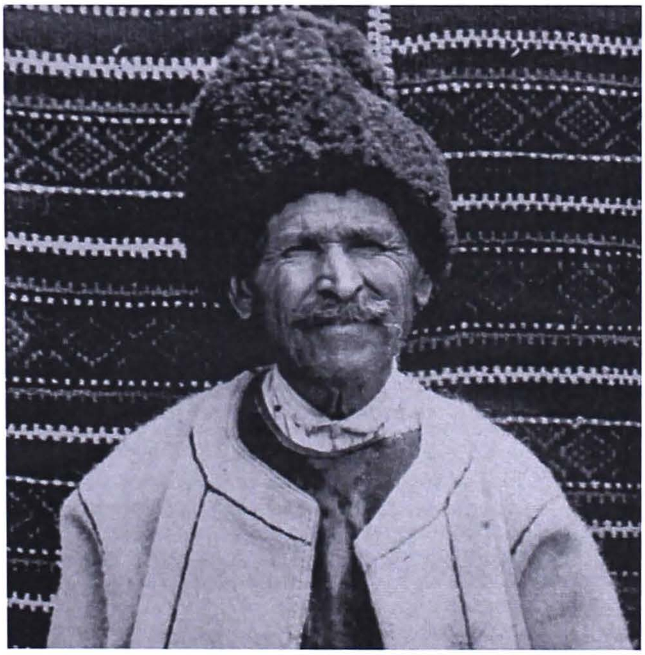

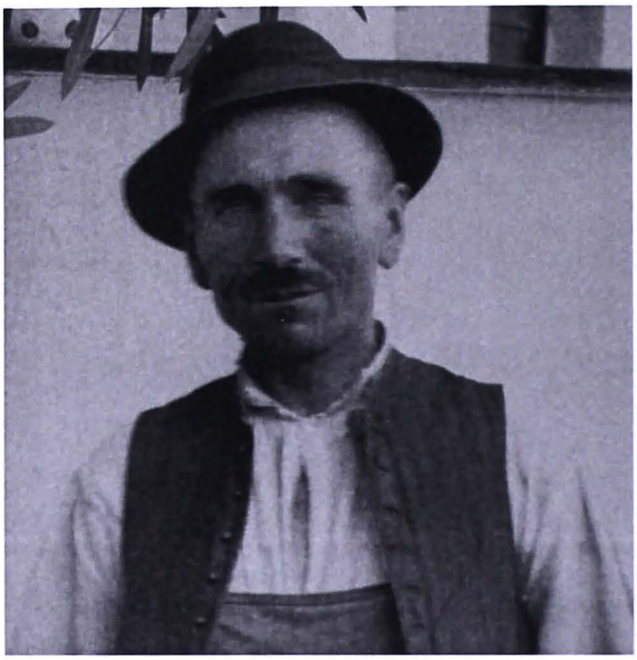

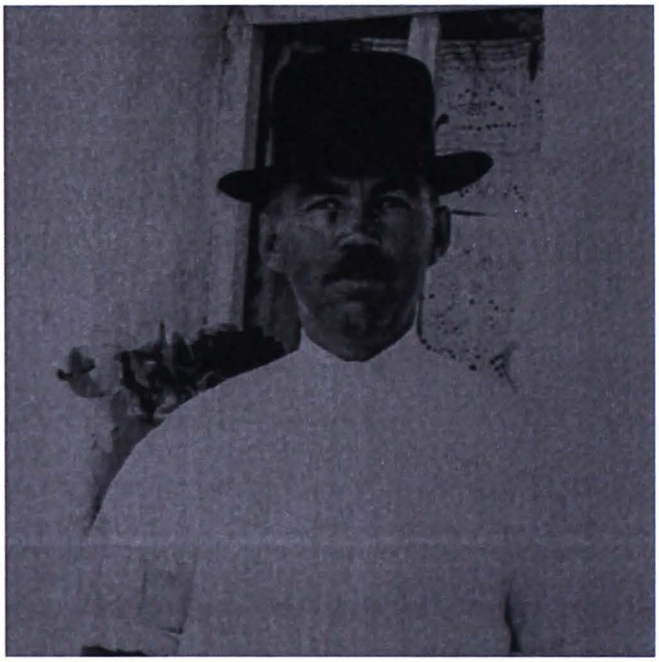

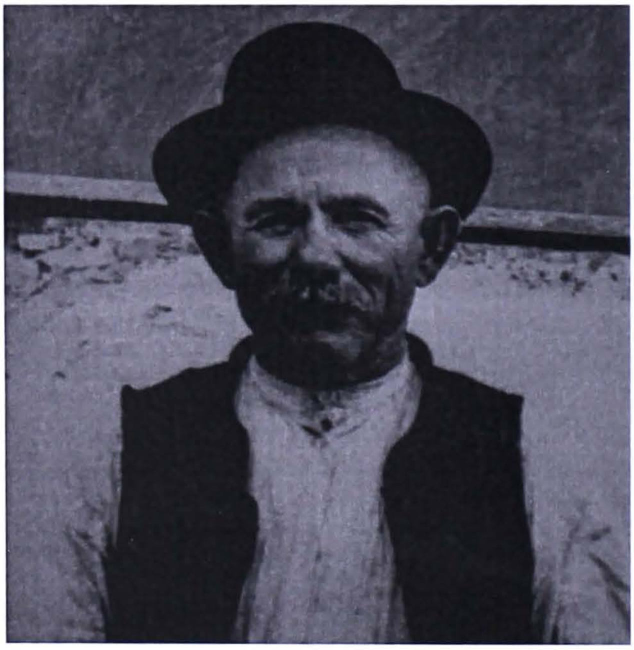

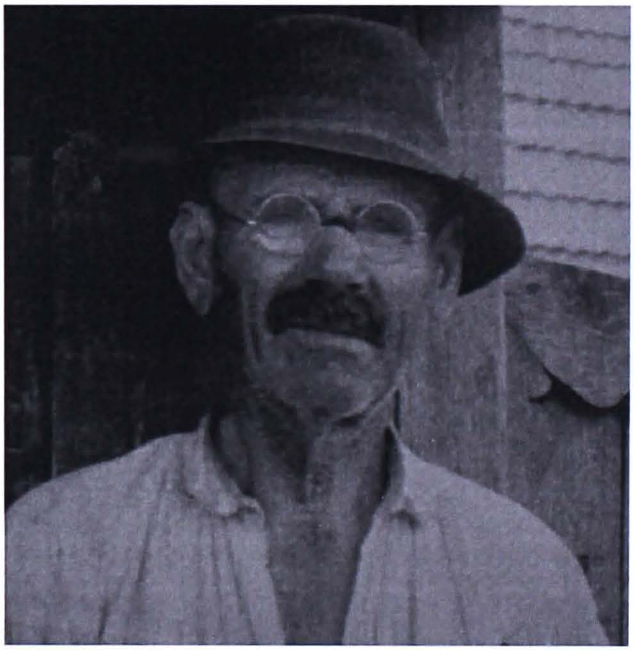

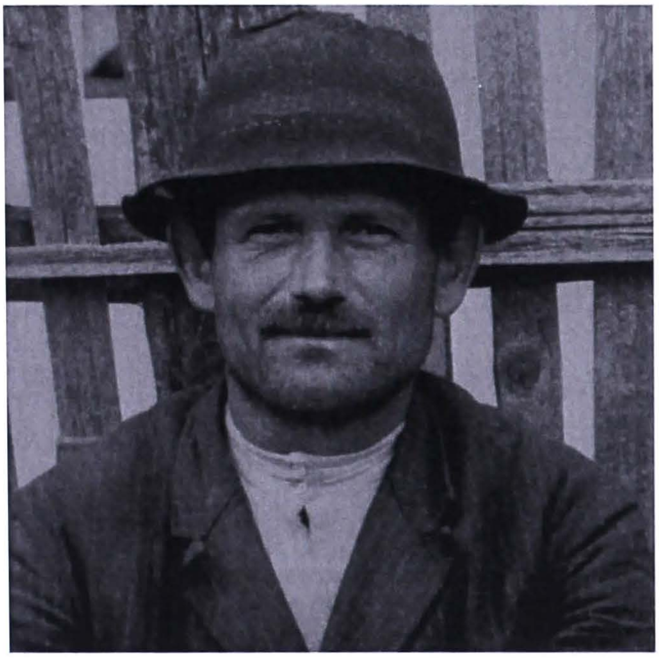

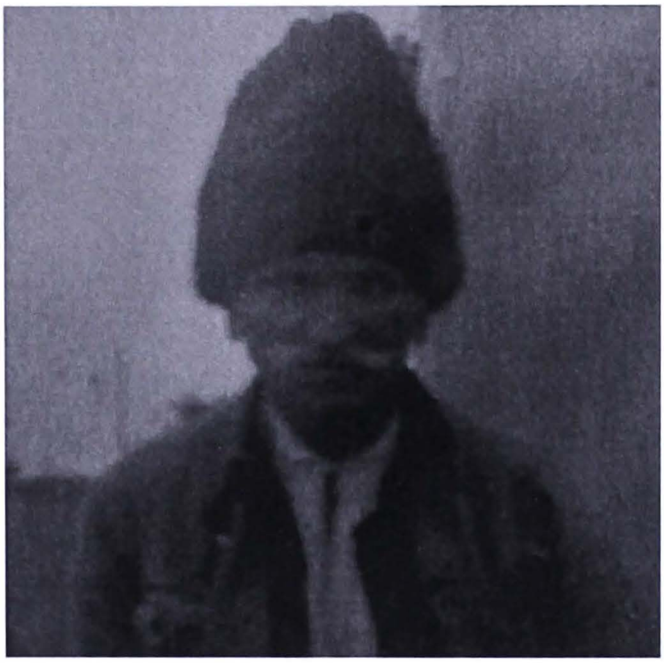

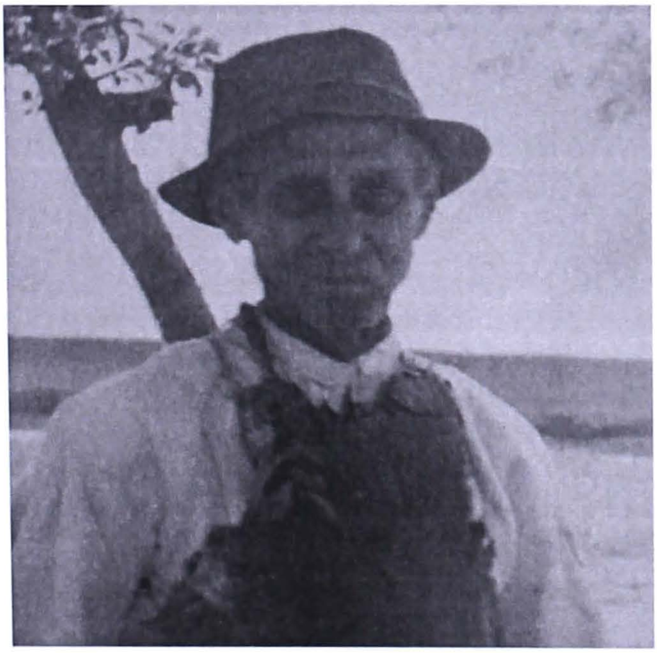

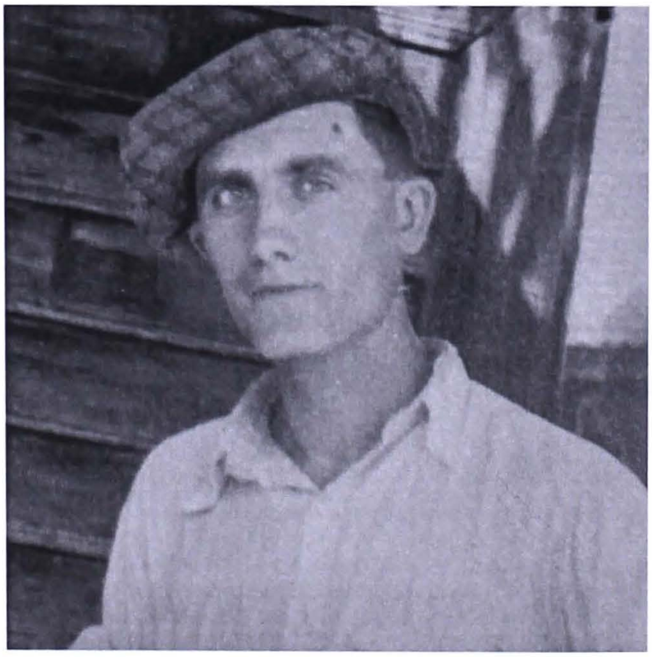

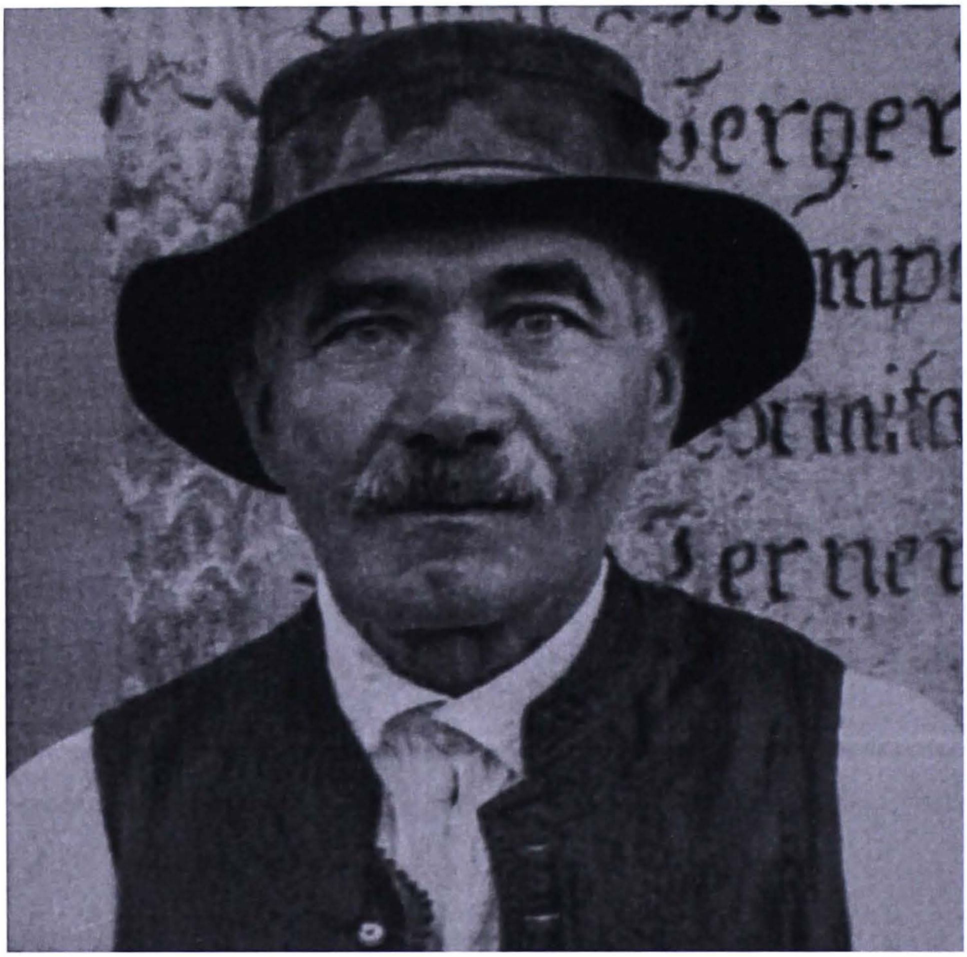

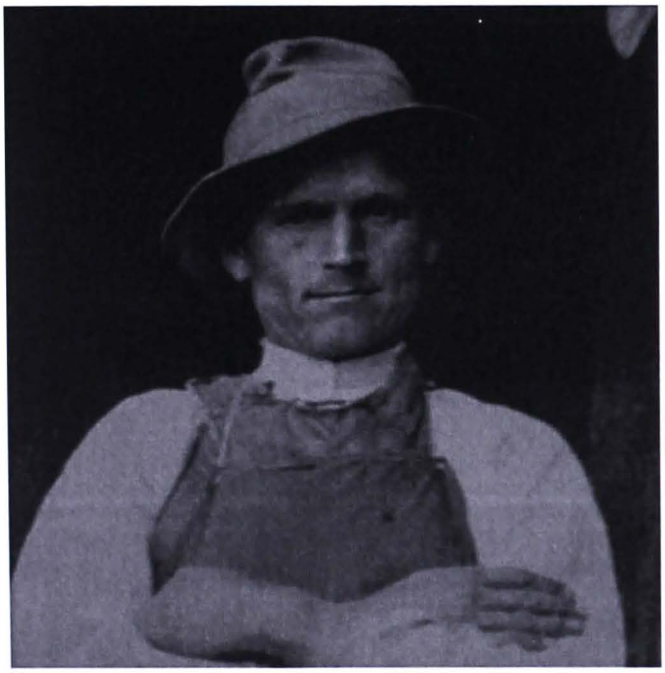

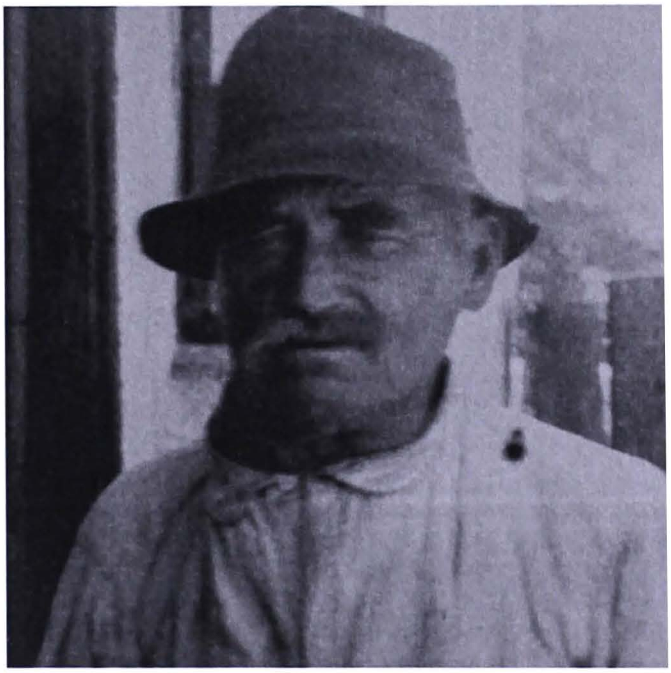

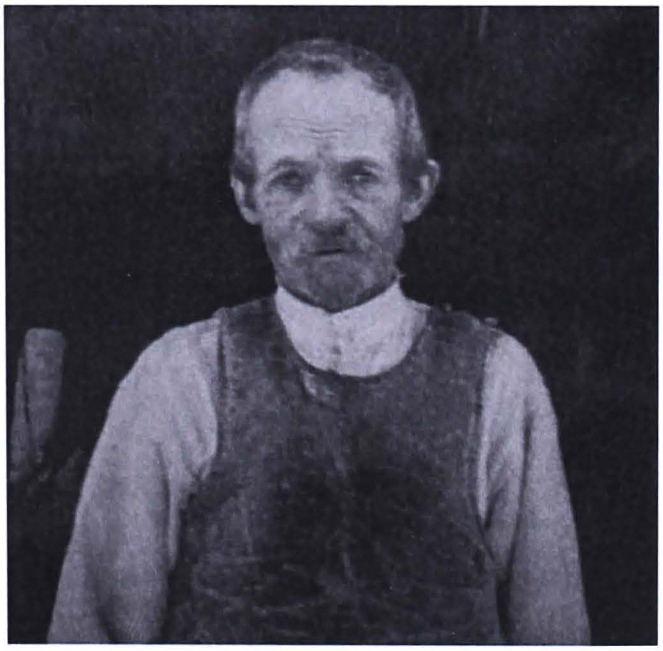

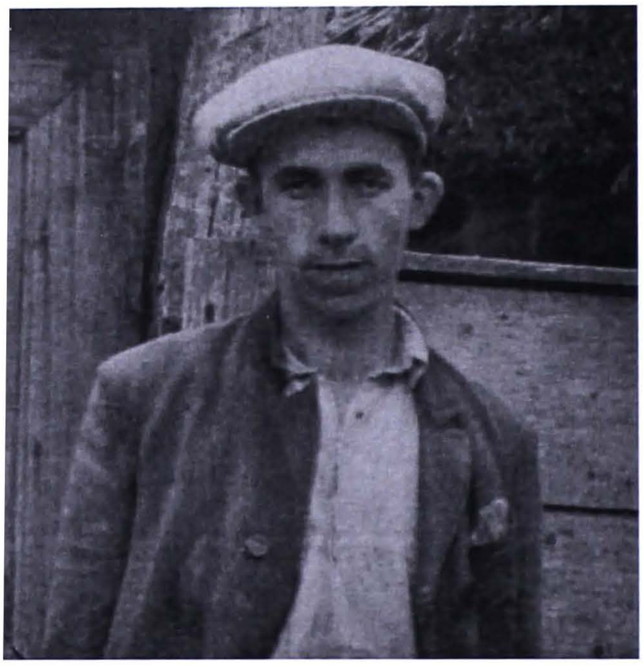

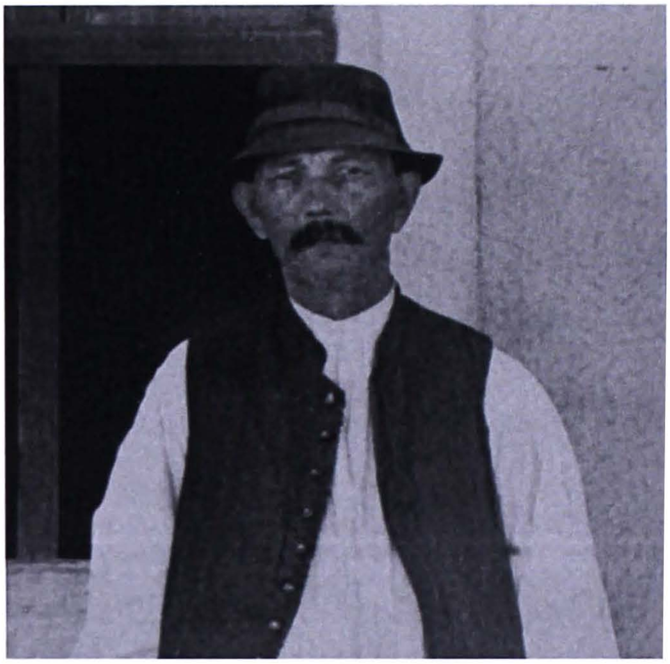

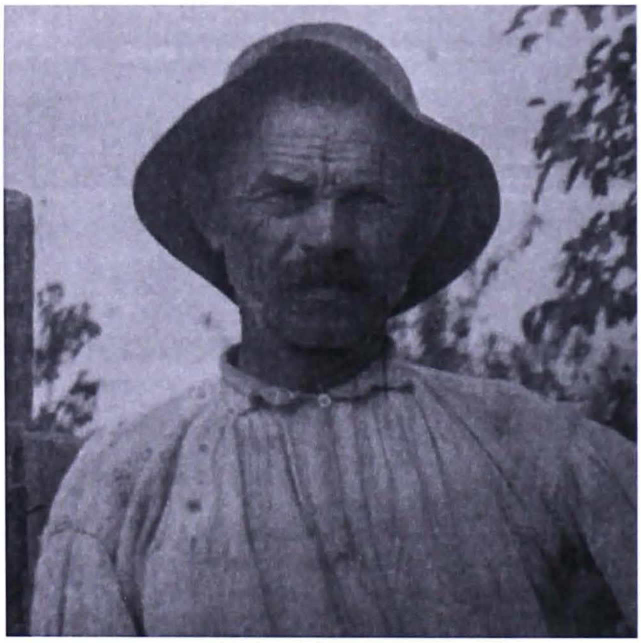

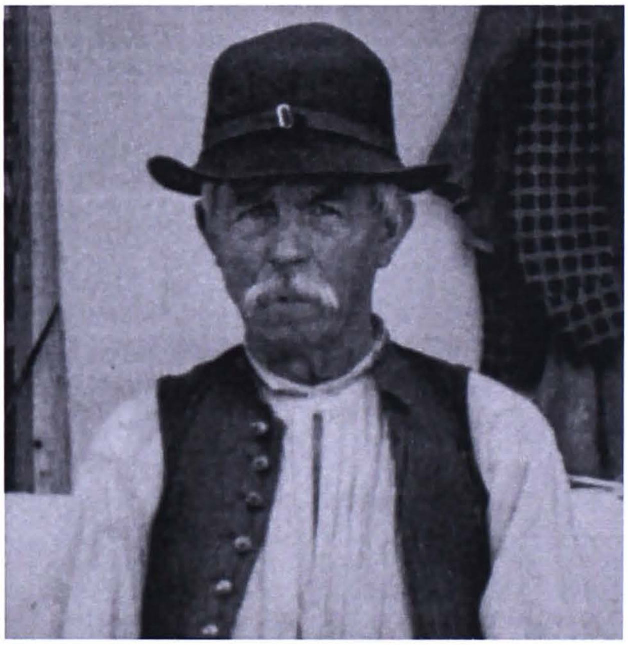

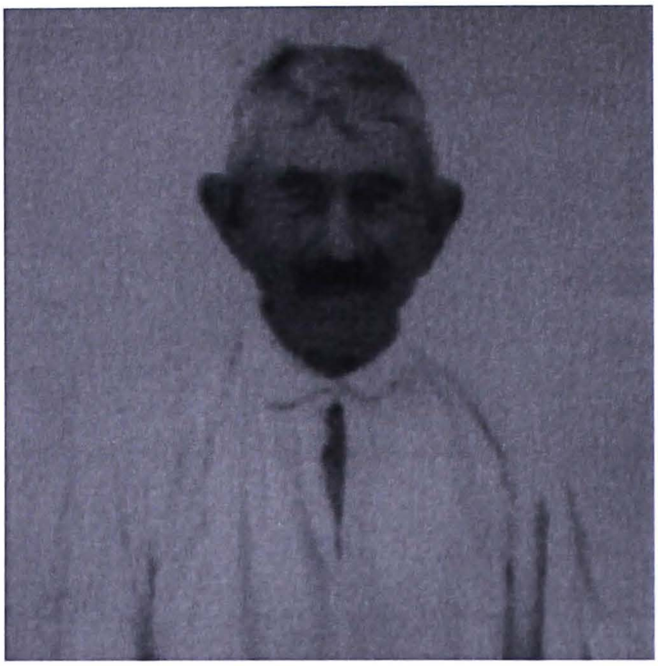

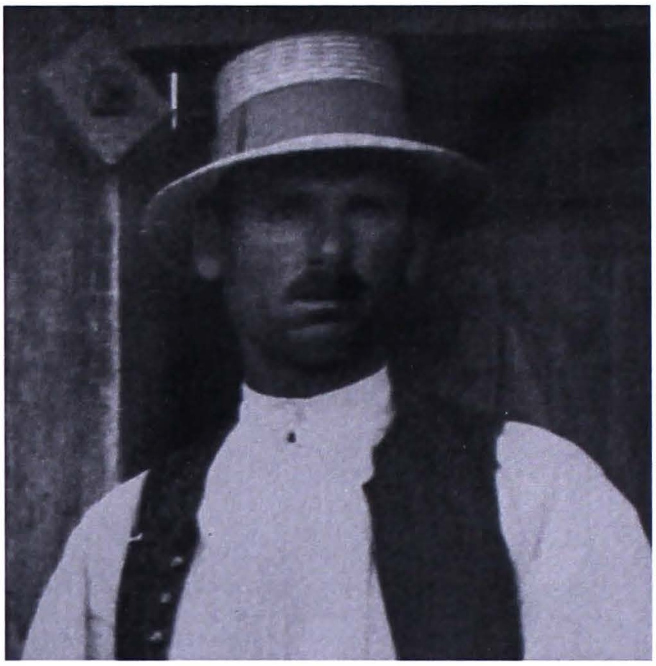

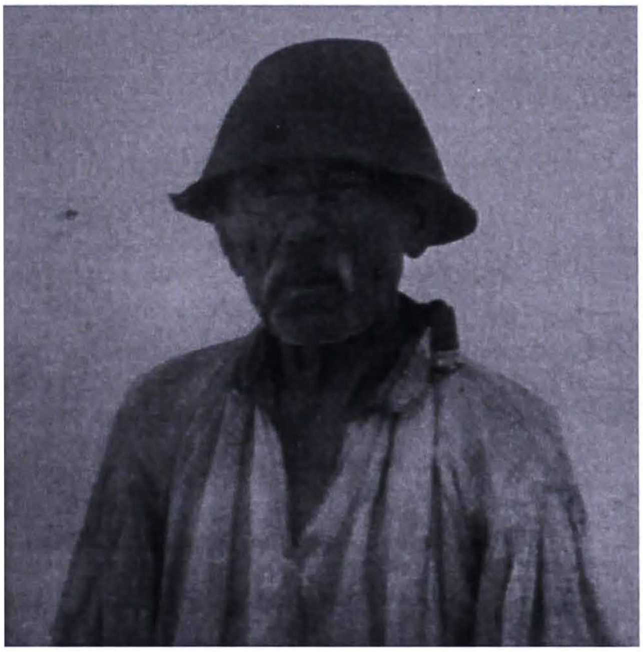

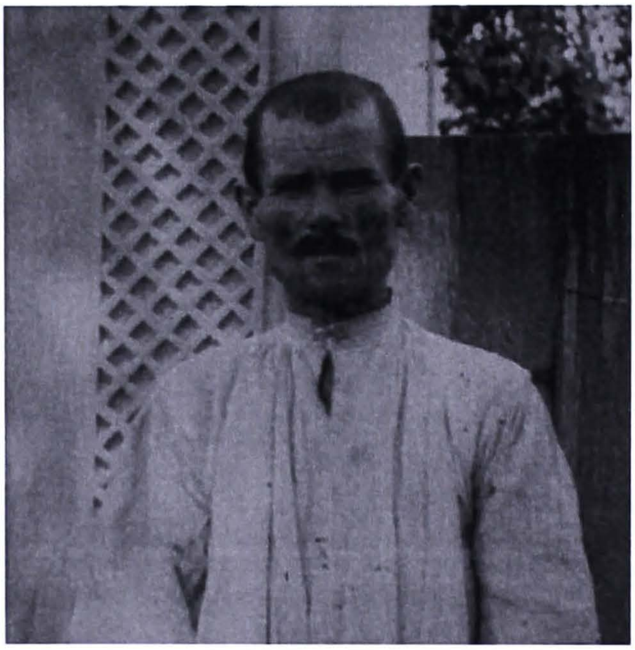

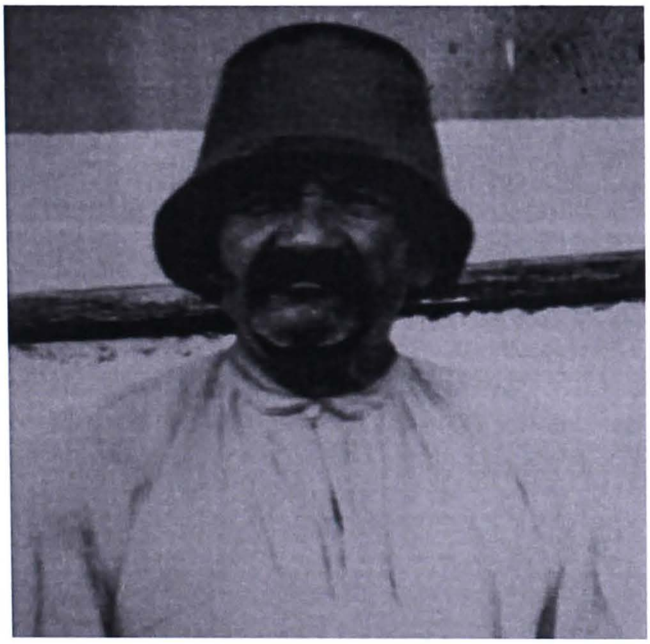

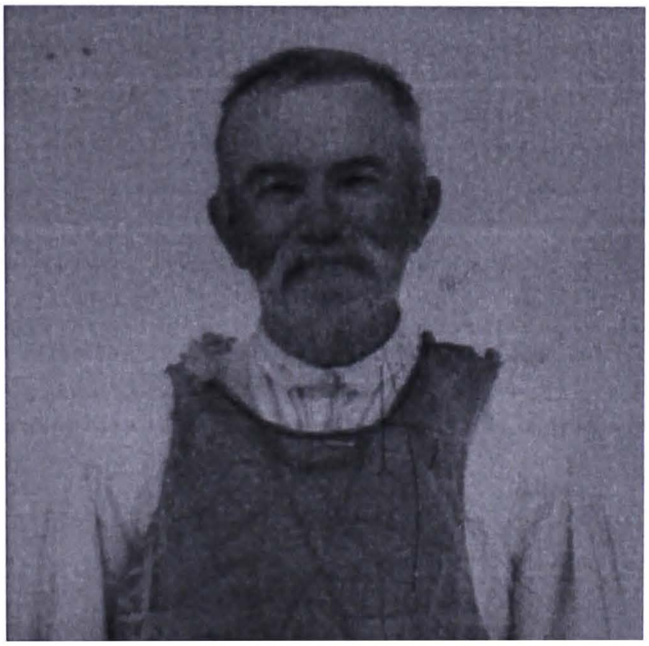

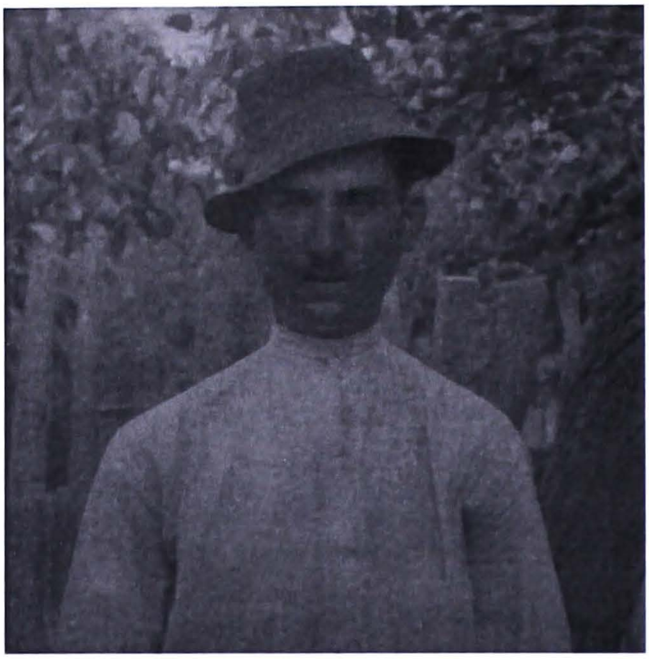

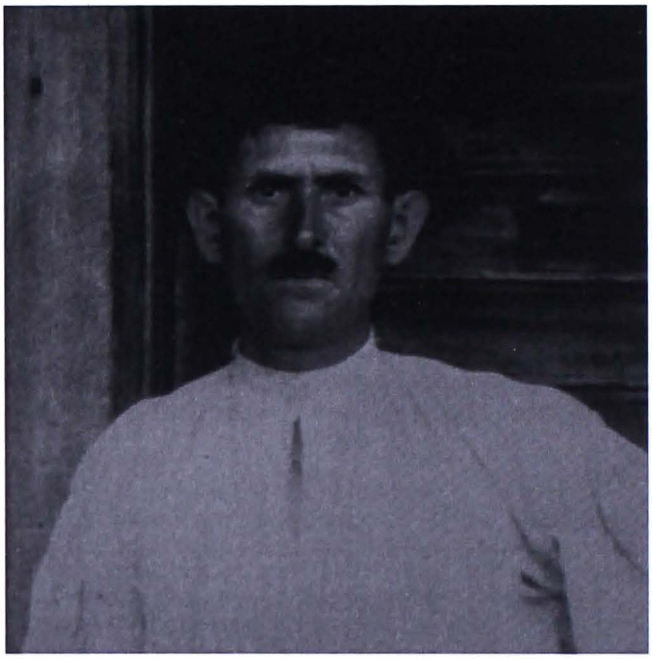

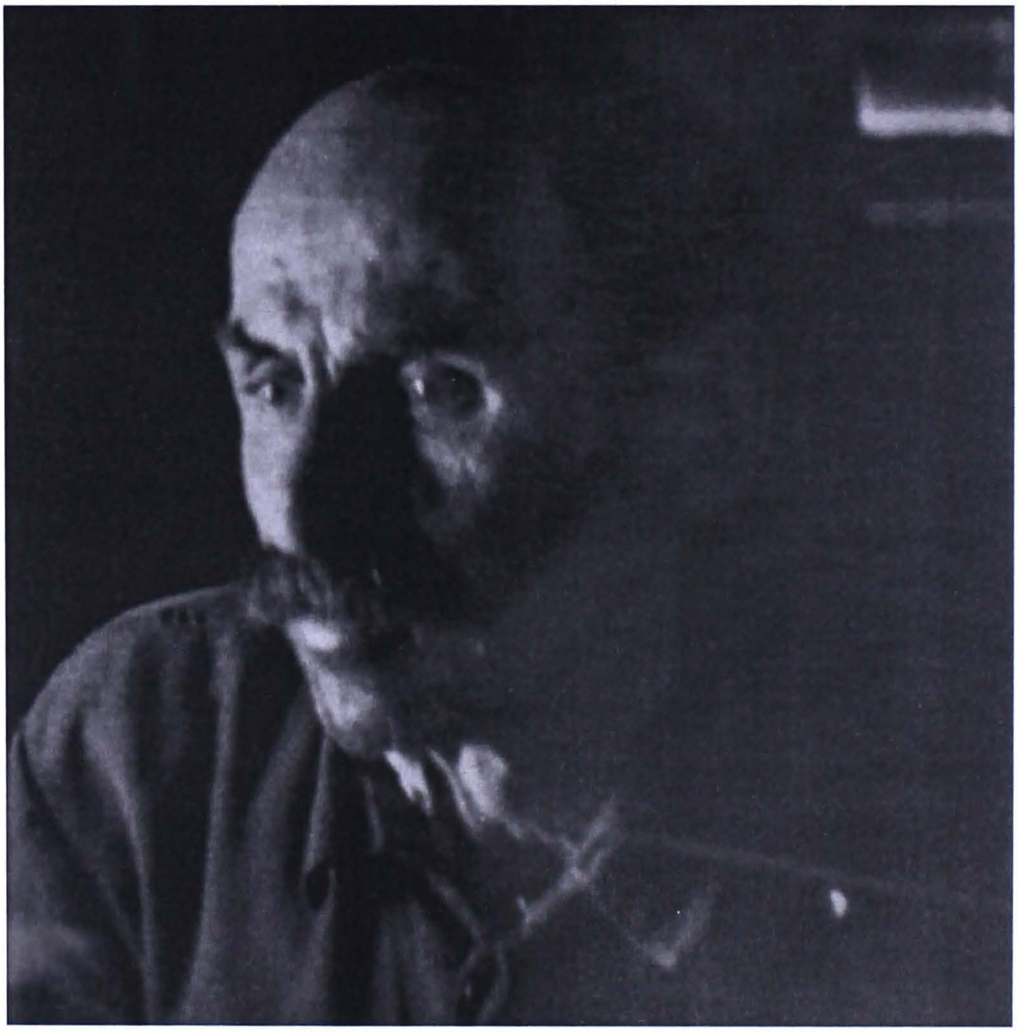

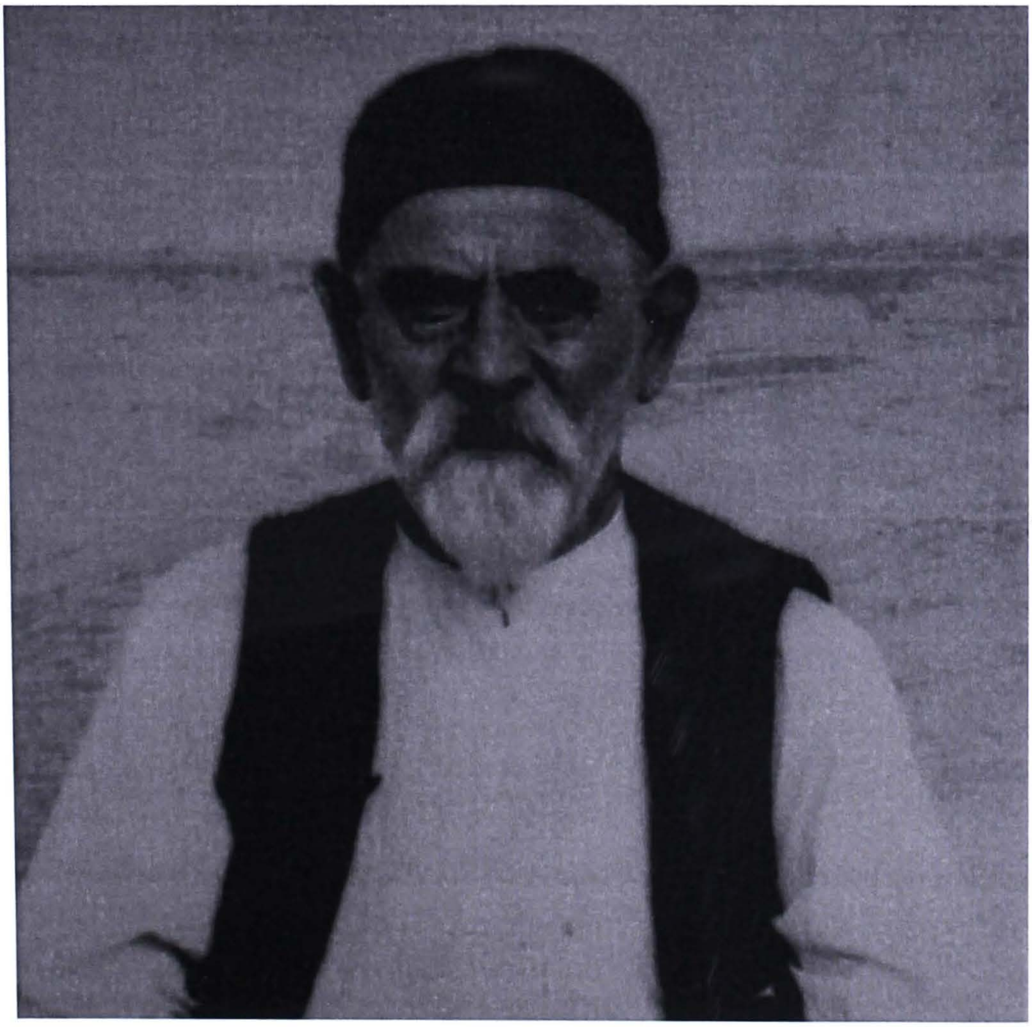

FEMEI DIN SÂMBĂTENI, WOMEN FROM SÂMBĂTENI

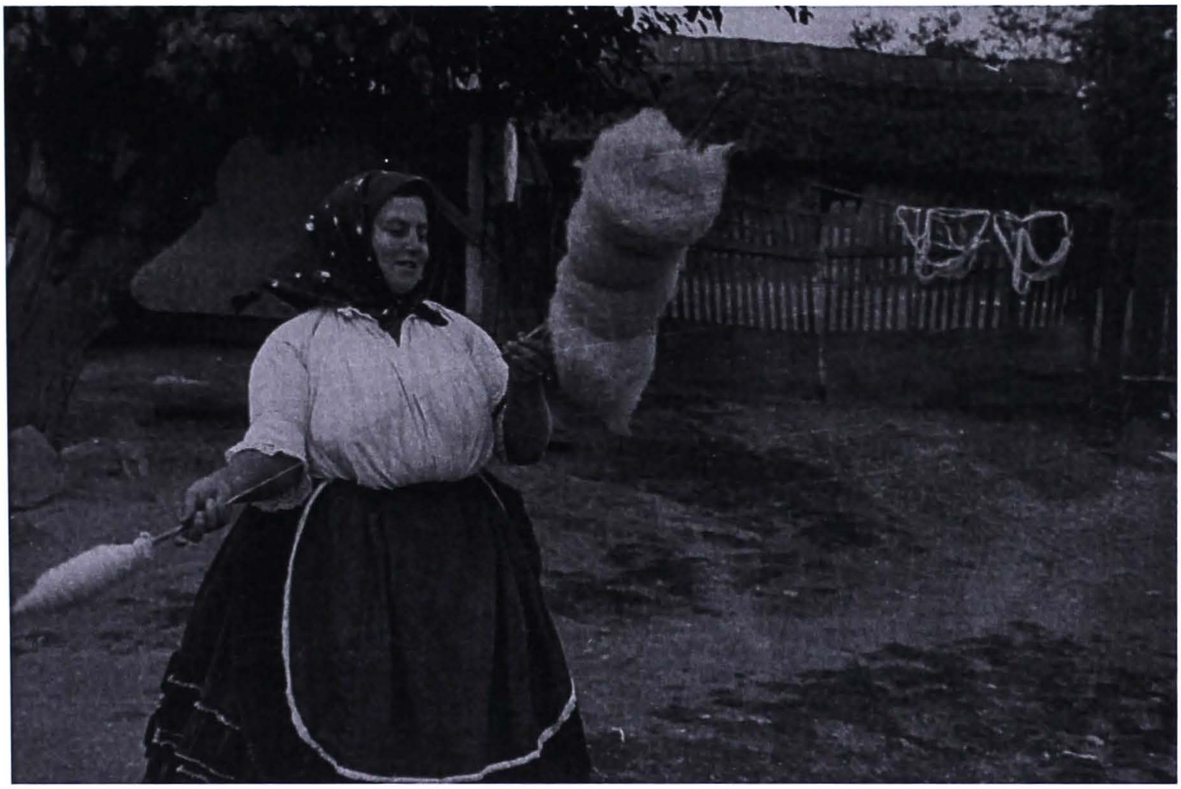

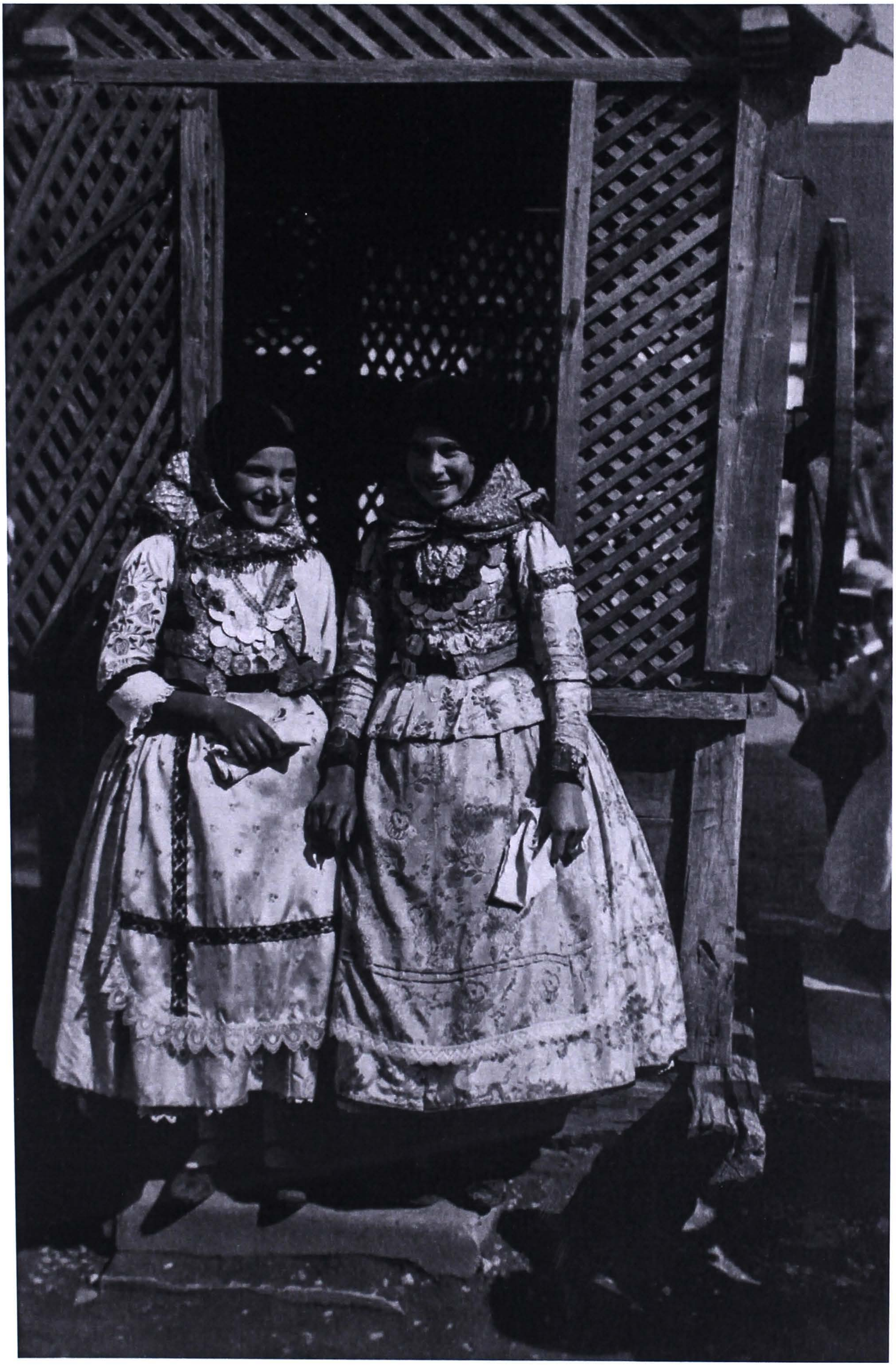

TIPURI DIN SÂMBĂTENI, TYPES OF SÂMBĂTENI

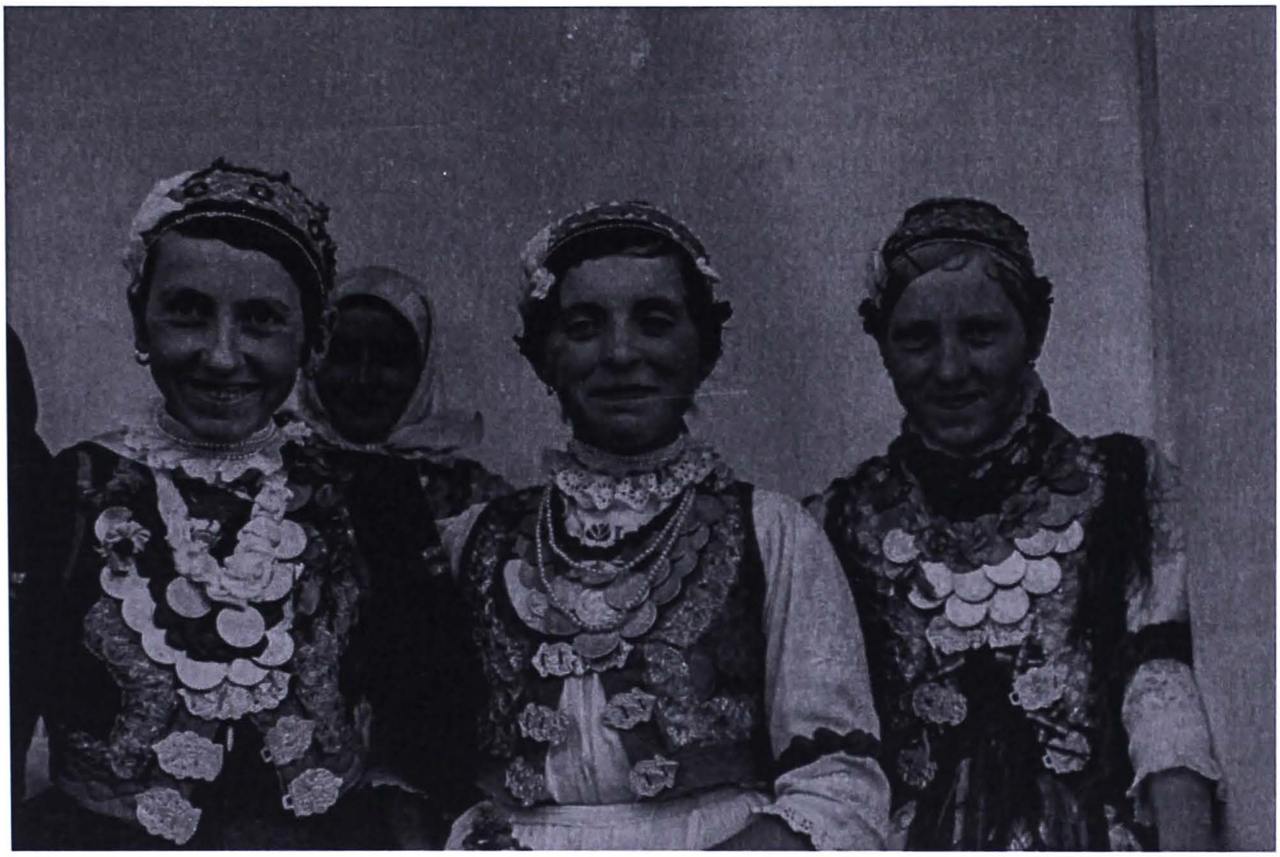

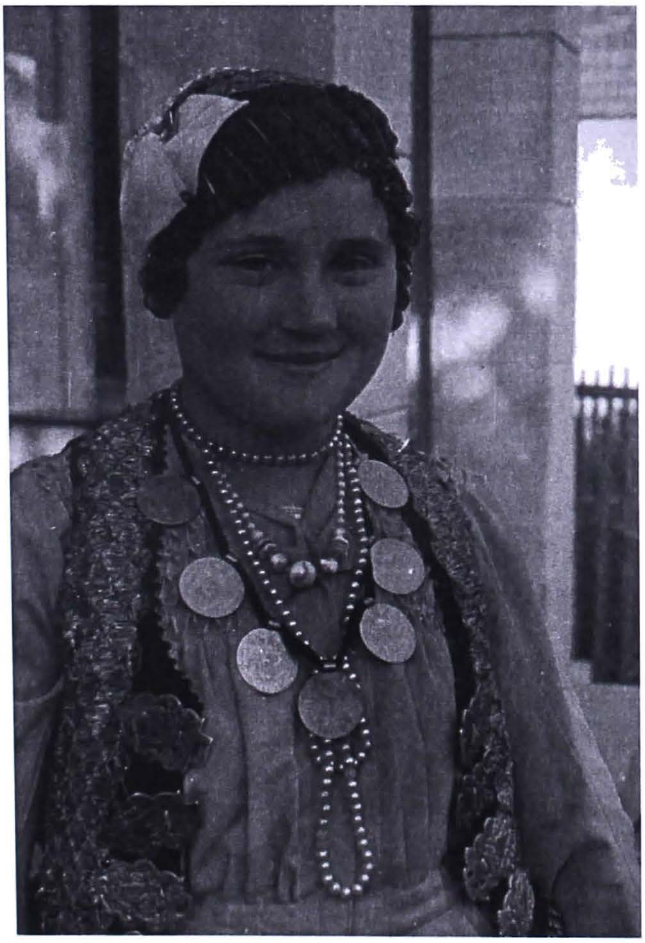

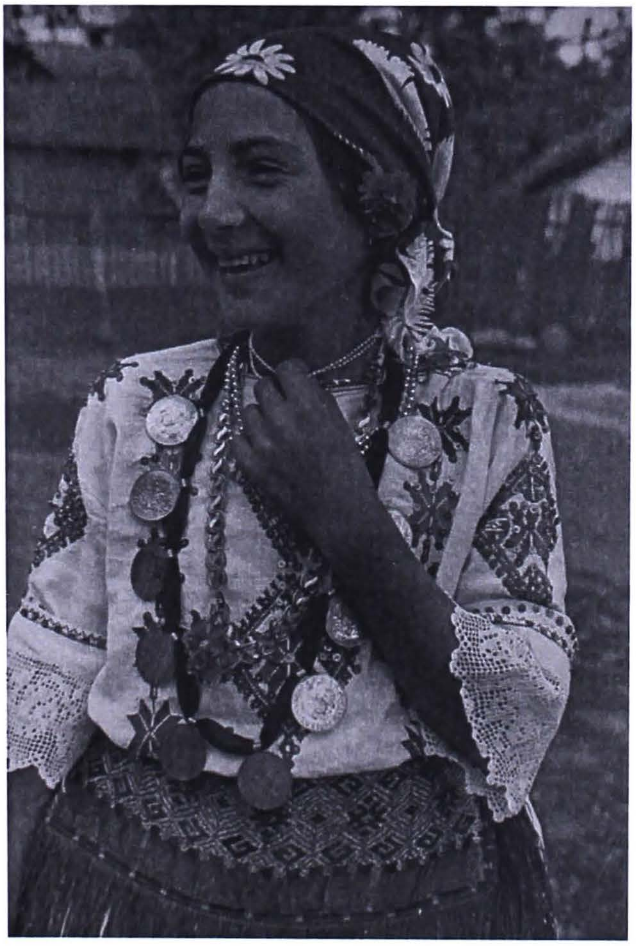

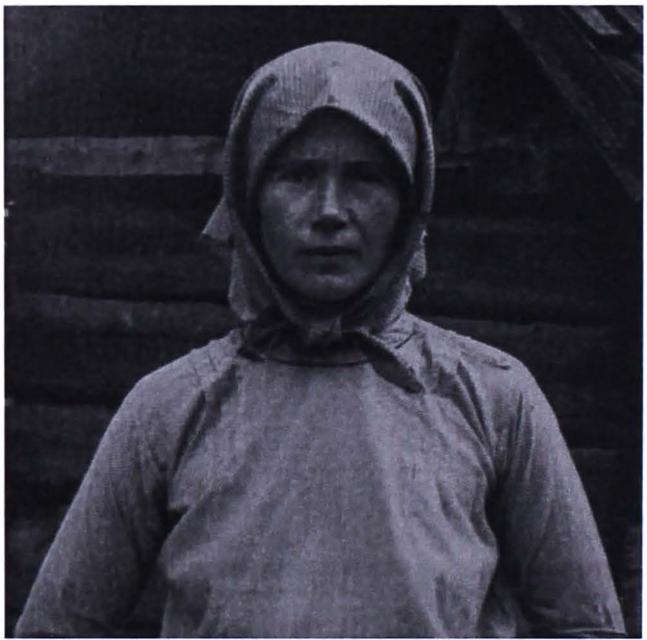

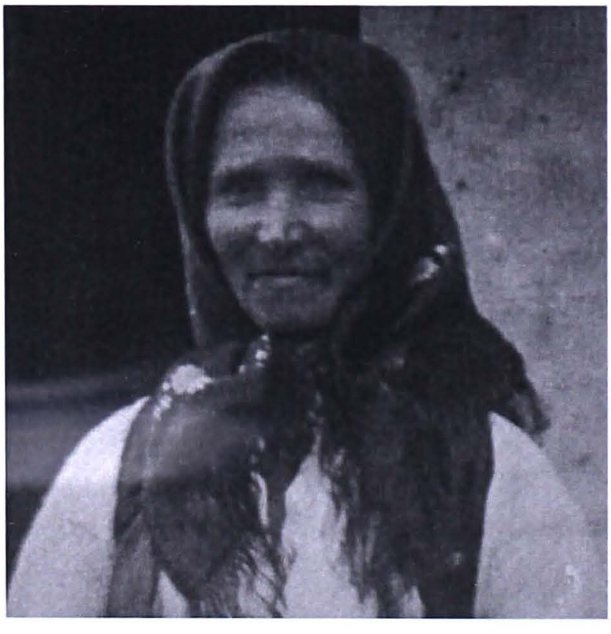

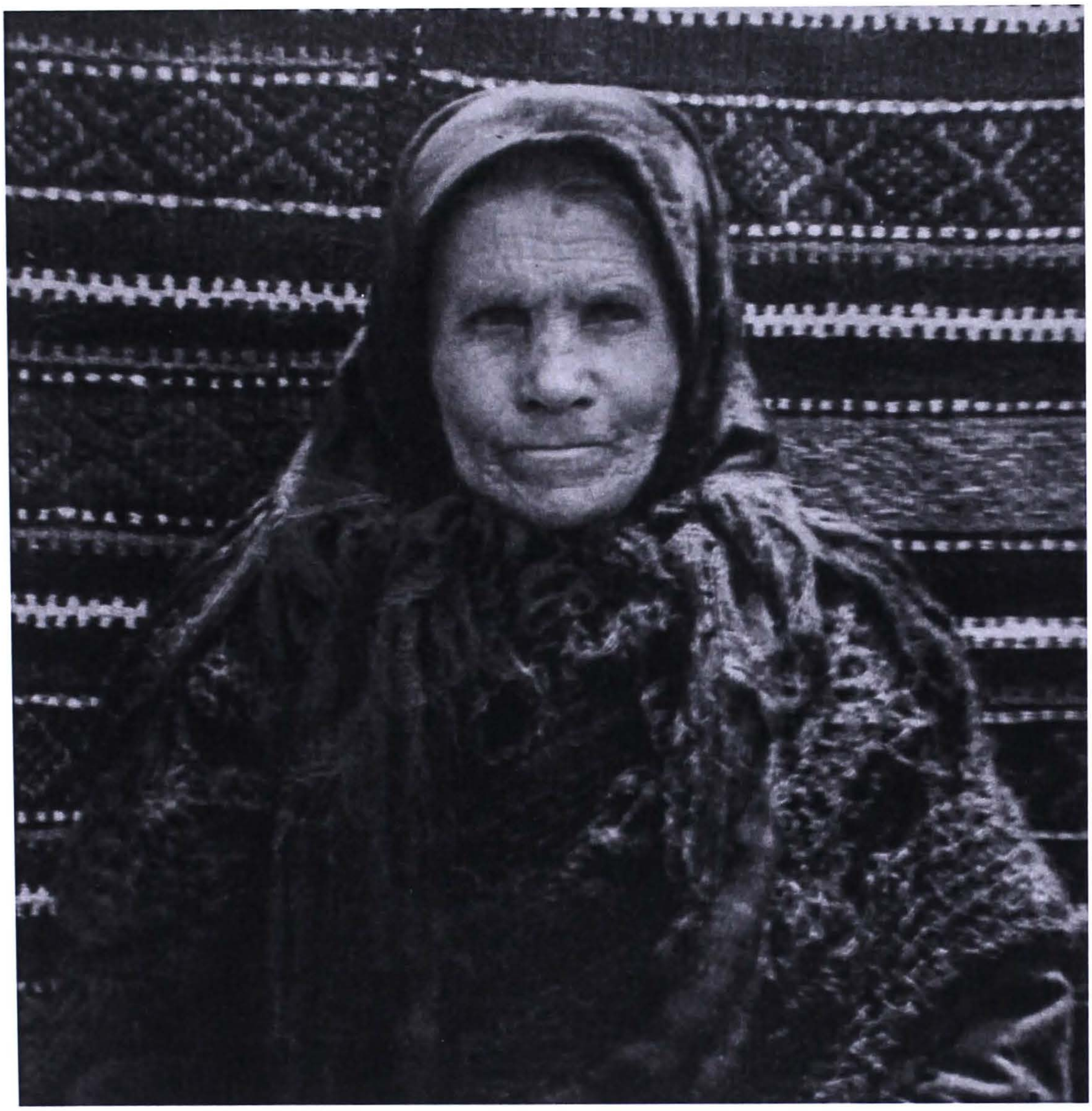

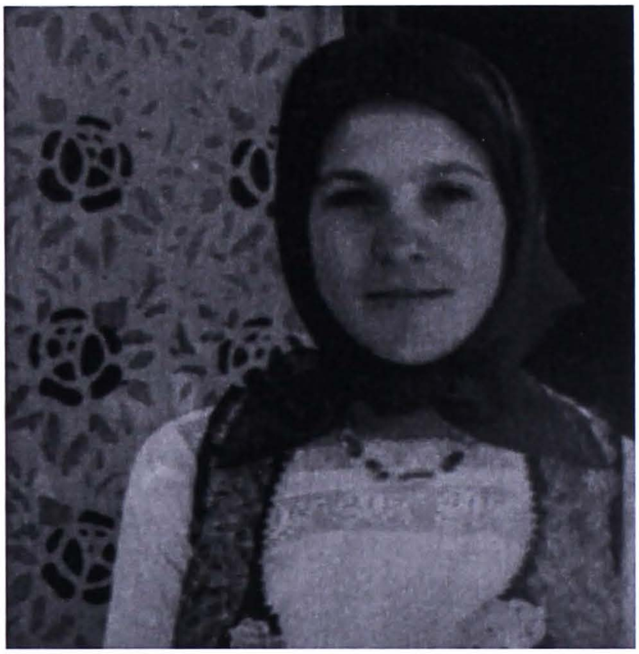

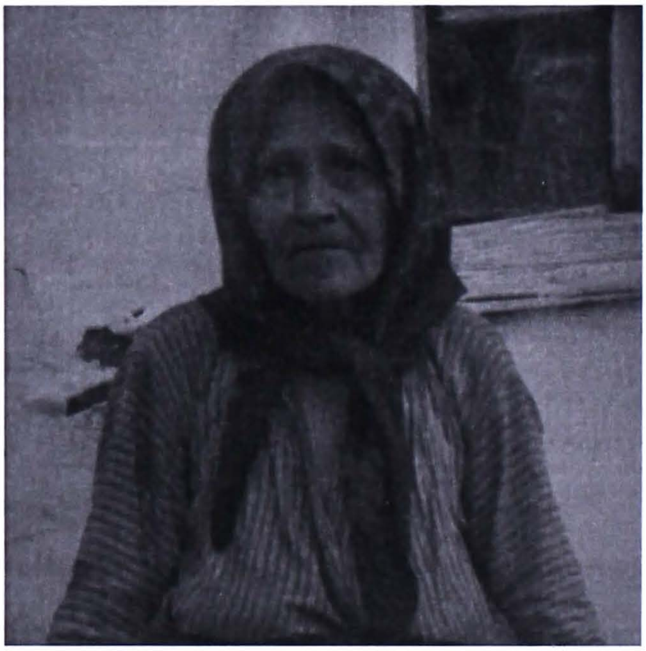

TIPURI DE FEMEI, TYPES OF WOMEN

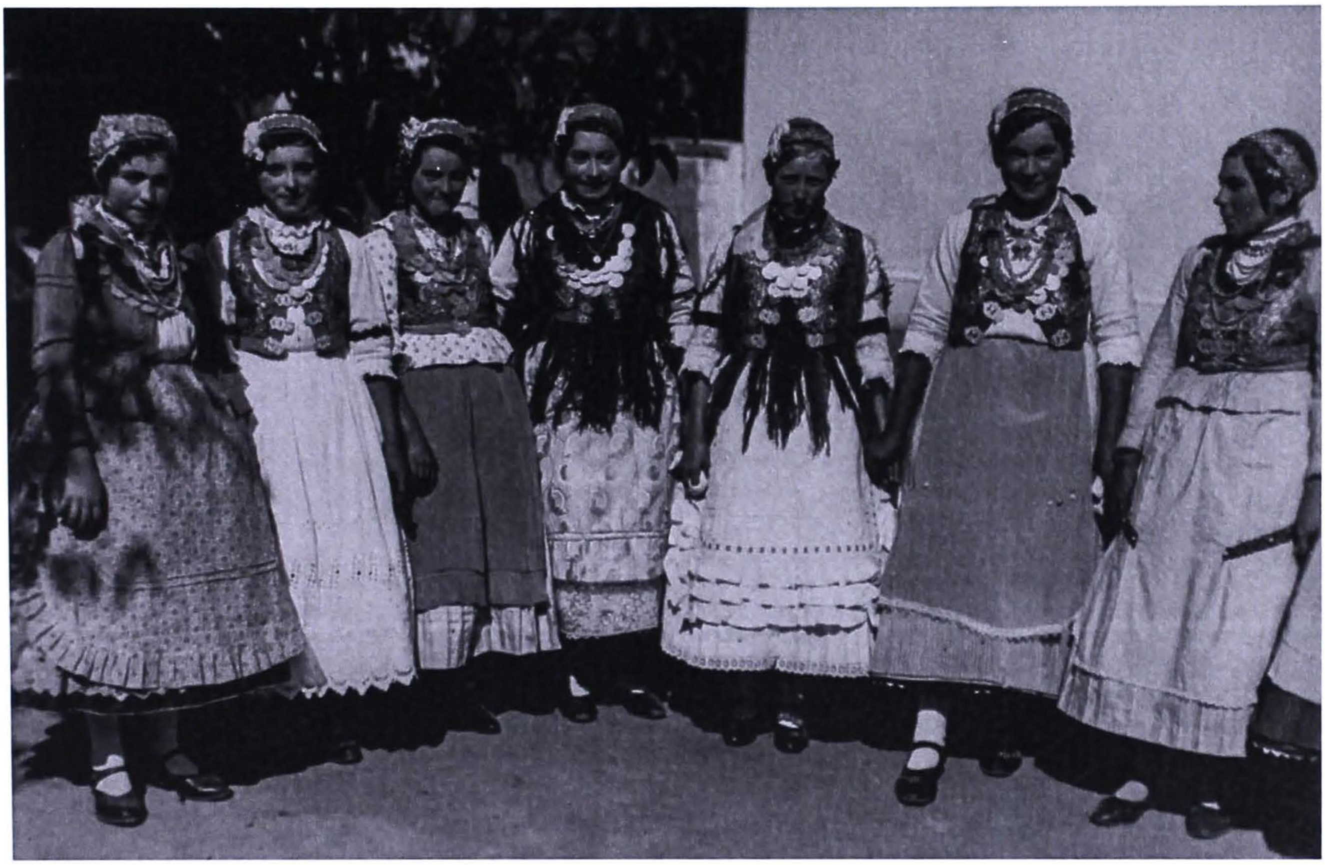

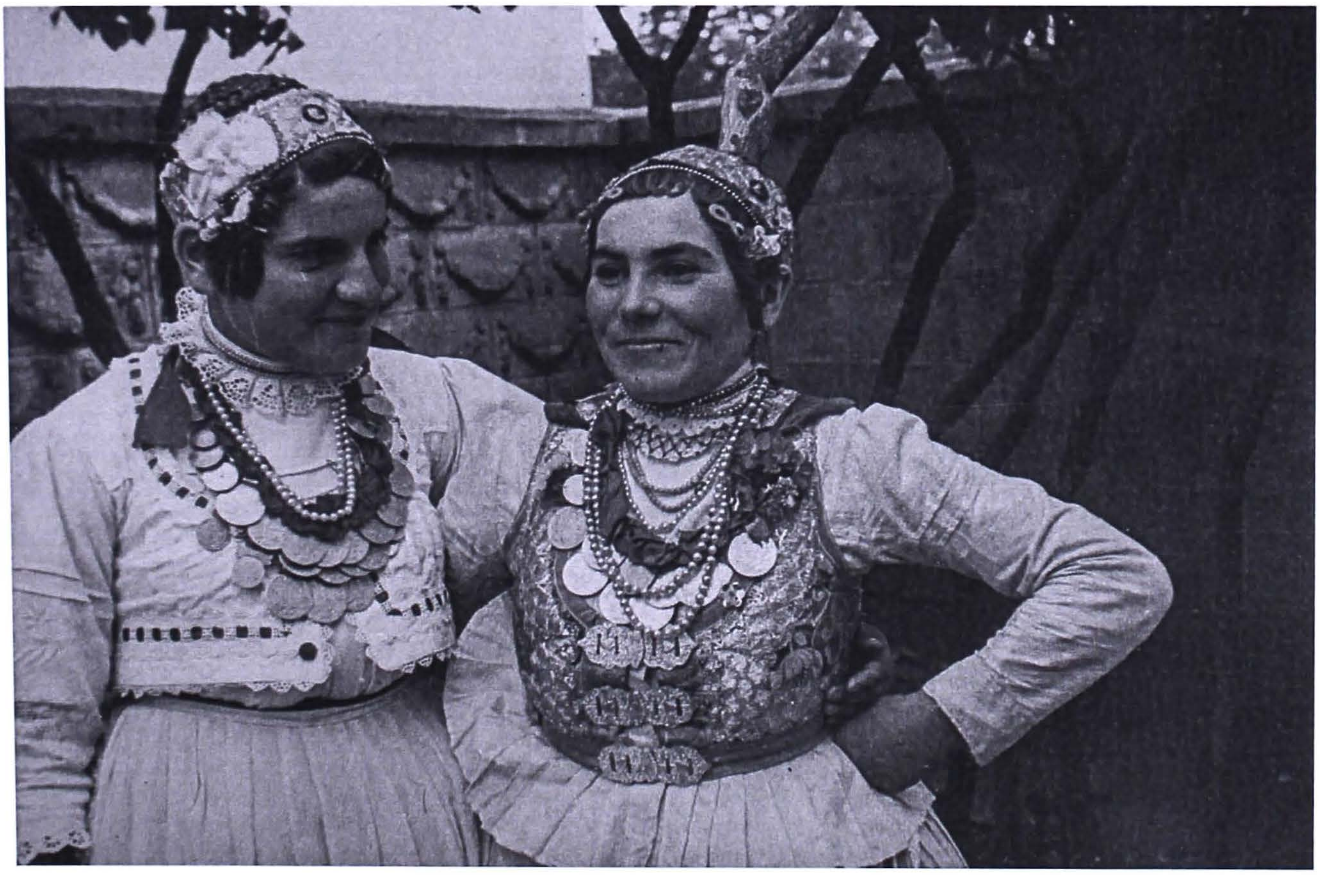

TINERET, YOUTH

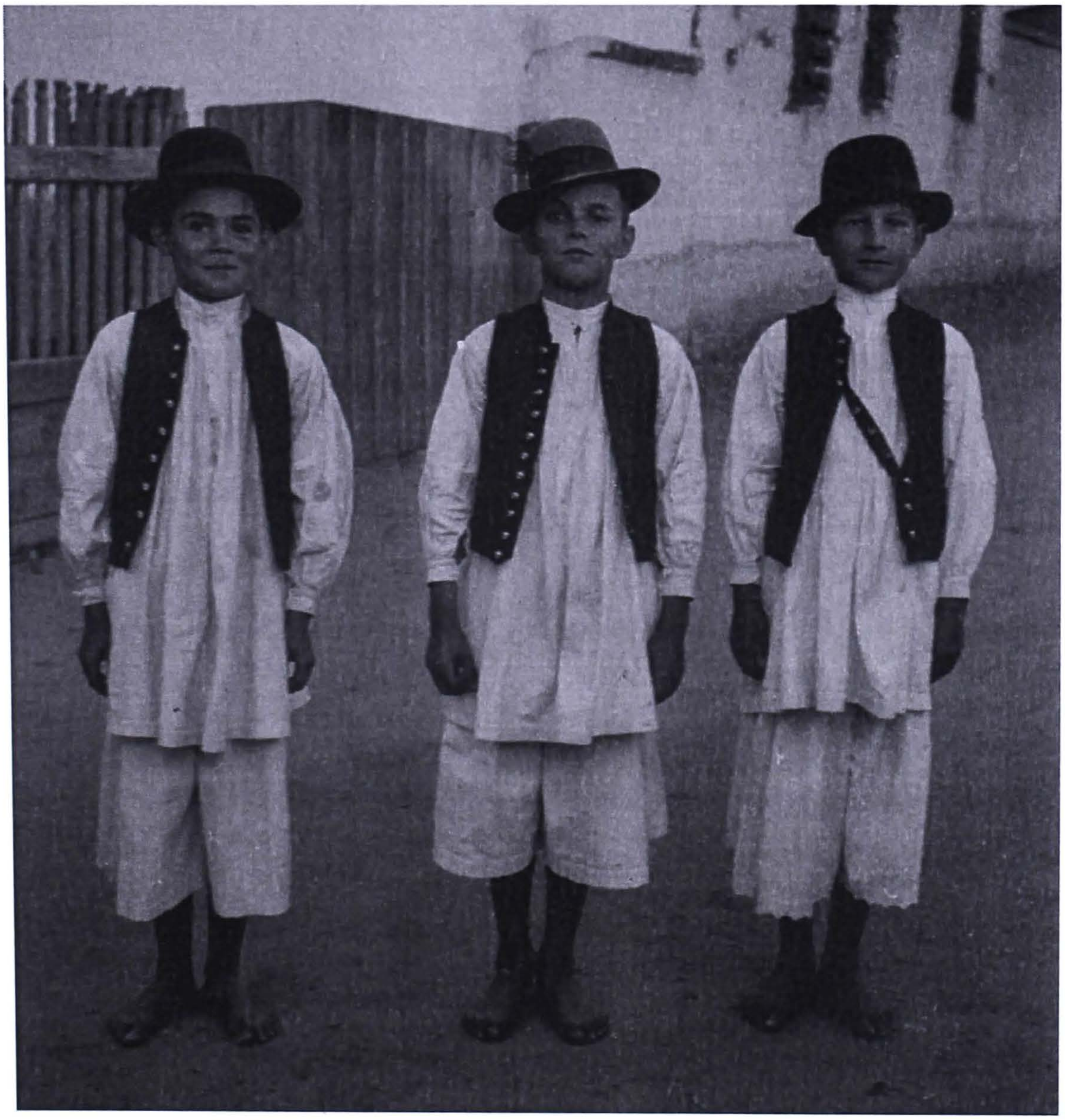

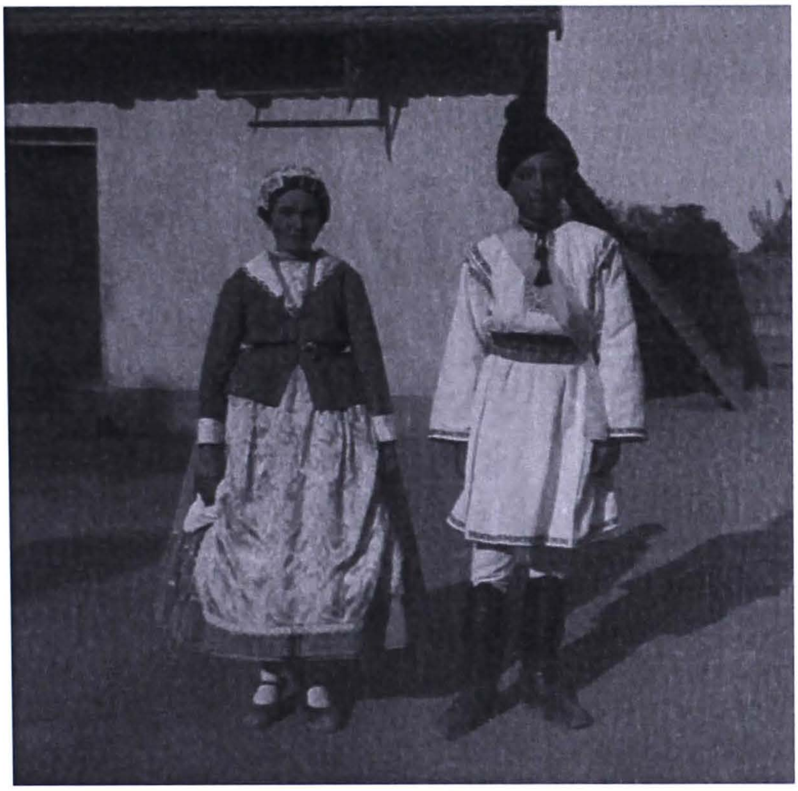
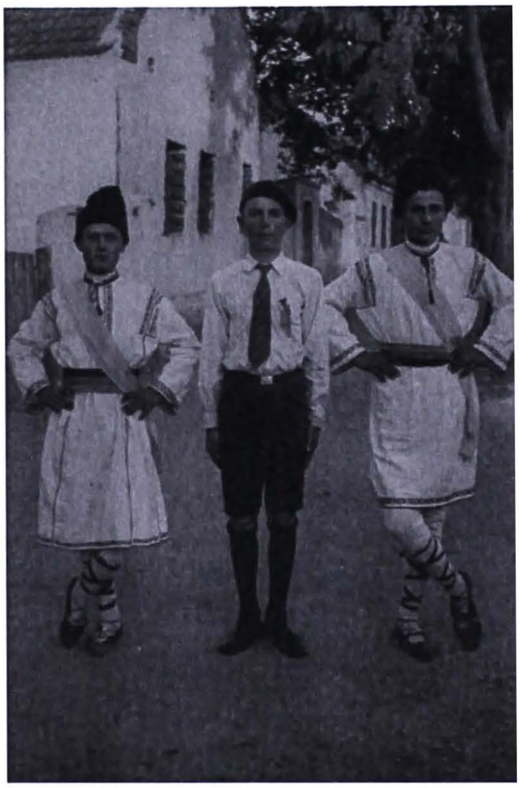
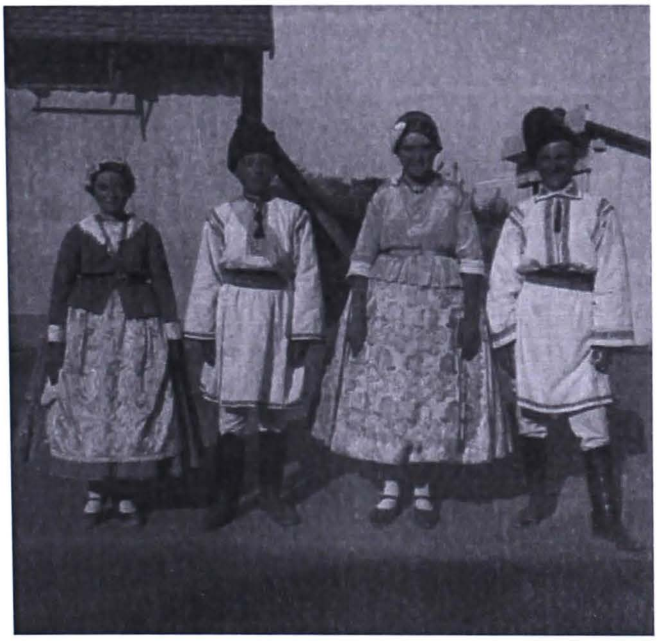
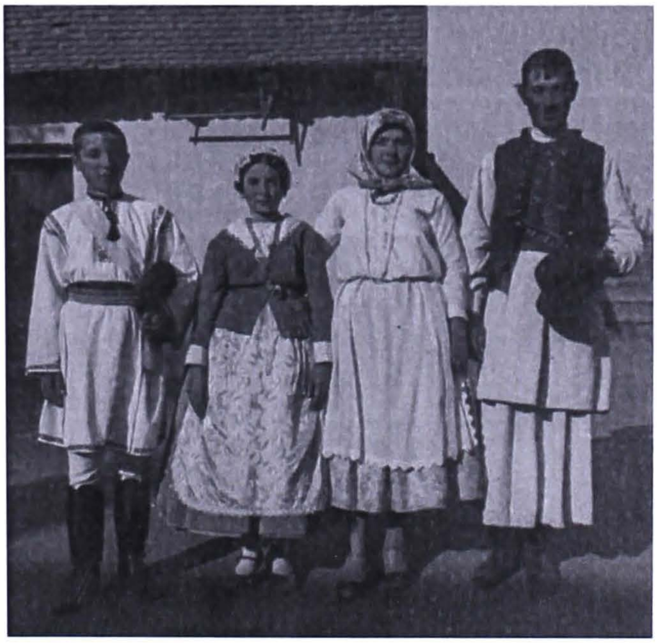

PORTUL, COSTUMES

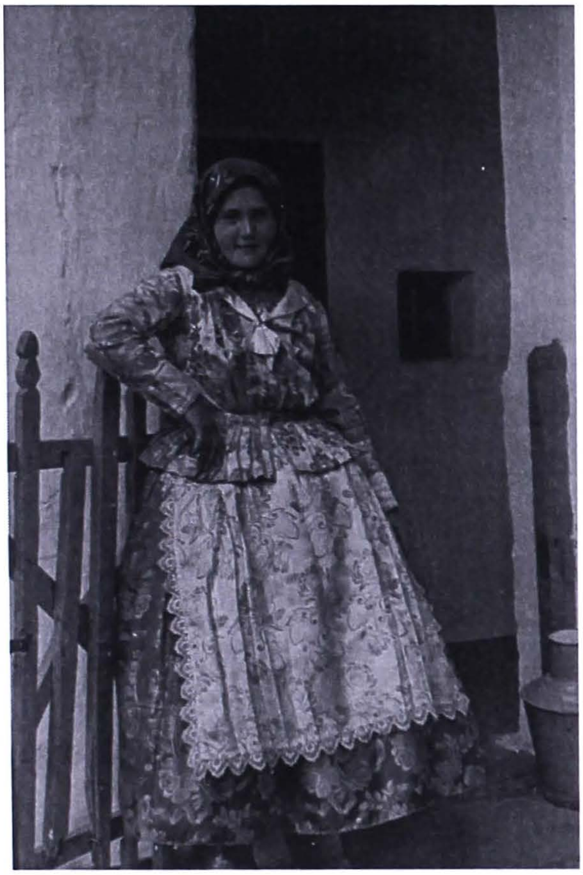

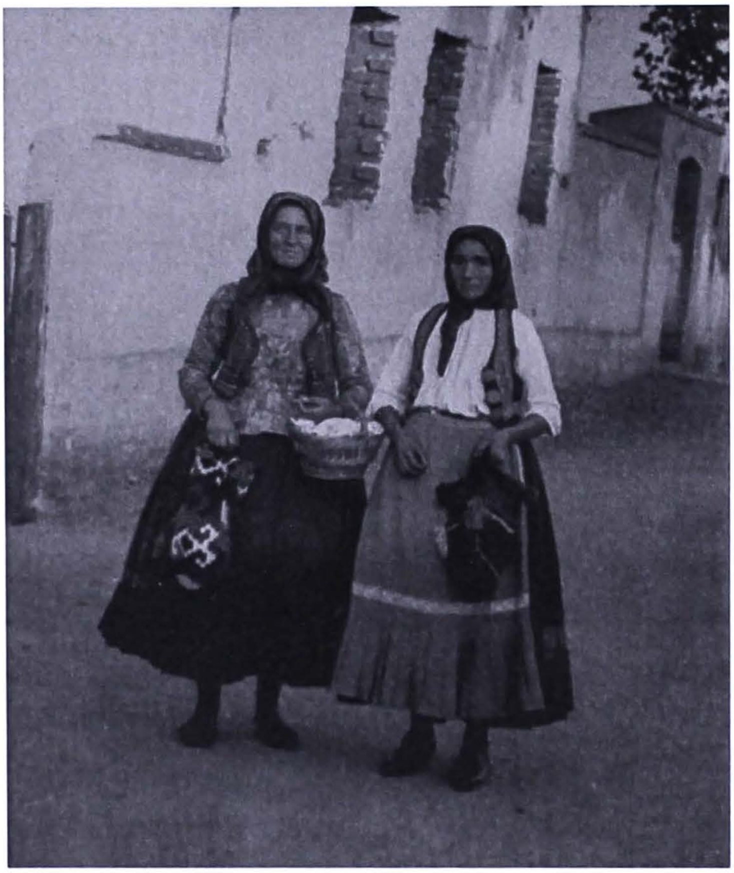

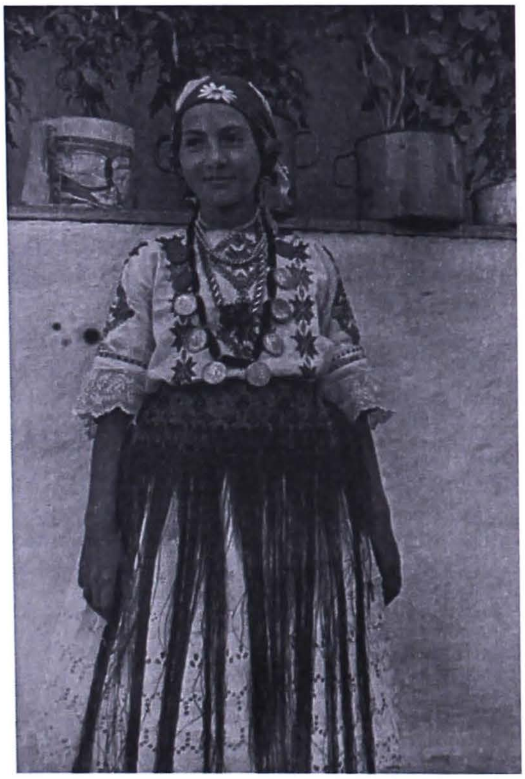

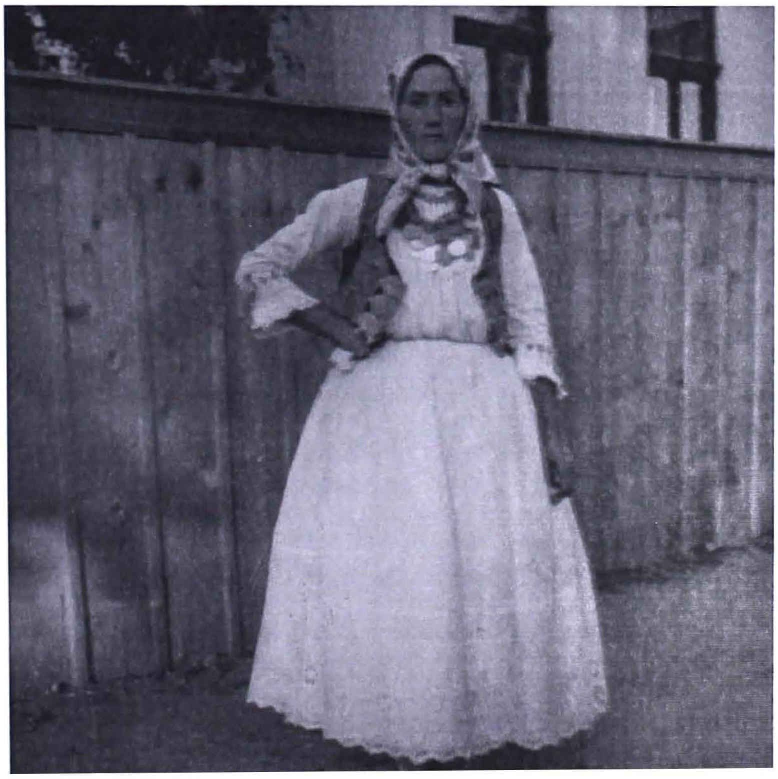

PORTUL LOCAL ȘI PORTUL INTRODUS DE ECHIPĂ, LOCAL COSTUMES AND COSTUMES INTRODUCED BY THE TEAM

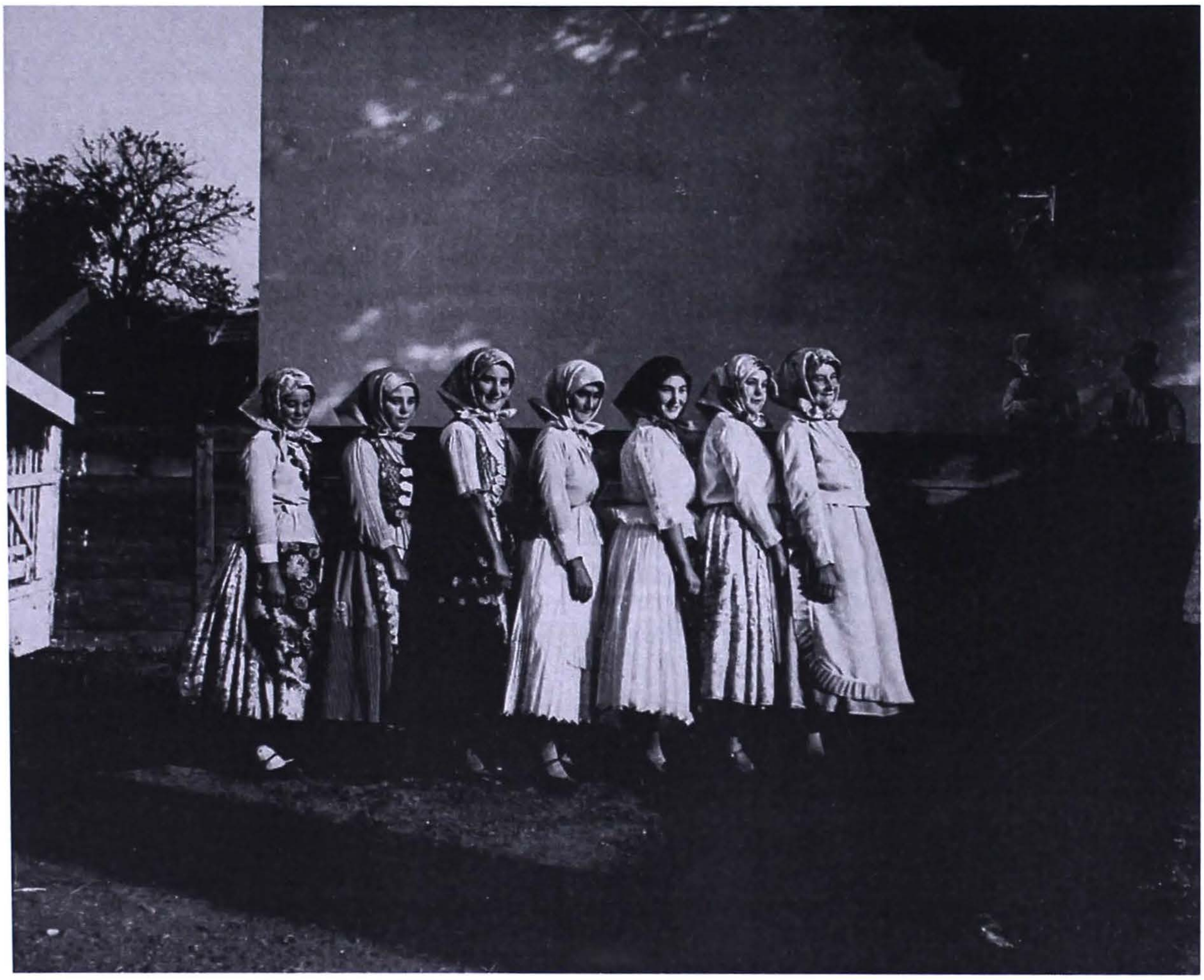

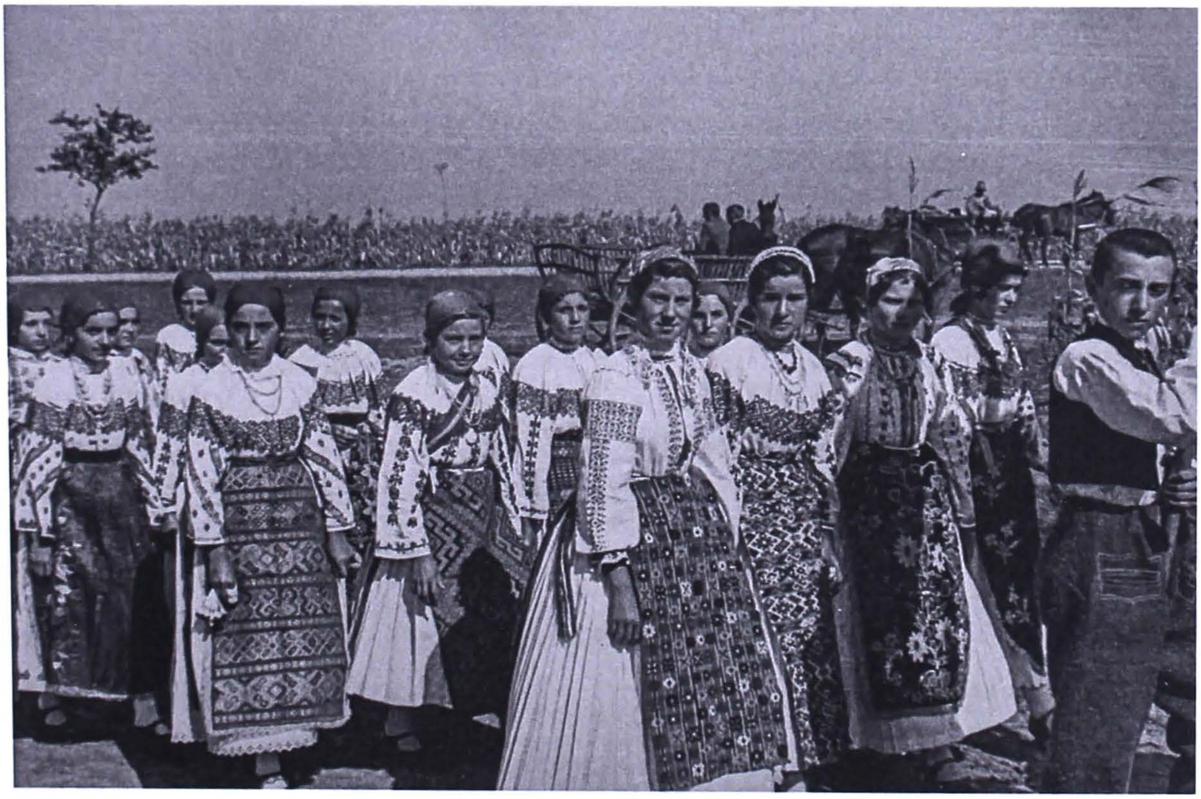

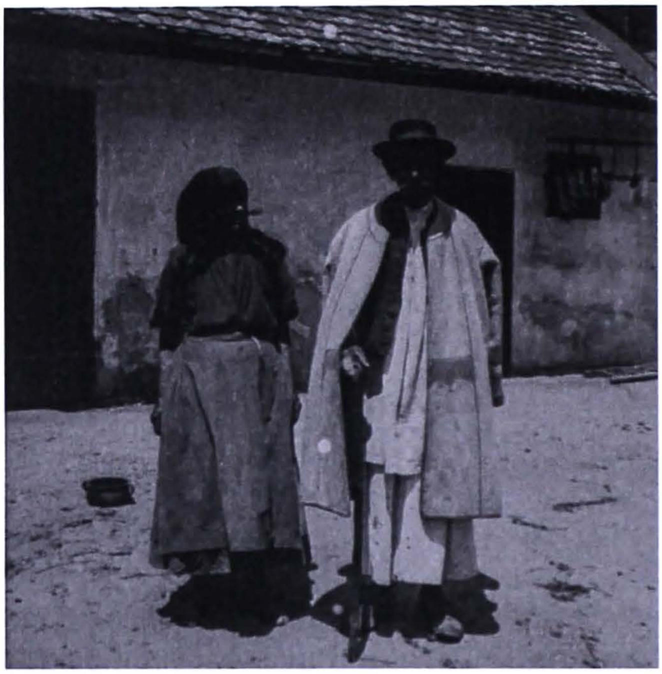

BISERICA, THE CHURCH

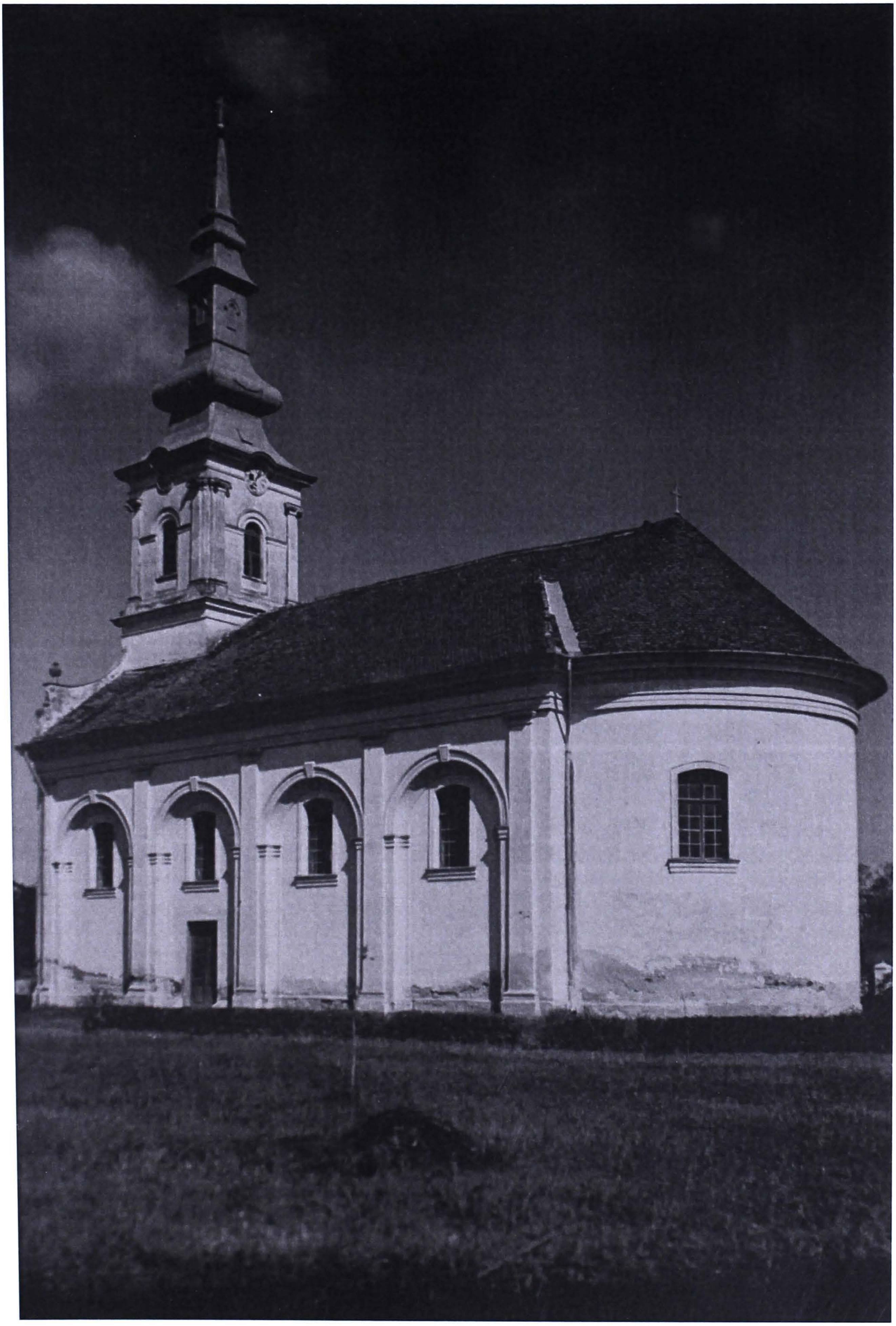

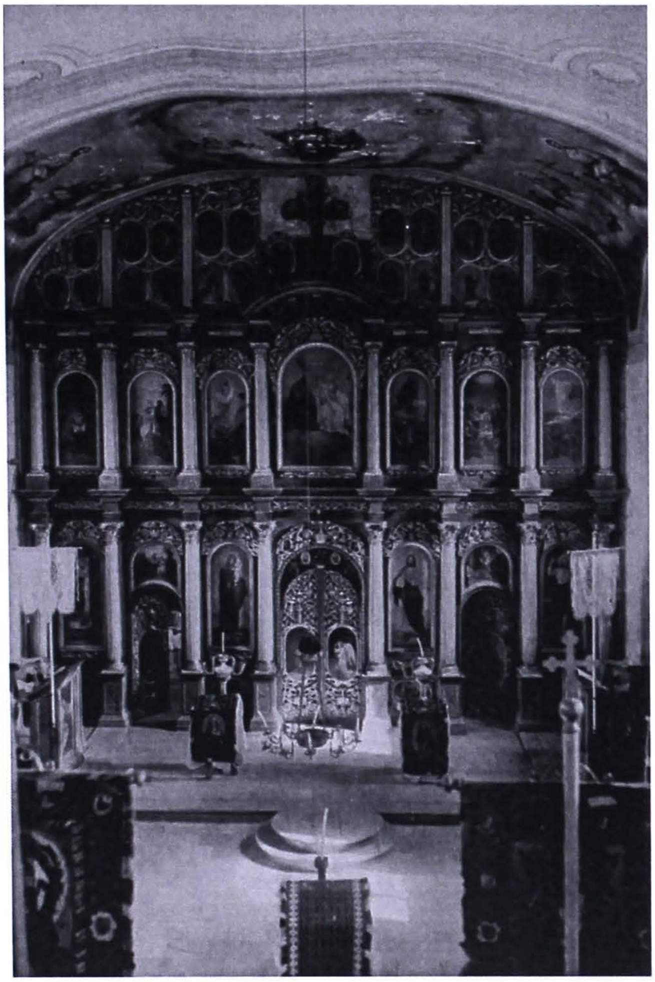

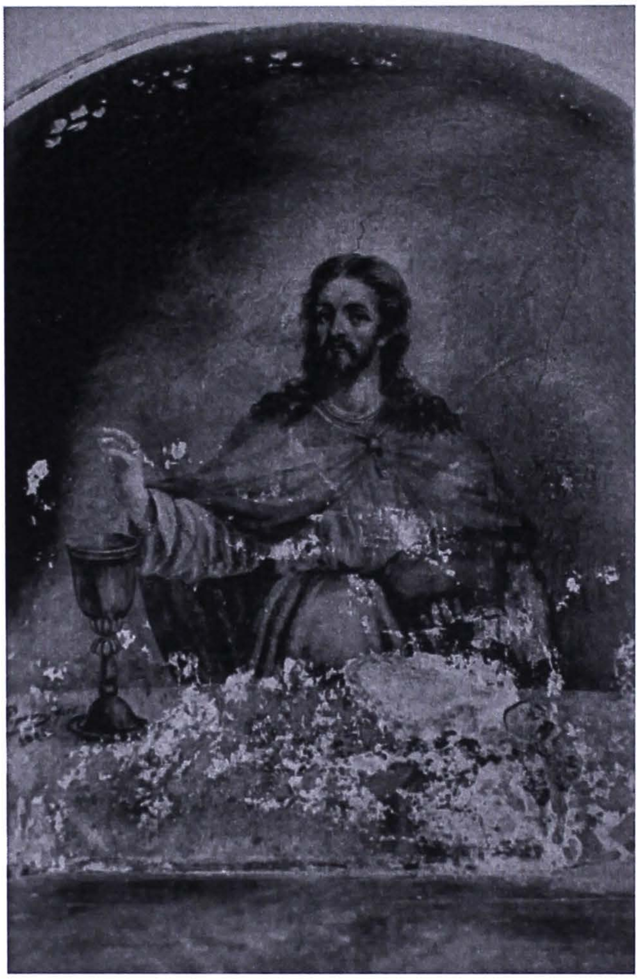

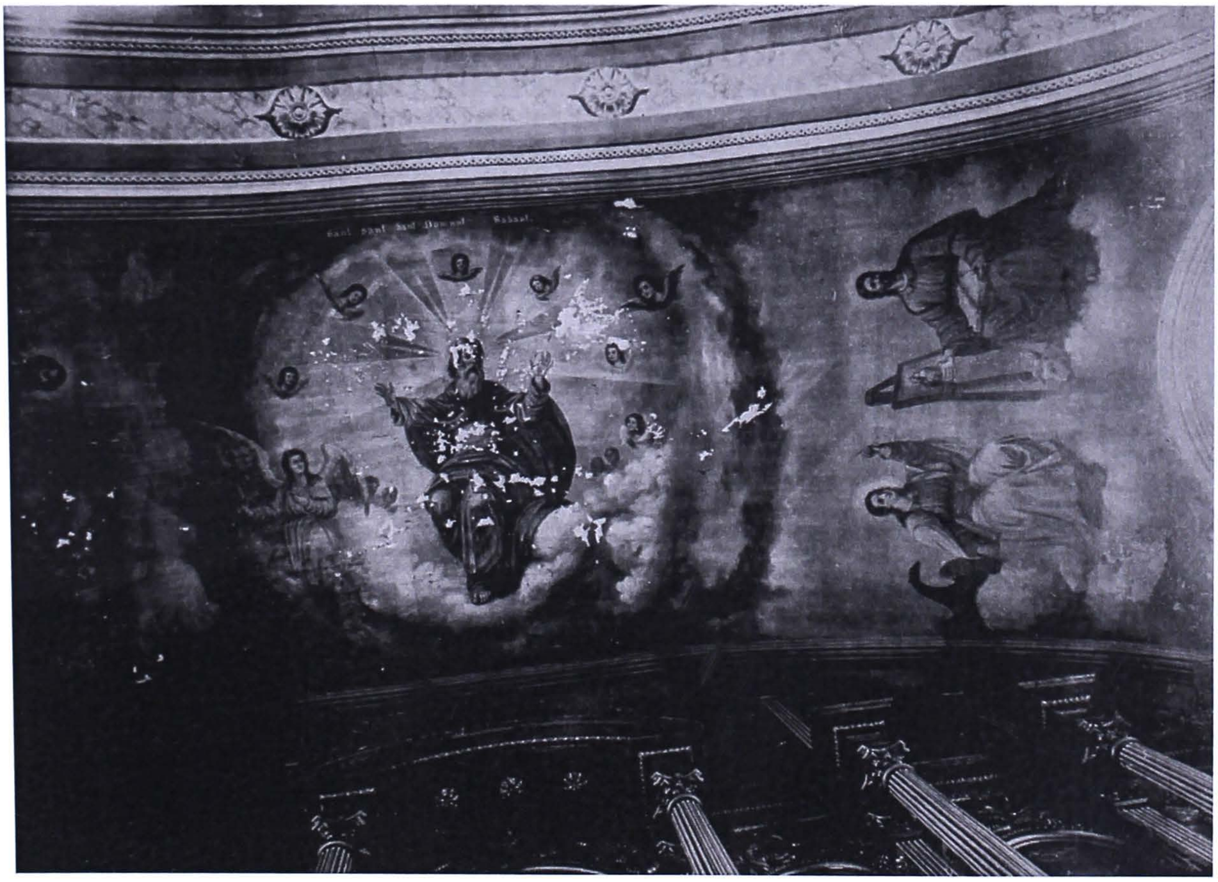
Sant Sant Sant Domnul Sabaot

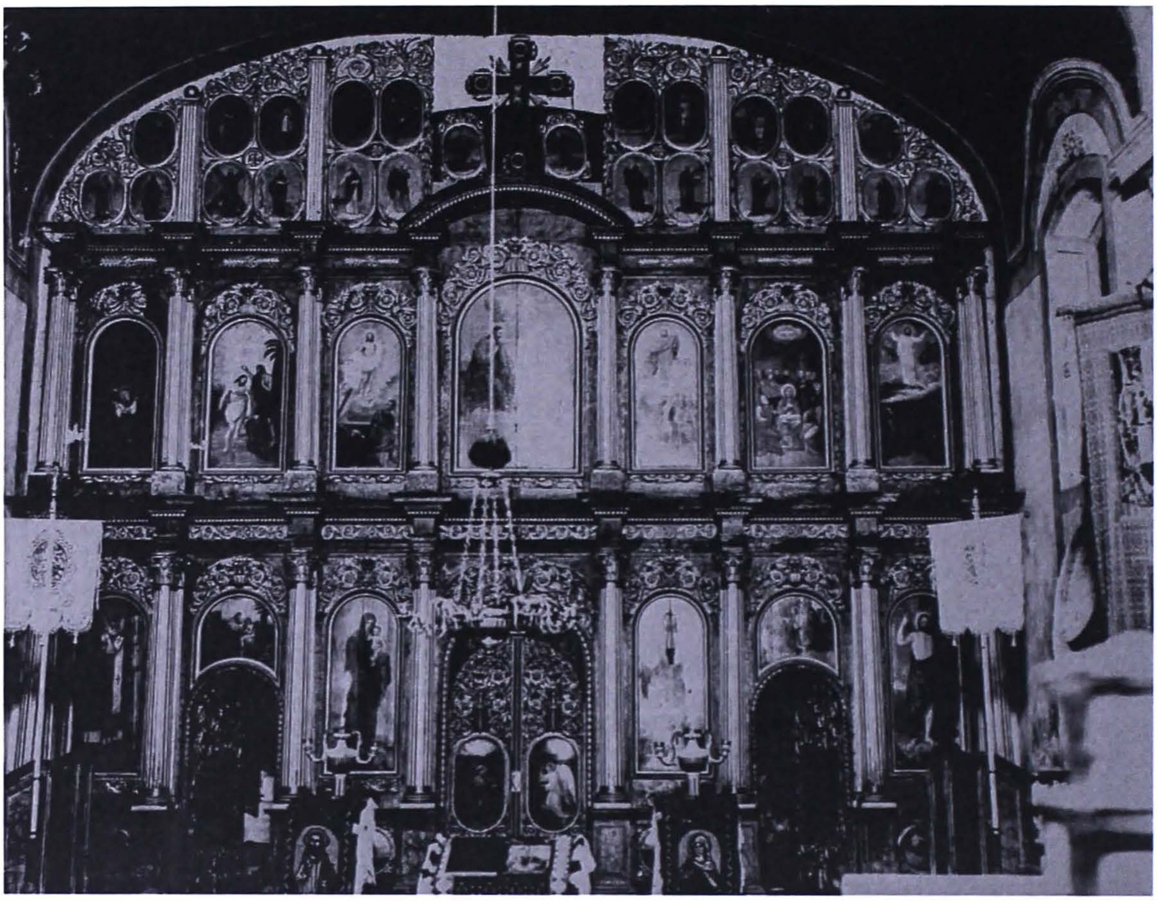

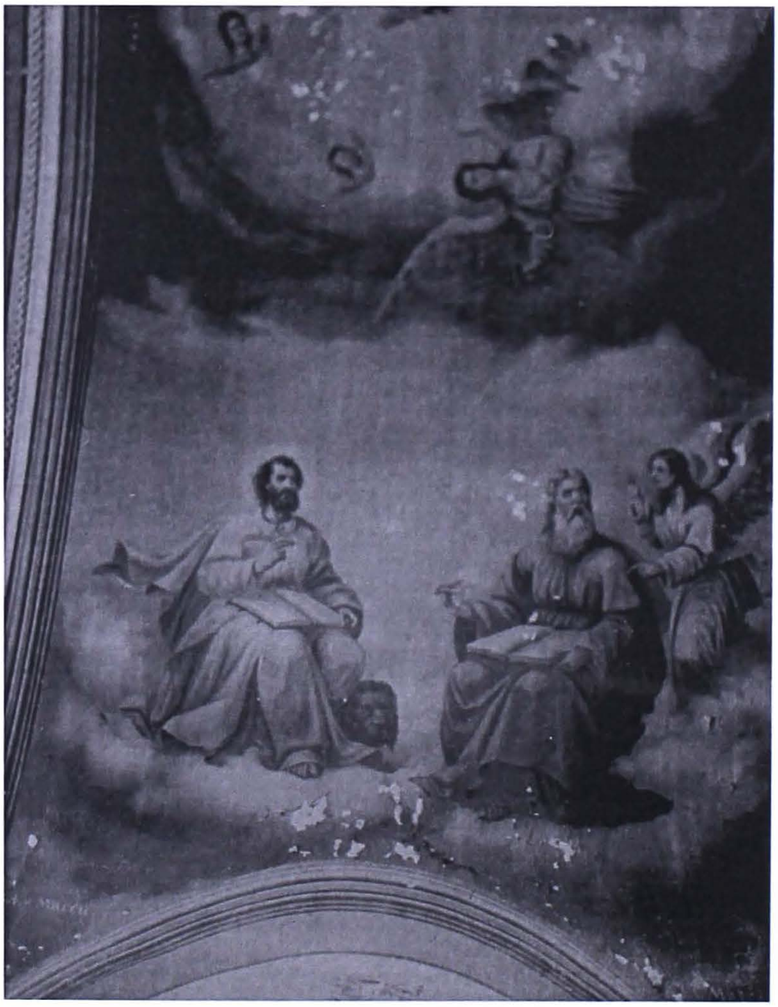

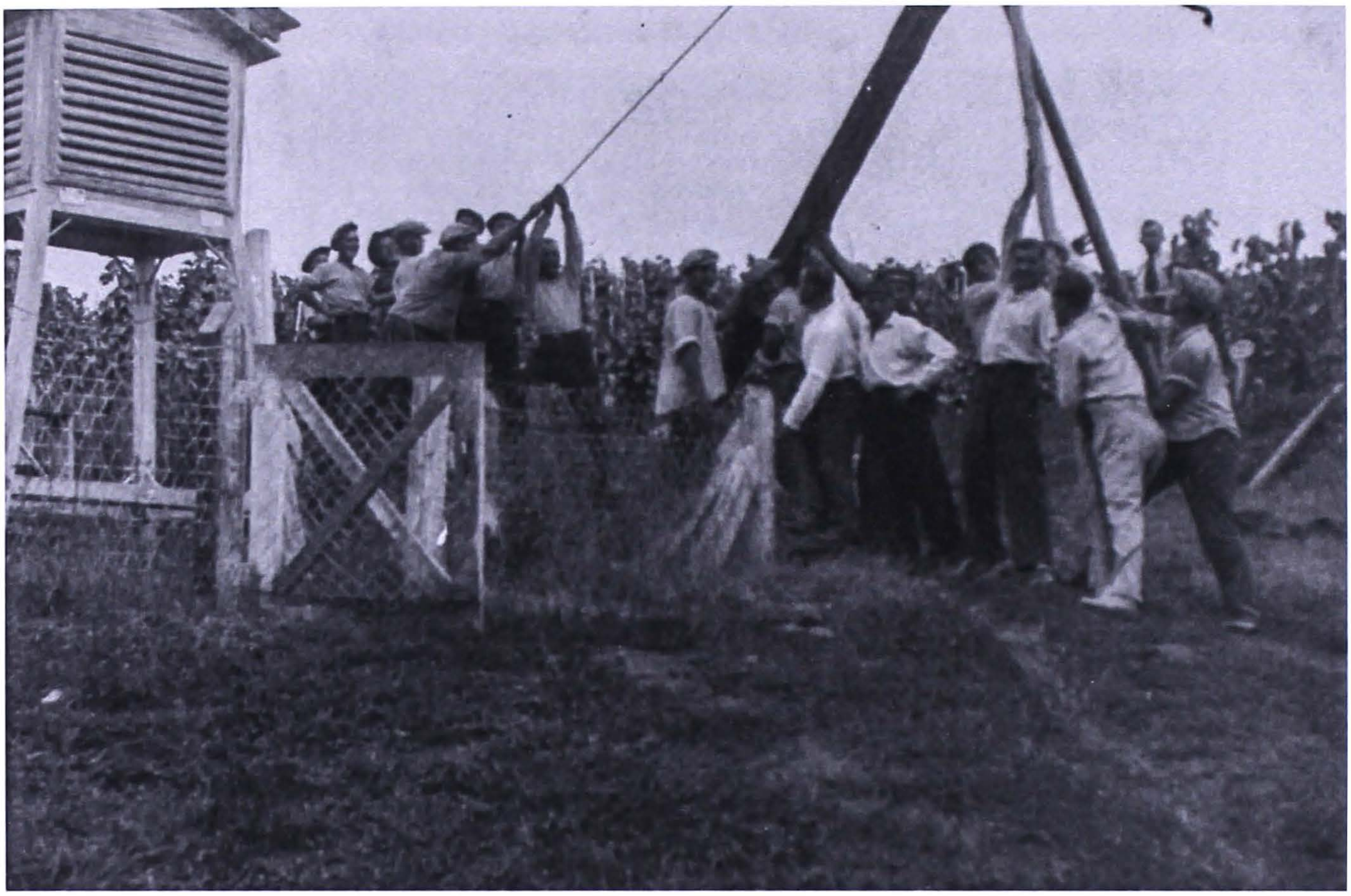

FUNDAȚIA CULTURAL REGALA „PRINCIPELE CAROL”
CAMINUL „VA SAMBATENI

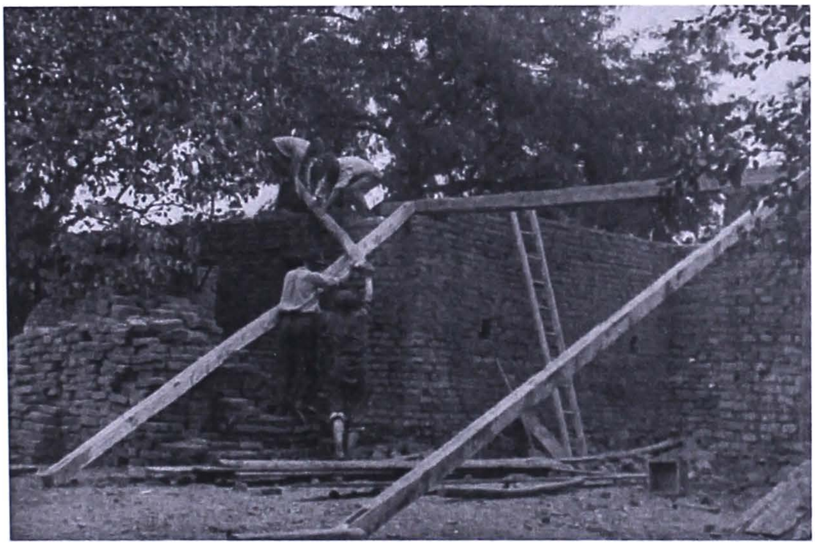

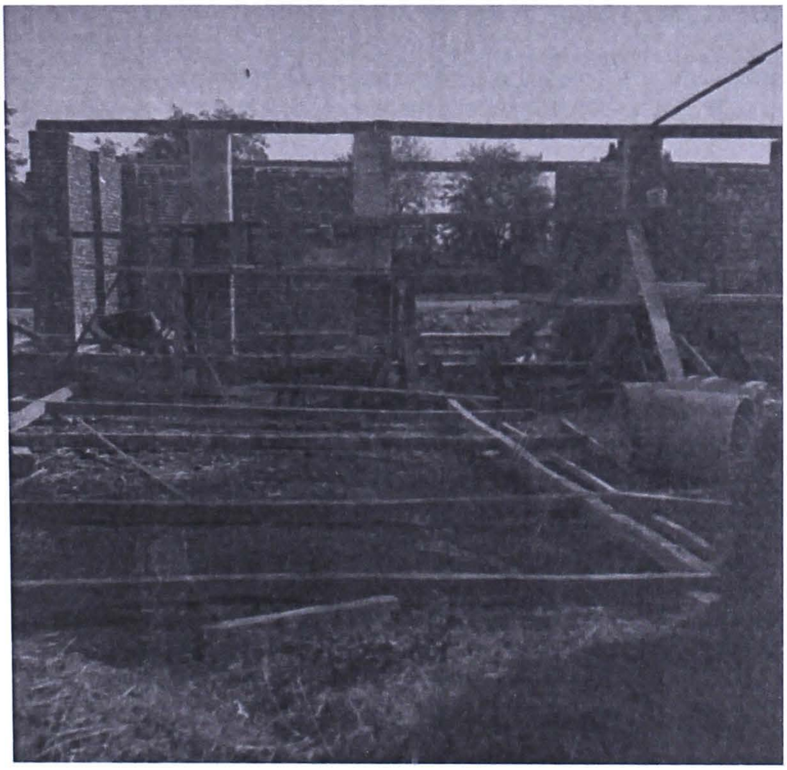

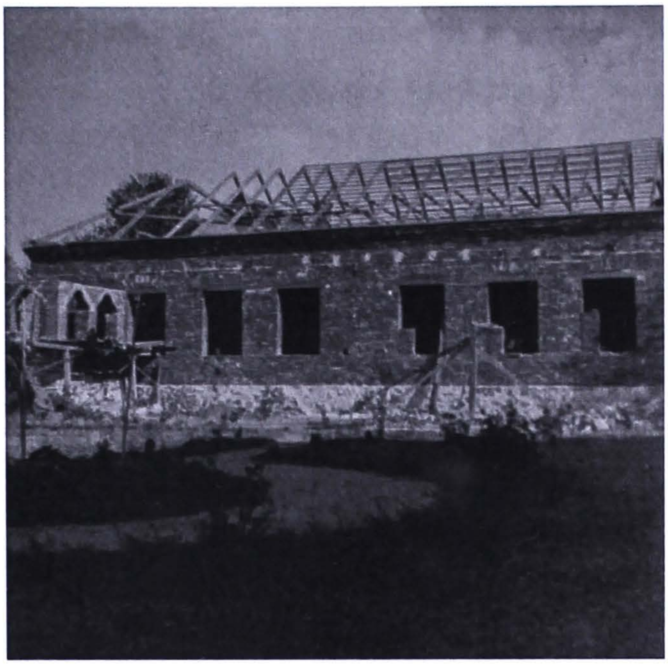

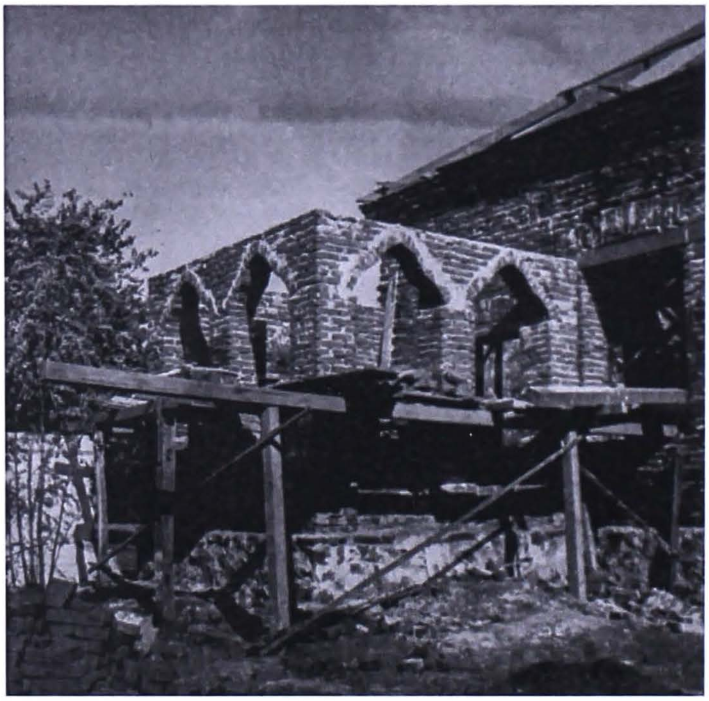

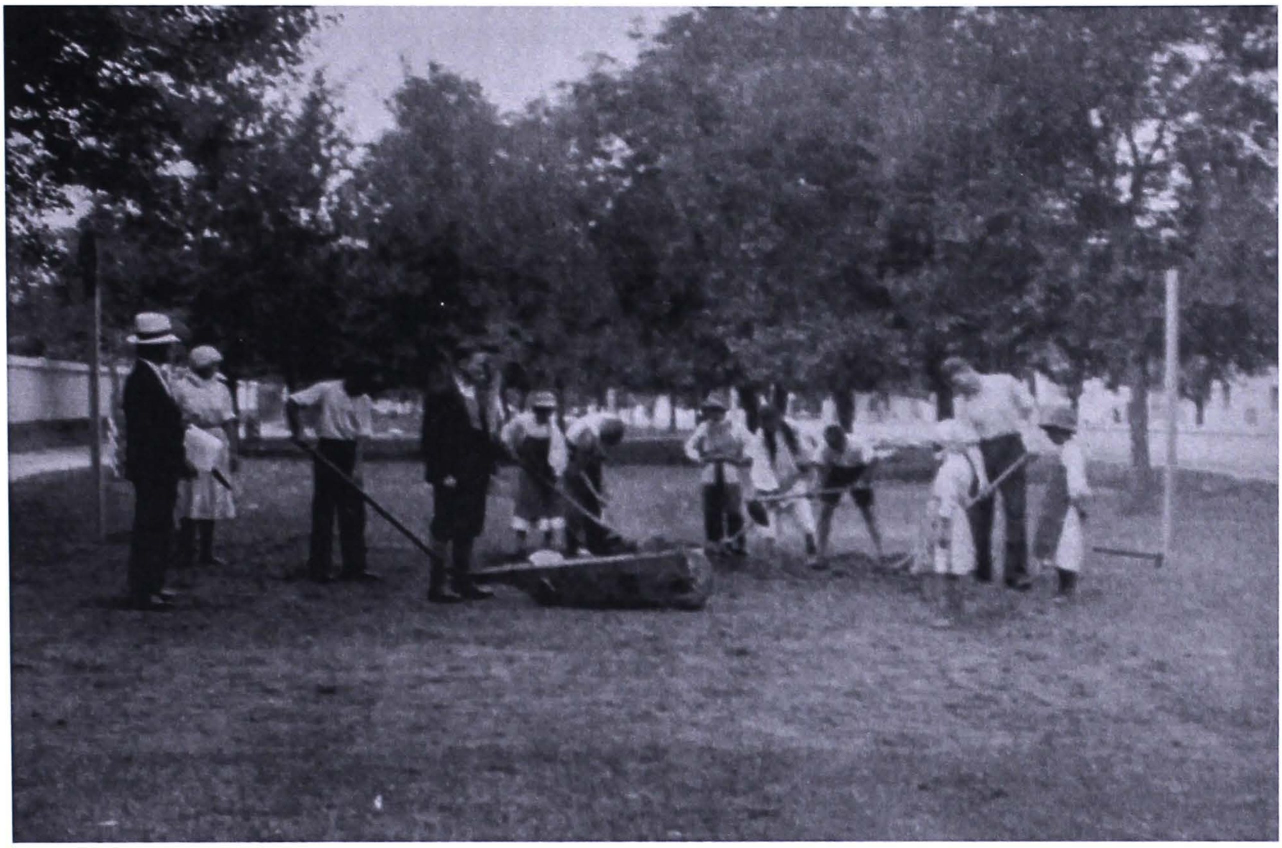

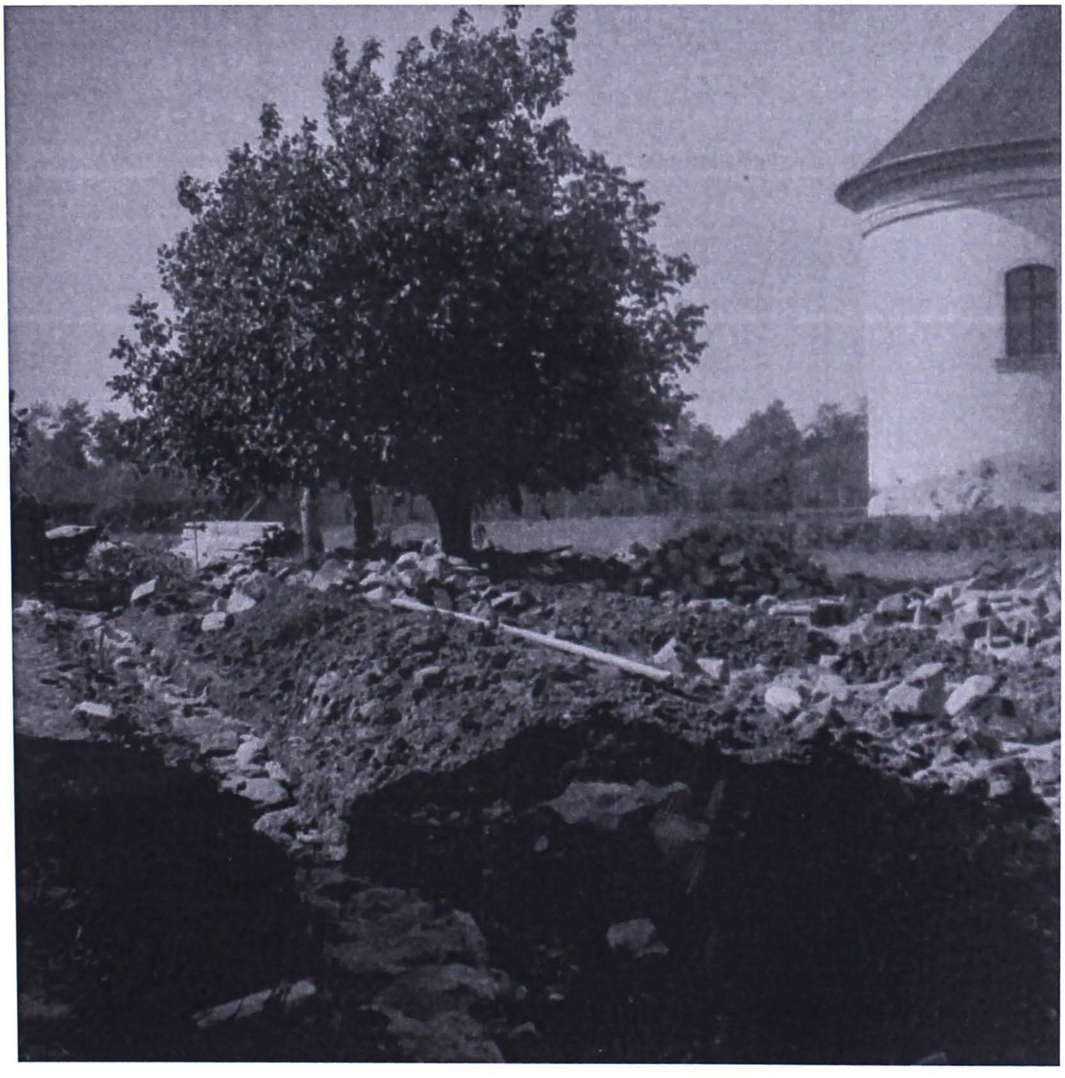

COSTUME LOCALE, COSTUME ADUSE DE ECHIPĂ

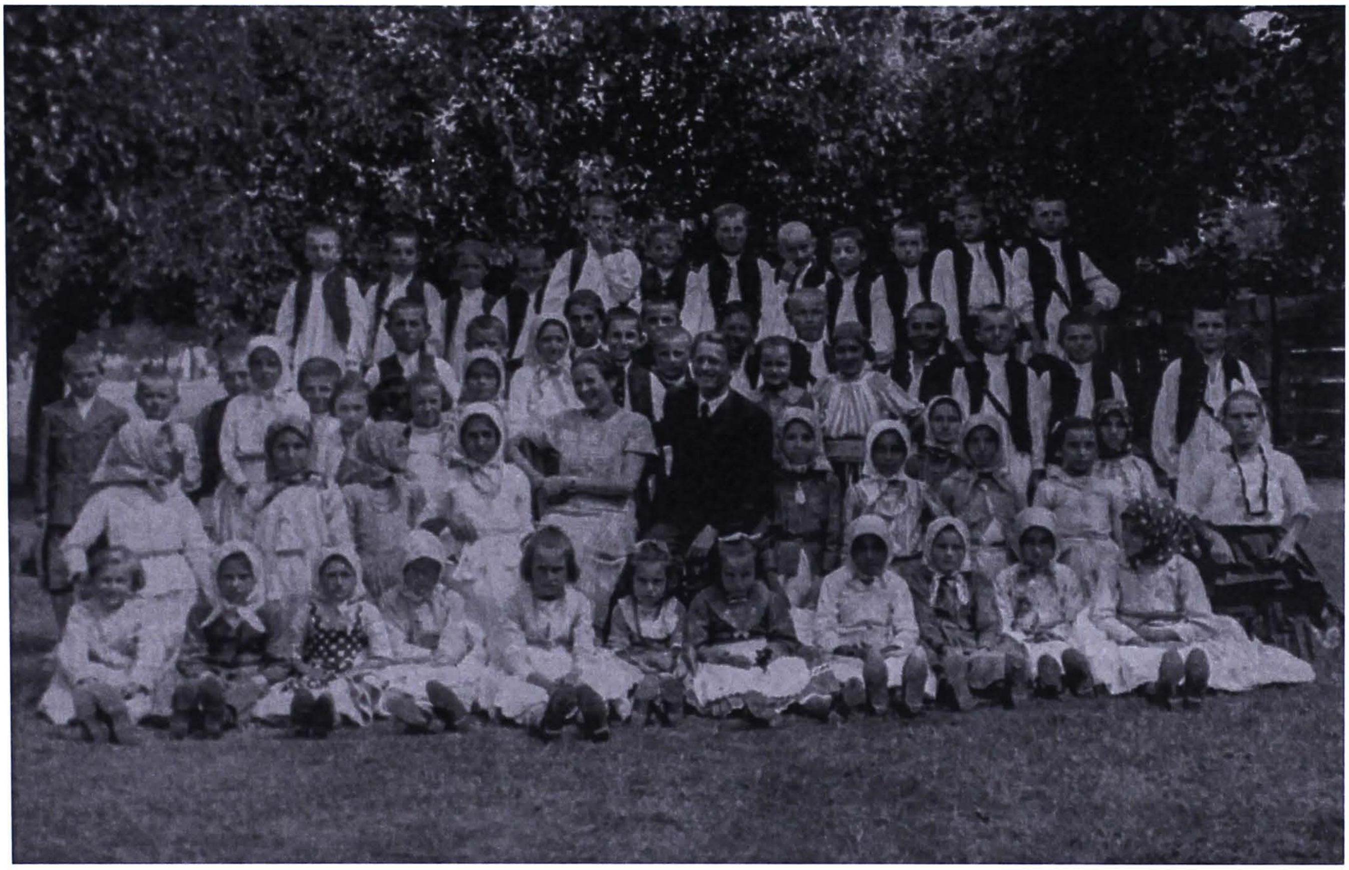

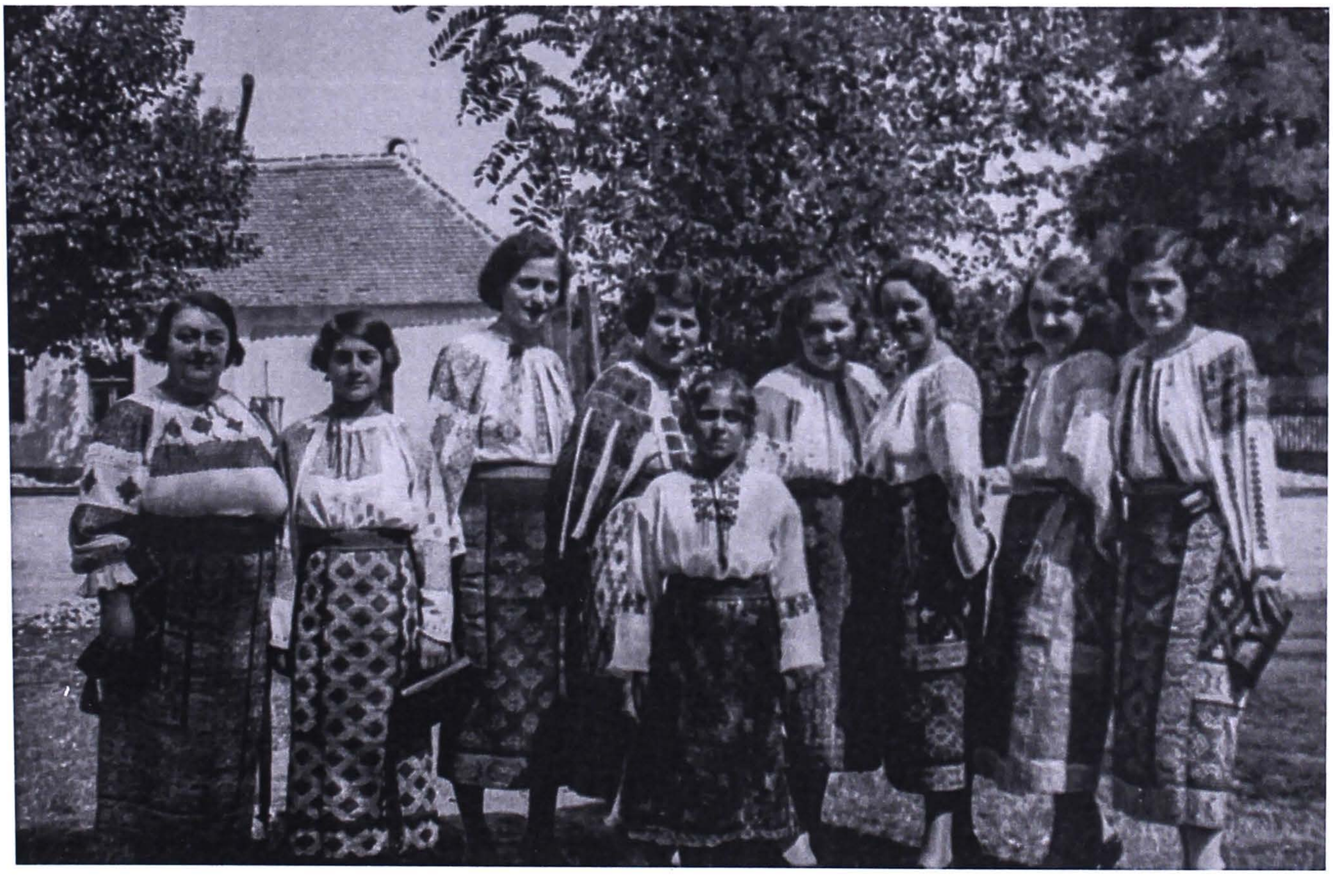

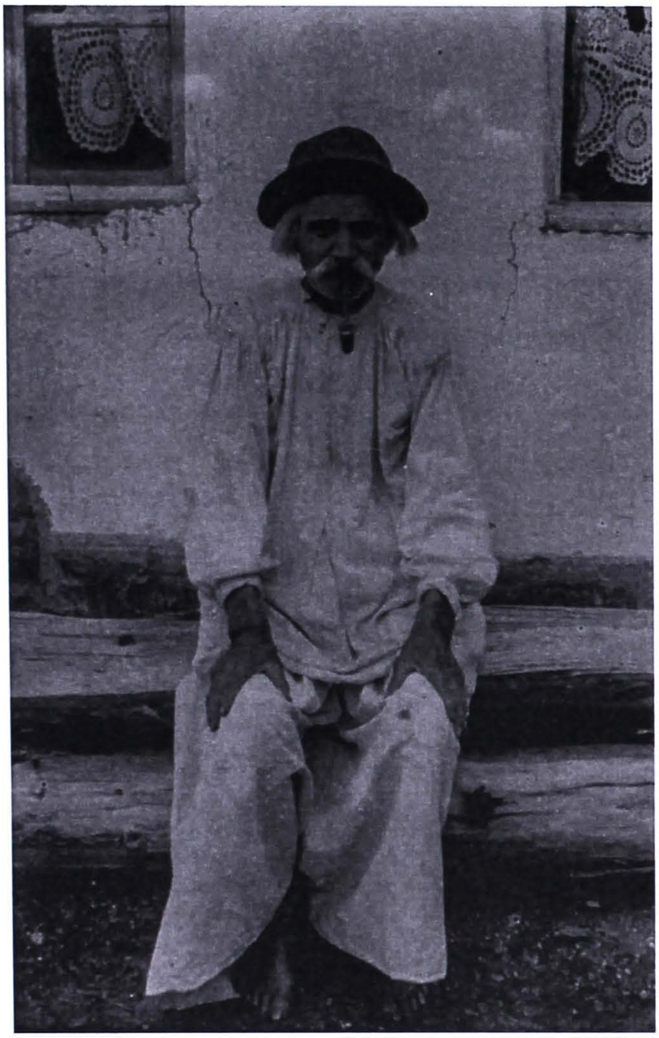

MOMENTE DIN ACTIVITATEA ECHIPIERILOR, MOMENTS FROM THE WORK OF THE EQUIPMENT

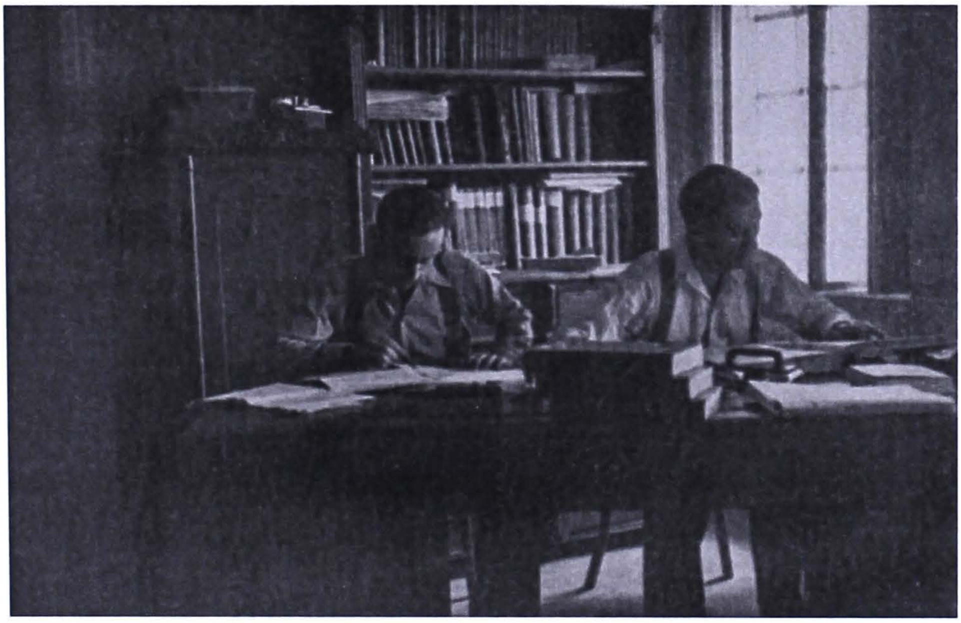

SĂNĂTATE, HEALTH

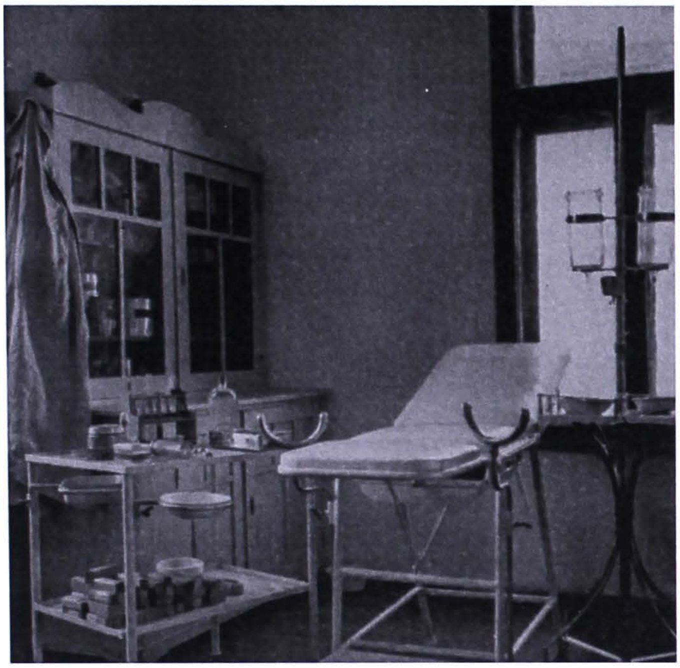

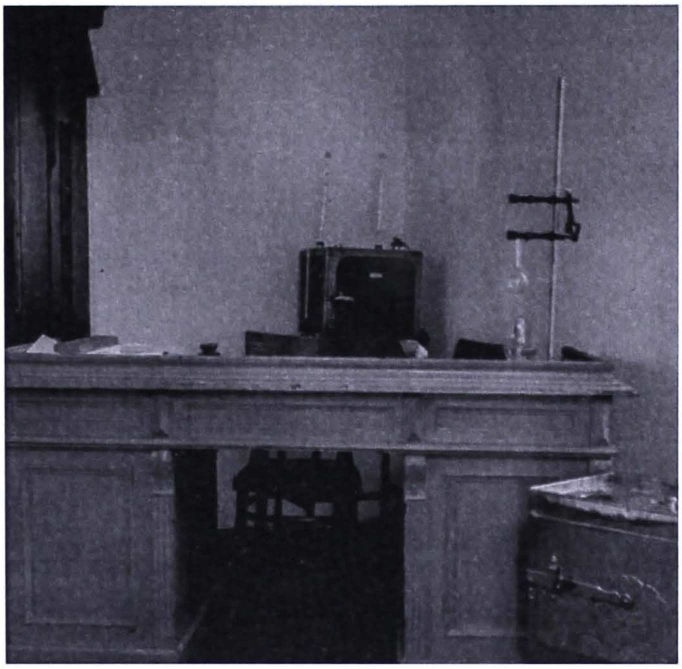

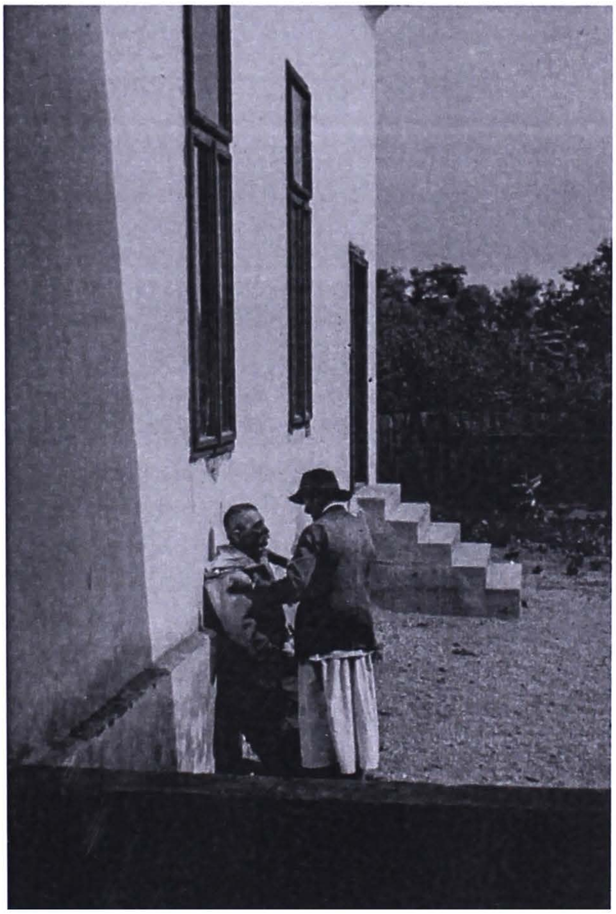

ZOOTEHNIE, ZOOTECHNICS

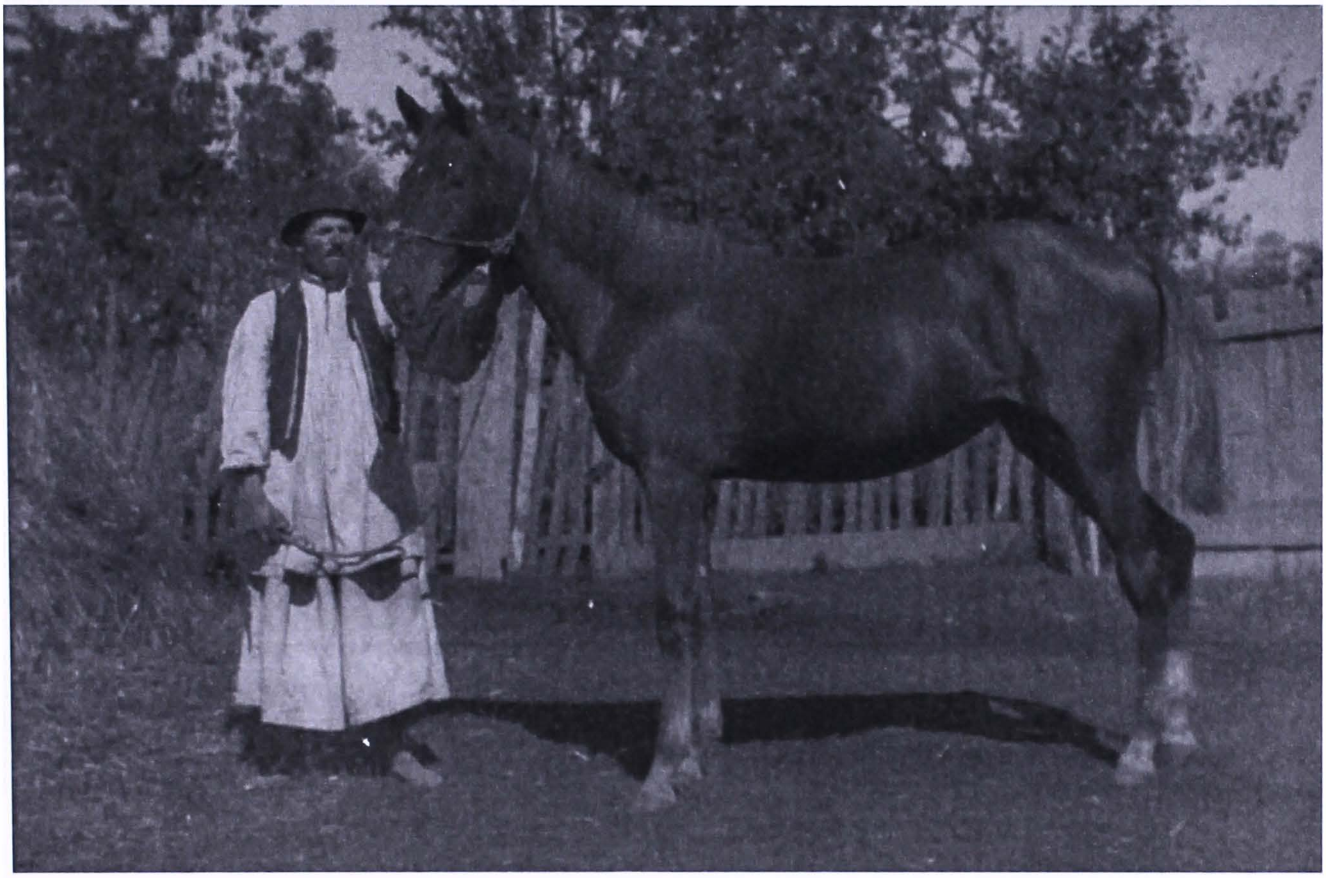

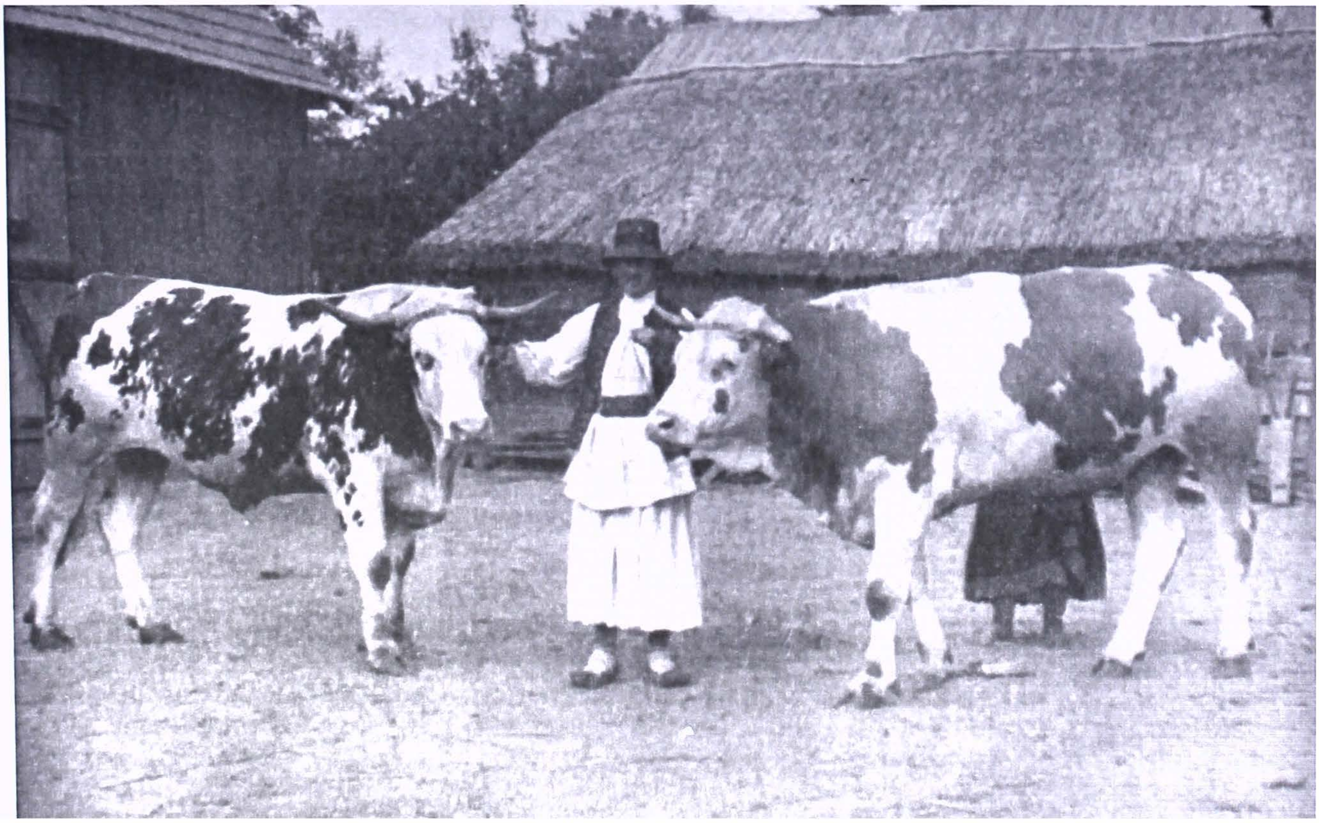

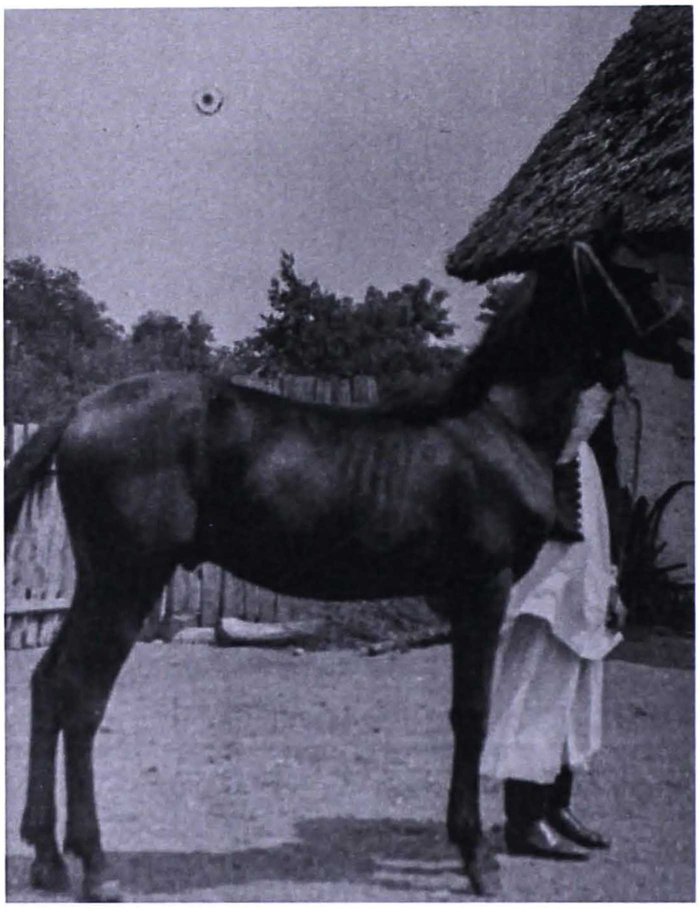
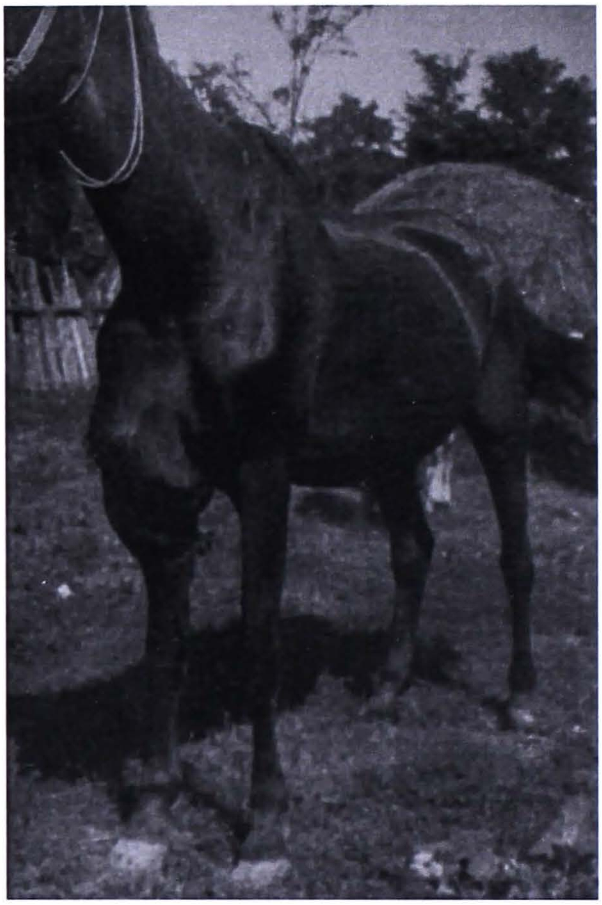
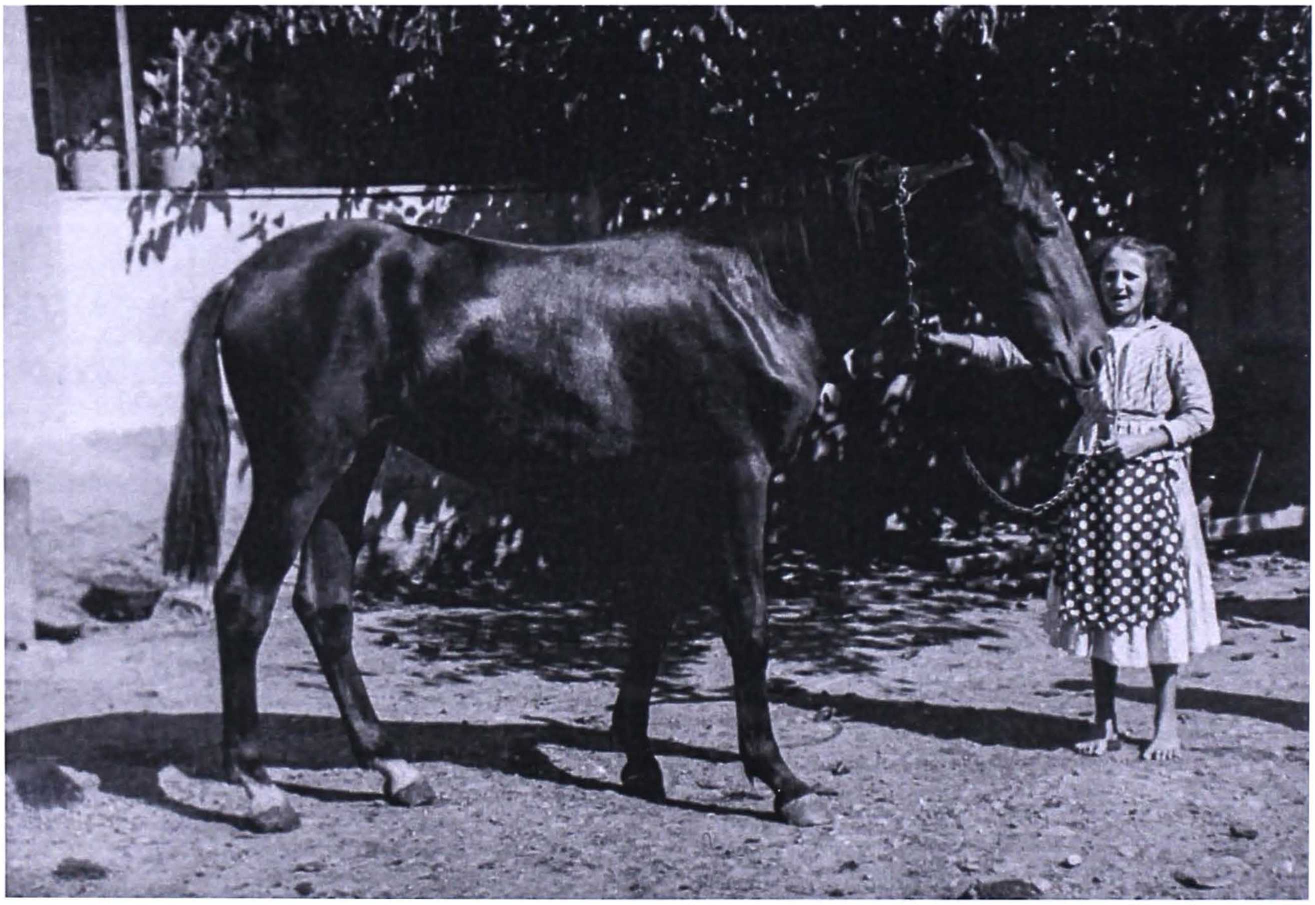

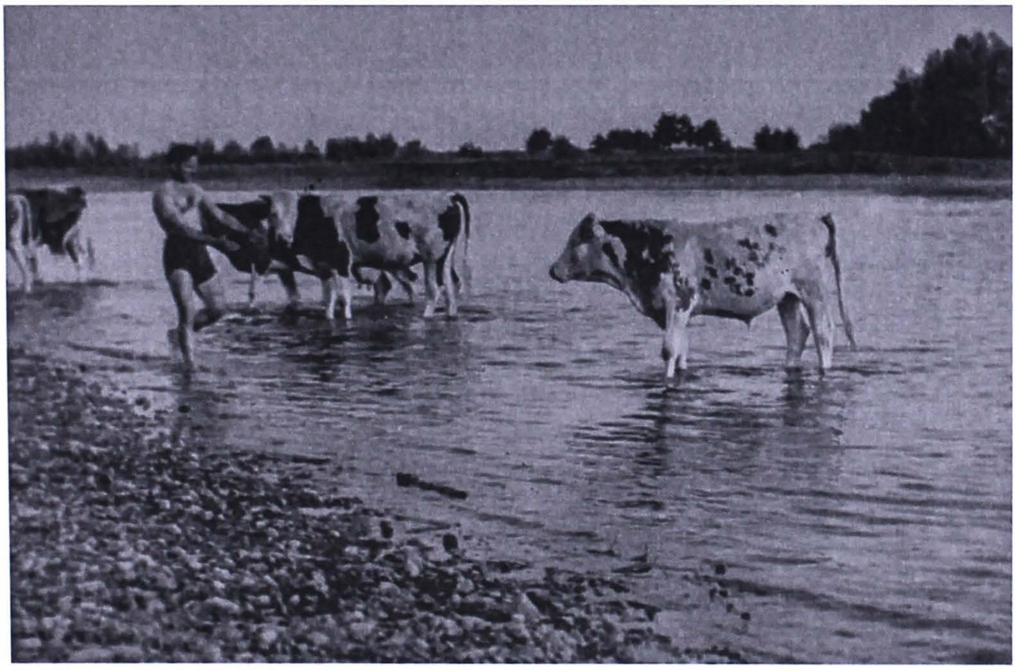

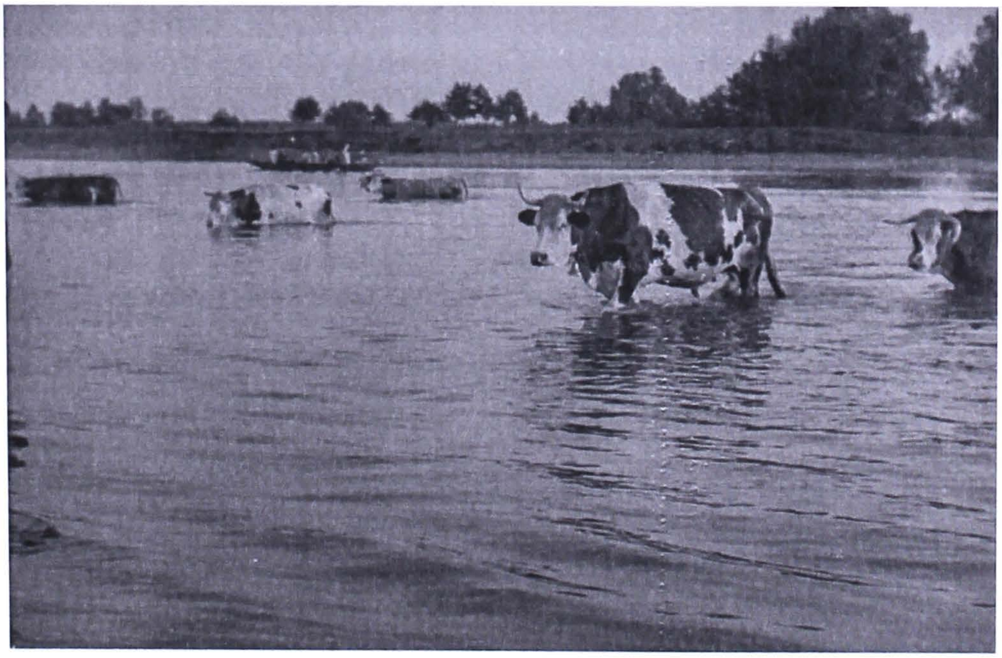

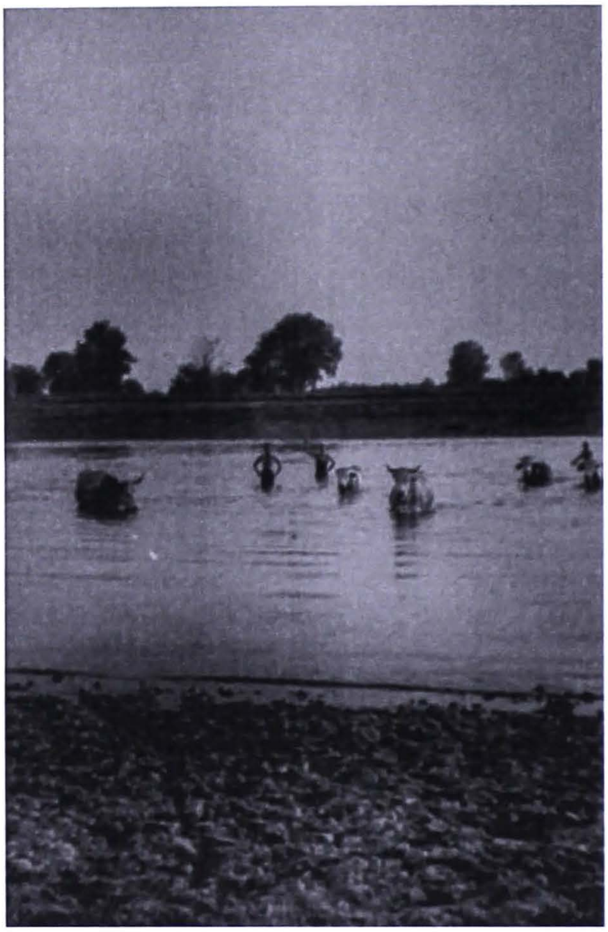

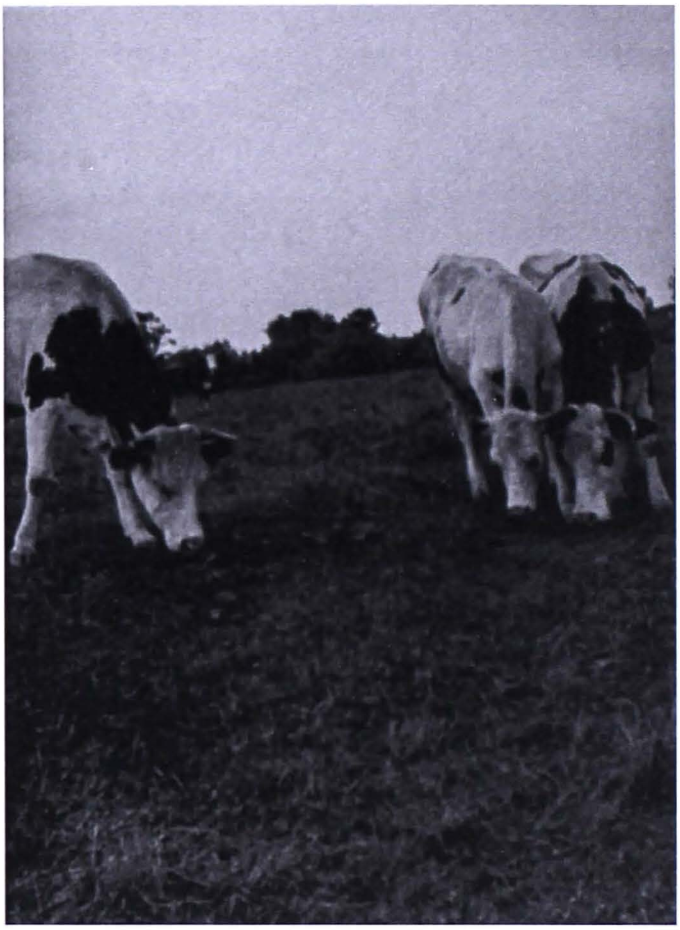

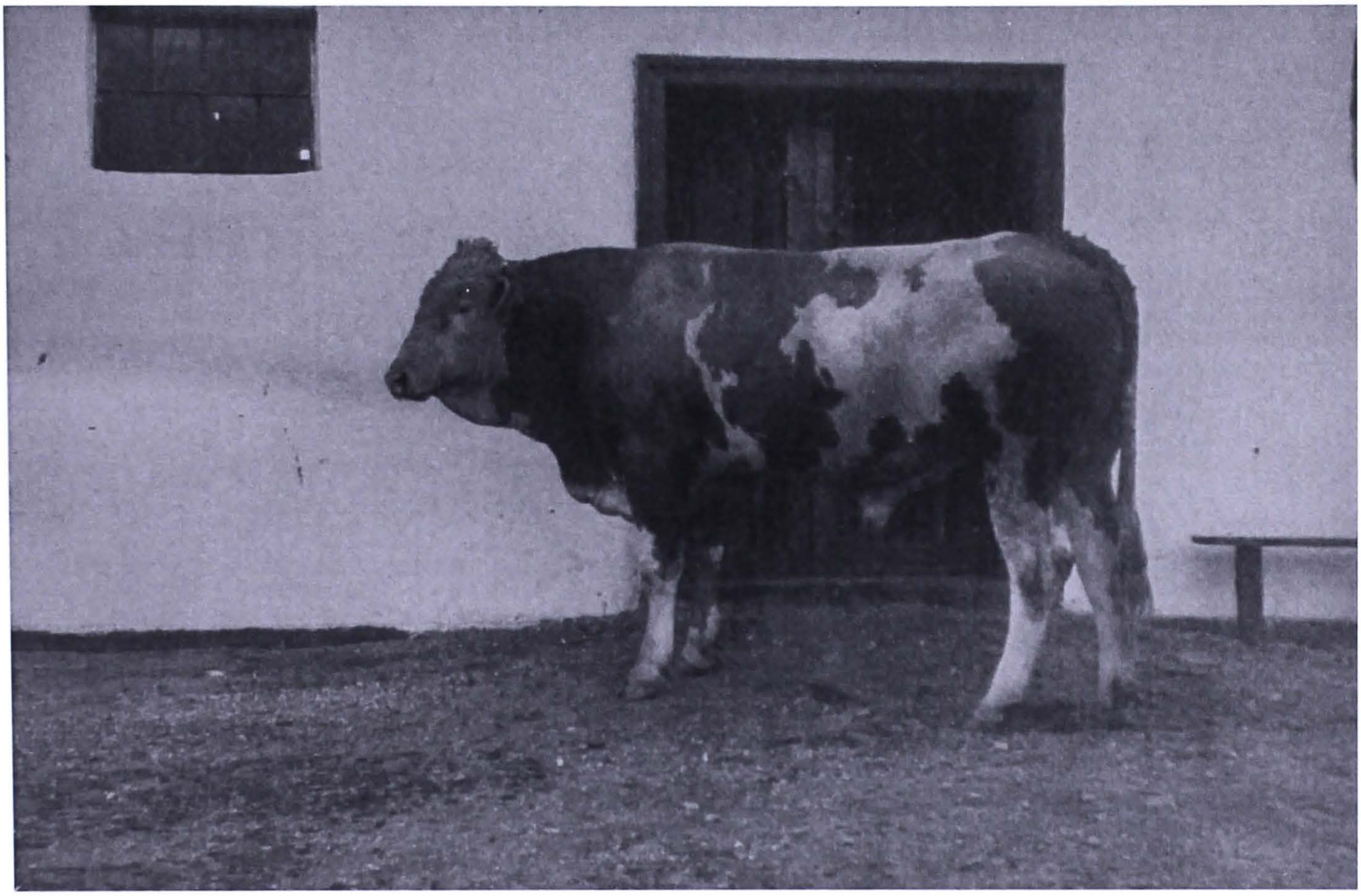

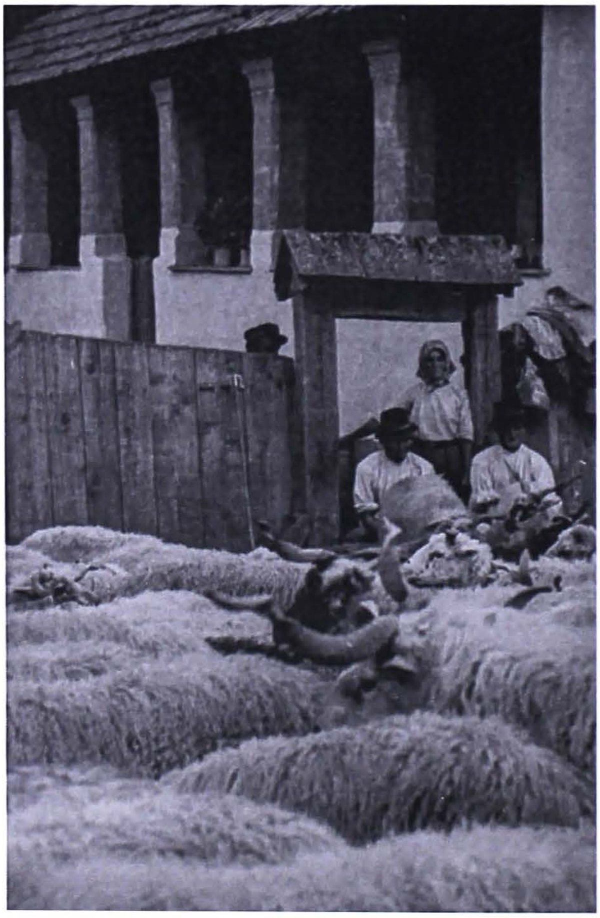

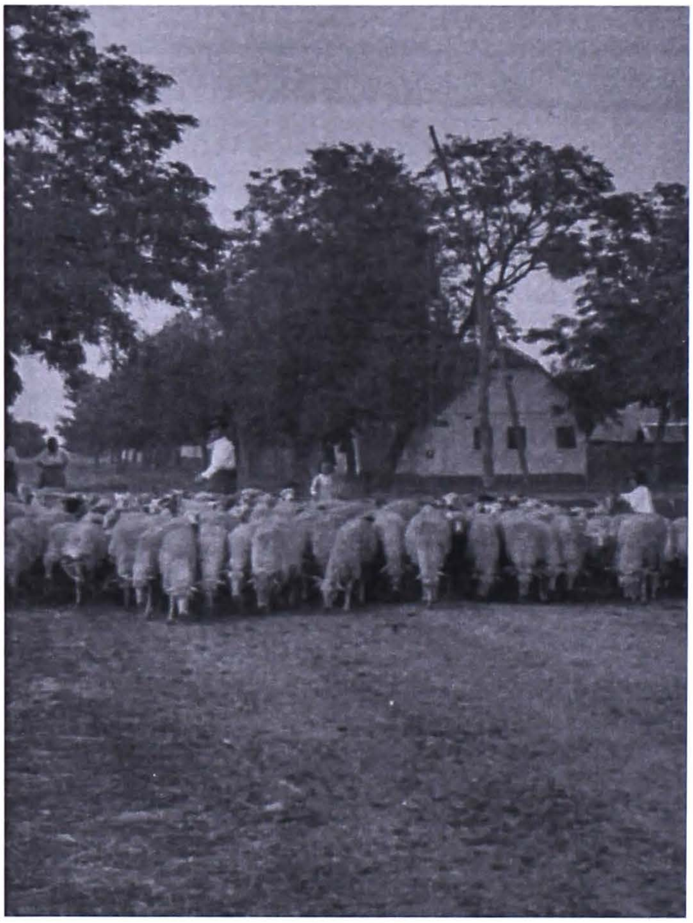

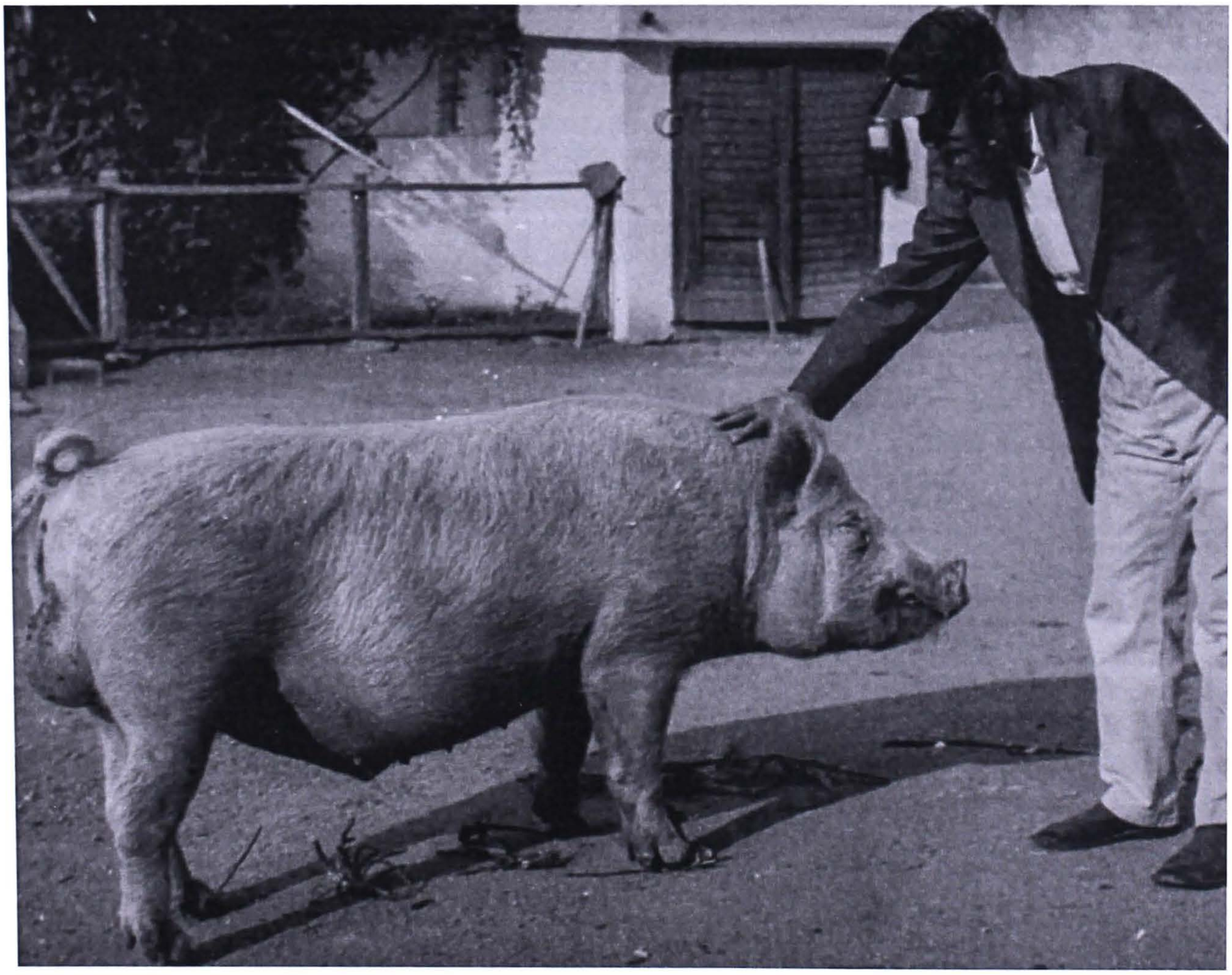

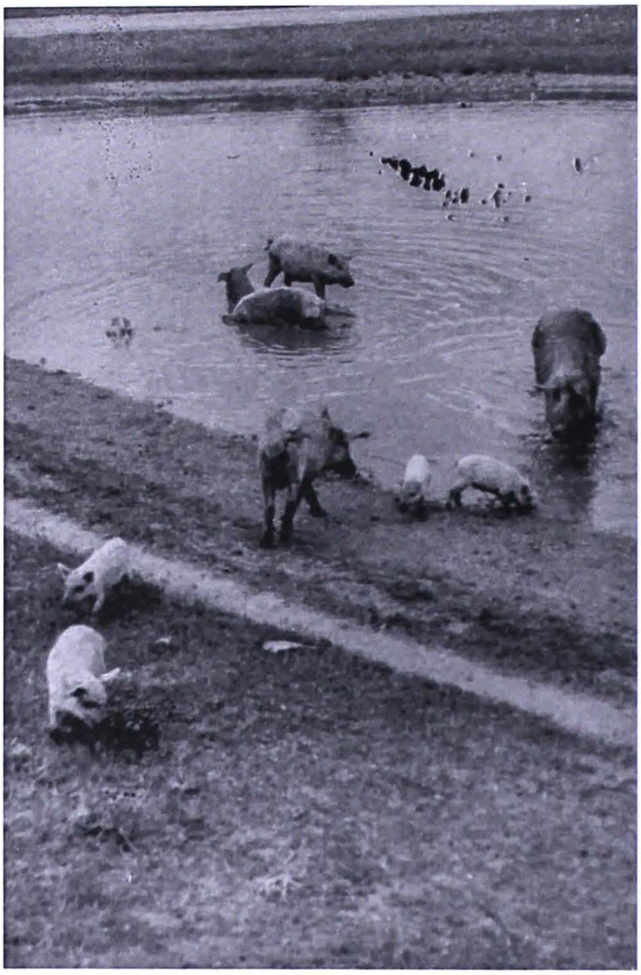

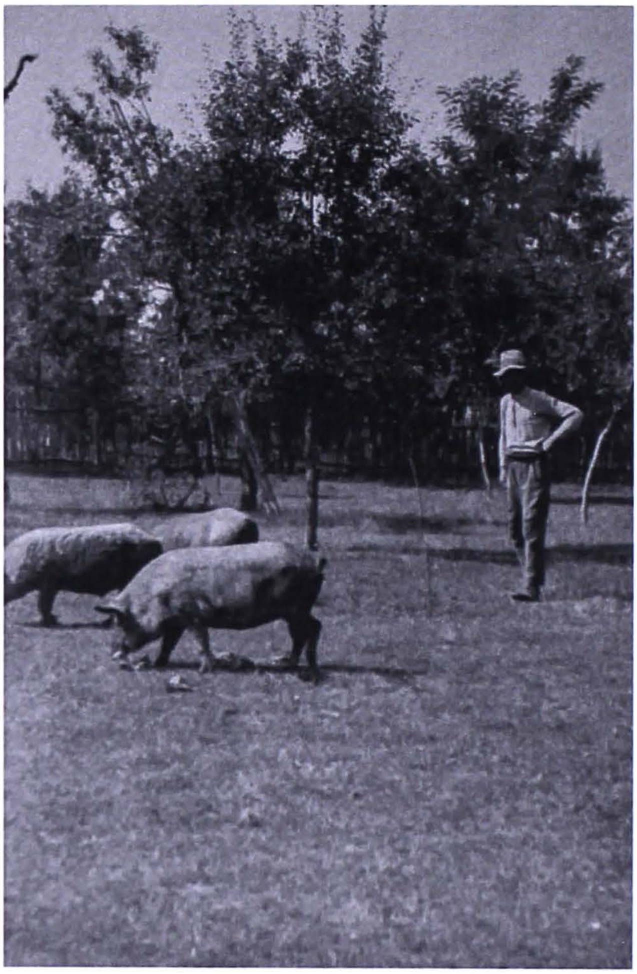

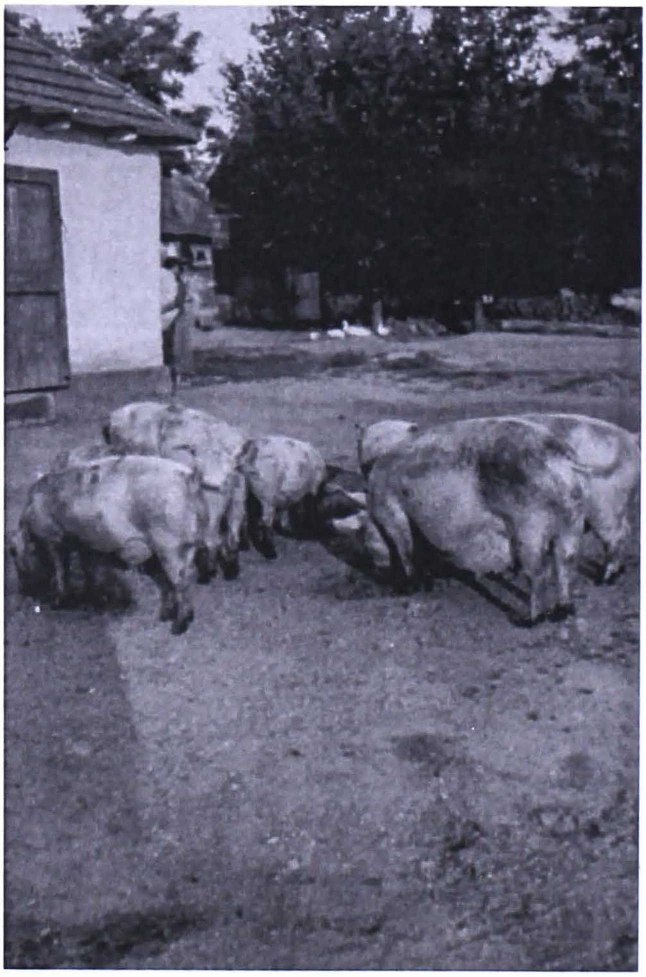

ASISTENȚĂ VETERINARĂ, VETERINARY ASSISTANCE

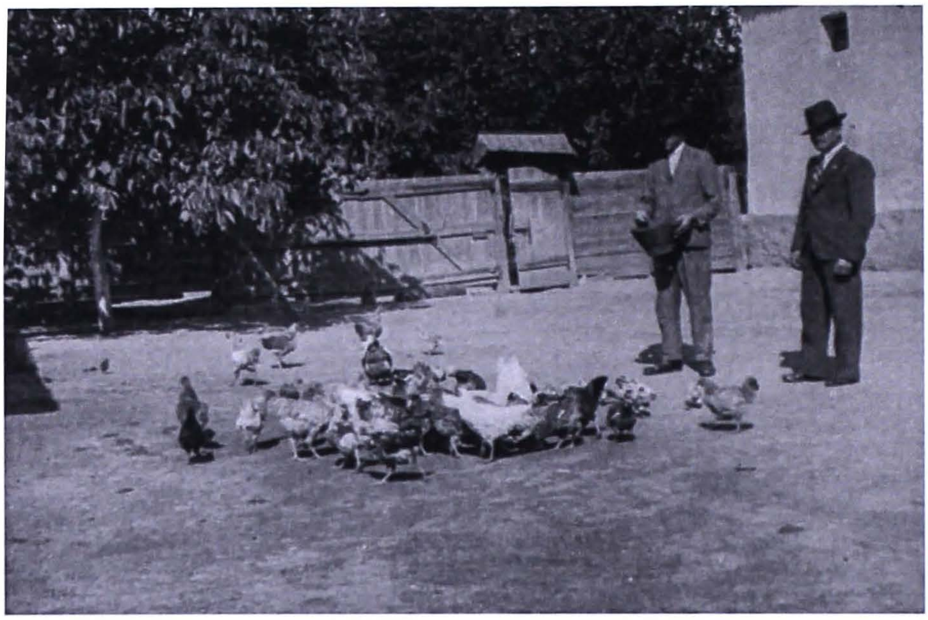

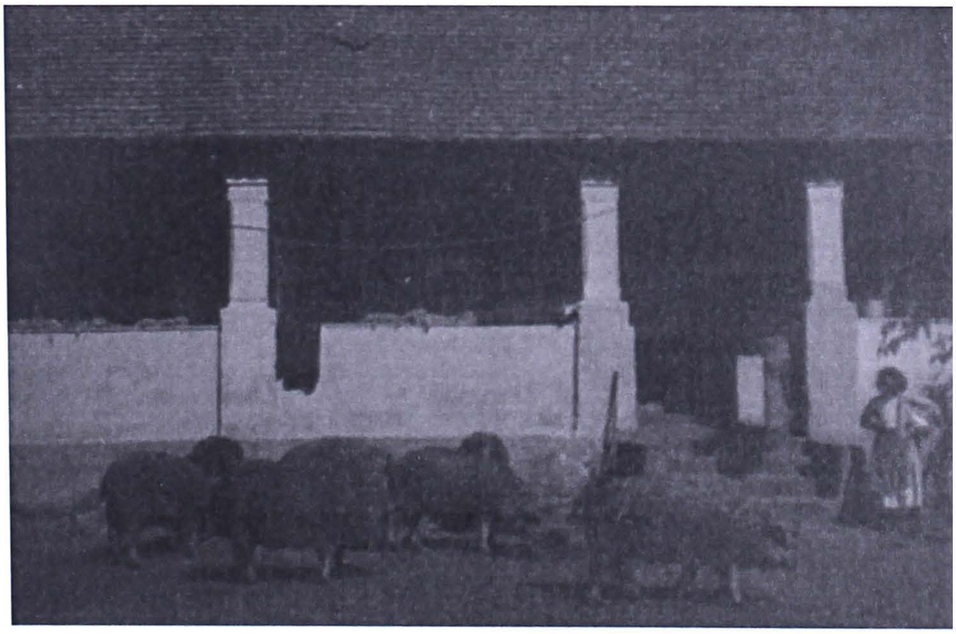

SECAREA UNEI BALȚI DIN MIJLOCUL SATULUI, DRYING A POND IN THE MIDDLE OF THE VILLAGE

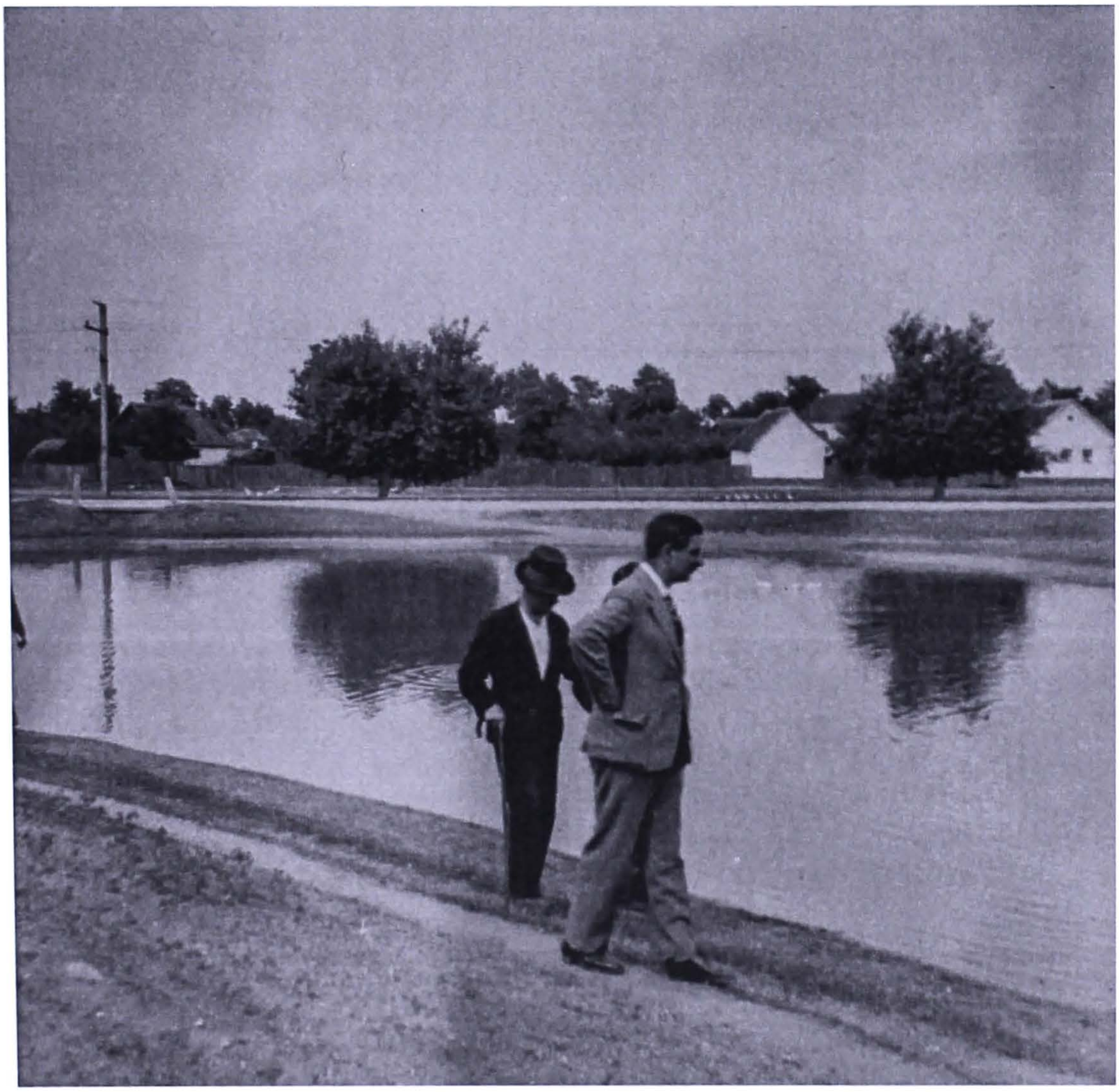

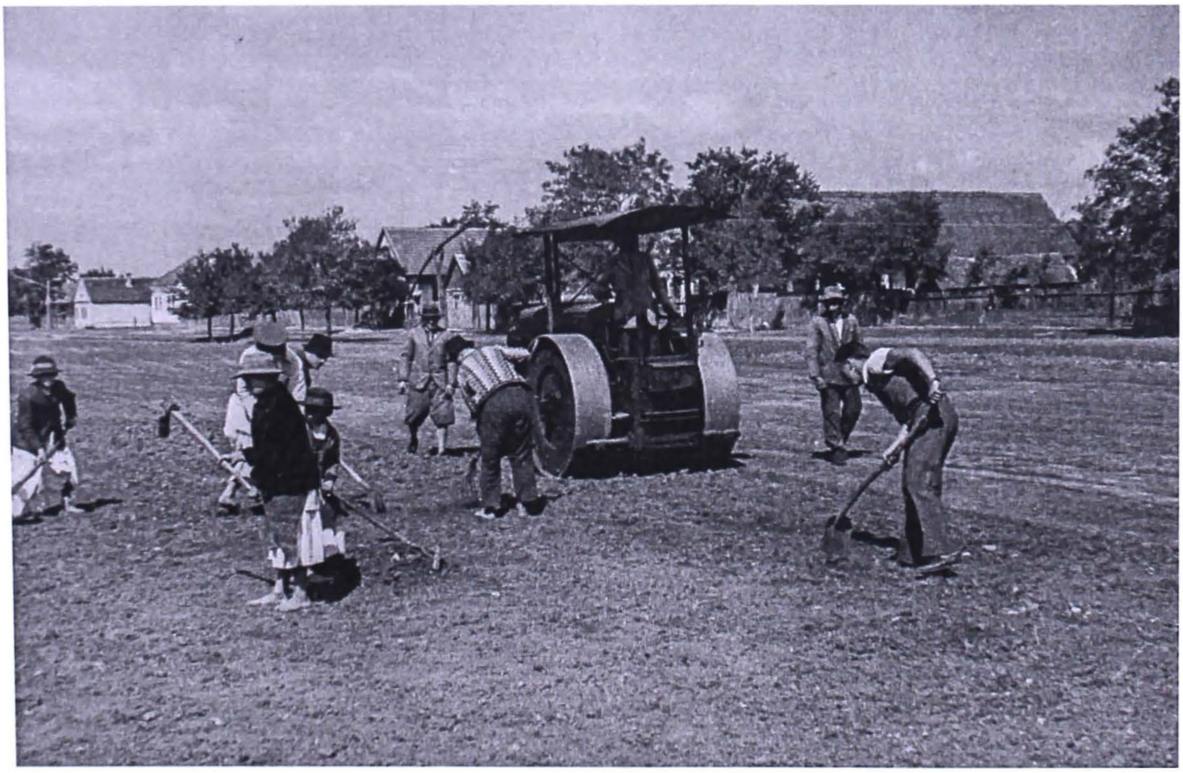

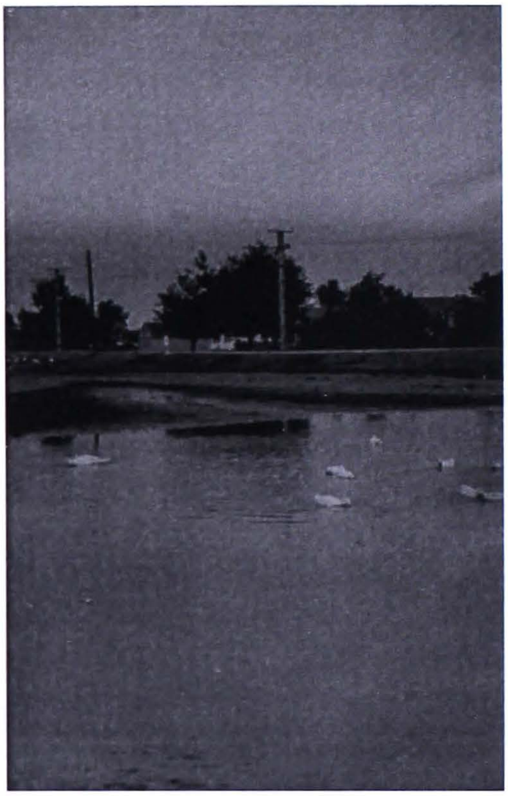

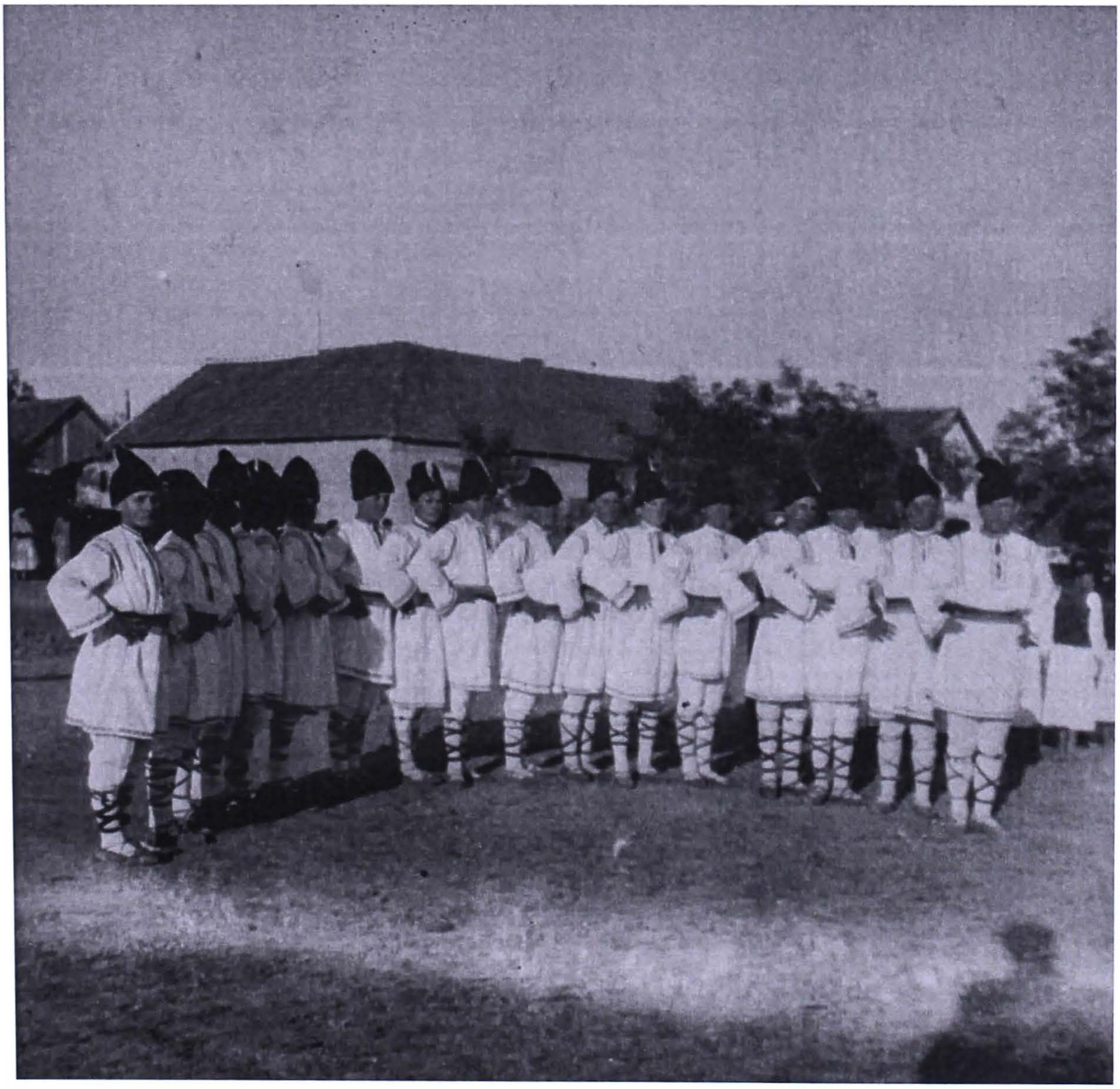

GOSPODĂRIE, HOUSEHOLD

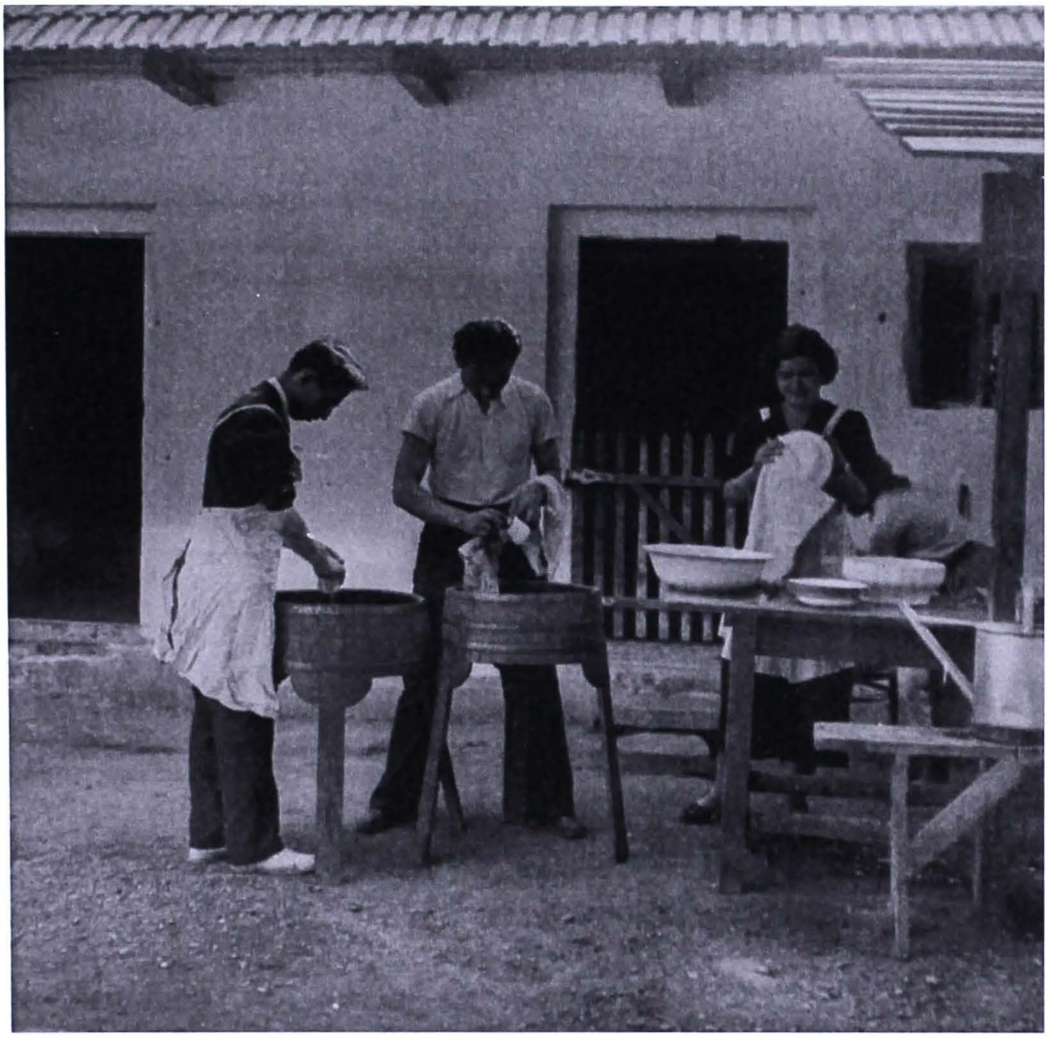

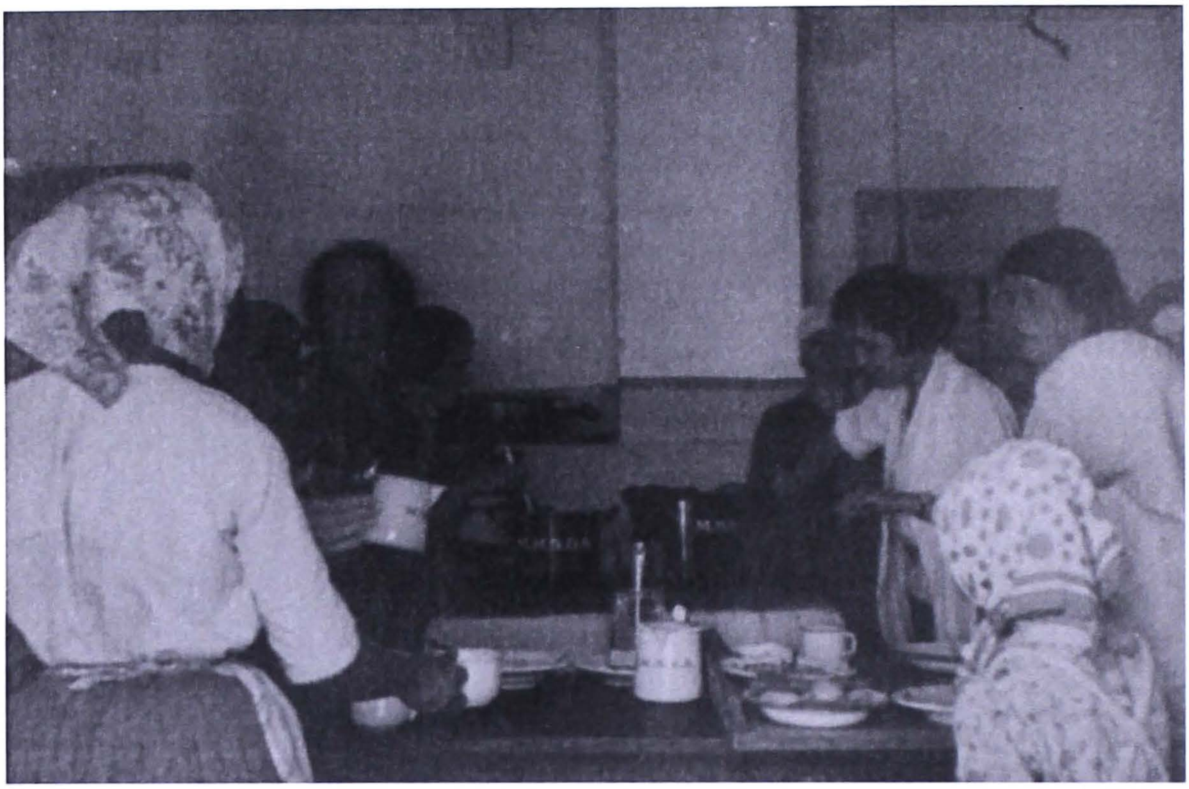

LUCRUL ȘI VORBA MERG DEOPOTRIVĂ, YHE WORK AND THE WORD GO AS WELL

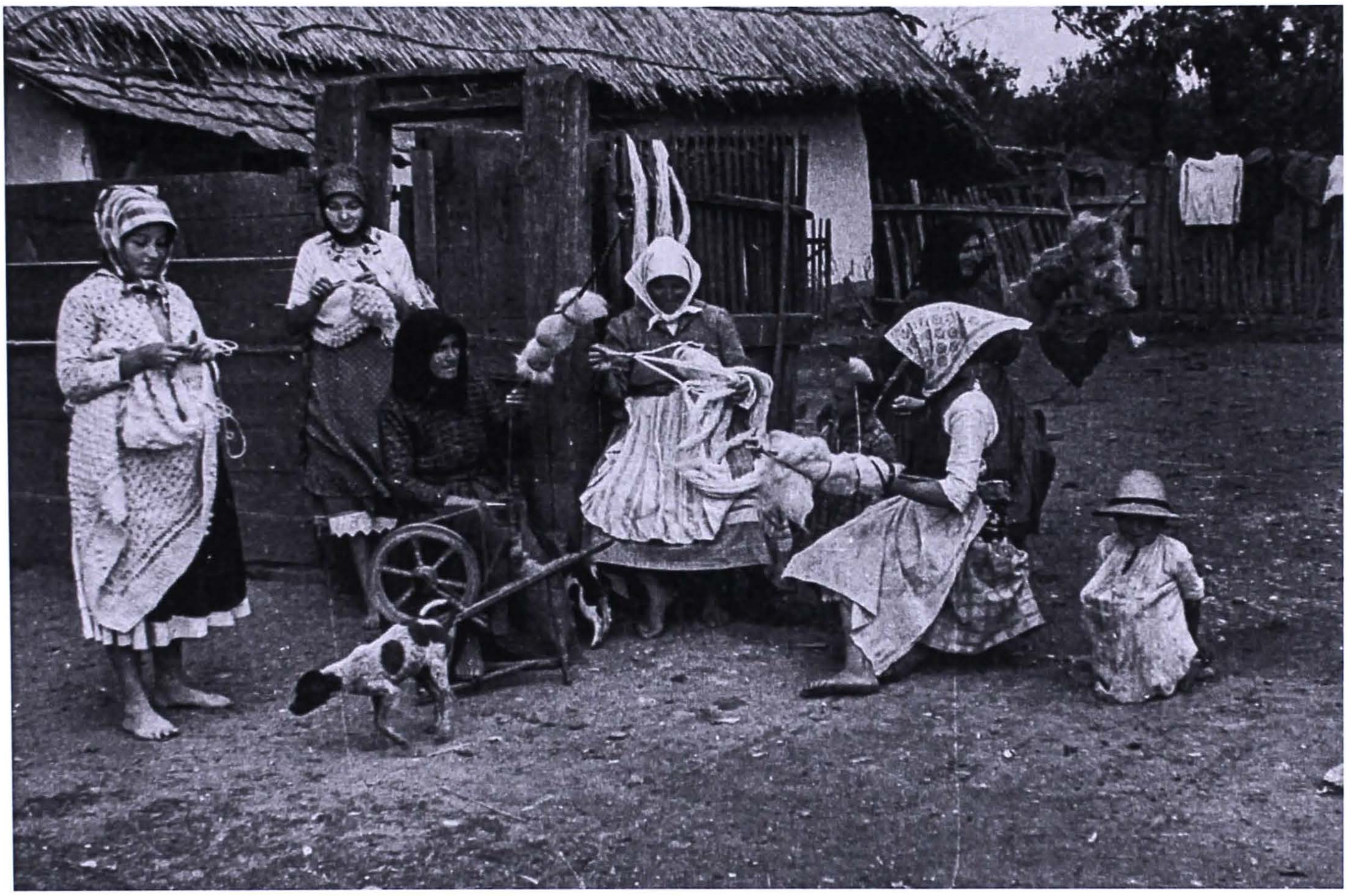

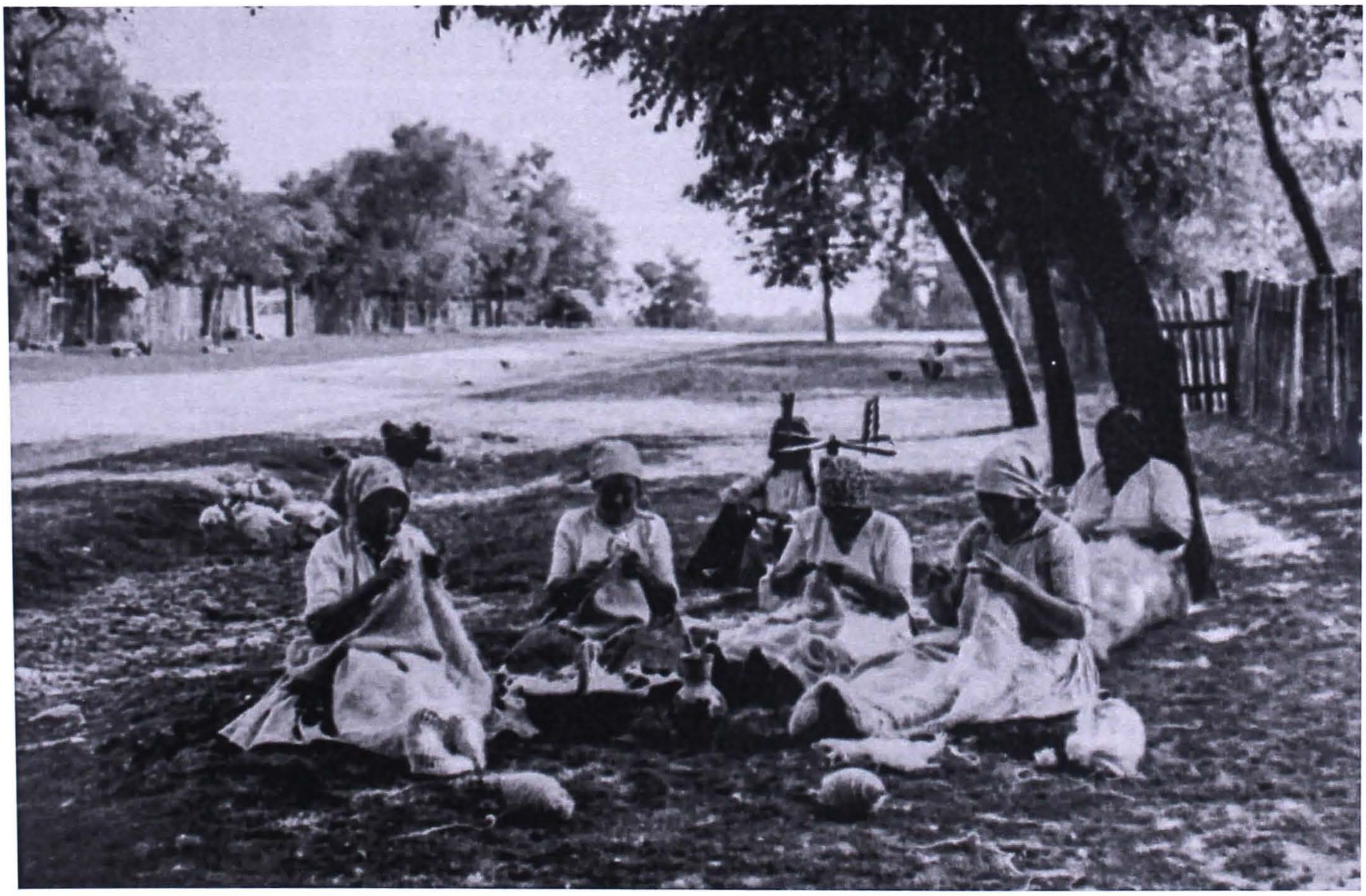

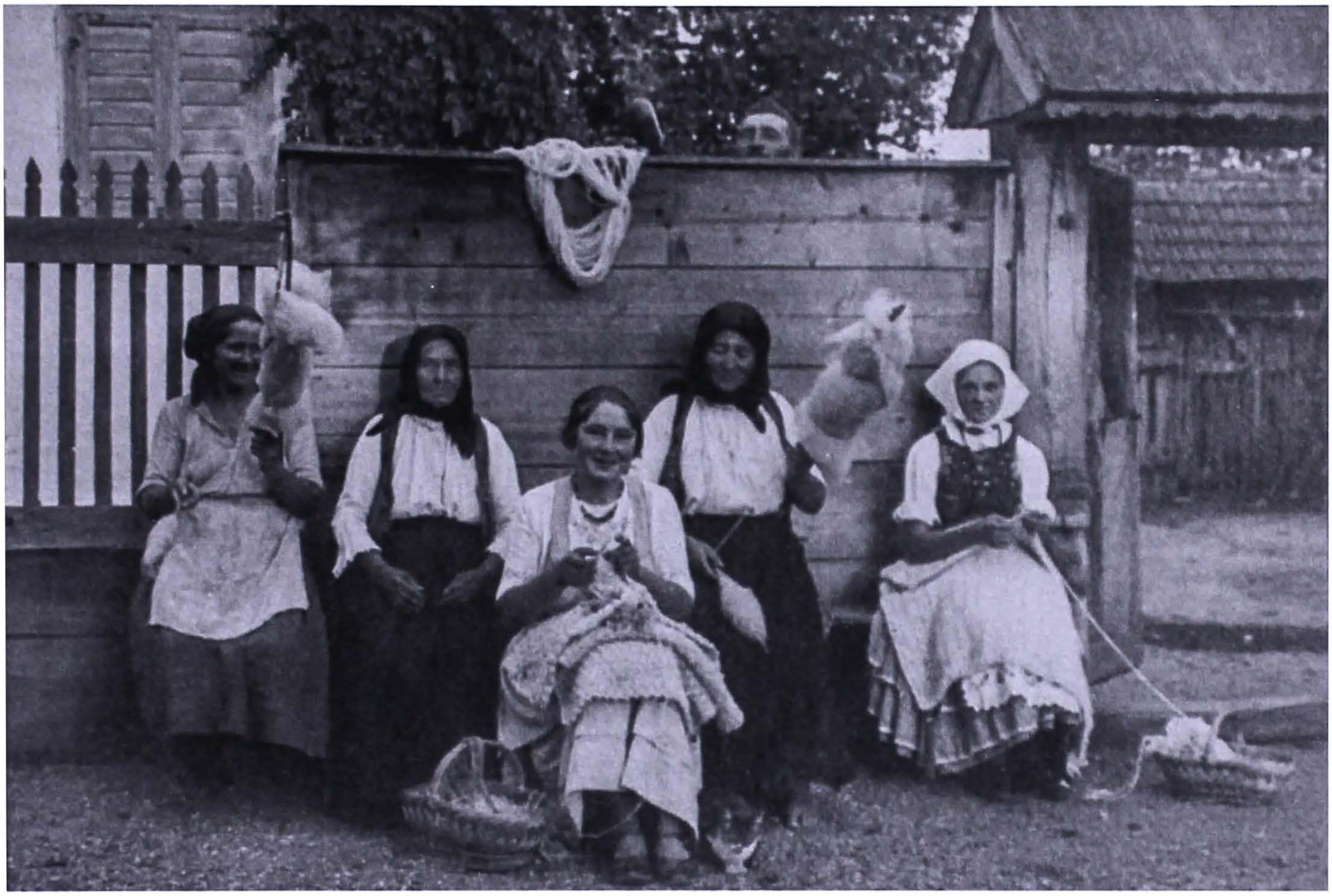

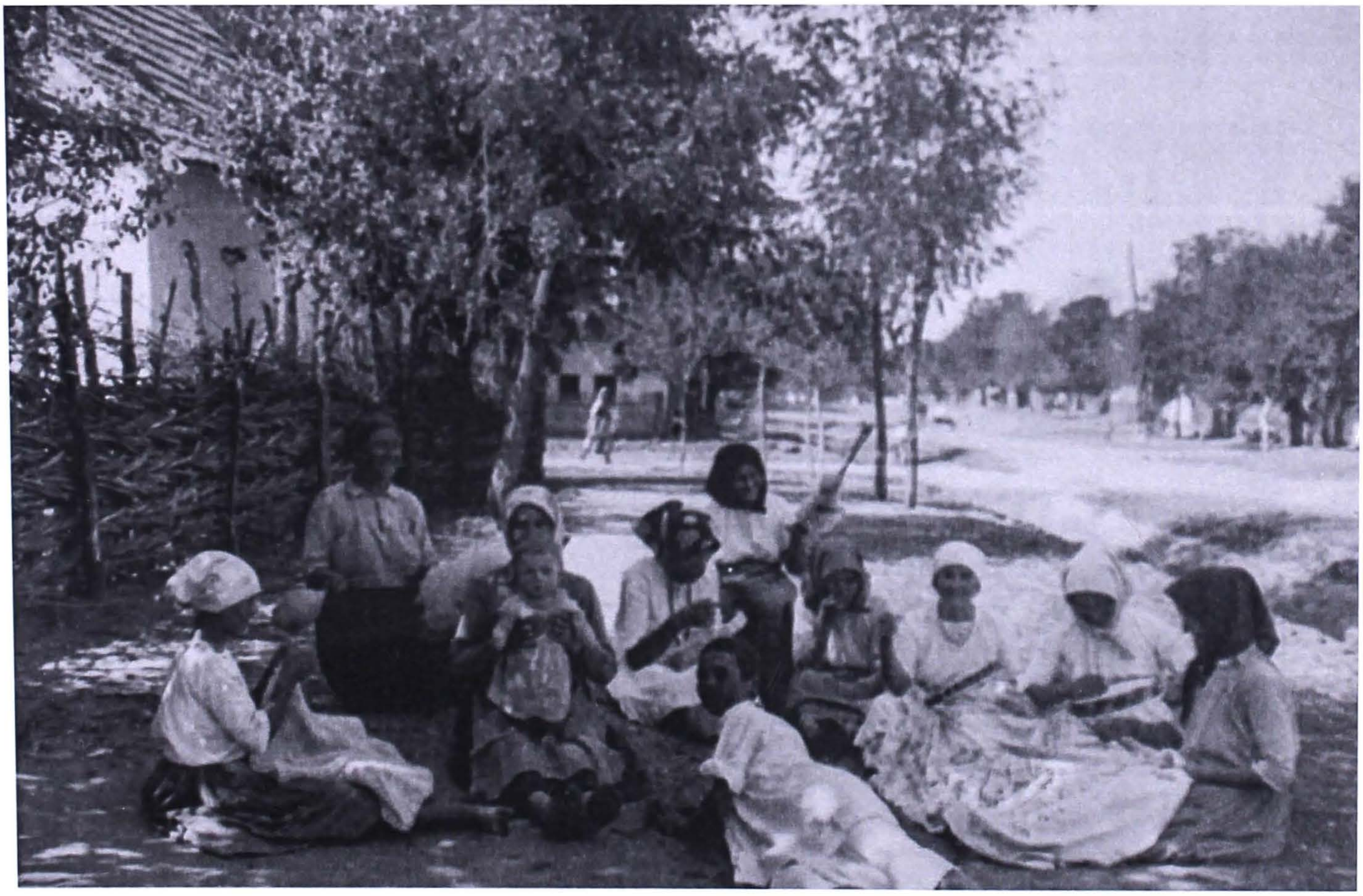

ÎN ZILE DE SĂRBĂTOARE, ON FEAST DAYS

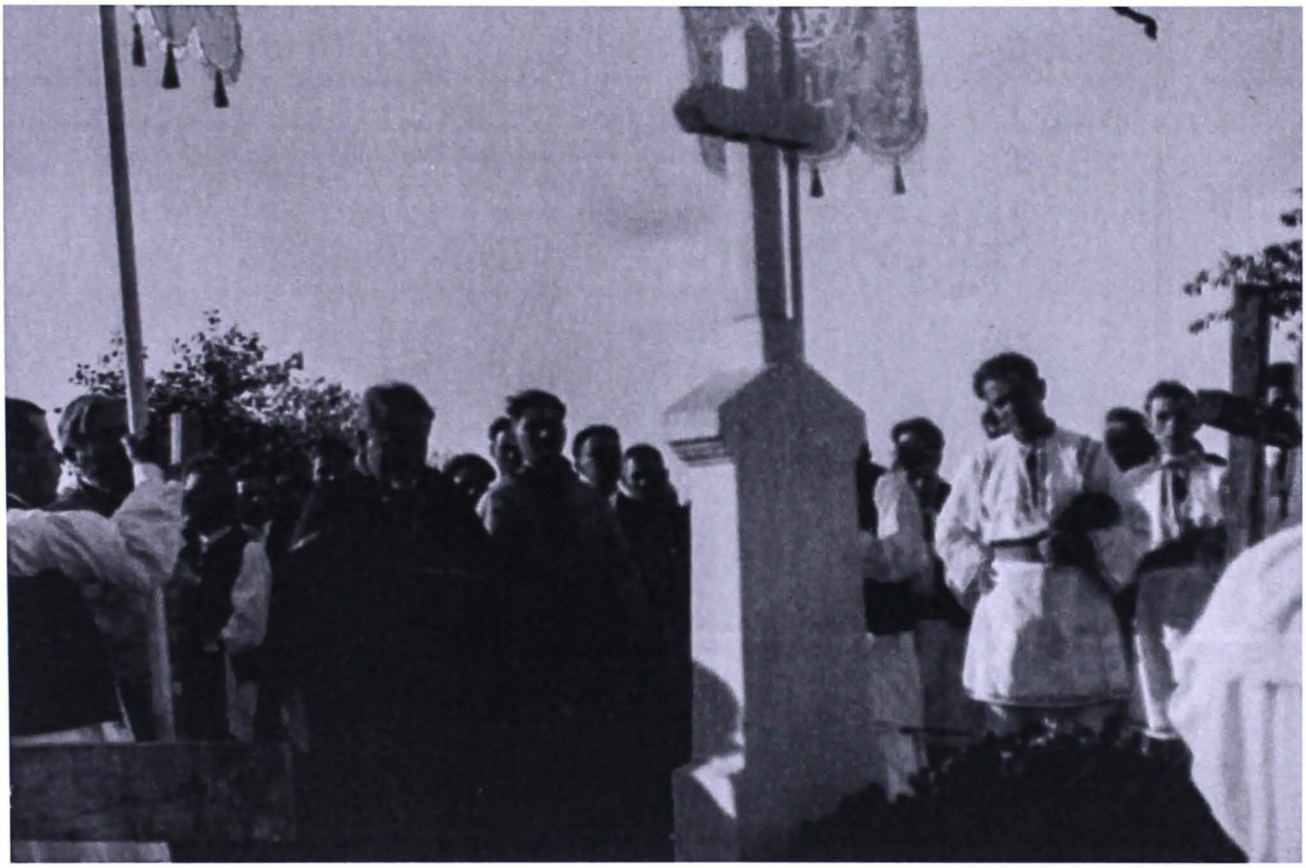

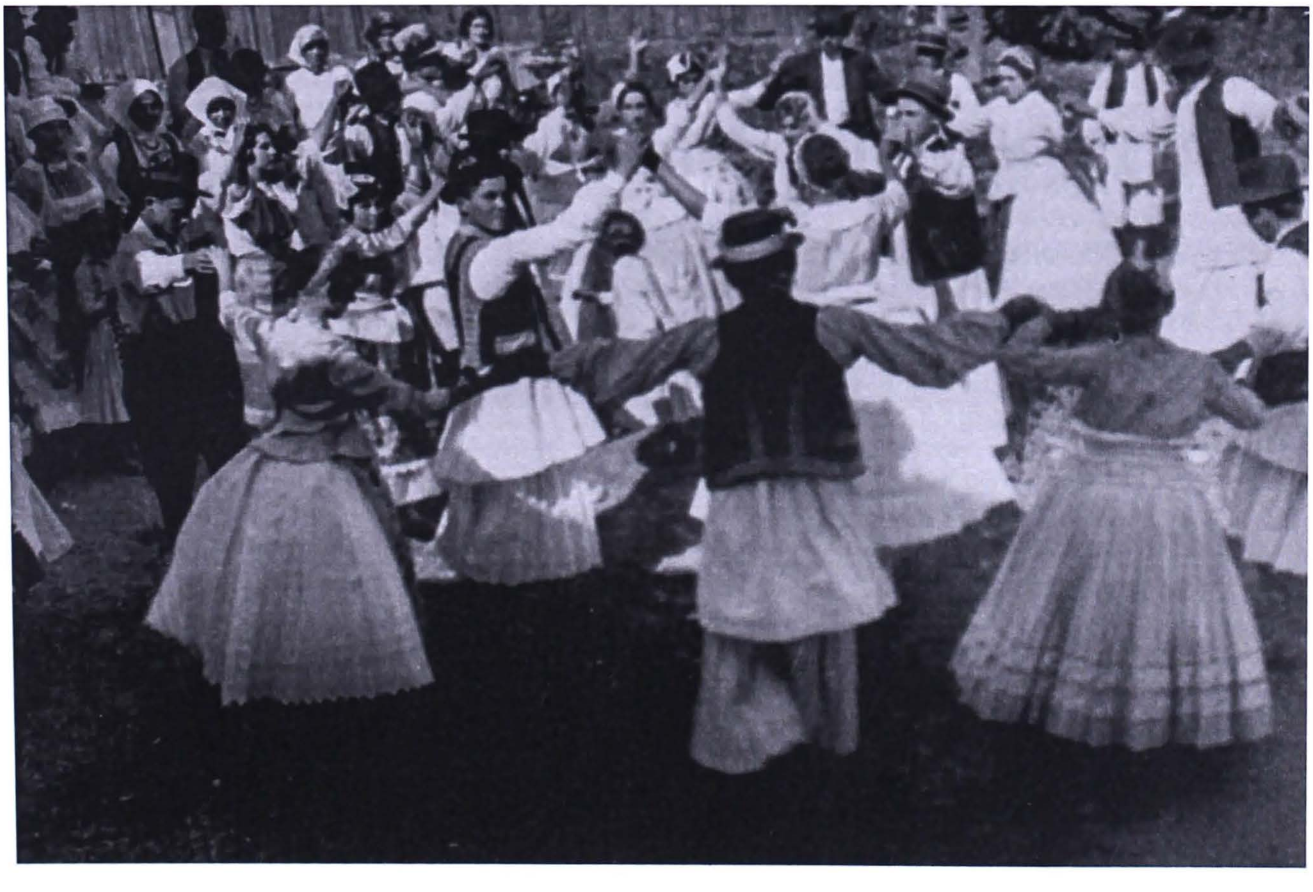

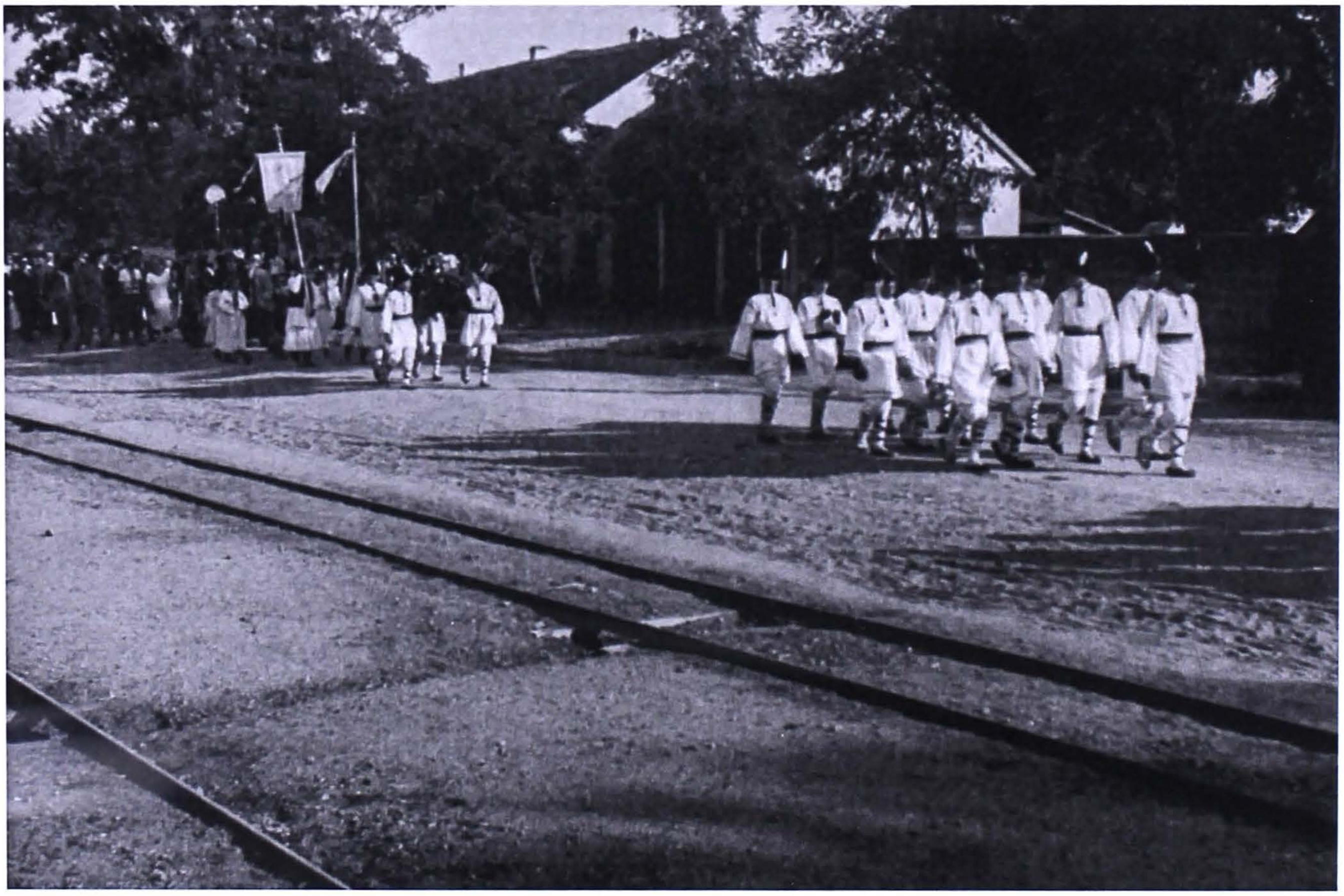

CĂMINUL CULTURAL, CULTURAL HOUSE

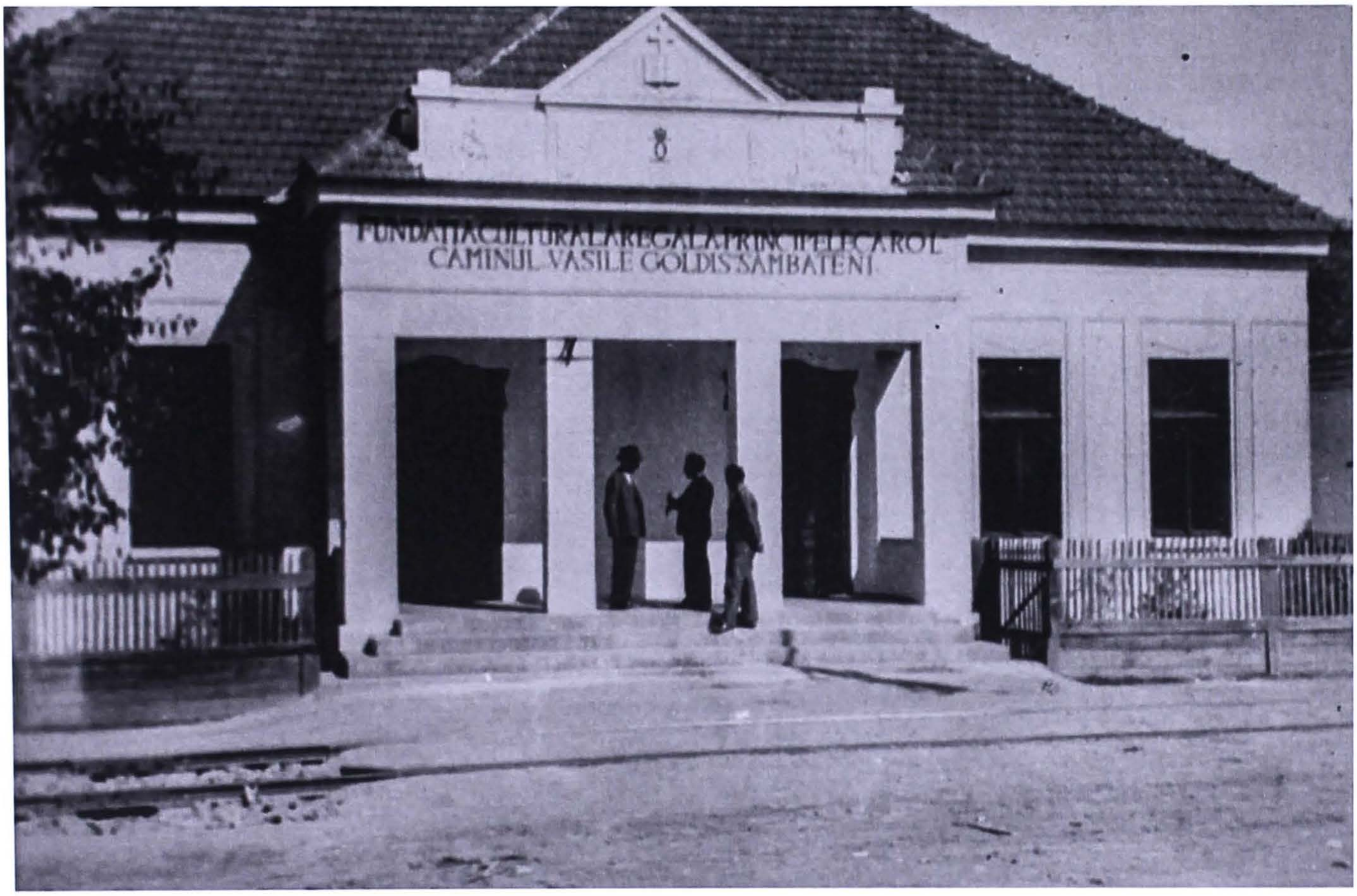
FUNDATIA CULTURALA REGALA „PRINCIPELE CAROL”
CAMINUL „VASILE GOLDIS” SAMBATENI

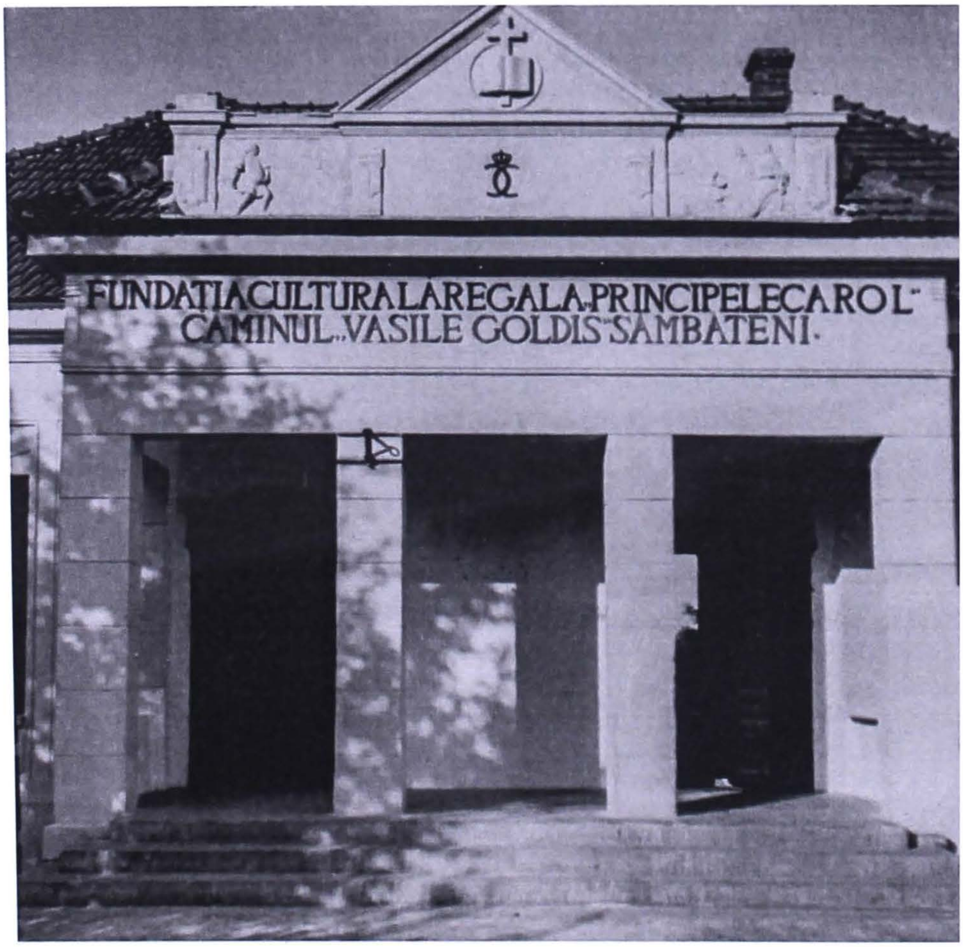
FUNDATIA CULTURALA REGALA „PRINCIPELE CAROL”
CAMINUL „VASILE GOLDIS” SAMBATENI

DIFERITE MANIFESTĂRI – TRUPA DE TEATRU CARE A JUCAT ”CUIUL LUI PEPELEA”, DIFFERENT MANIFESTATIONS – THE THEATER BAND THAT PLAYED ”CUIUL LUI PEPELEA”

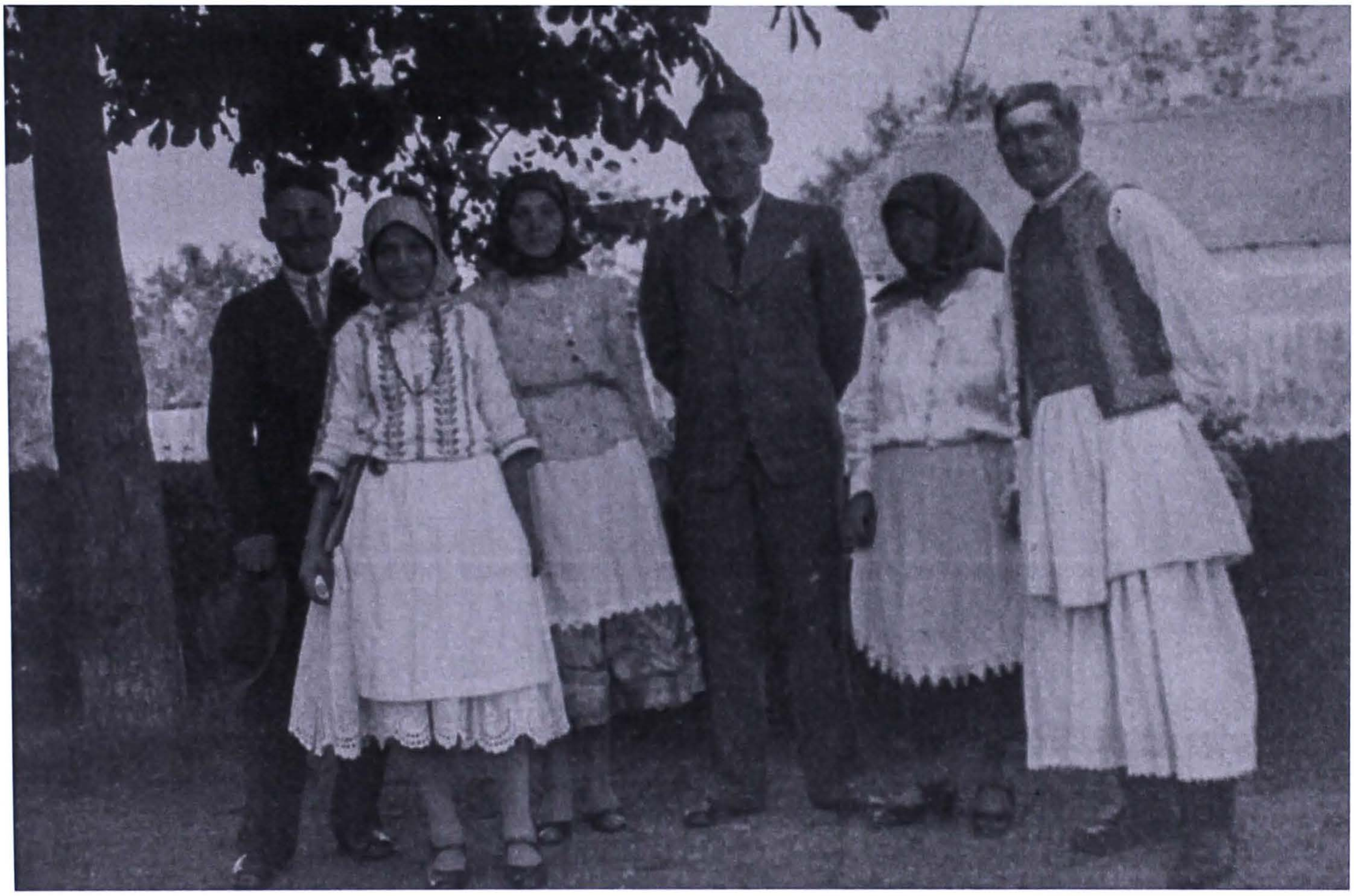

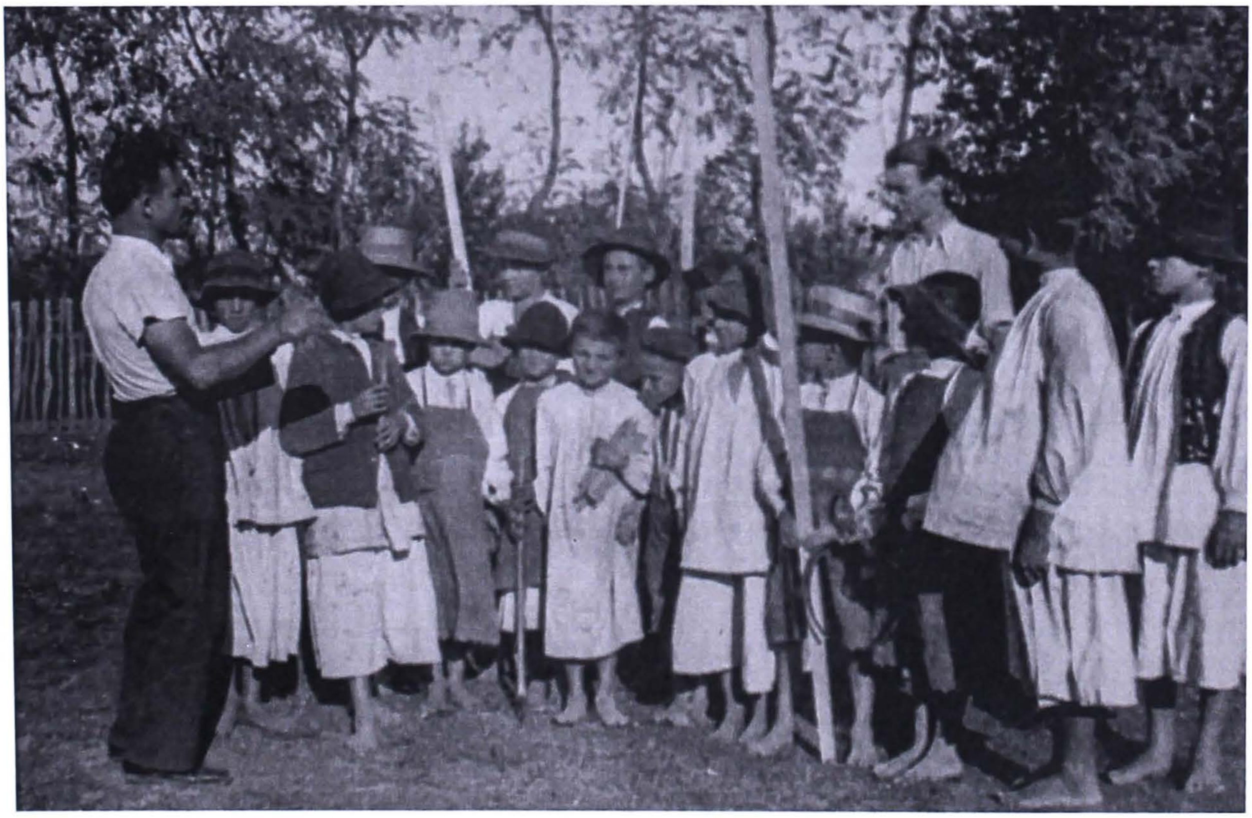

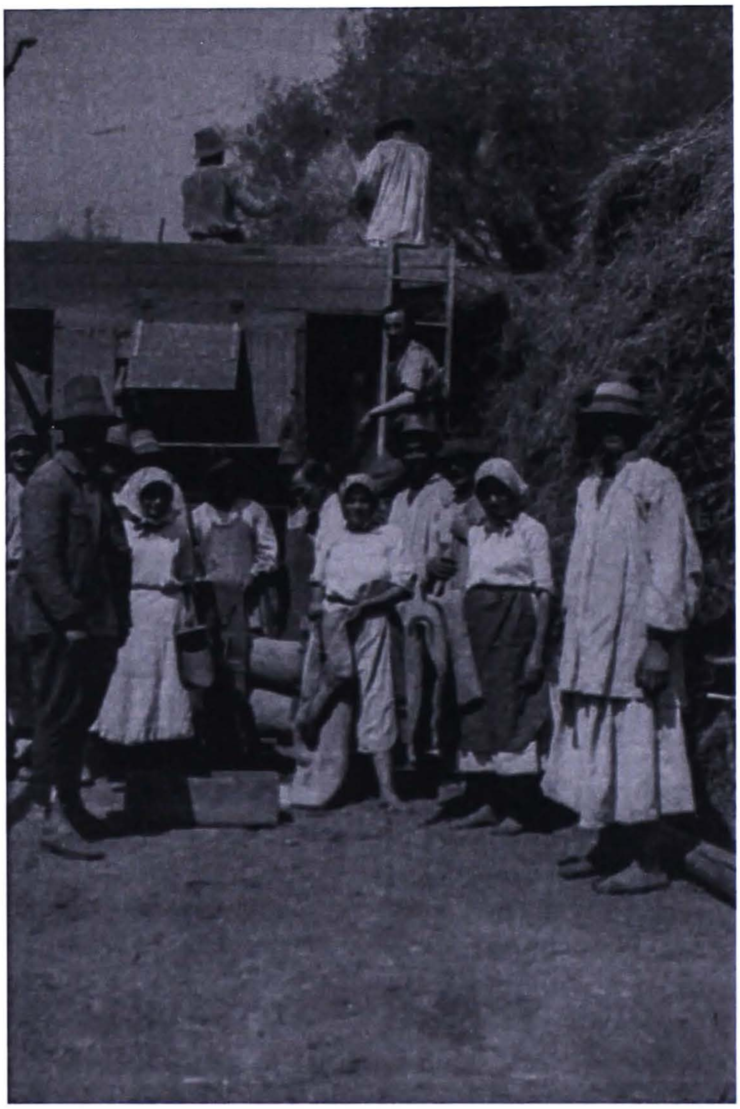

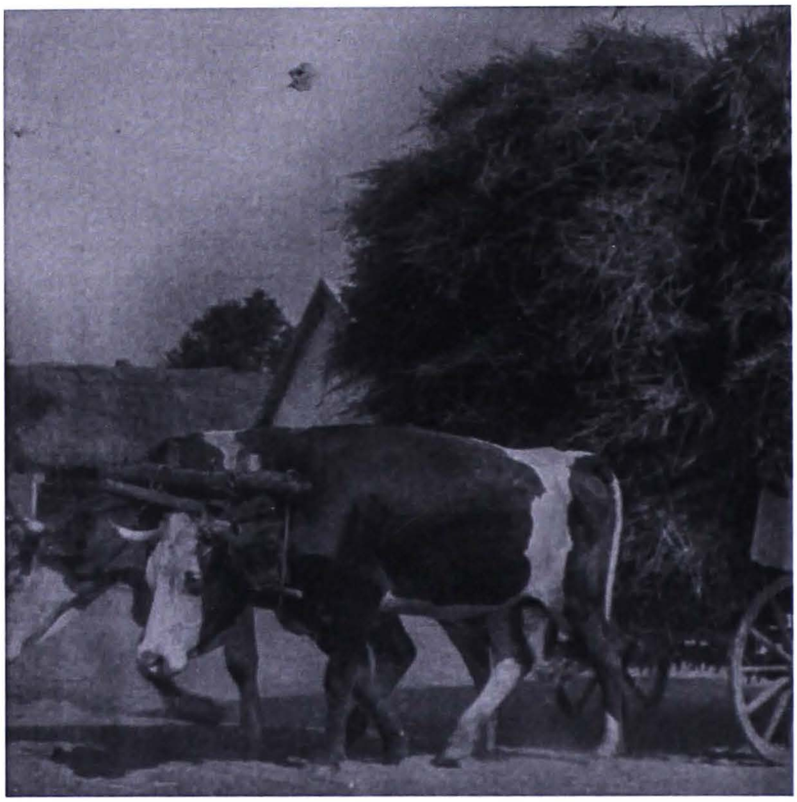

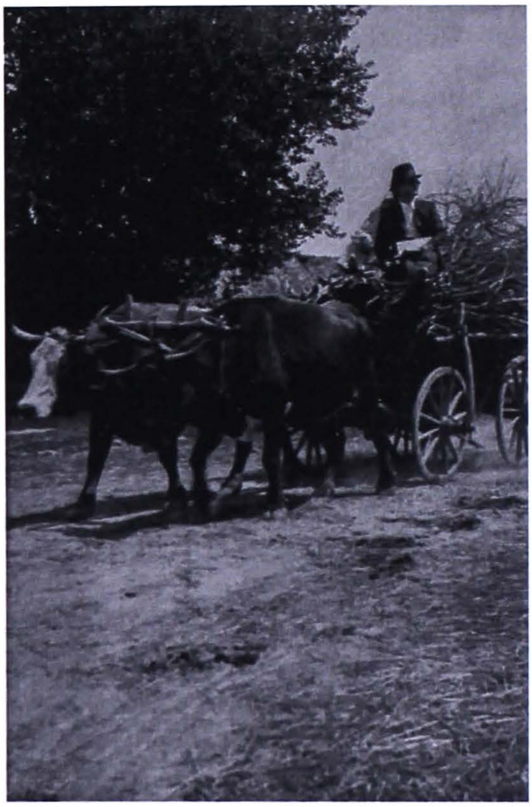

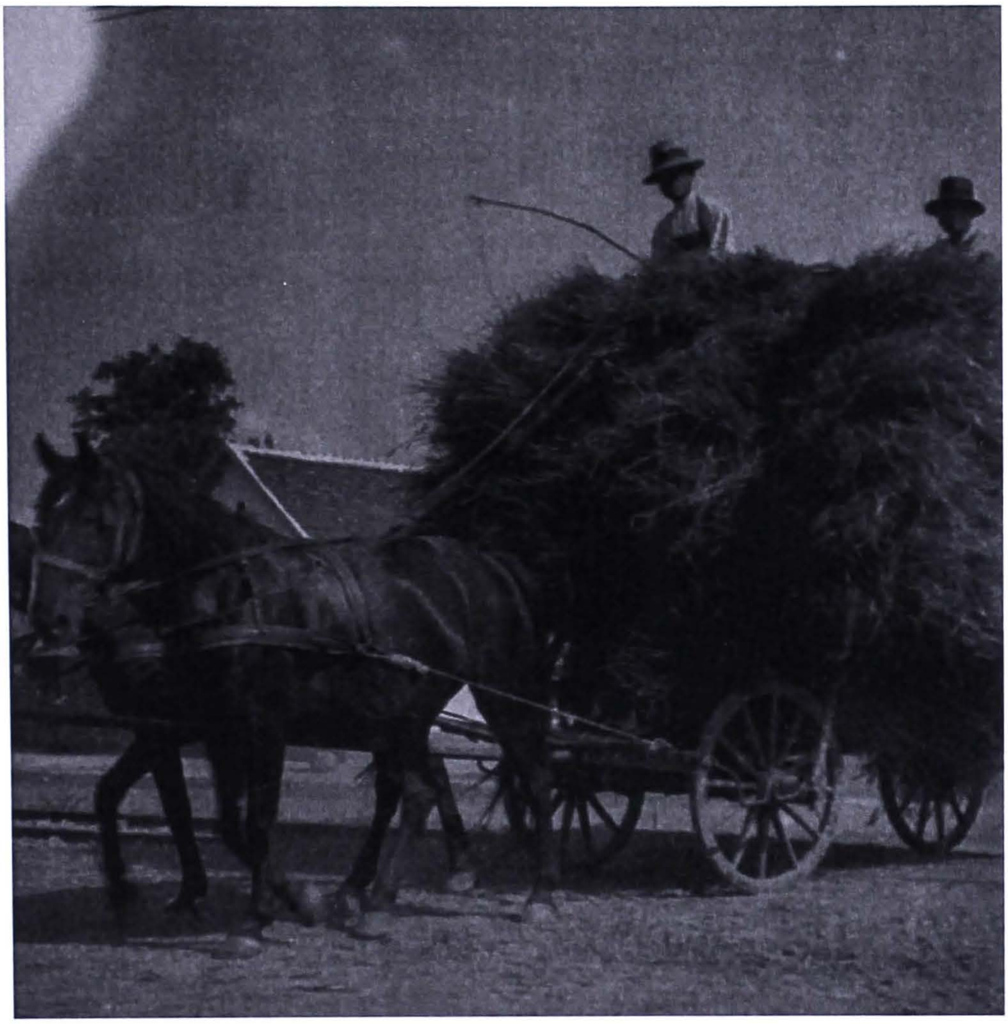

PORUMB MURAT, CORN SILO

ÎN VIZITĂ LA CHESINȚ, IN VISIT TO CHESINȚ

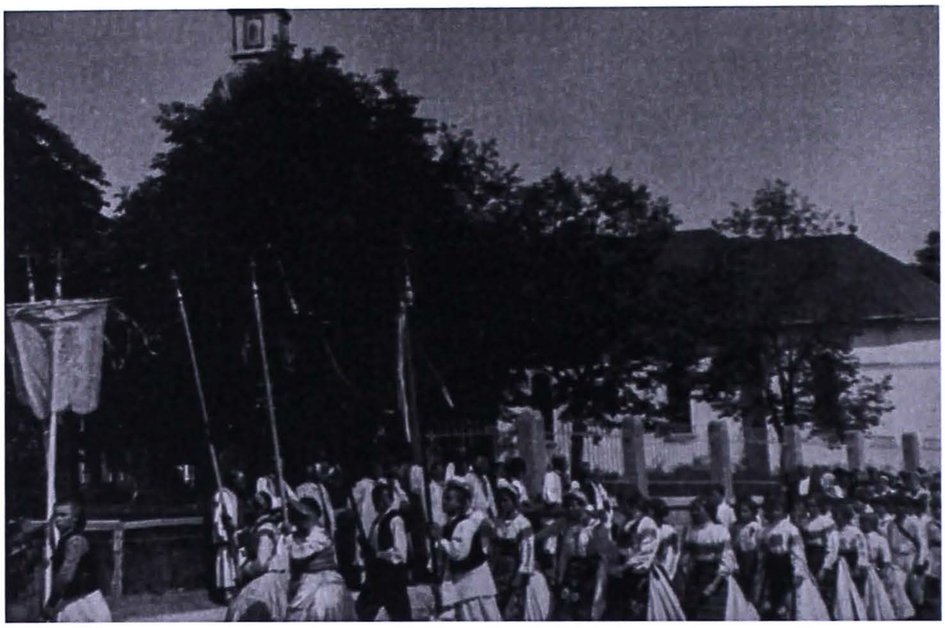

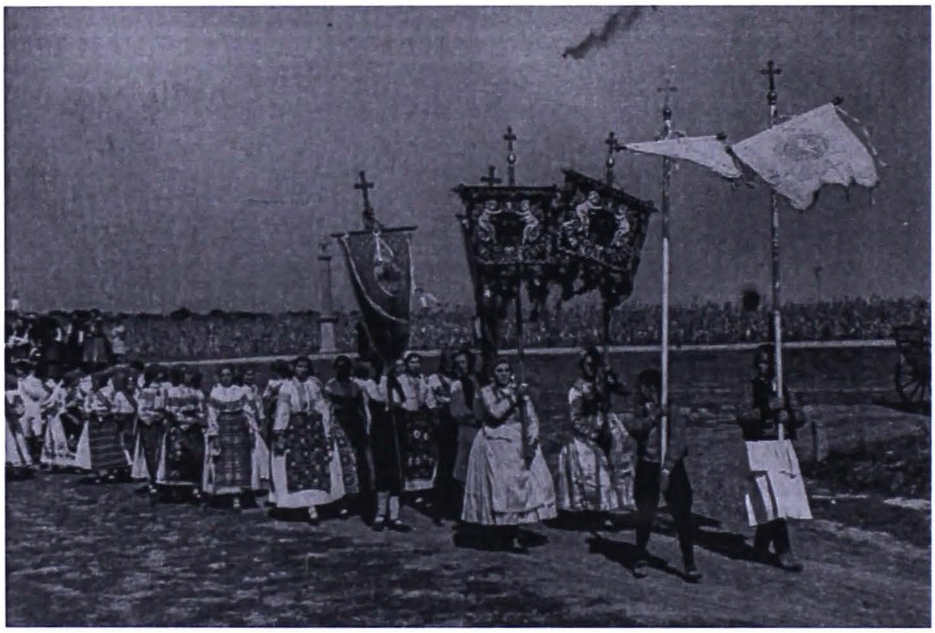

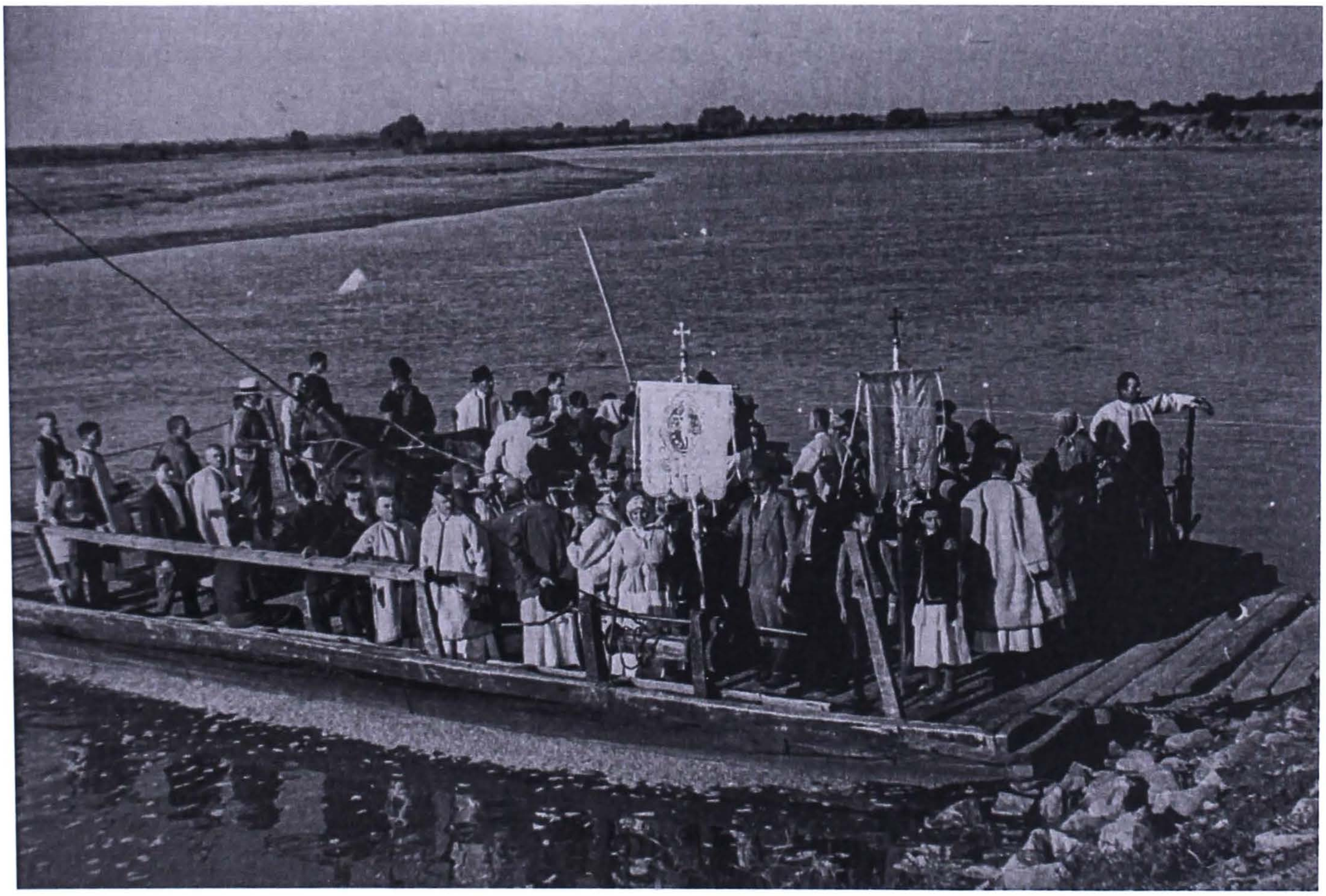

PLECAREA ECHIPEI, LEAVING THE TEAM